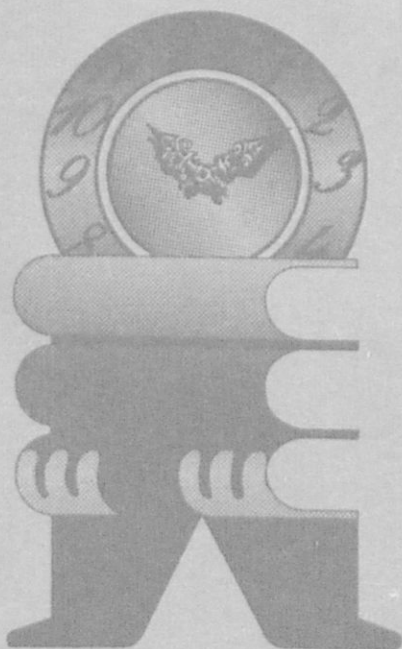

27. 76/77 48/74

αναλυτικό
χ ωροologio προγραμμα
του
δημοτικού

Διδασκαλικη Ομοσπονδια Ελλαδος
Αθηνα '77-'78

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

ΚΑΘΑΡΙΣΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ
ΚΕΛΑΛΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Α. Διευθυντής
ΚΑΛΑΝΤΖΙΟΥ ΜΑΡΙΑ Β. Διευθυντής
ΔΟΡΜΑΝΤΗΣ ΕΥΦΡΑΣΙΑ Δ. Διευθυντής
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ Ε. Διευθυντής
ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Γ. Διευθυντής
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. Διευθυντής
ΚΟΥΡΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Γ. Διευθυντής
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΦΩΤΙΟΣ Δ. Διευθυντής

ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

ΚΑΖΑΝΤΖΗΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ, Πρόεδρος
ΚΕΛΛΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ, Α' Αντιπρόεδρος
ΗΛΙΑΔΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Β' Αντιπρόεδρος
ΔΟΡΙΑΚΗΣ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ, Γεν. Γραμματέας
ΓΕΩΡΓΙΑΔΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ, Ειδ. Γραμματέας
ΓΡΙΒΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ, Ταμίας
ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ, Σύμβουλος
ΚΟΥΦΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Σύμβουλος
ΠΑΠΑΦΩΤΙΟΥ ΦΩΤΙΟΣ, Σύμβουλος

ΑΝΑΛΥΤΙΚΟ
ΚΑΙ ΩΡΟΛΟΓΙΟ ΠΡΟ-
ΓΡΑΜΜΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟ-
ΛΕΙΟΥ

Έκδοση
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΑΘΗΝΑ - 1978

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
Π.Δ. 1034 «περί τῶν διδασκομένων μαθημάτων κ.λ.π.»	13
Α'. Θρησκευτικά (Α.Π.)	15
Α'. Θρησκευτικά Μεθοδικές οδηγίες	23
Β'. Ἑλληνική Γλώσσα (Α.Π.)	25
Β'. Ἑλληνική Γλώσσα Μεθ. Ὁδ.	41
Γ'. Ἱστορία (Α.Π.)	54
Γ'. Ἱστορία Μεθ. ὁδ.	62
Δ'. Σπουδή τοῦ περιβάλλοντος (Α.Π.)	64
Δ'. Σπουδή τοῦ Περιβάλλοντος Μεθ. ὁδ.	71
Ε'. Φυσικά – Χημεία (Α.Π.)	72
Ε'. Φυσικά – Χημεία Μεθ. ὁδ.	83
Στ'. Γεωγραφία (Α.Π.)	86
Στ'. Γεωγραφία Μεθ. ὁδ.	91
Ζ'. Ἀριθμητική – Γεωμετρία (Α.Π.)	93
Ζ'. Ἀριθμητική – Γεωμετρία Μεθ. ὁδ.	99
Η'. Ἀγωγή τοῦ πολίτη (Α.Π.)	103
Η'. Ἀγωγή τοῦ πολίτη Μεθ. ὁδ.	107
Θ'. Τεχνικά μαθήματα (Α.Π.)	109
Ἰχνογραφία – χειροτεχνία	
Ἰχνογραφία – Χειροτεχνία Μεθ. ὁδ.	117
Ι'. Μουσική Ἀγωγή (Α.Π.)	120
Θ'. Μουσική Ἀγωγή Μεθ. ὁδ.	134
ΙΑ'. Φυσική Ἀγωγή (Α.Π.)	137
ΙΑ'. Φυσική Ἀγωγή (Μεθ. ὁδ.	165
ΙΒ'. Ἑβδομαδιαῖο Ὁρολόγιο Πρόγραμμα	167 ✓
ΙΔ'. Συνδιδασκόμενες τάξεις	173
ΙΕ'. Διευθύνσεις καί τηλέφωνα:	177

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1	Πρόλογος
1	Π.Δ. 1034 περί των δημοκομικών υπηρεσιών κ.λ.π.
13	
13	Α. Οργανισμός (Α.Π.)
23	Α. Οργανισμός μετέπειτα δομής
23	Β. Εξιστορητική (Α.Π.)
41	Β. Εξιστορητική (Α.Π.) Μεθ. Οδ.
44	Γ. Γενική (Α.Π.)
43	Γ. Γενική Μεθ. Οδ.
44	Δ. Εξιστορητική του μετέπειτα (Α.Π.)
71	Δ. Εξιστορητική του μετέπειτα Μεθ. Οδ.
71	Ε. Φυσική - Χημική (Α.Π.)
83	Ε. Φυσική - Χημική Μεθ. Οδ.
86	Ζ. Γενική (Α.Π.)
91	Ζ. Γενική Μεθ. Οδ.
93	Ζ. Αριθμητική - Γενική (Α.Π.)
99	Ζ. Αριθμητική - Γενική Μεθ. Οδ.
103	Η. Αγωγή του κοινού (Α.Π.)
107	Η. Αγωγή του κοινού Μεθ. Οδ.
109	Θ. Τεχνική βοήθεια (Α.Π.)
	Γενική - Χημική
117	Γενική - Χημική Μεθ. Οδ.
120	Ι. Μουσική Αγωγή (Α.Π.)
134	Θ. Μουσική Αγωγή Μεθ. Οδ.
137	ΙΑ. Φυσική Αγωγή (Α.Π.)
143	Ι. Φυσική Αγωγή Μεθ. Οδ.
167	ΙΒ. Εξιστορητική (Γενική Προσφορά)
173	ΙΑ. Στοιχειώδεις τάξεις
177	ΙΕ. Διευθυντική και επίβλεψη

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ εκπαιδευτικὸς καὶ τὸ Σχολικὸ πρόγραμμα εἶναι οἱ βασικότερες προϋποθέσεις πάνω στίς ὁποῖες στηρίζεται καὶ λειτουργεῖ ὁλόκληρο τὸ εκπαιδευτικὸ σύστημα κάθε χώρας. Εἶναι οἱ καθοριστικοὶ παράγοντες πὺν διαμορφώνουν τὴν εκπαιδευτικὴ κατάσταση κάθε λαοῦ καὶ ἐπηρεάζουν ἄμεσα τὴν πολιτιστικὴ του ἐξέλιξη.

Στὴν ἀντίληψη αὐτὴ στηρίζεται καὶ ἡ προσπάθεια τῆς χώρας μας, τὰ τελευταῖα χρόνια, πάνω στὸν εκπαιδευτικὸ τομέα. Μὲ τὴν εκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ἐπιδιώκεται ἡ βελτίωση τῆς Ἑθνικῆς μας Παιδείας καὶ ἡ προσαρμογὴ τῆς πάνω στίς σύγχρονες κοινωνικὲς καὶ πολιτιστικὲς ἀπαιτήσεις, γιὰ ν' ἀποκτήσῃ ὁ λαὸς μας τὴ δυνατότητα νὰ συμπορευτεῖ μὲ τοὺς πρὸ προοδευμένους λαοὺς τῆς Εὐρώπης καὶ ὁλόκληρου τοῦ κόσμου.

Στὰ πλαίσια τῆς εκπαιδευτικῆς αὐτῆς μεταρρυθμίσεως ἐντάσσεται καὶ ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνασύνταξη τῶν ἀναλυτικῶν προγραμμάτων.

Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ Δημοτικὴ Ἑκπαίδευση, τὸ Κ.Ε.Μ.Ε. καὶ εἰδικότερα τὸ τμῆμα τῆς Δημοτικῆς, ὑπὸ τὴν προεδρίᾳ τοῦ ἀείμνηστου Σπύρου Παγιατάκη, ἔδωσε μιὰ προσωρινὴ μορφή ἀναλυτικοῦ προγράμματος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου πὺν θὰ ἰσχύσει μέχρι τότε πὺν θὰ κυκλοφορήσῃ τὸ νέον ἀναλυτικὸ πρόγραμμα. Γιατὶ ἡ ἐκπόνηση ἐνὸς νέου καὶ

σύγχρονου αναλυτικού προγράμματος είναι έργο τεράστιο και δύσκολο και απαιτεί χρόνο και προσπάθειες πολλές. Μέχρι τότε όμως ή λαϊκή μας παιδεία έπρεπε να πάψει να λειτουργεί με το απαρχαιωμένο πρόγραμμα του χτές, το οποίο οι τροποποιήσεις κατά τη διάρκεια της δικτατορίας το είχαν κάνει ακόμα πιο ακατάλληλο.

Στο βιβλίο αυτό, που χωρίζεται δέ δυο μέρη, δημοσιεύουμε το προσωρινό αναλυτικό πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου και μεθοδικές οδηγίες για τη διδασκαλία κάθε μαθήματος, όπως ακριβώς δόθηκαν από το Κ.Ε.Μ.Ε.

Το πρώτο μέρος περιέχει το αναλυτικό πρόγραμμα. Αυτό, χωρίς να είναι το πρόγραμμα που περιμένουμε, είναι αρκετά βελτιωμένο από το παλαιό σε πολλά του σημεία και κυρίως πάνω στον κύκλο των φρονηματοιστικων μαθημάτων.

Το δεύτερο μέρος περιέχει μεθοδικές οδηγίες για τη διδασκαλία κάθε μαθήματος.

Με τις οδηγίες αυτές δέ δίνεται συγκεκριμένος τύπος πορείας διδασκαλίας για κάθε μάθημα. Αυτό είναι έργο του εκπαιδευτικού.

Δημιουργείται όμως ο κατάλληλος προβληματισμός στο δάσκαλο πώς, στην κάθε περίπτωση, θα βαδίσει στο έργο του ανάλογα με την ιδιομορφία και τη σκοπιμότητα του κάθε μαθήματος. Είναι στοιχεία αρκετά για να διεγείρουν τον πνευματικό του έξοπλισμό και παράλληλα να του εξασφαλίσουν ελευθερία κινήσεων, μέσα στο χώρο της πνευματικής του ιδιοκτησίας για δημιουργική αυτενεργό προσπάθεια.

Η Διοίκηση της Δ.Ο.Ε. επειδή πιστεύει πως το βιβλίο αυτό θα γίνει ένας απαραίτητος βοηθός του δασκάλου, αποφάσισε να το εκδόσει μόνη της με την επιθυμία να φτάσει

στά χέρια ὅλων τῶν συναδέλφων χωρὶς τυχὸν τροποποιήσεις ἢ τυποποιημένα σχέδια πορείας πάνω στὸ μεθοδολογικὸ μέρος. Γιατὶ ἡ ἐλευθερία τῆς πνευματικῆς κινήσεως, ἡ φλόγα τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ καὶ οἱ εἰδικὲς συνθήκες τοῦ κάθε σχολείου δὲ μπαίνουν σὲ καλὸύπια.

Παραθέτουμε τὰ ὀνόματα τῶν συμβούλων τοῦ Κ.Ε.Μ.Ε. (τμῆμα Δημοτικῆς Ἐκπαιδεύσεως) ποὺ ἀσχολήθηκαν μὲ τὴν ἐκπόνηση τοῦ προσωρινοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Σπύρος Παγιατάκης	Πρόεδρος
Δημήτριος Ἀνδριόπουλος	Μέλος
Θεμιστοκλῆς Βαρδάκης	»
Βλοντίδης Νικόλαος	»
Κονιδιτσιώτης Βασίλειος	»
Πασσάκος Κωνσταντῖνος	»

Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΟΔΗΓΙΕΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΠΡΟΕΔΡΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1034

Περὶ τῶν διδασκομένων μαθημάτων καὶ τοῦ Ἀναλυτικοῦ καὶ Ὡρολογίου Προγράμματος τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

**Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

Ἐχοντας ὑπόψη :

1. Τὸ ἄρθρο 13 τοῦ Ν. 309/1976 «περὶ ὀργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως».
2. Τὴ γνωμάτευση τοῦ Κ.Ε.Μ.Ε. ἀριθ. 54/1977.
3. Τὴ γνωμάτευση τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας ἀριθ. 912/1977 μὲ πρόταση τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, ἀποφασίζουμε :

Ἄρθρο 1.

Σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

«Σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἶναι νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν τῆς πρώτης σχολικῆς ἡλικίας, ἥτοι νὰ πλουτίσῃ τὰς ἐμπειρίας των, νὰ διεγείρῃ καὶ νὰ ἀναπτύξῃ τὰς σωματικὰς καὶ διανοητικὰς των ἱκανότητας, νὰ εἰσαγάγῃ αὐτοὺς εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ φυσικοῦ καὶ τοῦ ἱστορικοῦ κόσμου, νὰ καλλιεργήσῃ τὴν παρατηρητικότητα, τὸν στοχασμὸν καὶ τὴν εὐαισθησίαν των, νὰ ἀφυπνίσῃ τὴν ἠθικὴν των συνείδησιν καὶ νὰ θέσῃ τὰς βάσεις τῆς θρησκευτικῆς, ἐθνικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς ἀγωγῆς αὐτῶν» (ἄρθρον 11 Ν. 309/1976).

Άρθρο 2.

Διδασκόμενα μαθήματα.

Τὰ διδασκόμενα στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο μᾶθήματα εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

- α) Θρησκευτικά.
- β) Ἑλληνικὴ γλῶσσα.
- γ) Ἱστορία.
- δ) Σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος.
- ε) Φυσικὰ καὶ Χημεία.
- στ) Γεωγραφία.
- ζ) Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία
- η) Ἀγωγή τοῦ Πολίτη.
- θ) Τεχνικά.
- ι) Μουσικὴ Ἀγωγή.
- ια) Φυσικὴ Ἀγωγή.

Ἄρθρο 3.

Ἀναλυτικὸ Πρόγραμμα Μαθημάτων.

Α'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ:

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Θρησκευτικοῦ συναισθήματος τῶν μαθητῶν, ἡ ἐδραίωση τῆς πίστεως στὴ Χριστιανικὴ Θρησκεία καὶ ἡ ἐνίσχυση τῆς ἐνεργητικῆς συμμετοχῆς τους στὴ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ὙΛΗ:

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ:

1. Προσευχές: Πρὶν ἀρχίσουν τὰ μαθήματα. Μετὰ τὴ λήξιν τῶν μαθημάτων. Πρωινὴ προσευχή. Βραδινὴ προσευχή. Πρὶν ἀπὸ τὸ φαγητό. Μετὰ τὸ φαγητό. Γιά τοὺς γονεῖς κ.τ.λ. Γιά τὸν ἀσθενὴ συμμαθητή.

Ἄλλες προσευχὲς τῶν μαθητῶν αὐτοσχέδιες μὲ τὴν εὐκαιρίαν σοβαρῶν γεγονότων.

2. Ποιήματα καὶ τραγούδια Θρησκευτικὰ σχετικὰ μὲ τὴν ὅλην θρησκευτικὴν ζωὴν καὶ τὰ διάφορα γεγονότα ποὺ διδάσκονται εὐκαιριακὰ.

3. Διδασκαλίες ἀπλές μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν ἐορτῶν:

Γέννηση τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἡ Βάπτισή του, Κυριακὴ τῶν Βατῶν, Πάθος καὶ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ, οἱ Ἅγιοι, μὲ ἀφορμὴ τίς τοπικὲς ἐορτὲς καὶ ἄλλα θρησκευτικὰ γεγονότα καὶ ἐκδηλώσεις.

4. Σχολικὲς θρησκευτικὲς ἐορτὲς, ἐκκλησιασμός, ἐπισκέψεις σὲ ἐξωκλήσια, συμμετοχὴ σὲ φιλανθρωπικὲς ἐκδηλώσεις τῆς τάξεως.

Γ' ΤΑΞΗ:

Α' 'Ιστορίες από την Παλαιά Διαθήκη :

α) 'Η ιστορία πριν από τους Πατριάρχες.

1. 'Η δημιουργία του κόσμου. 'Ο Θεός δημιουργεί τὸν ἄνθρωπο.

2. 'Ο παράδεισος, ἡ παρακοή τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἡ ἐξωσὴ τους ἀπὸ τὸν παράδεισο.

3. 'Ο κατακλυσμὸς καὶ ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ.

β) Οἱ Πατριάρχες : 1. 'Ο 'Αβραάμ, 2) 'Ο 'Ισαάκ, 3) 'Η ιστορία τοῦ 'Ιωσήφ.

γ) 'Η ιστορία τοῦ Μωϋσῆ καὶ τοῦ 'Ιησοῦ τοῦ Ναυῆ :

1. 'Ο Μωϋσῆς: Κλήση γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ λαοῦ του. 'Η ἐξοδος ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο, ἡ διάβαση τῆς 'Ερυθρᾶς θάλασσας, ἡ ζωὴ τῶν 'Ισραηλιτῶν στὴν ἐρημο καὶ ἡ Νομοθεσία.

2. 'Ο 'Ιησοῦς τοῦ Ναυῆ.

δ) Οἱ Κριτές : 1. 'Ο Γεδεὼν. 2. 'Ο Σαμψών. 3) 'Ο 'Ηλ.

4) 'Ο Σαμουὴλ.

ε) 'Η Ρούθ.

στ) Οἱ Βασιλεῖς : 1. 'Ο Σαούλ, 2) 'Ο Δαυὶδ, 3) 'Ο Σολομώντας.

4. 'Η κατάλυση τοῦ βασιλείου τοῦ 'Ιούδα καὶ ἡ αἰχμαλωσία τῆς Βαβυλώνας.

ζ) Οἱ Προφῆτες : 1. 'Ο 'Ηλίας, 2) 'Ο 'Ησαίας, 3) 'Ο Δανιὴλ, 4) 'Ο 'Ιερεμίας, 5) 'Ο 'Ιωνᾶς,

η) 'Ο 'Ιώβ.

Β'. Θρησκευτικὰ ποιήματα καὶ τραγούδια : "Ὅσα περιέχονται στὸ ἀναγνωστικὸ τῆς Γ' τάξεως καὶ στὸ πρόγραμμα τῆς Μουσικῆς.

Γ'. Προσευχές : "Ὅσες ἀναγράφονται γιὰ τὴν Α' καὶ Β' τάξη, ἀλλὰ πλατύτερα καὶ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὸ νόημα τῆς διδασκαλίας, τῆς ζωῆς καὶ γενικὰ τῆς δράσεως τῶν θρησκευτικῶν προσωποποιήσεων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Δ'. Ἀπλὲς διηγήσεις γιὰ τὴν κατανόηση τῶν ἐξῆς ἐορτῶν :

1. Τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

2. Τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

3. Τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

4. Τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ πολιούχου Ἀγίου τῆς ἑδρας τοῦ σχολείου.

Δ'. ΤΑΞΗ

Α' Ἱστορίες ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη

Ὅσα ἀναφέρονται στὴ Θεοτόκο :

1. Γέννηση καὶ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. 2) Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου (ἀπολυτίκιο). 3) Κοίμησις τῆς Θεοτόκου.

Ὅσα ἀναφέρονται στὸν Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο : 1) Γέννησις τοῦ Προδρόμου. 2) Ζωὴ καὶ κήρυγμα τοῦ Προδρόμου στὸν Ἰοδράνη ποταμό.

3. Ἡ ἀποκεφάλισις τοῦ Προδρόμου.

Ὅσα ἀναφέρονται στὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό :

α) Ἀπὸ τῆ ζωῆ τοῦ Κυρίου : 1) Ἡ Γέννησις (ἀπολυτίκιο καὶ κοντάκιο τῆς ἐορτῆς). 2) Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων. 3) Ὁ Ἡρώδης καὶ ἡ φυγὴ εἰς τὴν Αἴγυπτο. 4) Ὁ Ἰησοῦς 12 χρονῶν στὸ ναό. 5) Ἡ βάπτισις τοῦ Κυρίου (ἀπολυτίκιο). 6) Ἡ ἐκλογὴ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου.

β) Ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ Κυρίου :

1) Ὁ γάμος εἰς τὴν Κανά. 2) Ἡ θεραπεία τῶν δέκα λεπρῶν. 3) Ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου τῆς Βηθεσδα. 4) Ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου τῆς Καπερναούμ. 5) Ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ τῆς Ἱεριχῶς. 6) Ἡ θεραπεία τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ». 7) Ὁ χορτασμός τῶν «πεντακισχιλίων». 8.) Ὁ Ἰησοῦς περπατεῖ ἐπάνω εἰς τὴ θάλασσα. 9) Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἐκαντόνταρχου. 10) Ἡ θεραπεία τῆς Χαναναίας. 11) Ἡ ἀνάστασις τοῦ γιοῦ τῆς χήρας εἰς τὴ Ναὶν. 12) Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατέρας τοῦ Ἰακείρου. 13) Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου.

γ) Ἀπὸ τῆ διδασκαλία τοῦ Κυρίου :

1) Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέα. 2) Ἡ παραβολὴ τοῦ προβάτου ποὺ γάθηκε. 3) Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου. 4) Ἡ κλήσις τοῦ Ζακχαίου. 5) Ὁ Ἰησοῦς εὐλογεῖ τὰ παιδιὰ. 6)

‘Ο διάλογος τοῦ Κυρίου καὶ τῆς Σαμαρείτιδας. 7) ‘Η παραβολὴ τοῦ ἄφρονα πλουσίου. 8) ‘Η παραβολὴ τοῦ Τελῶνη καὶ τοῦ Φαρισαίου. 9) ‘Η παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη. 10) ‘Η παραβολὴ τῶν κακῶν γεωργῶν τοῦ ἀμπελώνα. 11) ‘Η παραβολὴ τοῦ πλουσίου καὶ τοῦ Λαζάρου. 12) ‘Η παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων. 13) ‘Η παραβολὴ τοῦ μεγάλου δειπνοῦ (Λουκᾶ 14,16-24).

δ) ‘Απὸ τῆ ζωῇ τοῦ Κυρίου :

1. ‘Η μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου. 2) ‘Η θριαμβευτικὴ εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ στὰ Ἱεροσόλυμα. 3) ‘Ο Ἰησοῦς συγχωρεῖ τὴν ἁμαρτωλὴ γυναίκα. 4) ‘Ο Ἰησοῦς ἐλέγχει τὴν κακία τῶν Φαρισαίων. 5) Τὸ Ἀνώτατο Συμβούλιο καὶ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα. 6) ‘Ο Μυστικὸς Δειπνὸς καὶ ἡ παράδοση τοῦ μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

7. ‘Η ἀγωνία τοῦ Κυρίου στὴ Γεσθημανὴ καὶ ἡ σύλληψή του. 8) ‘Η δίκη τοῦ Κυρίου. 9) ‘Η ἄρνηση τοῦ Πέτρου, ἡ μετάνοιά του καὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰούδα. 10) ‘Ο Κύριος μπροστὰ στὸν Πιλάτο. 11) ‘Η Σταύρωση τοῦ Κυρίου («Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου»). 12) ‘Η ταφὴ τοῦ Κυρίου (οἱ δύο πρῶτες στροφές ἀπὸ τὶς τρεῖς στάσεις τῶν Ἑγκωμιῶν). 13) ‘Η Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου («Χριστὸς ἀνέστη», «Τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως» κ.τ.λ. «Πάσχα ἱερὸν» κ.τ.λ).

Β’ Προσευχές, ποιήματα καὶ θρησκευτικὰ ἄσματα. “Ὅπως στὴν Γ’ τάξη καὶ σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ διδασκαλία τῆς Κ. Διαθήκης.

Ε’ ΤΑΞΗ :

‘Εκκλησιαστικὴ Ἱστορία :

1. ‘Η Ἱδρυση καὶ τὸ ἔργο τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας :

α) ‘Η ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος καὶ ἡ Ἱδρυση τῆς πρώτης Ἐκκλησίας (Πράξεων β 1-15, β 33).

β) ‘Η ζωὴ τῶν πρώτων χριστιανῶν (Ἀγάπες, κοινὰ συσσίτια, κοινοκτημοσύνη) (Πράξεων β 44-47, δ)34-37).

γ) ‘Η θαυματουργικὴ θεραπεία τοῦ χωλοῦ ἀπὸ τὸν Πέτρο

καὶ τὸν Ἰωάννη (Πράξ. γ 1-11) καὶ ἡ θαρραλλέα ἀπολογία
τους (Πράξ. δ 1-20).

δ) Ἡ ἐκλογὴ τῶν ἑπτὰ διακόνων. Ὁ πρωτομάρτυρας
Στέφανος (Πράξ. στ 1-15, 8-15, ζ 1-57).

ε) Ὁ πρῶτος διωγμὸς στὰ Ἱεροσόλυμα. Διάδοσις τοῦ
χριστιανισμοῦ στὴν Παλαιστίνη (Πράξ. η 1-26).

στ) Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Αἰθίοπας (Πράξεων η 26-40).

2. Οἱ Ἀπόστολοι :

Ὁ Παῦλος. Καταγωγή-παιδεία-κοινωνικὴ θέσις-διώκτης
τοῦ χριστιανισμοῦ (Πράξ. 8 3-5). Ὁ Παῦλος γίνεται.
χριστιανὸς (Πράξ. θ 1-22), (κβ 11-16 καὶ 24-31).

Ὁ Παῦλος στὴν Ταρσὸ καὶ στὴν Ἀντιόχεια (Πράξ. ια
19-24). Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου (περιληπτικά).
Δεύτερη περιοδεία τοῦ Παύλου. Ὁ Παῦλος στοὺς Φιλίππους.
Ἡ πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία στὴν Ἑλλάδα. Λυδία.
Φυλάκιση τοῦ Παύλου (Πράξ. ιστ 11-40). Ὁ Παῦλος στὴ
Θεσσαλονίκη καὶ στὴ Βέροια (Πράξ. ιζ 1-14, Α' Θεσ. β
1-12). Ὁ Παῦλος στὴν Ἀθήνα. Ὁμιλία στὸν Ἀρειο
Πάγο. Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Δάμαρις (Πράξ. ιζ 16-21).
Ὁ Παῦλος στὴν Κόρινθο (Πράξ. ιη 1-17). Τρίτη περιοδεία
τοῦ Παύλου (περιληπτικά). Σύλληψις, φυλάκιση, ἀποστολὴ
στὴ Ρώμη, θάνατος (Πράξ. κα 17-26). Πέτρος, ὁ κορυ-
φαῖος ἀπόστολος (διδασκαλία-θαύματα-θάνατος). Ἰωάννης,
ὁ μαθητὴς τῆς Ἀγάπης. Ἀνδρέας ὁ Πρωτόκλητος.

Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι. Οἱ εὐαγγελιστὲς Μάρκος καὶ Λου-
κᾶς. Ἐξάπλωση τοῦ χριστιανισμοῦ.

3. Ἡ διοίκηση τῶν πρώτων χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ Κλῆρος : Διάκονοι-Πρεσβύτεροι-Ἐπίσκοποι-Ἐπαρ-
χιακὲς Σύνοδοι. Οἱ Ἀποστολικὲς Ἐκκλησίαις. Ἐπικοινωνία
καὶ σχέση μεταξύ τους.

4. Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν (64-313 μ.Χ.).

Οἱ Μάρτυρες. Νέρωνας-Δομιτιανὸς-Τραϊνὸς-Ἀδριανὸς-
Δέκιος -Διοκλητιανὸς-Μαξιμιανός.

Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (ἀπολυτίκιον). Ὁ Ἅγιος Γεώργιος

(ἀπολυτίκιο). Ἡ Ἀγία Βαρβάρα. Ἡ Ἀγία Αἰκατερίνη.
Ἡ Μονὴ τοῦ Σινᾶ.

5. Οἱ Ἰσαπόστολοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἑλένη.

6. Αἱρέσεις-Σύνοδοι.

Ἄρχεις. Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, Ἅγιος Ἀθανάσιος,
Ἅγιος Σπυρίδωνας, Μακεδόνιος. Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.
Οἱ λοιπὲς Οἰκουμενικὲς Σύνοδοι.

7. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας.

Βασίλειος, Γρηγόριος, Χρυσόστομος-ἀπολυτίκιο Τριῶν
Ἱεραρχῶν.

8. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ Ἡράκλειος :

Τὰ ἔργα τους καὶ τὰ γεγονότα ποὺ ἀναφέρονται στὸ χρι-
στιανισμό. (ἀπολυτίκιο ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ).

9. Ὁ Ἀκάθιστος Ὕμνος.

Ἀνάπτυξη τοῦ νοήματος σὲ γενικὲς γραμμὲς καὶ παρου-
σίαση χαρακτηριστικῶν τμημάτων.

10. Μοναχικὸς βίος. Ἀσκητές.

Μέγας Ἀντώνιος. Τὰ μοναστήρια (γενικά).

Τὰ σπουδαιότερα μοναστήρια (Πάτμου, Ὁσίου Λουκά,
Μετεώρων, Ἀγίου Ὄρους Μεγάλου Σπηλαίου κ.τ.λ.).

11. Ἡ περίοδος τῆς Εἰκονομαχίας :

α) Εἰκονομαχία. Εἰκονολατρεία. Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνο-
δος. Εἰρήνη ἢ Ἀθηναία.

β) Ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων. Θεοδώρα (Κυριακὴ Ὁρθο-
δοξίας).

12. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν.

13. Ἐχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ Σλαβῶν :
Μεθόδιος καὶ Κύριλλος.

14. Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση στὴ Δύση. Ὁ Λού-
θηρος καὶ ἡ διδασκαλία του. Ὁ Καλβίνος καὶ ὁ Σβίγγλιος.

15. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία τῆς Νεώτερης Ἑλλάδας :
Ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία στὴν περίοδο τῆς Τουρκοκρα-

τίας. Οικουμενικὸς Πατριάρχης. Τὰ μοναστήρια στὴν περίοδο αὐτή, τὸ ἔργο τους καὶ τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ αὐτά. (Μονὲς Κωνσταντινουπόλεως, Δημητσάνας, Ἀγίας Λαύρας κ.τ.λ.). Διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση.

16. Μεγάλες μορφὲς τῆς νεώτερης ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας :

Κοσμάς ὁ Αἰτωλός, Χρυσόστομος Σμύρνης καὶ ἄλλοι νεομάρτυρες.

17. Τὰ Πατριαρχεῖα. Ἡ σχέση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας μὲ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο.

ΣΤ' ΤΑΞΗ :

Α' Λειτουργική :

Ἱεροὶ Ναοί : Ναὸς καὶ τὰ μέρη του. Οἱ ρυθμοὶ τῶν ναῶν. Οἱ σπουδαιότεροι ἀπὸ αὐτοῦς. Τὰ ἱερὰ σκεύη καὶ ὁ συμβολισμὸς τους. Τὰ κυριότερα ἄμφια.

Ἑορτές : Κινητές-ἀκίνητες, Δεσποτικὲς-Θεομητορικὲς.

Οἱ σπουδαιότερες ἀπὸ τίς ἑορτὲς τῶν Ἀγίων καὶ ἰδιαίτερα τῶν πολιούχων. Ἱερὲς ἀκολουθίες (Ἑσπερινός, Δοξολογία, Θεία Λειτουργία, Παράκληση). Περιληπτικὴ ἐρμηνεία καὶ σημασία τῶν κυριότερων μερῶν τῆς Θείας Λειτουργίας. Τὰ κυριότερα λειτουργικὰ βιβλία.

Β' Κατήχηση :

Χριστιανισμός, Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Ἡ Ἀγία Γραφή καὶ ἡ Ἱερὴ Παράδοση πηγὲς τῆς Χριστιανικῆς Ὁρησκείας. Οἱ ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες-Ἄλλες γνωστὲς ὁρησκείες (Ἰουδαϊσμός, Μωαμεθανισμός κ.τ.λ.). Τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Ἡ ἐρμηνεία του. Ἠθικὸς Νόμος, Δέκα Ἐντολές, συμπλήρωση τῶν Δέκα Ἐντολῶν μὲ τὴν Κοινὴ Διαθήκη. Ἡ ἐπὶ τοῦ Ὁρους Ὀμιλία (περιληπτικά).

Τὰ Μυστήρια.

Προσευχές : Τὶ εἶναι προσευχή. Ἐννοία τῆς προσευχῆς. Ἡ Κυριακὴ προσευχή καὶ ἡ ἐρμηνεία της. Διάφορες προ-

σευχῆς μετὰ τὴν εὐκαιρίαν σημαντικῶν γεγονότων. «Βασιλεῦ Οὐράνιε.....».

Ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία τῶν Εὐαγγελικῶν Περικοπῶν καθε Κυριακῆς. Ἑρμηνεία στὴ δημοτικὴ γλῶσσα.

3. ΓΕΝΙΚΑ:

1. Ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία τῶν μικρῶν τάξεων ἀποτελεῖ ὀργανικὴ συνέχεια τῆς οἰκογενειακῆς θρησκευτικῆς αἰγωγῆς τῶν παιδιῶν.

2. Ὁ δάσκαλος συνδέει κατάλληλα τὶς διαφορὰς ἐκδηλώσεις μεθ' ἑκείνην θρησκευτικὴν χαρακτῆρα μετὰ τὴν σχετικὴ ὕλη τοῦ θρησκευτικοῦ μαθήματος.

3. Ἡ θρησκευτικὴ ὕλη διαπλέκεται μετὰ τὴν ὕλη ἄλλων μαθημάτων.

4. Τονίζονται ἰδιαίτερα οἱ σχέσεις τῆς χριστιανικῆς θρησκείας μετὰ τὸν ἑλληνικὸ πολιτισμὸν καὶ ἡ μεγάλη συμβολὴ τῆς στὴν ἐπιβίωσιν καὶ ἀναγέννησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους.

5. Τὰ διάφορα θρησκευτικὰ στοιχεῖα συνδέονται μετὰ τὴν προσωπικότητα, τὴν ζωὴν καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ (Χριστοκεντρικὴ ἀρχή).

Μεθοδικές οδηγίες

Α' ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

1. Γενικά κρίνεται σκόπιμη ή παιδαγωγική και διδακτική ύψιστοποίηση των θρησκευτικών βιωμάτων των μαθητών από το δάσκαλο με την κατάλληλη υποβοήθηση και αρμονική ανάπτυξη των συγκινησιακών, γνωστικών και βουλητικών στοιχείων της θρησκευτικής εμπειρίας τους. Έτσι η θρησκευτική διδασκαλία των μικρών τάξεων θα αποτελέσει οργανική συνέχεια της οικογενειακής και θρησκευτικής αγωγής των παιδιών.

2. Στις μέσες και ανώτερες τάξεις οι μαθητές πρέπει να υποβοηθούνται στην άποσαφήνιση και συνειδητοποίηση όρισμένων θρησκευτικών έννοιων με την κατάλληλη χρησιμοποίηση του διαλόγου.

3. Πρέπει να καταβάλλεται προσπάθεια για τη συσχέτιση των θρησκευτικών γεγονότων με τα σύγχρονα προβλήματα και ιδιαίτερα με αυτά που αναφέρονται στην οικογενειακή, την κοινωνική και τη σχολική ζωή των μαθητών.

4. Έξαιρετικά χρήσιμη για τη θρησκευτική αγωγή των μαθητών είναι η διοργάνωση εκδηλώσεων με θρησκευτικό χαρακτήρα, τις οποίες ο δάσκαλος θα συνδέει κατάλληλα με τη σχετική ύλη του θρησκευτικού μαθήματος. Οι επισκέψεις σε εκκλησίες, οι ιδιαίτερες λειτουργίες για τους μαθητές, οι θρησκευτικές εορτές, καθώς και η προβολή κινηματογραφικών ταινιών με θρησκευτικό περιεχόμενο είναι δραστηριότητες κατάλληλες για το σκοπό αυτό.

5. Η θρησκευτική ύλη, προπαντός στις κατώτερες τάξεις, πρέπει να διαπλέκεται με την ύλη των άλλων μαθημάτων.

6. Σκόπιμο είναι νά συνηθίσουμε τούς μαθητές στήν άκρό-
αση κειμένων τής Ἀγίας Γραφής καί θρησκευτικῶν ὕμνων στίς
ἐκκλησίες καί στό σχολεῖο.

7. Πρέπει νά τονίζονται ἰδιαίτερα οἱ σχέσεις τής χριστιανικῆς
θρησκείας μέ τόν ἑλληνικό πολιτισμό καί ἡ μεγάλη συμβολή της
στήν ἐπιβίωση καί ἀναγέννηση τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους.

8. Ἰδιαίτερη φροντίδα ἀπαιτεῖται γιά τή σύνδεση τῶν θρη-
σκευτικῶν στοιχείων μέ τήν προσωπικότητα, τή ζωή καί τή δι-
δασκαλία τοῦ Χριστοῦ (Χριστοκεντρική ἀρχή).

9. Ἡ Λειτουργική εἶναι σκόπιμο νά διδάσκεται μέσα σέ ναούς
καί ὅσο εἶναι δυνατό, μέ τή βοήθεια τοῦ ἱερέα. Στήν τάξη μπο-
ροῦν νά συμπληρώνονται καί νά διευκρινίζονται ὁρισμένα στοι-
χεῖα πού παρουσιάζουν ἀσάφεια καί νά γίνεται ἡ βαθύτερη κα-
τανόηση τής σημασιολογικῆς ἐρμηνείας τῶν λατρευτικῶν τύπων.

10. Οἱ μαθητές πρέπει ἀπό ἐνωρίς νά ἐννοήσουν ὅτι οἱ ἐπι-
ταγές τής χριστιανικῆς θρησκείας ταυτίζονται μέ τίς κυριότε-
ρες ἐπιταγές τής Ἠθικῆς καί ὅτι ἡ θρησκευτικότητα, ὅταν δέν
ἐκδηλώνεται μέ ἐνεργό ἠθική ζωή, οὐσιαστικά ἀποτελεῖ ἄρνηση
τοῦ ἴδιου τοῦ περιεχομένου τῆς θρησκείας.

11. Ὃπου ἡ διδασκαλία τῆς θρησκευτικῆς ὕλης τό ἀπαιτεῖ, ὁ
δάσκαλος ὀφείλει νά χρησιμοποιεῖ τό σχετικό γεωγραφικό χάρτη.

12. Ὃπου στήν Ἐκκλησιαστική Ἱστορία ἀναφέρονται παραπομ-
νές ἀπό τίς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, ἀφοροῦν τίς πηγές στίς
ὁποῖες μπορεί νά καταφεύγει ὁ δάσκαλος γιά τήν ἀρτιότερη ἐνη-
μέρωσή του. Μπορεῖ ἀκόμη νά δίνει στούς μαθητές, σέ ἐλεύθερη
μετάφραση, χαρακτηριστικά ἀποσπάσματα.

Β' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΓΛΩΣΣΙΚΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ.

Σκοπός της διδασκαλίας του γλωσσικού μαθήματος είναι να βοηθήσει τα παιδιά να αποκτήσουν τον όρθο μηχανισμό και τον πλούτο της Ελληνικής γλώσσας, ώστε η αλληλεπίδραση γλώσσας και νοήσεως να είναι αποτελεσματική και να εξασφαλισθεί έτσι η σωστή γραπτή και προφορική επικοινωνία του παιδιού με το περιβάλλον του.

Ειδικοί σκοποί του γλωσσικού μαθήματος είναι οι εξής :

α) Να οργανώσει το γλωσσικό υλικό που φέρνει μαζί του το παιδί και να το πλουτίσει ανάλογα με τις δυνατότητές του.

β) Να συνηθίσει να ακούει, να έρωτᾷ και να απαντᾷ σωστά, ώστε να ασκηθεῖ στο διάλογο και στη συζήτηση και έτσι να γίνει καλύτερη η επικοινωνία του με τους άλλους ανθρώπους.

γ) Να ασκηθεῖ στην όρθη προφορική έκφραση, για να αποκτήσει την ικανότητα να εκφράζει με ζωντανό προφορικό λόγο τις εμπειρίες και τα βιώματα της καθημερινής ζωής.

δ) Να ασκηθεῖ προοδευτικά στη γραπτή διατύπωση των σκέψεων και των συναισθημάτων του, ώστε από την πρώτη σχολική ηλικία να συνηθίσει στη γραπτή δημιουργική έκφραση.

ε) Να ασκηθεῖ στην άβιαστη και φυσική μεγαλόφωνη και σιωπηρή ανάγνωση και στην κατανόηση των κειμένων που διαβάζει.

στ) Να γνωρίσει βαθμηδόν τα κατάλληλα για την ηλικία του έργα της παιδικής λογοτεχνίας.

2. ΠΡΩΤΗ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

Γενικά :

1. Τα διάφορα βιώματα τῶν μαθητῶν ἀπὸ τὴν οἰκογενειακή, τὴν κοινωνική καὶ τὴ σχολική ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον χρησιμοποιοῦνται ὡς ἀφόρμηση κατὰ τὴ διδασκαλία τῆς πρώτης ἀναγνώσεως.

2. Ὡς ἀναγνωστικὰ κείμενα μποροῦν νὰ χρησιμοποιοῦνται ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸ καὶ ἐλεύθερα κείμενα, εἰκονογραφημένα ἀναγνώσματα, ταινίες μὲ φράσεις ποὺ συνοδεύουν εἰκόνες πραγμάτων, φυτῶν, ζώων καὶ διαφορῶν περιστατικῶν, ἀποκόμματα διαφημίσεων, περιοδικῶν, κ.τ.δ.

3. ΓΡΑΦΗ

Γενικά :

1. Ἡ ἀνάγνωση καὶ ἡ γραφὴ διδάσκονται παράλληλα.

2. Στοὺς μαθητὲς δὲν ἐπιβάλλεται ὀρισμένος γραφικὸς χαρακτήρας.

4. Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

α) ΣΚΟΠΟΣ:

Βασικὸς σκοπὸς τῆς ἀναγνώσεως εἶναι ἡ κατανόηση τῶν κειμένων. Μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια, ἡ προσπάθεια γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς ἀναγνωστικῆς δεξιότητος καὶ ἡ εὐκολία ποὺ προκύπτει ἀπὸ αὐτὴ γιὰ τὴν κατανόηση τοῦ περιεχομένου τῶν διαφορῶν ἀναγνωσμάτων, ἰσοδυναμεῖ μὲ πρόοδο πνευματικῆς.

Ὁμιλοῦμε γιὰ ἀναπτυγμένη ἀναγνωστικὴ ἱκανότητα, ὅταν ἡ ἀνάγνωση εἶναι φυσικὴ, ρέουσα καὶ ἐκφραστικὴ.

β) ΔΙΔΑΚΤΕΑ ὙΛΗ Γ', Δ', Ε' καὶ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΝ

Ὡς ἀναγνωστικὴ ὕλη χρησιμοποιεῖται τὸ ἀναγνωστικὸ τῆς τάξεως καὶ ἐπικουρικὰ ἢ εὐκαιριακὰ ἄλλα κατάλληλα ἀναγνώσματα (ἀνθολόγια, ἱστορικὰ ἀπομνημονεύματα, περιγραφές, ταξιδιωτικὲς ἐντυπώσεις κ.τ.λ.).

5. ΠΡΟΦΟΡΙΚΗ ΕΚΦΡΑΣΗ

α) ΣΚΟΠΟΣ:

Ο σκοπός της καλλιέργειας της προφορικής εκφράσεως δεν μπορεί να είναι διαφορετικός από το γενικό σκοπό του γλωσσικού μαθήματος, γενικά.

Η διαφοροποίηση του τομέα αυτού στη διδακτική πράξη και η διατύπωση ειδικών επιδιώξεων οφείλεται :

Στη σημασία που έχει ο προφορικός λόγος για την ζωή και για την προκοπή του ανθρώπου.

Στο γεγονός ότι ο προφορικός λόγος αποτελεί την πηγή της φυσικής και ζωντανής γραπτής γλωσσικής εκφράσεως, που είναι μία από τις κυριότερες επιδιώξεις του σχολείου.

Στην ανάγκη να καταβάλλει, για το λόγο αυτό, ο δάσκαλος, ιδιαίτερη προσπάθεια για την καλλιέργεια της προφορικής εκφράσεως του μαθητή.

Στην ανάγκη να βοηθήσουμε το παιδί να υπερνικήσει τυχόν εκφραστικές και γλωσσικές του ατέλειες ή γλωσσικά ελαττώματα.

β) ΓΛΗ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ Α' και Β' ΤΑΞΕΩΝ

Η καλλιέργεια της προφορικής εκφράσεως δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί από την άποψη της ύλης και της μεθόδου στις Α' και Β' τάξεις.

Η Β' τάξη, θεωρείται ως προέκταση, της Α' τάξεως. Σ' αυτή διευρύνονται οι γνώσεις και ασκούνται πιο πολύ οι μαθητές στις δεξιότητες που απέκτησαν στην πρώτη τάξη, στις όποιες, καθώς είναι φυσικό, κάθε μαθητής εξοικειώνεται με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με το μέτρο και το ρυθμό της ατομικής του αναπτύξεως. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τη δεξιότητα της προφορικής εκφράσεως, που η τελείωσή της απαιτεί μακρόχρονη και συστηματική καλλιέργεια.

Είναι φανερό, ότι η διδακτική ενέργεια στα πλαίσια της

προφορικῆς ἐκφράσεως δὲ σκοπεύει νὰ μεταδώσει στοὺς μαθητὲς γνώσεις, ποὺ ἀνήκουν σὲ μιὰ ἰδιαίτερη κατηγορία, ἀλλὰ νὰ καλλιεργήσει καὶ νὰ ἀναπτύξει περισσότερο μιὰ δεξιότητα, ποὺ τὸ παιδὶ ἔχει ἤδη ἀποκτήσει στὴν προσχολικὴ τοῦ ἡλικία σὲ ἱκανοποιητικὸ βαθμὸ, γιὰ νὰ ἀνταποκριθεῖ στὶς ἀμέσες ἀνάγκες τῆς ζωῆς του. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο στὸ πρόγραμμα ποὺ ἀκολουθεῖ, ἀναφέρονται μόνο οἱ πηγές ἀπὸ τίς ὁποῖες, μπορεῖ ὁ δάσκαλος κάθε φορὰ, νὰ ἀντλεῖ τὴν κατάλληλη ὕλη γιὰ τὴν ἀνάπτυξη καὶ καλλιέργεια τῆς προφορικῆς ἐκφράσεως.

Υ) ΤΟΜΕΙΣ Ἡ ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ

Γιὰ νὰ ὑποβοηθηθεῖ κατὰ τρόπο γόνιμο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ προφορικῶν λόγου τοῦ μαθητῆ, εἶναι ἀνάγκη νὰ συμπεριληφθοῦν στὴν ὁργάνωση τῆς σχετικῆς διδακτικῆς ἐργασίας ὅλες οἱ μορφές τῆς προφορικῆς ἐκφράσεως.

Πέντε εἶναι οἱ βασικοὶ τομεῖς ἢ μορφές γλωσσικῆς ἐκφράσεως, ποὺ πρέπει νὰ καλλιεργηθοῦν συστηματικὰ.

Αὐτὴ-ἡ διάκριση δὲ σημαίνει, πὼς ἡ ἐργασία σὲ κάθε τομέα θὰ γίνεῖ χωριστὰ σὲ ἰδιαίτερες διδακτικὲς ἐνότητες.

Ἡ ἐνοποίηση τῶν τομέων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητη καὶ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὸν ἐνιαῖο χαρακτῆρα τοῦ γλωσσικοῦ φαινομένου.

(1) Τομέας γενικῆς γλωσσικῆς συμπεριφορᾶς.

(α) Βασικὴ ἐπιδίωξη : Τὸ παιδὶ πρέπει νὰ μάθει νὰ χρησιμοποιεῖ τὸν προφορικὸν λόγον ὡς μέσο τῆς προσωπικῆς τοῦ ἐκφράσεως, κατανοήσεως καὶ ἐπικοινωνίας μὲ τοὺς συνανθρώπους του καὶ ὡς μέσο ποὺ τοῦ προσφέρει τὴ δυνατότητα νὰ δίνει καὶ νὰ παίρνει πληροφορίες.

Ὁφείλει ἀκόμη νὰ πληροφορηθεῖ ὅτι, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προφορικὸν λόγον, ὑπάρχουν καὶ ἄλλοι τρόποι γιὰ ἔκφραση καὶ ἐπικοινωνία, ὅπως εἶναι ἡ γραφὴ, ἡ ἱχνογράφηση, ἡ κίνηση, ὁ χορὸς, τὸ τραγούδι.

(β) Πηγές : Οί έμπειρίες και τὰ προσωπικά βιώματα τοῦ μαθητῆ, ἡ σχολικὴ ἐργασία, οἱ δραστηριότητες τοῦ παιδιοῦ μέσα και ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο, παραμύθια, παιγνίδια.

(2) Σημαιολογικὸς τομέας.

(α) Βασικὲς ἐπιδιώξεις : Ἡ διέγερση τοῦ γλωσσικοῦ θησαυροῦ τῶν μαθητῶν μὲ τὴν ὀνομασία τῶν ἀντικειμένων, τῶν φαινομένων, τῶν χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων και τῶν διαφορῶν ἐνεργειῶν ἀνθρώπων, ζώων κ.τ.λ. Ἡ κατανόηση τῶν συνδυασμῶν και τῶν ἐννοιολογικῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν λέξεων.

(β) Πηγές : Οἱ ἐμπειρίες και οἱ γνώσεις τῶν μαθητῶν ἀπὸ τοὺς διάφορους τομεῖς τῆς σχολικῆς ἐργασίας.

Ἐμπειρίες και γνώσεις τῶν μαθητῶν ἀπὸ τῆ ζωῆ τους στὴν οἰκογένεια, στὸ σχολεῖο και στὴν κοινότητα στὴν ὁποία ἀνήκουν και ἀπὸ τὸ φυσικὸ τους περιβάλλον.

Παιγνίδια και δραστηριότητες τῶν μαθητῶν μέσα και ἔξω ἀπὸ τὸ σχολεῖο.

(3) Τομέας συντακτικῆς πλοκῆς τῆς γλώσσας.

(α) Βασικὲς ἐπιδιώξεις :

Νὰ εἶναι σὲ θέση τὸ παιδί νὰ ἐφαρμόζει συνειδητὰ τὶς βασικὲς μορφὲς προτάσεων τῆς μητρικῆς του γλώσσας.

Νὰ διευρύνει τὴ δυνατότητά του νὰ συνθέτει προτάσεις.

(β) Πηγές :

Ἐλεύθερες ἀνακοινώσεις, ἐλεύθερος διάλογος μέσα στὴ σχολικὴ ἐργασία και στὶς σχετικὲς δραστηριότητες ὅπως εἶναι οἱ ἀφηγήσεις γεγονότων, διηγήσεις παραμυθιῶν, παιγνίδια διαφορῶν ρόλων.

(4) Τομέας προφορᾶς.

(α) Βασικὲς ἐπιδιώξεις :

Καλλιέργεια τῆς ἱκανότητος νὰ διακρίνουν δι' ἱμάθητες

θορύβους, ήχους και φθόγγους.

Όρθή άρθρωση τών φθόγγων.

Συνειδητή χρησιμοποίηση τής μητρικής γλώσσας.

(β) Πηγές ύλης : Ή ακρόαση, τὰ παιγνίδια σιωπής, οί άπαγγελίες, παρατήρησεις από τις έκδρομές και τις επί-σκέψεις και γενικά ή όλη σχολική εργασία.

(5) Τομέας γλωσσικών εφαρμογών :

(α) Βασική επιδίωξη : Νά κατανοήσει τò παιδί ότι ή γλώσσα, πέρα από τή μεγάλη πρακτική της χρησιμότητα, είναι και μέσο πνευματικής ικανοποιήσεως και ψυχαγωγίας.

(β) Πηγές ύλης : Παραμύθια, ποιήματα, ακρόασεις ειδικών μορφωτικών και λογοτεχνικών έκπομπών, είκονογραφημένα έντυπα κ.τ.λ.

6. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

α. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός τής διδασκαλίας τής Γραμματικής είναι ή πρω-
τευτική εξοικείωση τών μαθητών στη σωστή γραφή, και
τò συντακτικό μηχανισμό τής δημοτικής γλώσσας ώστε
νά γίνουν ικανοί νά κατανοούν και νά χρησιμοποιούν σωστά
τò γραπτό και προφορικό λόγο.

β. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Ή απλά γραμματικά στοιχεία

ΤΑΞΗ Α΄

1. Έννοια προτάσεως. Άνάλυση άπλης προτάσεως σε
λέξεις, συλλαβές και φθόγγους (Φθόγγοι- δίφθογοι - συν-
δυασμοί- φωνήεντα και σύμφωνα- συμπλέγματα). Δια-
φορά σ και ς. Τελικά σύμφωνα (ς, ν) διπλά γράμματα.
Άλφάβητο. Χρήση κεφαλαίων γραμμάτων.

2. Οἱ τόνοι- σημασία τοῦ τόνου. Ἄτονες λέξεις (ὁ, ἡ, οἱ). Πνεύματα- θέση τόνου καί πνεύματος. Στίξη. Προφορά καί στίξη. Κυριότερα σημεῖα στίξεως, (τελεία, κόμμα σέ λέξεις ἀσύνδετες, ἐρωτηματικό, θαυμαστικό, διαλυτικά).

3. Ἀσκησις τῶν μαθητῶν στήν ὀρθή γραφή τῶν πρὸ συνησιασμένων λέξεων καί τῶν βοηθητικῶν ρημάτων μέσα σέ μικρὰ καί ἀπλὰ προτάσεις.

ΤΑΞΗ Β΄

1. Ἐπανάληψις τῶν γραμματικῶν στοιχείων πού διδάχτηκαν στήν Α΄ τάξη.

2. Συλλαβές (μονοσύλλαβες, δισύλλαβες, τρισύλλαβες, πολυσύλλαβες, λέξεις).

3. Ἀφωνα γράμματα. Συλλαβισμός στήν ἀπλούστερη μορφή του. Ὀνομασία συλλαβῶν (λήγουσα, παραλήγουσα, προπαραλήγουσα).

4. Ἑγκλιτικὲς λέξεις. Τὸ ὀριστικὸ ἄρθρο.

5. Διάκρισις κύριων καί κοινῶν οὐσιαστικῶν. Γένη, ἀριθμοί, πτώσεις.

6. Κλίσις ἀρσενικῶν ἰσοσύλλαβων σέ -ας καί -ης καί θηλυκῶν σέ -α καί -η, μέσα σέ προτάσεις. Τὸ ἀόριστο ἄρθρο.

7. Τὸ ρῆμα. Ἐννοια τοῦ ρήματος. Ὁ τόνος τῶν ρημάτων (λήγουσα, παραλήγουσα).

8. Σχηματισμός βοηθητικῶν ρημάτων ἔχω καί εἶμαι στὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς.

9. Κλίσις ρημάτων ἐνεργητικῆς φωνῆς α΄ συζυγίας (ω) μὲ τὴν ἀντίστοιχη προσωπικὴ ἀντωνυμία στὸν ἐνεστώτα τῆς ὀριστικῆς. Τὸ ἐπίθετο.

Παρατήρησις

Τὰ παραπάνω γραμματικὰ στοιχεῖα τῶν Α΄ καί Β΄ τάξεων διδάσκονται σέ συνάρτησιν μὲ τὸ γλωσσικὸ μάθημα καί ὄχι σέ τακτὲς διδακτικὰς ὥρες.

ΤΑΞΗ Γ'

1. Ἐπανάληψη τῶν στοιχείων ποὺ διδάχτηκαν στὴ Β' τάξη. Συλλαβές — συλλαβισμός — χρόνος συλλαβῶν. Τόνοι. Ὀνομασία τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν τόνο τους. Κυριότεροι κανόνες τονισμοῦ. Σημεῖα στίξεως.

2. Τὰ ἀρθρα. Κλίση ἀρθρων.

3. Γένη - ἀριθμοὶ - πτώσεις οὐσιαστικῶν - κύρια καὶ κοινὰ οὐσιαστικά.

4. Κλίση ἀρσενικῶν σέ: -ας- ἡς ἰσοσύλλαβων καὶ ἀνισοσύλλαβων

σέ: -ες -ους -ος

5. Κλίση θηλυκῶν σέ -α -ῃ -ω -οῦ

6. Κλίση οὐδετέρων σέ -ο -ι -ος

7. Ἔννοια ἐπιθέτου. Βαθμοὶ ἐπιθέτων. Σχηματισμοὶ παραθετικῶν.

8. Ἔννοια ρήματος. Κλίση ρημάτων α' καὶ β' συζυγίας στὸν ἐνεστώτα, παρατατικὸ καὶ μέλλοντα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς.

9. Ἐπιρρήματα.

10. Ἀντωνυμίες (προσωπικές- δεικτικές- κτητικές).

ΤΑΞΗ Δ'

Σύντομη ἐπανάληψη τῆς ὕλης ποὺ διδάχτηκε στὴ Γ' τάξη.

1. Φθογγολογικὸ

Πρόταση- Λέξεις- Συλλαβές- Συλλαβισμός- Τόνοι- Κανόνες τονισμοῦ- Πνεύματα- Ἄτονες λέξεις- Σημεῖα στίξεως.

2. Τυπικὸ

Α' Οὐσιαστικά

1. Ἀρθρα Ἀριθμοὶ- Πτώσεις- Οὐσιαστικά (κύρια- κοινά).

2. Κλίση ἀρσενικῶν σέ : -ας -ης ἰσοσύλλαβων καὶ ἀνι-
σοσύλλαβων
-ες -ους ἀνισοσύλλαβων
-ος -της
3. Κλίση θηλυκῶν σέ : -α -η -οῦ -ω Ἀρχαιοκλιτα σὲ -η
4. Κλίση οὐδετέρων σέ : -ο -ι -ος ἰσοσύλλαβων
-μα -σιμο -ξιμο -ψιμο
-ας -ως

Β' Ἐπίθετα

1. Ἐπίθετα σέ : -ος -η -ο καὶ -ος -α -ο
-ος -ιά -ὸ
-ὺς -ῆς
2. Ἀνώμαλα ἐπίθετα
3. Βαθμοὶ ἐπιθέτων

Γ' Ρήματα

1. Ρήματα : Πρόσωπα- Ἀριθμοὶ- Φωνές- Ἐγκλίσεις.
Χρόνοι τοῦ ρήματος.
2. Κλίση ρημάτων α' καὶ β' συζυγίας σὲ ὅλους τοὺς χρό-
νους τῆς ὀριστικῆς, τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

Δ' Ἀριθμητικά

Ε' Ἀντωνυμίες

(Ὅριστικὲς- Αὐτοπαθεῖς- Ἀναφορικὲς- Ἐρωτηματικὲς-
Ἀόριστες)

ΣΤ' Ἀκλιτα μέρη τοῦ Λόγου

1. Προθέσεις
2. Ἐπιρρήματα
3. Κυριότεροι Σύνδεσμοι- Ἐπιφωνήματα

Ζ' Ἐτυμολογικὸ

Παραγωγή καὶ σύνθεση λέξεων

Η' Συντακτικό

Ἀπλή πρόταση με ρῆμα, οὐσιαστικό, ἐπίθετο, ἄντωνυμία.

Προτάσεις με τοπικούς ἢ χρονικούς προσδιορισμούς.

ΤΑΞΗ Ε'

1. Φθογγολογικό

Φωνήεντα καὶ σύμφωνα

Διαίρεση καὶ ὀνομασία συμφώνων - Δίφθογγοι

Συλλαβές- Συλλαβισμός

Τόνοι. Κανόνες τονισμοῦ. Ἄτονες καὶ ἐγκλιτικὲς λέξεις.

Τὰ πνεύματα, Θέση τόνου καὶ πνεύματος

Ὅρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως.

Πάθη φθόγγων. Πάθη φωνηέντων (ἐκθλιψή, ἀφαίρεση, ἀποκοπή) καὶ συμφώνων.

2. Τυπικό

Α' Ἀκλιτα

1. Προθέσεις.

2. Ἐπιρρήματα

3. Σύνδεσμοι

4. Ἐπιφωνήματα

Β' Ἀρθρο

1. Γένη- Ἀριθμοί- Πτώσεις- Ἀρθρο καὶ κλίση τοῦ ἄρθρου.

Γ' Οὐσιαστικά

1. Οἱ σημασίες καὶ τὰ εἶδη τῶν οὐσιαστικῶν

2. Τὸ γένος καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν οὐσιαστικῶν

3. Ἡ κλίση τῶν οὐσιαστικῶν

α) Κλίση Ἀρσενικῶν σὲ -ας -ης ἰσοσύλλαβων

-ας -ης ἀνισοσύλλαβων

-τῆς με διπλὸ πληθυντικὸ

-ὲς - οὖς ἀνισοσύλλαβων

-ος'

β) Κλίση θηλυκῶν σέ : -α -η -ω -οὐ 'Αρχαιοκλίτα σέ
-η -ος

γ) Κλίση οὐδετέρων σέ : -ο -ι -ος ἰσοσύλλαβων
-μα -σιμο- -ξιμο- -ψιμο -ας
-ως ἀνισοσύλλαβων

δ) 'Ανώμαλα οὐσιαστικά

Δ' 'Επίθετα

Κλίση ἐπιθέτων

1. 'Επίθετα σέ : -ος -η -ο

2. 'Επίθετα σέ : -ος -α -ο

3. 'Επίθετα σέ : -ος -ιά -ὸ

4. 'Επίθετα μέ τὸ ἀρ-
σενικὸ σέ : -ὺς καὶ -ῆς

5. 'Επίθετά μέ τὸ ἀρ-
σενικὸ σέ : -ης ἀνισοσύλλαβα.

6. 'Επίθετα σέ : -ῆς- ῆς -ές

7. 'Ανώμαλα ἐπίθετα.

Παραθετικά ἐπιθέτων

1. Βαθμοὶ ἐπιθέτων

2. Σχηματισμὸς παραθετικῶν

3. Παραθετικά ἐπιρρημάτων

Ε' 'Αριθμητικά

1. 'Αριθμητικά ἐπίθετα καὶ κλίση αὐτῶν

2. 'Αριθμητικά οὐσιαστικά

ΣΤ' 'Αντωνυμίες

1. 'Επανάληψη τῶν ἀντωνυμιῶν ποὺ διδάχτηκαν σέ
προηγούμενες τάξεις.

Ζ' Ρήματα

Γενικά

1. Διαθέσεις καὶ φωνές

2. 'Εγκλίσεις καὶ χρόνοι

3. Ἀριθμοὶ καὶ πρόσωπα

Στοιχεῖα σχηματισμοῦ

α) Θέμα- Κατάληξη- Χαρακτήρας

β) Αὔξηση

γ) Βοηθητικὰ στοιχεῖα σχηματισμοῦ (ρήματα ἔχω καὶ εἶμαι).

δ) Σχηματισμὸς ρημάτων α' καὶ β' συζυγίας κατὰ πρόσωπα, σὲ ὅλους τοὺς χρόνους καὶ ἐγκλίσεις τῆς ἐνεργητικῆς καὶ παθητικῆς φωνῆς.

3. Ἑτυμολογικὸ

α) Παράγωγα οὐσιαστικά

β) Παράγωγα ρήματα

γ) Παράγωγα ἐπίθετα

4. Συντακτικὸ

Προτάσεις καὶ βασικὰ εἶδη προτάσεων.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

1. Φθογγολογικὸ

Ἐπανάληψη τῆς ὕλης ποὺ διδάχτηκε. Πάθη φωνηέντων ποὺ δὲ διδάχτηκαν.

2. Τυπικὸ

Α' Οὐσιαστικά καὶ ἐπίθετα

Ἐλεγχος τῆς ἐμπεδώσεως τῶν στοιχείων ποὺ διδάχτηκαν, μὲ κατάλληλες ἀσκήσεις.

Β' Ἀριθμητικὰ καὶ ἀντώνυμies

Ἐμπέδωση μὲ ἀσκήσεις.

Γ' Ρήματα

1. Ἐμπέδωση μὲ ἀσκήσεις πάνω σὲ ὅλες τὶς περιπτώσεις τῶν ρημάτων τῶν δύο συζυγιῶν καὶ φωνῶν.

2. Συνηρημένα ρήματα

3. Τὰ θέματα. Τὸ ἐνεστωτικὸ θέμα. Τὸ θέμα τοῦ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου.

‘Ο σιγματικός άόριστος. ‘Ο άσιγμος άόριστος. ‘Ανωμαλίες σχηματισμοῦ έγκλίσεων τοῦ άσιγμου άόριστου. Τό θέμα τοῦ παθητικοῦ άόριστου καί τῆς παθητικῆς μετοχής.

4. Ρήματα έλλειπτικά- άπρόσωπα- άνώμαλα.

Δ’ Οί μετοχές (μετόχη παθητικοῦ ένεστώτα).

3. ‘Ετυμολογικό :

1) ‘Επανάληψη καί έμπέδωση τῶν παραγώγων.

2) Σύνθεση. Σύνθεση μέ άχώριστα μόρια.

3) Σύνθεση τῶν λέξεων (σημασία τῶν συνθέτων).

4) Σημασία τῶν λέξεων (κυριολεξία καί μεταφορά).

4. Συντακτικό :

1) ‘Απλές - σύνθετες προτάσεις.

2) Κύριας - δευτερεύουσες προτάσεις.

γ’ ΓΕΝΙΚΑ :

1. Στίς Α’ καί Β’ τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἡ απόδοση τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῶν λέξεων δέ συνδέεται ἀναγκαστικά μέ γραμματικούς κανόνες, ἀλλά ἔχει καθαρά μηχανικό χαρακτήρα.

‘Η ἀρχική αὐτοματοποίηση τῆς ὀρθογραφίας εἶναι ἀναγκαία, μέχρι νά ἀρχίσει ἡ συστηματική διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς.

2. Οἱ λέξεις καί οἱ φράσεις πού χρησιμοποιοῦνται γιά ὀρθογραφική ἀσκηση τῶν μικρῶν μαθητῶν, παίρνονται ἀπό τόν αὐθόρμητο λόγο τους καί γενικά ἀπό τά βιώματά τους καί εἶναι, κατὰ προτίμηση, συνηθισμένες καί εύκολες.

3. Οἱ ὀρθογραφικές ἀσκήσεις γίνονται σέ κείμενο, πού τὸ περιεχόμενό του ἔχει σχέση μέ τά παιδικά διαφέροντα, πού ἐκφράζει ζωηρές συναισθηματικές καταστάσεις τῶν μαθητῶν ἢ πού ἀποτελεῖ περίληψη τοῦ ἀναγνωστικοῦ κεφαλαίου, πού ἐπεξεργάστηκαν τά παιδιά. Γενικά τὸ κείμενο πού δίνεται γιά ὀρθογραφία, πρέπει νά εἶναι ἀπλό, μικρὸ στὴν ἔκταση καί ἀνάλογο μέ τὴν ὀρθογραφική ἱκανότητα καί τίς γραμματικές γνώσεις τῶν παιδιῶν.

7. Η ΕΚΘΕΣΗ

α) ΣΚΟΠΟΣ :

Σκοπός του μαθήματος της εκθέσεως είναι να βοηθεί το παιδί να εκφράζει γραπτά τις σκέψεις, τις έντυπώσεις, τα συναισθήματά του και γενικά το ψυχικό του περιεχόμενο με σαφήνεια, ακρίβεια, όρθη διατύπωση και ευχάριστη γλωσσική μορφή.

Ειδικότερες επιδιιώξεις :

α) Στις μικρότερες τάξεις (Α', Β' και Γ') ο δάσκαλος υποβοηθεί το μαθητή να μορφοποιήσει σε συγκεκριμένη προφορική και γραπτή έκφραση τα βιώματα, τις έντυπώσεις και τις σκέψεις του με φυσικότητα και γλωσσική διατύπωση ανάλογη με τις δυνατότητες της ηλικίας του.

β) 'Από την Δ' τάξη ο μαθητής με την κατάλληλη βοήθεια μπορεί να εκφράσει καθετί που κυριαρχεί μέσα στην ψυχή του, μπορεί ακόμη να συναρμολογήσει τις διάφορες παρατηρήσεις του και να τακτοποιήσει τις σκέψεις του ώστε να προκύψει ένα, κατά το δυνατό, συγκροτημένο σύνολο με έσωτερική συνοχή και όρθη εκφραστική διατύπωση.

β. ΕΚΛΟΓΗ ΘΕΜΑΤΩΝ

α) Για τις τάξεις Α' και Β' γενικά ισχύουν όσα αναφέρονται στο κεφάλαιο για την προφορική γλωσσική έκφραση.

β) ΤΑΞΕΙΣ Γ' και Δ'

Στις τάξεις αυτές τα θέματα άντλοούνται από το φυσικό, το σχολικό, το οικογενειακό και το κοινωνικό περιβάλλον του παιδιού: 'Η τάξη, ο κήπος του σχολείου, ο δρόμος όπου βρίσκεται το σχολείο ή όπου κατοικεί ο μαθητής, ή εκδρομή στο δάσος, στην πεδιάδα (τήν άνοιξη ή το φθινόπωρο), στη θάλασσα, τα διάφορα γεγονότα της σχολικής και της κοινωνι-

κῆς ζωῆς, πού ἐντυπωσιάζουν ἰδιαίτερα τὸ μαθητὴ (ἡ πλημ-
μύρα, τὸ χιόνι, τὸ χαλάζι, τὸ πολὺ δυνατό κρύο κ.τ.λ.), οἱ
σχολικὲς καὶ οἰκογενειακὲς ἐορτές καὶ τὰ ἑκτακτα περιστα-
τικὰ τῆς σχολικῆς ζωῆς. Ἀπόμνη: Ἡ ἐλληνικὴ φύση, ἡ
ἀγροτικὴ ζωὴ, τὰ ἥδη καὶ τὰ ἔθιμα, ἡ γεμάτη κινδύνους ζωὴ
τῶν Ἑλλήνων ναυτικῶν, ἀποτελοῦν μεγάλης ἀξίας ὕλικό
γιά τὴν ἐκλογή ἐυχάριστων θεμάτων πού μεταβάλλουν τὴν
ἐκθετὴ σὲ ἓνα εἶδος ψυχικῆς ἐξωτερικεύσεως, πού γοητεύει
τὸ παιδί. Γενικά: κάθε ζωερὴ βιωματικὴ κατάστασις τῶν
μαθητῶν εἶναι πάντοτε μιὰ κατάλληλη εὐκαιρία γιὰ γραπτὴ
ἐκθεσὴ.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' καὶ ΣΤ'

Στὶς τάξεις αὐτὲς τὰ θέματα τῆς ἐκθέσεως ἀντλοῦνται
ἀπὸ τὶς ἴδιες πηγές. Ἡ διαφορὰ βρίσκεται στὴ διαπραγμά-
τευση τοῦ ὕλικου. Στὶς τάξεις αὐτές, ἡ ἀνάπτυξη τῶν διανοη-
τικῶν λειτουργιῶν τῶν μαθητῶν καὶ τῆς ἱκανότητάς τους
γιὰ μεθοδικότερη ἐπεξεργασία τῶν θεμάτων, ἐπιτρέπει
ἀσφαλέστερες παρατηρήσεις καὶ βαθύτερες σκέψεις, πού
ὁδηγοῦν σὲ ὀρθὲς συγκρίσεις καὶ γενικεύσεις. Οἱ μαθητὲς
μποροῦν νὰ χαρακτηρίσουν ἓνα γεγονός, ἓνα ἀντικείμενο,
μία φυσιογνωμία, πολλὰ φορὲς μάλιστα μὲ ἰδιαίτερη ἐπι-
τυχία. Δὲν περιορίζονται στὰ φαινόμενα καὶ στὴν περιγραφὴ
τους, στὶς ἐντυπώσεις καὶ στὶς ἀντίστοιχες συναισθηματι-
κὲς τοῦ ἐπιδράσεις, ἀλλὰ προσπαθοῦν νὰ συναρμολογήσουν
τὰ στοιχεῖα αὐτὰ σὲ μιὰ ἐνότητα, σκέπτονται, ἀξιολογοῦν,
κρίνουν, βγάζουν συμπεράσματα. Ἐνεργοποιοῦν δηλ. ὅλες
τὶς ζωντανὲς δυνάμεις τοῦ πνεύματος καὶ τῆς καρδιάς τους.

Τὰ θέματα, λοιπόν, τῶν ἐκθέσεων στὶς τάξεις αὐτές,
πρέπει νὰ ἀπευθύνονται συγχρόνως στὸ συναισθημα καὶ
στὴν κρίση τῶν μαθητῶν. Μερικὰ παραδείγματα: «Ἐνα
τοπίο τὴν ἀνοιξὴ καὶ τὸ φθινόπωρο». «Ἐνα πουλὶ κελαδεῖ
τὴν ἀνοιξὴ. Πᾶς αἰσθάνεστε ὅταν ἀκούτε τὴ γλυκιὰ μουσικὴ
του, τί σκέφτεστε γι' αὐτὸ καὶ τί θὰ τοῦ λέγατε, ἂν σᾶς
καταλάβαινε;» «Μία ἡμερίδα γράφει, ὅτι ἓνας μαθητὴς
τῆς Ε' Δημοτικοῦ, μὲ κίνδυνο τῆς ζωῆς του ἔσωσε ἀπὸ

βέβαιο πνιγμό ένα μικρότερο μαθητή. Πώς σᾶς φαίνεται
αὐτὴ ἡ πράξη του καὶ τί θὰ λέγατε στὸ γεναῖο αὐτὸ παιδί ;»
«Οἱ μαθητὲς ἐνὸς Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς Κύπρου μᾶς
ἔστειλαν μιὰ ἐπιστολὴ καὶ περιγράφουν σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ τους,
τὶς ἀγωνίες τους, καὶ τὴ νοσταλγία τους γιὰ τὴ μητέρα
Ἑλλάδα. Θὰ τὴν διαβάσετε προσεκτικὰ καὶ ἔπειτα θὰ
ἀπαντήσετε ὁ καθένας χωριστά. Ἡ καλύτερη ἐκθεσὴ θὰ
σταλεῖ ὡς ἀπάντησὴ ὅλων μας» κ.λπ.

Μεθοδικές οδηγίες

Β' ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Πρώτη Ἀνάγνωση

1. Κατά τή διδασκαλία τῆς πρώτης ἀναγνώσεως χρησιμοποι-
οῦμε ὡς ἀφόρμηση τά διάφορα βιώματα τῶν μαθητῶν ἀπό τήν
οἰκογενειακή, τήν κοινωνική καί τή σχολική τους ζωή καί ἀπό
τό φυσικό περιβάλλον.

2. Τό περιεχόμενο τῶν βιωμάτων αὐτῶν πού συμπυκνώνεται
σέ φράσεις καί λέξεις, δίνει στά παιδιά τήν εὐκαιρία νά ἐκδη-
λώσουν τό ἐνδιαφέρον τους γιά τή γραπτή μορφή τῶν φράσεων
καί τῶν λέξεων πού ἀκοῦνε καί προφέρουν.

3. Εἶναι σκόπιμο νά ἀναβάλλεται γιά ὀρισμένο χρονικό διά-
στημα ἡ χρησιμοποίηση τοῦ ἀλφαριθμητικοῦ, ἀνάλογα μέ τή μέθο-
δο διδασκαλίας, πού ἐφαρμόζεται γιά τήν πρώτη ἀνάγνωση.

4. Οἱ προασκήσεις τῆς πρώτης ἀναγνώσεως ἔχουν σκοπό, ὄχι
μονάχα τήν ὀπτικοακουστική προετοιμασία τῆς πρώτης ἀναγνώ-
σεως καί τήν μυοκινητική ἐξοικείωση τῶν δακτύλων γιά τή δι-
ευκόλυνση τῆς γραφῆς, ἀλλά καί τήν ψυχολογική προπαρασκευή
τοῦ παιδιοῦ, πού καλεῖται νά μεταπηδήσει ἀπό τόν κόσμο τῶν
πραγμάτων στόν κόσμο τῶν συμβόλων. Ἡ χρησιμοποίηση τοῦ
παιγνιδιοῦ, τῶν διάφορων εἰκόνων τῶν σχεδ:ασμάτων καί ἄλ-
λων παρόμοιων μέσων, ὑποβοηθεῖ σημαντικά τήν προσπάθεια
δασκάλου καί μαθητῆ.

5. Ὄταν ὁ δάσκαλος φτάσει στή φάση τῆς ἀπομονώσεως τῶν
φθόγγων καί τῶν ἀντίστοιχων γραμμάτων, ὅποιαδήποτε μέθοδο
πρώτης ἀναγνώσεως καί ἂν χρησιμοποιεῖ, πρέπει νά φροντίζει,
ὥστε νά συνδυάζεται ἡ ἀκουστική ἐντύπωση κάθε φθόγγου μέ

τήν ὀπτική εἰκόνα τοῦ ἀντίστοιχου γραπτοῦ συμβόλου (τῷ γράμματος), μέ τήν ὀρθή προφορά του καί ἔπειτα μέ τήν κατάλληλη μυοκινητική ἐνέργεια τοῦ χεριοῦ γιά σωστό γράψιμο κάθε γράμματος ἢ γιά τήν ἀνάγλυψη κατασκευή του μέ τά κατάλληλα ὑλικά.

6. Γιά τήν καλύτερη ἐντύπωση τῶν γραμμάτων καί τή σωστή ἀπόδοσή τους, οἱ σχετικές διδακτικές ἐνέργειες τοῦ δασκάλου μπορεῖ νά παίρνουν καί τή μορφή παιγνιδιοῦ (μιμητικά παιγνίδια, πλασματικές διηγήσεις, προσωποποίηση τῶν γραμμάτων κτλ.).

7. Οἱ ἀναγνωστικές προασκήσεις, ὅταν ἐφαρμόζεται ἡ ἰδεοπτική μέθοδος, μποροῦν νά διαρκοῦν περισσότερο χρόνο. Ὄταν ὁμως ἐφαρμόζονται συντηρητικότερες μέθοδοι, ἡ διάρκεια τους δέν ξεπερνᾷ τόν ἓνα ἢ τό πολύ τούς δυό μῆνες.

8. Ὡς ἀναγνωστικά κείμενα μποροῦν νά χρησιμοποιοῦνται, ἐκτός ἀπό ἀναγνώσματα, ταινίες μέ φράσεις περιστατικῶν, ἀποκόμματα διαφημίσεων, περιοδικῶν κ.τ.θ.

9. Εἶναι ἀναγκαῖες οἱ ἀναγνωστικές ἀσκήσεις μέσα στό σχολεῖο, γιατί βοηθοῦν πολύ τό παιδί στήν ἀπόκτηση τῆς ἀναγνωστικῆς δεξιότητος.

Γραφή

1. Ἡ ἀνάγνωση καί ἡ γραφή πρέπει νά διδάσκονται παράλληλα, ὥστε οἱ ἀντίστοιχες δεξιότητες νά ἀλληλοβοηθοῦνται.

2. Ὄταν τό παιδί φτάσει στήν ἡλικία τῆς γραφῆς, μπορεῖ νά καταλάβει τή φορά, τό μέγεθος, τίς μορφές τῶν γραμμάτων καί νά τά ἀποδώσει σωστά. Γιά τό σκοπό αὐτό εἶναι ἀναγκαῖες οἱ προασκήσεις τῶν δακτύλων μέ μορφή παιγνιδιοῦ, ὥστε τά παιδιά νά ἀποκτήσουν σιγά σιγά τή μυοκινητική προσαρμογή καί τήν ἱκανότητα τῶν ἀναγκαῶν χειρισμῶν. Ἰδιαίτερα τό παιδί πρέπει νά γίνεи ἱκανό νά σταματᾷ τή χάραξη μιᾶς γραμμῆς καί πρὸς τή μιά πλευρά καί πρὸς τήν ἄλλη, νά χαράζει γραμμές ἀπό τά κάτω πρὸς τά ἐπάνω καί ἀντίστροφα καί νά σταματᾷ τήν καμπυλόγραμ-

μη κίνηση του χεριού, όταν τό απαιτεί τό σχήμα τών γραμμάτων (π.χ. α, β, ο, ε, δ κτλ.).

3. Οι δυσκολίες τών παιδ:ών στό γράψιμο, πού αντιμετωπίζουν πολλές φορές οι δάσκαλοι, έχουν τρείς βασικές αιτίες, τήν καθυστέρηση τής κινητικῆς ώριμότητας, τήν ἀριστεροχειρία, πού δέν ἐλέγχεται σωστά καί τίς συγκινησιακές συγκρούσεις. Ὑπάρχουν ὅμως καί ἄλλες αιτίες, τό ἴδιο σοβαρές, ὅπως εἶναι ἡ ἀντιπάθεια στό πρόσωπο τοῦ δασκάλου, ἡ ἀπροσεξία ἐξαιτίας τῆς ἀπουσίας ἐνδιαφέροντος καί ἡ κακή προσαρμογή τοῦ παιδιοῦ στό σχολικό περιβάλλον.

4. Ὁ δάσκαλος δέν πρέπει νά λησμονεῖ, ὅτι ἡ γραφή εἶναι μιά ἐνέργεια μιμητική, πού μοιραία ἐπηρεάζεται ἀπό τό πρότυπο πού ἔχουν οἱ μαθητές μπροστά τους. Γι' αὐτόν ἀκρίβως τό λόγο σπάνια καλλιγραφοῦν, ὅταν ὁ δάσκαλος εἶναι κακογράφος.

5. Σχετικά μέ τά ὄργανα τῆς γραφῆς: Εἶναι προτιμότερο νά ἀρχίζει τό παιδί μέ μαλακότερα καί χονδρότερα ὄργανα γραφῆς, ὅπως εἶναι ἡ κιμωλία, ὅταν γράφει στόν πίνακα καί τό μαλακό χρωματιστό μολύβι, ὅταν γράφει στό τετράδιό του. Ἀργότερα ὅμως μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖ λεπτότερα καί σκληρότερα ὄργανα γραφῆς, ὅπως εἶναι ἡ πένα καί τά μολύβια διαρκείας (μπέκ), ὥστε βαθμῆδόν νά ἀποκτήσει τό χέρι του τήν ἀπαραίτητη ἀνεση καί ἐλαφρότητα.

6. Ἡ χρήση τῆς πλάκας (τοῦ ἀβακίου) δέν μπορεῖ νά ἔχει καμιά θέση στό σύγχρονο σχολεῖο, γιατί παρουσιάζει πολλά μειονεκτήματα: σκληρότητα τοῦ ὀργάνου (κοντύλι), σθῆσιμο τών γραμμάτων μέ τό χέρι κτλ.

7. Ἐπειδή ἡ γραφή θεωρεῖται κι αὐτή ὡς ἓνα ὄργανο ἀγωγῆς καί μαθήσεως, πού ἀσκεῖ ἐπίδραση στόν ψυχισμό τοῦ μαθητῆ, δέν εἶναι παιδαγωγικά ὀρθό νά τοῦ διδάσκουμε τύπους γραφῆς ἐλαττωματικούς, γιατί αὐτό μπορεῖ νά ἐπιδράσει ἄσχημα στό χαρακτήρα του.

8. Τέλος, ὁ δάσκαλος πρέπει νά δίνει τήν πρέπουσα σημασία στήν ὀρθή στάση τών παιδιῶν, ὅταν γράφουν. Ἐπίσης πρέπει

νά έχει υπόψη του, ότι δεν έχει τό δικαίωμα νά επιβάλει στά παιδιά όρισμένο γραφικό χαρακτήρα.

Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

Σχετικά μέ τή διδασκαλία τοῦ πεζογραφήματος

1. Μέ τήν ανάγνωση διάφορων κειμένων πρέπει νά ἐπιδιώκουμε, όχι μόνο τήν ανάπτυξη τῆς ἀναγνωστικῆς δεξιότητος, ἀλλά καί τήν πολύπλευρη ἐπεξεργασία τοῦ περιεχομένου, μέ σκοπό τήν ἐσωτερική καλλιέργεια τῶν μαθητῶν καί τή διανοητική καί συναισθηματική τους ανάπτυξη.

2. Ἡ ὑποδειγματική ἀνάγνωση τοῦ δασκάλου ὑποβοηθεῖ τοὺς μαθητές νά κατανοήσουν τό περιεχόμενο τῆς ἀναγνωστικῆς ἐνότητος καί δημιουργεῖ εὐνοϊκές προϋποθέσεις γιά τή σωστή ἐπεξεργασία της.

3. Πρέπει νά ἀποφεύγεται ἀπό τό δάσκαλο ἡ ἀνάγνωση τοῦ κεφαλαίου κατά τμήματα ἢ ἡ ἀπόδοση τοῦ περιεχομένου ὑπό τά παιδιά μέ τόν ἴδιο τρόπο. Ἐξαίρεση βέβαια ἀποτελοῦν τά πολύ μεγάλα κεφάλαια, ὅτάν εἶναι χωρισμένα σέ αὐτοτελεῖς νοηματικές ἐνότητες.

4. Ἡ ἐξάσκηση τῶν μαθητῶν στή σιωπηρή ἀνάγνωση ἔχει ἰδιαίτερη ἀξία τόσο γιά τό μετασχολικό βίο, ὅσο καί γιά τήν καλύτερη κατανόηση τῶν κειμένων.

5. Ὁ δάσκαλος ὁδηγεῖ μέ κατάλληλο τρόπο τοὺς μαθητές στήν πολύπλευρη ἐπεξεργασία τοῦ ἀναγνωστικοῦ κειμένου, ἐνῶ ἡ ἐξαγωγή τῶν σχετικῶν διδαγμάτων εἶναι ἔργο τῶν μαθητῶν, πού ἀπλῶς ὑποβοηθοῦνται ἀπό τό δάσκαλο μέ κατάλληλες νύξεις.

6. Δέν ἐπιτρέπεται νά διακόπτουμε τό μαθητή στή μέση μιᾶς φράσεως γιά νά τόν διορθώσουμε ἢ γιά νά τοῦ κάνουμε ἐρωτήσεις.

7. 'Επιβάλλεται ή έξαρση φράσεων καί λέξεων πού εἶναι φορτισμένες μέ ἰδιαίτερο νόημα ή μέ ζωνηρά συναισθήματα, γιατί αὐτό διευκολύνει τήν κατανόηση τοῦ περιεχομένου.

8. Τέλος, πρέπει νά γίνει κατανοητό ὅτι ή 'Ανάγνωση δέν εἶναι ἓνα μάθημα ἀνεξάρτητο καί ὅτι ἐντάσσεται ὀργανικά, ὄχι μόνο στό ἐνιαῖο γλωσσικό μάθημα, ἀλλά καί στό ὅλο πρόγραμμα διδασκαλίας καί ἀγωγῆς, ὡς ἓνα ἀπό τά σπουδαιότερα μέσα μαθήσεως, πνευματικῆς ἐπικοινωνίας καί ψυχικῆς καλλιέργειας.

Σχετικά μέ τή διδασκαλία τοῦ ποιήματος

Ὁ δάσκαλος πρέπει νά ἔχει ὑπόψη του τά ἑξῆς:

1. Τό ποιητικό κείμενο εἶναι ἓνα καλλιτέχνημα, πού συγκινεῖ ἰδιαίτερα τό παιδί ὡς ἓνα ἀδιάσπαστο σύνολο μορφῆς καί περιεχομένου. Γι' αὐτό ή μετατροπή του σέ πεζό λόγο, γιά νά κατανοηθεῖ τάχα καλύτερα τό περιεχόμενό του, ἀποτελεῖ, ἰδιαίτερα γιά τίς κατώτερες καί μέσες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου, σοβαρό μεθοδικό σφάλμα. Ἡ διάσπαση αὐτή καταστρέφει τό καλαισθητικό στοιχεῖο πού κυριαρχεῖ στό ποίημα καί ἐξουδετερώνει τήν αἰσθητική συγκίνηση.

2. Ἡ ὠραία καί ἐκφραστική ἀπαγγελία ἐνός ποιήματος μέ κατάλληλο περιεχόμενο στήν κατάλληλη περίσταση, εἶναι ή καλύτερη μέθοδος, γιατί ἔτσι τό παιδί ἀπολαμβάνει τό νόημα καί τήν ποιητική του ἔκφραση ὡς κάτι τό καθολικό καί ἐνιαῖο.

Ἡ ζωντανή ἀπαγγελία, ἐάν μάλιστα ἐπαναληφθεῖ, βοηθᾷ τό παιδί νά καταλάβει τό περιεχόμενο καί τελικά νά δ'ατυπώσει μόνο του τίς σχετικές παρατηρήσεις καί νά ἐξωτερικεύσει ἀκόμη καί τά συναισθήματά του. Ἀπό τήν παρατήρηση αὐτή βγαίνει τό μεθοδικό δίδαγμα, ὅτι δέν εἶναι ὀρθό νά δίνουμε στά παιδιά ποιήματα μέ περιεχόμενο δύσκολο ή ξένο πρὸς τά διαφέροντά τους.

3. Στίς μέσες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου οἱ μαθητές, μέ τήν κατάλληλη ἐνθάρρυνση τοῦ δασκάλου, μποροῦν νά ἐντοπίσουν μερικά καλογολικά στοιχεῖα, πού τοὺς ἔκαναν ἰδιαίτερη ἐν-

τύπωση, χωρίς νά τούς ζητηθούν πρόσθετες αναλύσεις καί αιτιολογίες.

4. Στίς ανώτερες τάξεις οἱ μαθητές, ἔπειτα ἀπό τήν ὑποδειγματική ἀπαγγελία τοῦ ποιήματος καί ἀπό τή συγκίνηση πού θά νιώσουν, εἶναι ὥριμοι πλέον γιά νά κατανοήσουν βαθύτερα τό ποίημα, νά βροῦν καί νά διατυπώσουν τήν κεντρική ἰδέα.

Ἐπίσης μποροῦν νά καταλάβουν καί τά κυριότερα διακοσμητικά στοιχεῖα τῆς μορφῆς του (παρομοιώσεις, προσωποποιήσεις, μεταφορές, κοσμητικά ἐπίθετα, μετρική ἰδιορρυθμία κτλ.). Βέβαια, ὅταν πρόκειται γιά ποίημα μέ ἱστορικό περιεχόμενο, πού ἀπαγγέλλεται ὡς ἔκφραση ἔπειτα ἀπό ἓνα μάθημα Ἱστορίας, κάθε ἀνάλυση περιττεῦει.

ΤΟΜΕΙΣ Ἡ ΜΟΡΦΕΣ ΠΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΕΚΦΡΑΣΕΩΣ

Γιά νά ὑποβοηθηθεῖ κατὰ τρόπο γόνιμο ἡ ἀνάπτυξη τοῦ προφορικοῦ λόγου τοῦ μαθητῆ εἶναι ἀνάγκη νά συμπεριληφθοῦν εἰς τήν ὀργάνωση τῆς σχετικῆς διδακτικῆς ἐργασίας ὅλες οἱ μορφές τῆς προφορικῆς ἐκφράσεως.

Πέντε εἶναι οἱ βασικοί τομεῖς ἢ μορφές γλωσσικῆς ἐκφράσεως, πού πρέπει νά καλλιεργηθοῦν συστηματικά.

Αὐτή ἡ διάκριση δέ σημαίνει πώς ἡ ἐργασία σέ κάθε τομέα θά γίνεται χωριστά σέ ἰδιαίτερες διδακτικές ἐνότητες.

Ἡ ἐνοποίηση τῶν τομέων αὐτῶν εἶναι ἀπαραίτητη καί ἐπιβάλλεται ἀπό τόν ἐνιαῖο χαρακτήρα τοῦ γλωσσικοῦ φαινομένου.

Γιά κάθε τομέα γλωσσικῆς ἐκφράσεως διατυπώνονται, στήν ἀνάλυση πού ἀκολουθεῖ, οἱ βασικές καί εἰδικότερες ἐπιδιώξεις, οἱ πηγές τῆς ὕλης καί οἱ μεθοδικές παρατηρήσεις γιά τήν ὑποβοήθηση τοῦ ἔργου τοῦ δασκάλου.

1. Τομέας γενικῆς γλωσσικῆς συμπεριφορᾶς

Β α σ ι κ ῆ ἐ π ι δ ῖ ω ξ η : Τό παιδί πρέπει νά μάθει νά χρησιμοποιεῖ τόν προφορικό λόγο ὡς μέσο προσωπικῆς του ἐκ-

φράσεως, κατανόησεως καί ἐπικοινωνίας μέ τούς συνανθρώπους του καί ὡς μέσο πού τοῦ προσφέρει τή δυνατότητα νά δίνει καί νά παίρνει πληροφορίες.

Ὁφείλει ἀκόμη νά πληροφορηθεῖ ὅτι, ἐκτός ἀπό τόν προφορικό λόγο, ὑπάρχουν καί ἄλλοι τρόποι γιά ἔκφραση καί ἐπικοινωνία, ὅπως εἶναι ἡ γραφή, ἡ ἰχνογράφηση, ἡ κίνηση, ὁ χορός, τό τραγούδι.

Ὁ δάσκαλος ὀφείλει:

Νά μήν ἀνακόπτει τήν ὁρμή τοῦ παιδιοῦ γιά ἔκφραση μέ ἄκαιρες καί ἄστοχες παρεμβάσεις.

Ἀντίθετα, νά ἐνθαρρύνει τό μαθητή στήν αὐθόρμητη ἔκφραση πού τόν διακρίνει, ὅταν ἔρχεται γιά πρώτη φορά στό σχολεῖο.

Νά εὐνοεῖ τό διάλογο μεταξύ τῶν μαθητῶν καί νά συμμετέχει σ' αὐτόν κατά τρόπο ἐποικοδομητικό.

Νά ὑποβοηθεῖ τό μαθητή στήν ἀκρόαση, χρησιμοποιώντας ἀκουστικά μέσα (ραδιόφωνο, μαγνητόφωνο, πίκ-ἄπ) καί νά παρέχει σ' αὐτόν εὐκαιρίες νά ὑποβάλλει ἐρωτήσεις.

Νά ὑποβοηθεῖ τούς μαθητές στήν αἰτιολόγηση καί στήν ἀξιολόγηση τῆς συμπεριφορᾶς συγκεκριμένων ἢ φανταστικῶν προσώπων.

2. Σημαιολογικός τομέας

Νά ὀνομάζονται σωστά τά ἀντικείμενα, οἱ καταστάσεις καί οἱ δραστηριότητες.

Κάθε λέξη — ἔννοια νά συνδέεται μέ τό ἀντίστοιχο περιεχόμενο. Γι' αὐτό τό λόγο ὁ δάσκαλος νά ἐκλέγει φράσεις πού ἡ ἔννοιά τους εἶναι πρόδηλη καί ὄχι διφορούμενη.

Νά ἐπιδιώκεται ἡ κυριολεξία.

Νά ἐπιχειρεῖται κάθαρση τῆς γλώσσας τοῦ παιδιοῦ ἀπό ἰδιωματικές λέξεις καί κακόζηλες διαλεκτικές ἐκφράσεις.

Νά ὀδηγεῖται ὁ μαθητής στήν ἐξεύρεση κοινῶν γνωρισμάτων

μεταξύ ὁμοειδῶν ἀντικειμένων (φυτῶν, ζώων, ἐπίπλων κτλ.) καθώς καί στή διάκριση τῶν ἀνόμοιων πραγμάτων.

Νά ἐπιδιώκεται συστηματικά ἡ ὑπαγωγή ὁμοειδῶν λέξεων σέ γενικότερες ὁμάδες ἢ κατηγορίες.

Στήν ταξινόμηση λέξεων, χρωμάτων, μορφῶν, μεγεθῶν, ὕλικῶν κτλ. κατά κατηγορίες, ὑποβοηθοῦν σημαντικά οἱ σχετικές μέ τά ἀντικείμενα αὐτά ἀσχολίες πού παίρνουν μορφή παιγνιδιοῦ.

Τά ρήματα καί τά ἐπιρρήματα πρέπει νά συνειδητοποιοῦνται μέ ἀνάλογη κινητική δραστηριότητα.

Ἐπειδή ἡ γλώσσα εἶναι στοιχεῖο σκέψεως πού γενικεύει, εἶναι δυνατό ὀρισμένες λέξεις νά παίρνουν διαφορετική σημασία ἀπό ἐκείνη πού ἀναφέρεται στά συγκεκριμένα πράγματα πού προσδιορίζουν. Ὁ δάσκαλος μπορεῖ εὐκαιριακά νά προκαλεῖ τό ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν γιά τή μεταφορική σημασία καί χρήση μιᾶς λέξεως καί νά ἀποκαλύπτει σ' αὐτούς τήν ἀφαιρετική καί ποιητική δύναμη πού ἔχουν ἀπλούστερες λέξεις καί ἐκφράσεις, ὅπως λ.χ. «ὁ ἥλιος βασιλεύει», «ὁ ἀέρας μουγκρίζει», «ἡ νύχτα πέφτει» κτλ.

3. Τομέας συντακτικῆς πλοκῆς τῆς γλώσσας

Εἶναι ἀνάγκη κάθε πρόταση νά συνδέεται μέ ἀνάλογη δραστηριότητα ἢ νά ἀποτελεῖ ἐκφραση συγκεκριμένης διαπιστώσεως τοῦ παιδιοῦ.

Νά ἀσκεῖ ὁ δάσκαλος τούς μαθητές στή διεύρυνση καί τόν ἐμπλουτισμό προτάσεων μέ νέες λέξεις εἴτε μέ δική τους πρωτοβουλία εἴτε μέ ὑπόδειξή του.

Στήν ἐπιτυχία τῶν ἐπιδιώξεων τοῦ τομέα αὐτοῦ συμβάλλουν σημαντικά τά παιγνίδια ρόλων, τό παιγνίδι τῆς κούκλας, ἡ διατύπωση προτάσεων μέ ἀφορμή τήν παρατήρηση εἰκόνας καί ὁ χαρακτηρισμός προσώπων, καταστάσεων ἢ γεγονότων.

4. Τομέας προφορᾶς

Ὁ δάσκαλος πρέπει νά εἶναι ἀπό κάθε ἄποψη πρότυπο γλωσσικῆς ἐκφράσεως καί ὀρθῆς προφορᾶς.

Πρέπει νά ασκοῦνται οἱ μαθητές μέ δραστηριότητες πού παίρνουν τή μορφή παιγνιδιοῦ στήν ἀναγνώριση θορύβων, ἤχων, φθόγγων μέ κλειστά τά μάτια, στόν προσδιορισμό τῆς κατευθύνσεως καί τῆς ἐντάσεως θορύβων ἢ ἤχων, στή μίμηση φωνῶν καί ἐκφράσεων καί στήν ἀπαγγελία στίχων, ποιημάτων, αἰνιγμάτων, γλωσσοδετῶν κτλ.

5. Τομέας γλωσσικῶν ἐφαρμογῶν

Ἡ ἀκρόαση παραμυθιῶν, παιδικῶν στίχων, ποιημάτων καί ἀνεκδότων χαλαρώνει τήν ἐνταση τῆς τάξεως πού ἐργάζεται.

Ἡ δραματοποίηση σκηνῶν ἀπό τά παραμύθια συμβάλλει ἐπίσης σημαντικά στήν ἐκτόνωση καί τήν ψυχαγωγία.

Τά εἰκονογραφημένα βιβλία χωρίς κείμενο δίνουν στούς μαθητές πολλές εὐκαιρίες γιά γλωσσική ἐκφραση μέ τρόπο εὐχάριστο καί δημιουργικό.

Γενικές παρατηρήσεις

Ὁ δάσκαλος ὀφείλει νά ἐκμεταλλεύεται κάθε εὐκαιρία πού τοῦ παρουσιάζεται στή διδασκαλία τῶν μαθημάτων ὅλων τῶν τάξεων γιά τήν ἀνάπτυξη καί καλλιέργεια τῆς προφορικῆς ἐκφράσεως τῶν μαθητῶν του.

Σέ κάθε τομέα καλλιέργειας τῆς προφορικῆς ἐκφράσεως ἀναφέρονται ἐνδεικτικά οἱ βασικές γι' αὐτόν πηγές ὕλης. Εἶναι εὐνόητο ὅτι οἱ ἴδιες πηγές μποροῦν νά ἐξυπηρετήσουν τήν ἐργασία μας καί σέ ἄλλους τομεῖς γλωσσικῆς ἐκφράσεως καί ἀκόμη νά διευρυνθοῦν ἀνάλογα μέ τίς συνθηκες ἐργασίας κατὰ τήν κρίση τοῦ δασκάλου.

5. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

1. Στίς Α' καί Β' τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἡ ἀπόδοση τῆς ὀρθῆς γραφῆς τῶν λέξεων δέ συνδέεται ἀναγκαστικά μέ

γραμματικούς κανόνες, αλλά έχει καθαρά μηχανικό χαρακτήρα. Τα παιδιά γράφουν λέξεις και μικρές φράσεις από την εμπειρία τους, όπως τις παρουσιάζει ο δάσκαλος και το βιβλίο τους, γιατί αυτή είναι η όρθη γραφή τους με την οποία πρέπει βαθμιδόν να εξοικειωθούν. Η αρχική αυτή αυτοματοποίηση της ορθογραφίας είναι αναγκαία μέχρι να αρχίσει η συστηματική διδασκαλία της Γραμματικής. Η σημασία της είναι μεγάλη, γιατί οι πρώτες οπτικές εικόνες των λέξεων και οι αντίστοιχες μυοκινητικές ενέργειες που απαιτούνται για την απόδοσή τους έντυπώνονται σταθερότερα στη μνήμη του παιδιού.

2. Τις λέξεις και τις φράσεις, που χρησιμοποιούμε για ορθογραφική άσκηση των μικρών μαθητών, τις παίρνουμε από τον αυθόρμητο λόγο τους και γενικά από τα βιώματά τους φροντίζοντας να είναι, κατά προτίμηση, συνηθισμένες και εύκολες.

3. Δεν πρέπει να λησμονούμε ότι όσο περισσότερο και προσεκτικότερα γράφει το παιδί τόσο γρηγορότερα σταθεροποιούνται στη μνήμη του οι ορθογραφικοί μηχανισμοί.

4. Επιβάλλεται η προσεκτική διόρθωση των μαθητικών δοκιμών. Παράλειψη του καθήκοντος αυτού ή επιπόλαη εκτέλεσή του μπορεί να οδηγήσει το παιδί σε πλάνη. Να νομίζει δηλαδή το σφάλμα του σαν όρθη γραφή, αφού ο δάσκαλος δεν τό διόρθωσε. Η αλληλοδιόρθωση των μαθητών στις ορθογραφικές ασκήσεις έχει αναμφισβήτητη παιδαγωγική αξία, αρκεί να γίνεται κάτω από τον έλεγχο του δασκάλου.

5. Το υλικό της διδασκαλίας της Γραμματικής πρέπει να παρουσιάζεται στα παιδιά με τρόπο εποπτικό και ευχάριστο και να άντλείται από τον κύκλο των βιωμάτων τους. Η χρησιμοποίηση κατάλληλων εικόνων, που κατά κάποιο τρόπο αίσθητοποιούν το γραμματικό φαινόμενο, διευκολύνει την κατανόησή του. Σ' αυτό βέβαια συμβάλλει η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών στη συγκέντρωση και στη μεθοδική επεξεργασία του γραμματικού υλικού.

6. Οι ορθογραφικές ασκήσεις πρέπει να γίνονται σε κείμενο που το περιεχόμενό του έχει σχέση με τα παιδικά ενδιαφέροντα,

εκφράζει ζωηρές συναισθηματικές καταστάσεις των μαθητών ή αποτελεί περίληψη του αναγνωστικού κεφαλαίου, πού έπεξεργάστηκαν τά παιδιά (καί αυτό θέβαια νά γίνει στήν Ε' καί ΣΤ' τάξη).

Γενικά, τό κείμενο πού δίνουμε γιά όρθογραφία πρέπει νά είναι απλό, μικρό στήν έκταση καί ανάλογο μέ τήν όρθογραφική ικανότητα καί τίς γραμματικές γνώσεις των παιδιών.

7. Οί μαθητές πρέπει ένωρίς νά εξοικειωθούν μέ τή σκέψη ότι ή όρθογραφία δέν είναι ιδιαίτερο μάθημα, αλλά γενική άπαιτήση καί άρχή, πού δέν άφορά μονάχα τά κείμενα τά όποία γράφονται μέ ύπαγόρευση ή μονάχα τήν άντιγραφή καί τήν έκθεση, αλλά γενικά κάθε γραπτή έργασία των μαθητών.

6. Η ΕΚΘΕΣΗ

1. Όταν πρόκειται γιά περιγραφή κάποιου έντυπωσιακού περιστατικού ή ένός τοπίου, πρέπει νά άσκήσουμε τούς μαθητές όχι μόνο νά άναζητούν τά σπουδαιότερα σημεία, δηλαδή εκείνα πού χαρακτηρίζουν τό σύνολο, αλλά συγχρόνως νά τά τακτοποιούν στή σκέψη τους άνάλογα μέ τή σημασία καί τήν άξία τους. Πρόκειται γιά μία πνευματική άσκηση έξαιρετικά λεπτή, πού άπαιτεί άπό τό παιδί μία προσπάθεια έμβαθύνσεως καί στοχασμού. Έννοείται ότι ή ύπόδειξη αυτή έχει τή θέση της μόνο στίς άνωτερες τάξεις.

2. Οί σποραδικές καί χωρίς ένότητα έντυπώσεις είναι άνεκτές μόνο στίς μικρές τάξεις. Τό παιδί πρέπει σιγά· σιγά νά συνηθίσει στή συγκρότηση των διάφορων έντυπώσεων καί σκέψεών του γύρω άπό ένα συνεκτικό πυρήνα. Γι' αυτό τό λόγο ό δάσκαλος σέ κάθε κατάλληλη εύκαιρία πρέπει νά ύπογραμμίζει τή σημασία της τακτοποίησης των παρατηρήσεων καί των σκέψεων των μαθητών του, γιατί, έκτός άπό τήν όρθή άρχιτεκτονική της έκθέσεως, άπό τήν πνευματική αυτή συνήθεια θά προχύψουν καί ώφελήματα μέ γενικότερη σημασία πού άφορούν στον όρθό τρόπο της σκέψεως.

3. "Ας μή λησμονούμε ότι, για να καταλάβουμε τη Ζωντανή πραγματικότητα, πρέπει να τη συλλάβουμε με τη σκέψη μας σ' όλη τη πληρότητά της, με τις παρατηρήσεις, με τη μνήμη, με το συνειρμό, με τη φαντασία και τελικά με το στοχασμό, που ξεχωρίζει το ούσιώδες, επισημαίνει τα κύρια γνωρίσματα και ένοποει τις χαρακτηριστικές λεπτομέρειες.

4. 'Αλλά, για να καταλάβει και να εκθέσει το παιδί τη Ζωντανή πραγματικότητα, πρέπει ακόμη να κινητοποιήσουμε τις συγκινησιακές δυνάμεις που κοιμούνται μέσα του. Καί τοῦτο σημαίνει ότι πρέπει να καλλιεργήσουμε τήν ευαισθησία του για τήν ωραιότητα και τήν ποικιλία του κόσμου, για τό μαγευτικό θέαμα της άνοιξης, για τή λάμψη του καλοκαιριού, για τήν ποίηση τών άπειρων πινάκων που του προσφέρει ή φύση. Πρέπει ακόμη να αναπτύξουμε τήν ευαισθησία του για τόν άνθρωπο, για τά έργα του, για τή χαρά και για τή θλίψη του. Βέβαια αυτά δέ σημαίνουν, ότι έχουμε τό δικαίωμα να κάνουμε κατάχρηση της Ζωηρης φαντασίας και της ευαισθησίας του παιδιού. 'Ανάμεσα στην Ξερή και άψυχη περιγραφή και στον υπερβολικό λυρισμό υπάρχει πάντοτε ή μεσότητα του μέτρου.

5. 'Επειδή ή αύθορμησία της γραπτής έκφράσεως δέ λύνει και τό πρόβλημα της ορθότητας στη διατύπωση και στην κατάταξη του πνευματικού περιεχομένου του μαθητή, είναι άπαραίτητη ή διόρθωση τών εκθέσεων. Βέβαια ή διόρθωση αυτή δέν πρέπει να είναι σχολαστική και λεπτομερειακή, αλλά να περιορίζεται στα κυριότερα σφάλματα και άν είναι δυνατό να γίνεται από τά ίδια τά παιδιά με τη βοήθεια του δασκάλου.

6. Δέν επιτρέπεται να ζητούμε από τά παιδιά, να περιγράψουν πράγματα που δέ γνωρίζουν, σκηνές ή θεάματα που τούς είναι ξένα ή έντελώς ανεπίκαιρα (π.χ. να περιγράψουν τό θερισμό τό Μάρτη ή τό χιονισμένο τοπίο τόν 'Απρίλη).

7. 'Η καθιέρωση στο 'Ωρολόγιο Πρόγραμμα τακτών ώρων εκθέσεων σε όρισμένες ημέρες της εβδομάδας, δέν είναι μεθοδικά σωστή, προπαντός στις κατώτερες και μέσες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου. 'Η ημέρα και ή ώρα που θα γραφεί ή έκθεση μόνο

τυπικά μπορεί να σημειωθεί και τουτο για τις τάξεις Δ', Ε' και ΣΤ'. Ο δάσκαλος δεν πρέπει να δεσμεύεται από το Ώρολόγιο Πρόγραμμα, γιατί η έκθεση δε γράφεται με παραγγελία ούτε με διαταγή, αλλά μονάχα όταν τα παιδιά αισθάνονται Ζωηρή την ανάγκη να εκφραστούν με άφορμή κάποιο συγκεκριμένο γεγονός που ξύπνησε το ενδιαφέρον τους.

Γ' ΙΣΤΟΡΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας εἶναι ἡ κατανόηση τῶν πολιτικῶν γεγονότων καὶ πολιτιστικῶν στοιχείων ποὺ συνθέτουν τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν καὶ παρὸν τοῦ Ἑθνους, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ συναισθήματος τῆς φιλοπατρίας καὶ ἡ προετοιμασία γιὰ ἐνσυνείδητη καὶ ἐλεύθερη συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὴ ζωὴ τοῦ λαοῦ μας καὶ τῆς εὐρύτερης κοινότητος τῶν Ἑθνῶν.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Γ' : 1. Οἱ μυθολογικὲς παραδόσεις γιὰ τὸ γενάρχη τῶν Ἑλλήνων.

2. Ὁ Ἡρακλῆς. Ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ του ἡλικία. Ἡ συνάντησις τοῦ Ἡρακλῆ μετὰ τὴν Ἀρετὴ καὶ τὴν Κακίαν. Οἱ ἄθλοι τοῦ Ἡρακλῆ. Τὸ λιοντάρι τῆς Νεμέας, ἡ Λερναία Ὕδρα, οἱ Στυμφαλίδες ὄρνιθες καὶ ἡ κόπρος τοῦ Αὐγείας. Ἡ Ἀλκίηστis. Ὁ θάνατος τοῦ Ἡρακλῆ.

3. Ὁ Θησεύς. Παιδικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Θησεά. Ὁ Θησεύς πηγαίνει στὴν Ἀθήνα. Ἐξόντωσις τῶν ληστῶν (περιληπτικὴ καὶ χωρὶς ἀναφορὰ εἰς φρικαλεότητες τοῦ Προκρούστη καὶ τοῦ Πιτυοκάμπτη). Μετάβασις τοῦ Θησεά στὴν Κρήτη καὶ ἐξόντωσις τοῦ Μινώταυρου. Γυρισμὸς στὴν Ἀθήνα καὶ θάνατος τοῦ Αἰγέα. Βασιλεία τοῦ Θησεά καὶ θάνατός του.

4. Ἡ Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Τὸ χρυσόμαλλο δέρμα. Πελίας καὶ Ἰάσωνας. Οἱ Ἀργοναῦτες στὴν Κολχίδα. Ἀρπαγὴ τοῦ χρυσόμαλλου δέρματος. Περιπετειώδης ἐπιστροφὴ τῶν Ἀργοναυτῶν.

5. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος. Ἡ ἀφορμὴ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου. Οἱ κυριότερες ἑλληνικὲς πόλεις ποὺ πῆραν μέρος στὸν πόλεμο. Ἡ συγκέντρωσις τῶν στόλων στὴν Αὐλίδα. Ἡ θυσιά τῆς Ἰφιγένειας καὶ τὸ ξεκίνημα γιὰ τὴν Τροίαν. Ἡ πολιορκία τῆς Τροίας καὶ ὁ δεκάχρονος πόλεμος (Ἀχιλλεύς, Πάτροκλος, Ἑκτορας καὶ ἄλλοι ἥρωες). Ὁ Δούρειος ἵππος καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Τροίας (Ὁ Αἰνείας). Ὁ γυρισμὸς τῶν Ἑλλήνων.

6. Οἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεά κατὰ τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἰθάκη.

Ὁ Ὀδυσσεάς στὴ χώρα τῶν Κικόνων καὶ τῶν Λωτοφάγων. Ὁ Ὀδυσσεάς στὴ χώρα τῶν Κυκλώπων. Ὁ Ὀδυσσεάς στὸ νησί τῆς Καλυψῶς. Ὁ Ὀδυσσεάς στὸ νησί τῶν Φαιάκων. Ὁ γυρισμός τοῦ Ὀδυσσεά στὴν Ἰθάκη. Ἡ πίστη τῆς Πηνελόπης καὶ ἡ φιλοστοργία τοῦ Τηλέμαχου. Ὁ Ὀδυσσεάς στὰ ἀνάκτορα (ἐξόντωση τῶν μνηστήρων. Ἡ ἀναγνώρισή του).

ΤΑΞΗ Δ'

Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία : 1. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες. Ὁ ἑλληνικὸς χῶρος (ἡπειρωτικὴ Ἑλλάδα, νησιά, Μεσόγειος), οἱ πρῶτοι πολιτισμοί, ἡ ἀκμὴ τους καὶ τὰ μνημεῖα τους, ποὺ σώζονται σήμερα (Αἰγαῖος καὶ Κρητομυκηναϊκὸς πολιτισμὸς περιληπτικά). Μετακινήσεις καὶ μεταναστεύσεις ἀρχαίων ἑλληνικῶν φυλῶν. Κάθοδος τῶν Δωριέων. Οἱ ἀποικίες.

2. Οἱ Ἑλληνικὲς πόλεις. Σπάρτη

Ἡ Σπαρτιατικὴ πολιτεία. Ὁ Λυκοῦργος καὶ ἡ νομοθεσία του. Ἡ ἀνατροφή τῶν παιδιῶν. Ἡ Ἀθήνα. Ὁ βασιλιάς Κόδρος. Ἡ Ἀθηναϊκὴ πολιτεία. Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνα καὶ συμπλήρωσή της ἀπὸ τὸν Κλεισθένη. Ὁ ὄρκος τῶν ἀρχαίων ἐφήβων τῆς Ἀθήνας. Ὁ Σόλωνας καὶ ὁ Κροῖσος. Οἱ ἄλλες Πόλεις. Οἱ Ἕλληνες τῶν ἀποικιῶν. Ἡ θρησκεία, ἡ γλώσσα, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα, οἱ ἀγῶνες, τὰ μαντεῖα καὶ οἱ ἀμφικτυονίες. Παράγοντες τῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων.

3. Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἰωνίας καὶ οἱ Πέρσες. Ἡ Ἐπανάσταση τῶν Ἑλλήνων τῆς Μ. Ἀσίας ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἀμυντικοὶ πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Οἱ ἐκστρατεῖες τοῦ Μαρδόνιου, τοῦ Δάτη καὶ Ἀρταφέρνη. Ἡ μάχη στὸ Μαραθῶνα. Ὁ Μιλτιάδης. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξη. Ἡ μάχη στὶς Θερμοπύλες. Ὁ Λεωνίδας. Ἡ ναυμα-

χία τῆς Σαλαμίνας. Ὁ Θεμιστοκλῆς. Ὁ Ἀριστείδης. Ἡ μάχη τῶν Πλαταιῶν. Ὁ Πausanίας. Ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἡ μάχη στὴ Μυκάλη. Ὁ Κίμωνας. Ἀπελευθέρωση τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας.

4. Ἡ περίοδος τῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλλήνων ὕστερα ἀπὸ τοὺς Περσικοὺς πολέμους.

Ἡ ἡγεμονία τῆς Ἀθήνας. Ὁ Περικλῆς. Ὁ χρυσοῦς αἰώνας τοῦ Περικλῆ. Ἀνάπτυξη καὶ ἀνθιση τοῦ ἀρχαίου ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ (γράμματα, θέατρο, καλὰς τέχνες, Φειδίας, Ἡρόδοτος, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Σωκράτης, Πλάτωνας κ.ἄ.). Οἱ ἄλλες Ἑλληνικὲς πόλεις στὴν Ἑλλάδα καὶ στίς ἀποικίες. Οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος (περιληπτικά). Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀγησίλαος. Ἡ ἡγεμονία τῆς Θήβας (σύντομα). Πελοπίδας καὶ Ἐπαμεινώνδας. Ὁ Μακεδονικὸς ἐλληνισμός. Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας. Ὁ Φίλιππος. Ὁ Μέγας Ἀλεξάνδρος. Ἡ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ ἀγωγή του. Ὁ Ἀριστοτέλης. Κοινὸ συνέδριο τῶν Ἑλλήνων στὴν Κόρινθο, ἔνωση καὶ ἐκστρατεία ἐναντίον τοῦ Περσικοῦ Κράτους. Οἱ νίκες στὸ Γρανικὸ, Ἰσὸ καὶ Γαυγάμηλα. Ἐκστρατεία στὴν Αἴγυπτο καὶ Ἰνδική. Ἐπιστροφή στὴ Βαβυλώνα. Θάνατος τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου. Τὸ ἐκπολιτιστικὸ ἔργο τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἐξελληνισμός τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ Ἀνατολικοὶ λαοί: Αἰγύπτιοι, Φοίνικες, Ἑβραῖοι, Βαβυλώνιοι, Ἀσύριοι καὶ Πέρσες (περιληπτικά). Οἱ Διάδοχοι. Τὰ νέα Κέντρα τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ (Ἀλεξάνδρεια κ.τ.λ.).

ΤΑΞΗ Ε' :

Ρωμαϊκὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἱστορία : 1. Ἡ Ρωμαϊκὴ αὐτοκρατορία καὶ οἱ Ἕλληνες. Ἐκταση καὶ ἀνάπτυξη τοῦ Ρωμαϊκοῦ κράτους. Πύρρος. Αἰτωλικὴ καὶ Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. Ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων. Κατακτητικοὶ πόλεμοι τῶν Ρωμαίων ἐναντίον τῆς Ἑλλάδας καὶ ἡ ὑποταγὴ τῶν

Ἑλλήνων στοὺς Ρωμαίους. Ἐπίδραση τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ ἐλληνικοῦ πολιτισμοῦ στοὺς κατακτητές. Ἑλληνορωμαϊκὸς πολιτισμός.

2. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος (πόλεμοι, ἔργα, κτίσιμο τῆς Κωνσταντινουπόλεως) καὶ οἱ διάδοχοί του.

3. Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.

4. Θεοδοσίος ὁ Μέγας.

5. Τὸ Ἀνατολικὸ Ρωμαϊκὸ κράτος. Ὁ ἐλληνικὸς καὶ χριστιανικὸς χαρακτήρας του.

6. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ τὰ μεγάλα πολεμικὰ καὶ εἰρηνικὰ τοῦ ἔργα (συνοπτικά).

7. Ἡράκλειος. Οἱ ἥρωικοὶ ἀγῶνες του ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἡ πολιορκία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Ἀβάρους. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος. Τὸ νικηφόρο τέλος τοῦ πολέμου ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἡ Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

8. Ὁ Μωαμεθανισμὸς (σύντομα)

9. Ἡ δυναστεία τῶν Ἰσαύρων. Οἱ ἀγῶνες τοὺς ἐναντίον τῶν Ἀράβων.

10. Σλαῦοι καὶ Βούλγαροι στὴ χερσόνησο τοῦ Αἰμου καὶ ὁ κίνδυνος γιὰ τὸ Βυζαντινὸ κράτος.

11. Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία.

Οἱ κυριότεροι αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἀγῶνες τοὺς ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ κράτους (Βουλγάρων, Ἀράβων κ.τ.λ.) Ὁ Βασίλειος Β'.

12. Οἱ Σταυροφορίες καὶ οἱ συνέπειές τους (περιληπτικά).

13. Ἡ Φραγκοκρατία στὴν Ἑλλάδα καὶ ἡ διάσπαση τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

14. Τὰ σπουδαιότερα Ἑλληνικὰ κράτη ὕστερα ἀπὸ τὴν κατάλυση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας (περιληπτικά).

15. Ἡ ἀνάκτηση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες καὶ ἡ ἀποκατάσταση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας. Οἱ Παλαιολόγοι.

16. Οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πτώση τῆς Βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀνάπτυξη τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους καὶ οἱ κίνδυνοι γιὰ τὴ Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία. Οἱ τελευταῖοι ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων ἐναντίον τῶν Τούρκων. Μωάμεθ ὁ Β' καὶ Κωνσταντῖνος ὁ ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος. Πολιορκία καὶ ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ τοὺς Τούρκους.

17. Τὰ χαρακτηριστικὰ στοιχεῖα τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ (Παιδεία, καλὰς τέχνες, λογοτεχνία, ὀργάνωση). Τὸ Βυζάντιο ὡς προπύργιο τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ.

18. Οἱ κυριότερες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις. Ἡ Ἀναγέννηση στὴν Εὐρώπη.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

Ἑλληνικὴ Ἱστορία τῶν Νεώτερων Χρόνων: 1) Ἡ Τουρκοκρατία στὴν Ἑλλάδα. Δεινοπαθήματα τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ. Ἑλληνικὲς χριστιανικὲς κοινότητες στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικόν. Φαναριῶτες. Μεγάλοι διερμηνεῖς. Ἡγεμόνες τῆς Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.

Οἱ ἐνοπλες δυνάμεις ξηρᾶς τοῦ ὑπόδουλου Ἑλληνισμοῦ (Κλέφτες, Ἀρματωλοὶ, Σουλιῶτες, Μανιάτες, Σφακιανοί) Ἡ Ἑλληνικὴ Ναυτιλία.

Ἀνάπτυξη καὶ ὀργάνωση τῶν ἐλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων. Οἱ πνευματικὲς δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ (Κρυφὸ Σχολεῖον, διάφορες σχολές, διδάσκαλοι τοῦ Γένους). Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

2. Ἡ προεπαναστατικὴ περίοδος. Ἡ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ ἔθνους. Τὰ κυριότερα ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων (1770 Λάμπρος Κατσώνης, Γεώργιος Ἀνδρουτσός). Ὁ Ρήγας Φεραῖος.

Ἡ Φιλικὴ Ἑταιρεία καὶ τὸ ἔργο της. Οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν ἐναντίον τοῦ Ἀλῆ- Πασᾶ. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

3. Ἡ Μεγάλῃ Ἑλληνικῇ Ἐπανάστασι τοῦ 1821. Ἡ ἑναρξὴ τῆς Ἐπαναστάσεως στὶς διάφορες περιοχές.

α) Μολδοβλαχία. Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης. Ἱερὸς Λό-

χος. Πελοπόννησος. Ἀγία Λαύρα-ἄλωση τῆς Καλαμάτας. Στερεὰ Ἑλλάδα, Νησιά, Μακεδονία. Ἀντίποινα τῶν Τούρκων- ἀπαγχονισμὸς τοῦ Πατριάρχου.

β) Τὰ κυριότερα γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως. Μάχη τοῦ Βαλτετσίου καὶ ἄλωση τῆς Τριπολιτσᾶς. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Μάχη τῆς Ἀλαμάνας. Ἀθανάσιος Διάκος. Χάνι τῆς Γραβιάς. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουῦτσος. Ἀγῶνες στὴ θάλασσα. Κωνσταντῖνος Κανάρης. Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμαλη. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης. Ἡ μάχη στὸ Πέτα. Μάρκος Μπότσαρης, ὁ ἥρωικὸς θάνατός του. Σύμπραξη Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου γιὰ τὴν κατάπνιξη τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Ἀγῶνες στὴ θάλασσα. Ἀνδρέας Μιαούλης. Ἐκστρατεία τοῦ Ἰμπραήμ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπόβαση στὴν Πελοπόννησο. Μανιάκι - Παπαφλέσσας. Δεύτερη πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Τὰ δεινοπαθήματα τῶν πολιορκημένων. Ἡρωικὴ ἐξοδος. Γεώργιος Καραϊσκάκης. Μάχη Φαλῆρου. Θάνατος Καραϊσκάκη. Ὁ Φιλελληνισμὸς στὴν Εὐρώπη. Φιλέλληνες ἀγωνιστές. Λόρδος Βύρων. Ἡ ἐπέμβαση τῶν Μεγάλων Δυνάμεων. Ναυμαχία τοῦ Ναυαρίνου. Ἐκδίωξη τοῦ Ἰμπραήμ. Οἱ ἐθνικὲς συνελεύσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἐνανάσταση. Ὁ Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδας. Τὸ ἔργο του. Τὸ τέλος του. Τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀναγνώριση τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας. Διδάγματα ἀπὸ τὴν ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως (ἀρετὲς καὶ ἐλαττώματα).

4. Οἱ διαδοχικὲς ἐπεκτάσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κράτους μέχρι τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Δωδεκανήσου.

Ἐνωση τῆς Ἐπτανήσου μὲ τὴν Ἑλλάδα. Κρητικὴ ἐπανάσταση καὶ ὀλοκαύτωμα τοῦ Ἀρκαδίου. Ἀπελευθέρωση τῆς Θεσσαλίας. Ὁ Μακεδονικὸς ἀγῶνας : Παῦλος Μελάς. Ἡ Ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας, τῆς Ἠπείρου καὶ τῶν Νήσων τοῦ Ἀρχιπελάγους (1912-1913).

Ἡ Ἑλλάδα καὶ ὁ πρῶτος Παγκόσμιος πόλεμος. Ἐκστρατεία τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Τὸ ἔπος τοῦ 1940. Ἡ ἀντίσταση τοῦ ἔθνους στοὺς ξένους κατακτητές. Ἡ ἀπελευθέρωση καὶ

ή προσάρτηση τής Δωδεκανήσου στην 'Ελλάδα. 'Η δοκιμασία του 'Εθνους κατά την περίοδο 1944-1949 και ή σημασία έθνικῆς ενότητας για την πρόοδο και την ασφάλεια τής Πατρίδας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Α'.

'Επειδή ή ύλη τών Δ', Ε' και ΣΤ' τάξεων είναι αναγκαστικά έκτεταμένη, μπορεί ό δάσκαλος κατά την κρίση του και τις τοπικές συνθήκες νά συμπτύξει ή νά αναπτύξει ανάλογα την ύλη αὐτή, μέ την προϋπόθεση ότι δέ θά παραλείψει κανένα από τά οὐσιώδη στοιχεῖα, πού συνθέτουν την ιστορική συνέχεια του τόπου μας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ Β'.

Οί ενότητες «Μέγας Κωνσταντῖνος», «'Ιουστινιανός» και «'Ηράκλειος» διδάσκονται διεξοδικά στο μάθημα τών Θρησκευτικῶν ενώ στο μάθημα τής 'Ιστορίας, για νά μή διασπαστεῖ ή ιστορική συνέχεια, γίνεται ἀπλή ἀναφορά στα ιστορικά τους στοιχεῖα.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. 'Η ιστορική ἀλήθεια παρουσιάζεται στους μαθητές ἀνεπηρέαστη από κάθε ἄλλη σκοπιμότητα.

2. Για την ἐδραίωση τής ὀρθῆς ιστορικῆς σκέψεως τών μαθητῶν ό δάσκαλος τους ὑποβοηθεῖ νά κατανοήσουν, όχι μόνο τή χρονική ἀλληλουχία, ἀλλά και την αἰτιώδη ἀλληλεξάρτηση τών ιστορικῶν γεγονότων.

3. Κατά τή διδασκαλία τής 'Ιστορίας οί μαθητές ὁδηγοῦνται κατάλληλα από τό δασκαλό τους στην ἀξιολόγηση και τόν ὀρθό χαρακτηρισμό τών ιστορικῶν προσώπων και τών πράξεών τους.

4. Δίνεται ἔμφαση σέ γεγονότα πού ἐπιβεβαιώνουν την ιστορική συνέχεια του 'Εθνους, πού ἀναφέρονται στον πολιτισμό τών 'Ελλήνων και πού τονίζουν την ἀγαθή ἐπίδραση του χριστιανισμοῦ στην ιστορική πορεία του 'Εθνους.

5. Ὑπογραμμίζονται τὰ στοιχεῖα καὶ γεγονότα ποὺ δείχνουν τὴν πλατιά ἀκτινοβολία καὶ τὴν παγκοσμιότητα τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τὶς ἐπιδράσεις του στὴν ἐξέλιξη καὶ στὴ διαμόρφωση τοῦ πραγματικοῦ πολιτισμοῦ.

6. Γίνεται ἐξάρση τῶν μεγάλων ἱστορικῶν προσωπικοτήτων καὶ τῶν χαρακτηριστικῶν περιστατικῶν, ποὺ μποροῦν νὰ συμβάλουν θετικά στὴν ἠθική μόρφωση, στὸν ἐθνικὸ φρονηματισμό, στὴν καλλιέργεια ἐλεύθερου φρονήματος καὶ στὴν ἀνάπτυξη τῆς δημοκρατικῆς συνειδήσεως τῶν μαθητῶν.

Μεθοδικές οδηγίες

Γ' ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Ο δάσκαλος έχει υποχρέωση να παρουσιάζει την ιστορική αλήθεια στους μαθητές του και να παραμένει ανεπηρέαστος από κάθε άλλη σκοπιμότητα.

2. Για την εδραίωση της όρθης ιστορικής σκέψεως των μαθητών, ο δάσκαλος τους υποβοηθεί να κατανοήσουν, όχι μόνο τη χρονική αλληλουχία, αλλά και την αιτιώδη αλληλεξάρτηση των ιστορικών γεγονότων.

3. Κατά τη διδασκαλία της ιστορίας, οι μαθητές οδηγούνται κατάλληλα από το δάσκαλό τους στην αξιολόγηση και στον όρθο χαρακτηρισμό των ιστορικών προσώπων και των πράξεών τους.

4. Ο δάσκαλος πρέπει να δίνει έμφαση σε γεγονότα που επιβεβαιώνουν την ιστορική συνέχεια του Έθνους, που αναφέρονται στον πολιτισμό των Ελλήνων και που τονίζουν την αγαθή επίδραση του Χριστιανισμού στην ιστορική πορεία του Έθνους.

5. Πρέπει να υπογραμμίζει τα στοιχεία και γεγονότα που δείχνουν την πλατιά ακτινοβολία και την παγκοσμιότητα του ελληνικού πολιτισμού και τις επιδράσεις του στην εξέλιξη και στη διαμόρφωση του παγκόσμιου πολιτισμού.

6. Κατά τη διδασκαλία, γίνεται έξαρση των μεγάλων ιστορικών προσωπικοτήτων και των χαρακτηριστικών περιστατικών που μπορούν να συμβάλουν θετικά στην ήθικη μόρφωση, στον εθνικό φρονηματισμό, στην καλλιέργεια ελεύθερου φρονήματος και στην ανάπτυξη της δημοκρατικής συνειδήσεως των μαθητών.

7. Σκόπιμο είναι, κατά τη διδασκαλία της ιστορίας, να γίνεται ανάγνωση κατάλληλων κειμένων από ιστορικές βιογραφίες, από

χρονικά καί ἀπομνημονεύματα ἀγωνιστῶν, ἀπό ἀποσπάσματα ἱστορικῶν ἐπιστολῶν καί ἐγγράφων. Χρήσιμη εἶναι ἐπίσης ἡ ἀπαγγελία σχετικῶν ποιημάτων καί δημοτικῶν τραγουδιῶν.

8. Οἱ μαθητές, ὕστερα ἀπό κατάλληλη προπαρασκευή, ἐπισκέπτονται εὐκαιριακά ἱστορικούς τόπους, ἀρχαιολογικούς χώρους καί μουσεῖα τῆς ἰδιαίτερης πατρίδας τους καί ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων τῆς Ἑλλάδας.

Δ' ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον :

(Πραγματογνωσία, Πατριδογνωσία, Λαογραφία, Ίστορία, Προστασία του Περιβάλλοντος, Κοινωνική Αγωγή και Κυκλοφοριακή Αγωγή).

1. Σκοπός :

Σκοπός του μαθήματος είναι να βοηθήσει το μαθητή να κατανοήσει το φυσικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον, στο οποίο ζει, ώστε να γίνει δυνατή η όμαλή προσαρμογή και ένταξή του σ' αυτό και να συμβάλει έτσι στη μελλοντική βελτίωση των συνθηκών της ζωής του.

2. Διδακτέα ύλη :

Α' ΤΑΞΗ

α) Το σπίτι και η οικογένεια του μαθητή:

Με τι ασχολείται η οικογένεια. Σχέσεις των μελών της. Διάφορες οικογενειακές εκδηλώσεις. Το φαγητό. Ύγιεινή του φαγητού. Ύγιεινή του ύπνου. Συγγενικά πρόσωπα. Επισκέψεις σε συγγενικές κατοικίες. Κανόνες καλής συμπεριφοράς. Επιπλα και σκεύη. Η χρησιμότητά τους. Οικογενειακά κειμήλια. Διαρρύθμιση της κατοικίας. Τεχνίτες και υλικά για την κατασκευή της. Η αλληλεξάρτηση στην κοινωνία. Σεβασμός του ανθρώπινου μόχθου. Καθαριότητα της κατοικίας. Θέρμανση, ένδυμασία. Ατομική καθαριότητα και όροι υγιεινής διαβίωσης. Το θερμόμετρο. Ζώα του σπιτιού. Η αγάπη και η προστασία των ζώων. Το προαύλιο, ο άνθοςκηπος, ο λαχανόκηπος.

β) Το διδακτήριο : Αΐθουσα, γραφείο, βοηθητικοί χώροι, προαύλιο, διάφορες εγκαταστάσεις, σχολικός κήπος. Ύπευθυνη καλλιέργειά του από τους μαθητές κ.τ.λ. Σχολικά έπιπλα. Εικόνες ιστορικών προσώπων, δωρητών κ.τ.λ.

Σχηματική παράσταση τοῦ διδακτηρίου στὸν πίνακα, στὸ τετράδιο καὶ στὴν ἀμμοδόχο.

Καθαριότητα καὶ καλαισθησία τοῦ σχολείου. Δάσκαλοι καὶ μαθητές : Οἱ σχέσεις τους. Καθήκοντα τοῦ μαθητῆ. Συμπεριφορὰ τοῦ μαθητῆ στὸ σχολεῖο καὶ ἔξω ἀπ' αὐτό. Τὰ παιγνίδια τῶν μαθητῶν καὶ οἱ σχετικοὶ κανόνες. Ἡ σχολικὴ ζωὴ τῶν μαθητῶν καὶ οἱ κανονισμοί. Ἡ ἐξωσχολικὴ ζωὴ, τὰ δικαιώματα καὶ οἱ ὑποχρεώσεις τῶν μαθητῶν. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ πειθαρχία τῶν μαθητῶν. Οἱ κακὲς καὶ οἱ καλὲς συνήθειες. Ἀτομικὴ καθαριότητα καὶ καθαριότητα τῶν μαθητικῶν εἰδῶν. Ἀερτισμός τῶν αἰθουσῶν. Ὑγιεινὴ διαβίωση στὸ σχολεῖο. Ἡ ὑγιεινὴ στάση ὅταν ἐργάζονται. Μετάβαση στὸ σχολεῖο καὶ ἐπιστροφή στὸ σπίτι. Ὁδηγίες γιὰ τὴν κυκλοφορία. Τί πρέπει νὰ προσέχει ὁ μαθητὴς ὅταν βρίσκεται στὸ δρόμο. Τὰ σήματα τῆς κυκλοφορίας. Ἡ σωστὴ συμπεριφορὰ τῶν πεζῶν καὶ τῶν ὁδηγῶν. Αὐτοκίνητα μὲ προτεραιότητα : Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἀσθενοφόρα γενικά, ὀχήματα πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας. Ἐθνικοθηρσκευτικὲς καὶ ἄλλες σχολικὲς ἐκδηλώσεις. Ἀσθένεια συμμαθητῆ. Ἐμπρακτὴ ἄσκηση στὴν ἀλληλεβοήθεια. Σχολικὲς ὁμάδες καὶ δραστηριότητες.

γ) Ἡ γειτονία τοῦ Σχολείου. Ἡ ἐκκλησία, ὁ ἱερέας καὶ ἡ συμπεριφορὰ μέσα στὴν ἐκκλησία. Τὸ κοινοτικὸ ἢ δημοτικὸ κατὰστημα καὶ οἱ τοπικὲς Ἀρχές. Δημόσια καταστήματα καὶ Ἀρχές. Ἡ πλατεία, ἱστορικοὶ τόποι καὶ μνημεῖα. Τὰ πάρκα. Οἱ σπουδαιότεροι δρόμοι. Ἡ καθαριότητα τῶν δρόμων καὶ τοῦ χωριοῦ. Οἱ μαθητὲς βοηθοῦν στὴν καθαριότητα τοῦ χωριοῦ. Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ προστασία τοῦ πρασίνου. Ἡ μόλυνση τοῦ νεροῦ καὶ τῆς ἀτμόσφαιρας. Οἱ ἀδικαιολόγητοι θόρυβοι καὶ ὁ σεβασμὸς τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. Σχηματικὴ παράσταση τῆς ἐκκλησίας, τῆς ἀγορᾶς, τῆς πλατείας, τῆς γειτονίας κ.τ.λ. Διάφορες συνολικὲς ἐκδηλώσεις.

δ) Οἱ ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Ἀνθρώποι, ζῶα καὶ φυτὰ στὶς τέσσερις ἐποχὲς τοῦ ἔτους. Ἐνδυμασία, θέρμανση. Ὑγιεινὴ

τῆς ἐνδυμασίας. Ἡμέρα καὶ νύχτα. Τὸ ρολόι. Διάφορες ἐπισκέψεις. Χιόνι καὶ χιονάνθρωπος.

ε) Ὁ οὐρανός. Ὁ ἥλιος, τὸ φεγγάρι, τὰ ἄστρα. Ὁ ὀρίζοντας καὶ τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα. Ὁ προσανατολισμός.

Β' ΤΑΞΗ

α) Ἡ πόλη ἢ τὸ χωριό. Συνοικίες, δρόμοι, πάρκα. Ἐκκλησίες, κοινοτικά καὶ δημόσια καταστήματα καὶ Ἀρχές. Ἱστορικοὶ τόποι καὶ μνημεῖα. Οἱ κυριότεροι δρόμοι, φωτισμός, ὕδρευση, μέσα συγκοινωνίας. Τὰ σήματα τῆς κυκλοφορίας. Ἡ σωστὴ συμπεριφορὰ πεζῶν καὶ ὁδηγῶν. Αὐτοκίνητα μὲ προτεραιότητα: Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, ἀσθενοφόρα γενικά, ὀχήματα πυροσβεστικῆς ὑπηρεσίας. Ἐξωραϊστικά, βιομηχανικά καὶ ἄλλα ἔργα προόδου. Στοιχεῖα ἀπὸ τὸν πολιτισμὸ (λαϊκὸ καὶ ἀνώτερο πνευματικὸ). Ὁ ὁδοκαθαριστής, ὁ ταχυδρομικὸς διανομέας, ὁ κηπουρός. Ἐθνικοθρησκευτικὲς καὶ κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις τῶν κατοίκων. Ἐνεργητικὴ συμμετοχὴ τοῦ σχολείου σ' αὐτές. Οἱ ἀπόκριες καὶ οἱ χαρταετοί. Ἡ ἀγορά. Τὰ σπουδαιότερα καταστήματα. Τὰ ἐπαγγέλματα καὶ ὁ σεβασμὸς τοῦ ἀνθρώπινου μόχθου. Μονάδες βάρους, χρόνου, ἀποστάσεως. Συναλλαγὲς τῶν κατοίκων καὶ νομίσματα.

Διάφορες μετρήσεις καὶ σχηματικὲς ἀναπαραστάσεις.

β) Ἀρχὲς τῆς πόλεως ἢ τοῦ χωριοῦ. Ἡ ἐξωσχολικὴ ζωὴ τῶν μαθητῶν, οἱ ὑποχρεώσεις καὶ τὰ δικαιώματά τους. Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ πειθαρχία.

γ) Δημόσιοι κῆποι. Δένδρα καὶ ἄνθη. Δενδροφύτευση κοινόχρηστων χώρων.

δ) Τὸ χωράφι, τὸ περιβόλι, τὸ ἀμπέλι στὶς τέσσερις ἐποχὲς τοῦ χρόνου. Ὁ ὕδρονάμας, ὁ ἀγροφύλακας, ὁ δασοφύλακας, ὁ μυλωνάς. Ὁ γεωργός, ὁ βοσκός, ὁ ξυλόκοπος, ὁ γεωπόνος. Θερισμός, κλάδεμα κ.τ.λ. Ζῶα καὶ φυτὰ τοῦ χωραφιοῦ.

ε) Πεδιάδα, βουνό, δάσος, ποτάμι, λίμνη, θάλασσα. Ζωικὸς καὶ φυτικὸς κόσμος. Ὁ βαρκάρης, ὁ ψάρας, ὁ ναύτης,

τὸ κολύμπι. Μέσα συγκοινωνίας στὴν ξηρά, στὴ θάλασσα, στὸν ἀέρα. Στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὸν τοπικὸ πολιτισμό : ἱστορίες, αἰνίγματα, παραδόσεις καὶ θρύλοι. Τοπικὰ ἱστορικὰ μνημεῖα, γεγονότα καὶ πρόσωπα. Διάφορες σχηματικὲς ἀναπαραστάσεις. Τὰ μεγάλα ἔργα τοῦ τεχνικοῦ πολιτισμοῦ : Λιμάνια, σιδηροδρομικοὶ σταθμοί, ἀεροδρόμια, ὑδροηλεκτρικὰ ἔργα, ἐργοστάσια καὶ ἐγκαταστάσεις ἀξιοποιήσεως τῶν προϊόντων καὶ ἐκμεταλλεύσεως τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὑπεδάφους.

στ) Οἱ ἐποχές. Ἀσχολίες τῶν κατοίκων. Προϊόντα κάθε ἐποχῆς. Ὁ τρύγος. Χοροὶ καὶ τραγούδια. Ἦθη καὶ ἔθιμα. Ἡ συλλογὴ τοῦ ἐλαιόκαρπου. Πρωτοβρόχια, ὄργωμα, προετοιμασία σχολικοῦ κήπου. Χριστοῦγεννα καὶ Πρωτοχρονιά. Διάφορες ἐκδηλώσεις. Προμηνύματα τῆς ἀνοξέως. Πρωτομαγιά. Θερισμός. Παραθερισμός, τουρισμός. Οἱ ἐκδρομές. Οἱ ἐξετάσεις καὶ οἱ θερινὲς διακοπές. Οἱ ἀπλὲς γεωγραφικὲς ἐννοιες. Διάφορες σχηματικὲς ἀναπαραστάσεις.

ζ) Ἡ κατοικία : Ἡ ὑγιεινὴ διαβίωση στὸ σπίτι καὶ ἔξω ἀπὸ αὐτό. Ἡ καθαριότητα τοῦ χώρου. Ἡ ἀγάπη τοῦ πρασίνου. Οἱ ἀδικαιολόγητοι θόρυβοι καὶ ὁ σεβασμὸς τῆς ἡσυχίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἐπιβάλλονται τακτικὲς ἐπισκέψεις στὸ φυσικὸ καὶ κοινωνικὸ περιβάλλον ἀνάλογα μὲ τὸ κέντρο διαφέροντος ποὺ ἀπασχολεῖ τοὺς μαθητές.

2. Τὸ σχολεῖο εἶναι ἀνοιχτὸ στὴν κοινωνία καὶ πρέπει νὰ μετέχει στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος.

3. Χρησιμοποιοῦνται ὅλα τὰ κατάλληλα μέσα γιὰ τὴν ἐνημέρωση τοῦ παιδιοῦ σχετικὰ μὲ τὴ ζωὴ στὰ εὐρύτερα περιβάλλον.

4. Ἡ διαπλοκὴ τῆς ὕλης σὲ κέντρα διαφέροντος δὲν ἀκολουθεῖ ὑποχρεωτικὰ τὴ σειρὰ τοῦ προγράμματος. Ἐπι-

βάλλεται όμως να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στο στοιχείο της επίκαιρότητας.

5. Ένθαρρύνουμε την ανάπτυξη της ενεργητικής συμμετοχής και της δημιουργικής πρωτοβουλίας των παιδιών.

6. Όταν εφαρμόζεται συνδιδασκαλία των Α' και Β' τάξεων, στο Α' έτος διδάσκεται η ύλη της Α' τάξεως και στο Β' έτος η ύλη της Β' τάξεως, έπειτα από σύντομη επανάληψη της ύλης της Α' τάξεως.

7. Εφόσον εφαρμόζεται η ενιαία διδασκαλία με συνδιδασκαλία των Α' και Β' τάξεων, στο Α' έτος, τα κέντρα διαφέροντος θα εξετάζονται πιο άπλά για την Α' τάξη και στο Β' έτος πιο αναλυτικά και πιο βαθιά για τη Β' τάξη.

8. Η παιδαγωγική και διδακτική σκοπιμότητα επιβάλλει να εντάσσεται η ύλη της σπουδής του περιβάλλοντος στα πλαίσια της ενιαίας συγκεντρωτικής διδασκαλίας. Γι' αυτό είναι απαραίτητη η κατάρτιση προγράμματος κέντρων διαφέροντος για όλο το σχολικό έτος με βάση τις έποχές και τη ζωή της κοινότητας. Σ' αυτό πρέπει να ενσωματωθεί η ύλη της σπουδής του περιβάλλοντος, όπως και κάθε ύλη επίκαιρη ή σχετική με τις τοπικές συνθήκες.

Δίνεται πιο κάτω γενικό σχέδιο κέντρων διαφέροντος με βάση τις έποχές του έτους, που μπορεί να τροποποιηθεί από τον διδάσκοντα ανάλογα με τις τοπικές συνθήκες.

I. Το φθινόπωρο :

1. Σεπτέμβριος

Άνοίγουν τα σχολεία. Ο άγιασμός του σχολείου. Η υποδοχή των μαθητών της Α' τάξεως. Η ζωή των μαθητών της Α' τάξεως. Η ζωή των μαθητών το καλοκαίρι. Τα παιχνίδια των μαθητών. Οι κανονισμοί των παιχνιδιών και οι κανονισμοί στην τάξη και στη ζωή. Ο τρύγος.

2. Οκτώβριος

Ο δρόμος προς το σχολείο. Οι κίνδυνοι του δρόμου. Οι κανονισμοί της κυκλοφορίας. Το σχολείο και η ζωή

τῶν μαθητῶν. Τὸ μάζεμα τοῦ ἐλαιόκαρπου (σημείωση : τὸ στοιχεῖο τοῦτο μπορεῖ νὰ μετακινήθῃ στὸ Νοέμβριο ἢ τὸ Δεκέμβριο ἀνάλογα μὲ τὶς τοπικὲς συνθῆκες). Τὰ πρωτοβρόχια, τὸ ὄργωμα καὶ ἡ σπορά. Λαχανικά καὶ φρούτα τῆς ἐποχῆς. Ὁ σχολικὸς κῆπος. Ἡ 28ῃ Ὀκτωβρίου. Ἡ Σημαία.

3. Νοέμβριος

Ἡ φύση τὸ Νοέμβριο. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα. Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Προετοιμασίες γιὰ τὸ χειμῶνα.

II. Ὁ χειμῶνας

1. Δεκέμβριος

Ἡ ζωὴ στὸ σπίτι καὶ ἡ οἰκογένεια. Ἡ φύση τὸ Δεκέμβριο. Οἱ βροχές, τὸ κρύο. Τὸ χιόνι καὶ ὁ χιονάνθρωπος. Τὰ Χριστούγεννα. Τὸ σχολεῖο γιορτάζει. Ἡ Πρωτοχρονιά.

2. Ἰανουάριος

Ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ θέρμανση. Οἱ θρησκευτικὲς ἐορτές. Ἡ ζωὴ στὸ χωριὸ (πόλη). Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες.

3. Φεβρουάριος

Οἱ Ἀρχές τοῦ χωριοῦ (πόλεως). Ἡ ἐορτὴ τῆς Ἀποκριᾶς. Τὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ. Τὰ φυτὰ τὸ Φεβρουάριο. Ἡ ἀνθισμένη ἀμυγδαλιά. Ἡ ἀγορὰ καὶ τὰ ἐπαγγέλματα.

III. Ἡ ἀνοιξή

1. Μάρτιος

Προμηνύματα τῆς ἀνοιξέως. Ἔρχονται τὰ χελιδόνια. Ἡ φύση τὴν ἀνοιξή. Τὸ κλάδεμα καὶ ἡ δενδροφύτευση. Ἡ 25ῃ Μαρτίου. Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

2. Ἀπρίλιος

Ἡ πεδιάδα, τὸ ὄρος, τὸ δάσος. Ἡ Ἀνάσταση τοῦ Λαζάρου. Ἡ Κυριακὴ τῶν Βατῶν. Ἡ Ἐβδομάδα τῶν Παθῶν. Τὸ Πάσχα.

3. Μάιος

Ἡ Πρωτομαγιά. Ὁ Μάιος, μήνας τῶν λουλουδιῶν. Τὰ ζῶα καὶ τὰ πουλιά. Ἡ κλώσσα καὶ τὰ κλωσσόπουλα. Λαχανικά καὶ φρούτα τῆς ἐποχῆς. Τὰ φυτὰ τὴν ἐποχὴ αὐτή.

IV. Τὸ καλοκαίρι

1. Ἰούνιος

Ἡ φύση τὸ καλοκαίρι. Οἱ ἐργασίες τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου. Οἱ ἐκδρομὲς καὶ οἱ συγκοινωνίες. Ἡ κυκλοφορία στοὺς δρόμους. Τὰ σήματα τῆς κυκλοφορίας. Ἡ θάλασσα καὶ τὸ κολύμπι. Ἡ καθαριότητα τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ προετοιμασία τῆς σχολικῆς ἐορτῆς.

Μεθοδικές οδηγίες

Δ' ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

1. 'Επιβάλλονται τακτικές επισκέψεις στο φυσικό καί κοινωνικό περιβάλλον ανάλογα με τό κέντρο διαφέροντος πού μᾶς ἀπασχολεί.

2. Τό σχολείο πρέπει νά εἶναι ἀνοιχτό στήν κοινωνία καί νά μετέχει στή ζωή τῆς κοινότητας.

3. Πρέπει νά χρησιμοποιοῦνται ὅλα τά κατάλληλα μέσα γιά τήν ἐνημέρωση τοῦ παιδιοῦ σχετικά μέ τή ζωή στό εὐρύτερο περιβάλλον.

4. 'Η διαπλοκή τῆς ὕλης σέ κέντρα διαφέροντος δέν εἶναι ἀνάγκη νά ἀκολουθεῖ τή σειρά τοῦ προγράμματος. 'Επιβάλλεται ὁμως νά δίνουμε σημασία στό στοιχεῖο τῆς ἐπικαρρότητας.

5. Πρέπει νά ἐνθαρρύνουμε τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐνεργητικῆς συμμετοχῆς καί τῆς δημιουργικῆς πρωτοβουλίας τῶν παιδιῶν.

6. "Όταν ἐφαρμόζουμε συνδιδασκαλία τῶν Α' καί Β' τάξεων, στό Α' ἔτος διδάσκουμε τήν ὕλη τῆς Α' τάξεως καί στό Β' ἔτος τήν ὕλη τῆς Β' τάξεως, ἔπειτα ἀπό σύντομη ἐπανάληψη τῆς ὕλης τῆς Α' τάξεως καί αὐτό γιά νά διευκολύνουμε τοὺς νέους μαθητές.

7. 'Εφόσον ἐφαρμόζεται ἡ ἐνιαία διδασκαλία μέ συνδιδασκαλία τῶν Α' καί Β' τάξεων, στό Α' ἔτος τά κέντρα διαφέροντος θά ἐξετάζονται πιό ἀπλά γιά τήν Α' τάξη καί στό Β' ἔτος πιό ἀναλυτικά, καί πιό βαθιά γιά τήν Β' τάξη.

8. 'Η παιδαγωγική καί διδακτική σκοπιμότητα ἐπιβάλλει νά ἐντάσσεται ἡ ὕλη τῆς σπουδῆς τοῦ περιβάλλοντος στά πλαίσια τῆς ἐνιαίας συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας. Γι' αὐτό εἶναι ἀπαραίτητη ἡ κατάρτιση προγράμματος κέντρων διαφέροντος γιά ὅλο τό σχολικό ἔτος, μέ βάση τίς ἐποχές καί τή ζωή τῆς κοινότητας. Σ' αὐτό πρέπει νά ἐνσωματωθεῖ ἡ ὕλη τῆς σπουδῆς τοῦ περιβάλλοντος, ὅπως καί κάθε ὕλη ἐπίκαιρη ἢ σχετική μέ τίς τοπικές συνθῆκες.

Ε' ΦΥΣΙΚΑ - ΧΗΜΕΙΑ

Ε' ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν φυσιογνωστικῶν μαθημάτων εἶναι, νὰ ἀποκτήσουν οἱ μαθητὲς τὶς ἀναγκαῖες γνώσεις γιὰ τὴ φύση καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους, νὰ κατανοήσουν τὴν ἰδιαίτερη σημασία τοῦ φυσικοῦ καὶ ζωικοῦ κόσμου γιὰ τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων καὶ νὰ συνειδητοποιήσουν τὴν ἀνάγκη τῆς προστασίας καὶ διατηρήσεως τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

Α' Φυτὰ καὶ ζῶα τῆς Ἑλλάδας

Γ' ΤΑΞΗ

1. Σπίτι καὶ αὐλὴ

Γενικὴ εἰκόνα σπιτιοῦ καὶ αὐλῆς.

α) Φυτὰ : τὸ γαρύφαλλο, ὁ βασιλικός, ἡ κίτρινη βιολέτα, ὁ πανσές, ἡ ὀρτανσία, ἡ γαρδένια, τὸ σκυλάκι, ἡ βιγώνια, ἡ καμέλια, ὁ ὑάκινθος, ὁ κρίνος, ἡ τριανταφυλλιά.

β) Ζῶα, πουλιὰ καὶ ἔντομα : ἡ γάτα, ὁ σκύλος, τὸ πρόβατο, ἡ γίδα, τὸ βόδι, ὁ γαῖδαρος, τὸ μολάρι, τὸ ἄλογο, ὁ ποντικός, ἡ κότα καὶ ὁ πετεινός, τὸ περιστέρι, τὸ χελιδόνι, ἡ μύγα, ἡ ἀράχνη, ὁ σκῶρος.

2. Κῆπος

Γενικὴ εἰκόνα τοῦ κήπου καὶ ἡ χρησιμότητά του.

α) Δέντρα : ἡ ἀμυγδαλιά, ἡ μηλιά, ἡ μουριά, ἡ καρυδιά, ἡ συκιά, ἡ ἐλιά, ἡ δαμασκηλιά, ἡ κερασιά, ἡ κυδωνιά, ἡ ροδακινιά, ἡ ἀπιδιά, τὸ μαστιχόδεντρο, τὸ κυπαρίσσι, τὸ ἀμπέλι κ.τ.λ. (ἡ μπανανιά ὅπου καλλιεργεῖται).

β) Λαχανικά : τὸ λάχανο, τὸ μαρούλι, ἡ ντομάτα, τὸ κοκκινογούλι, ἡ κολοκυθιά, τὸ σέσκουλο, τὸ ραδίκι, τὸ

κρεμμύδι, τὸ σκόρδο, τὸ πράσο, ἡ ἀγκινάρα, ἡ μελιτζάνα, ἡ μπάμια, ἡ ἀγγουριά, ἡ πεπο니아, ἡ καρπουζιά, τὸ σινάπι, τὸ σέλινο, ὁ μαϊδανός, τὸ ἄνηθο, τὸ γλυκάνισο.

γ) Ἄνθη : ὁ νάρκισσος, τὸ γιούλι, τὸ γιασεμί, ἡ μαργαρίτα, τὸ δεντρολίβανο, τὸ χρυσάνθεμο, ἡ ντάλια, ἡ ἥλιος (λίανθος).

δ) Ζῶα : Τὸ σκουλήκι τῆς γῆς, ἡ ταινία, τὸ σαλιγκάρι, ὁ γυμνοσάλιαγκας, ὁ ἀνθονόμος τῆς μηλιάς, ἡ χρυσόμυγα, ὁ κολοκυθοκόφτης (πρασοκουρίς).

ε) Πτηνά : ὁ σπουργίτης, ὁ σπίνος.

Δ' ΤΑΞΗ

1. Χωράφι

Γενικὴ εἰκόνα κατὰ τὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ χρόνου καὶ ἡ χρησιμότητά τοῦ χωραφιοῦ.

α) Φυτά : τὸ σιτάρι, τὸ κριθάρι, τὸ καλαμπόκι, ἡ σίκαλη, ὁ καπνός, τὸ βαμβάκι, τὸ λινάρι, τὸ καναβούρι, τὸ σουσάμι, ἡ φασολιά, ἡ κουκιά, ἡ φακὴ, τὸ μπιζέλι, τὸ ρεβίθι ἡ πατάτα, τὸ τριφύλλι, ἡ ρίγανη, ἡ μαντζουράνα, ἡ λεμονιά, ἡ πορτοκαλιά, ἡ νεραντζιά, ἡ πιπεριά.

β) Ζῶα : Ὁ λαγός, ὁ ἀρουραῖος, ἡ χελώνα, ἡ κουρούνα, ἡ τσίχλα, ὁ κότσυφας, ὁ κορυδαλλός, ὁ πελαργός, ὁ σκορπιός κτλ.

2. Λιβάδι

Γενικὴ εἰκόνα στὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ χρόνου.

α) Φυτά : ἡ ἀνεμώννα, ἡ παπαρούνα, ἡ ἀγριομαργαρίτα, τὸ χαμομήλι, τὸ θυμάρι, ἡ φασκομηλιά, τὸ κυκλάμινο.

β) Ζῶα : ἡ μέλισσα, τὸ σκαθάρι, οἱ πεταλοῦδες, ὁ καλογιάννος.

3. Ἔλος καὶ λίμνη

Γενικὴ εἰκόνα στὶς διάφορες ἐποχὲς τοῦ χρόνου.

- α) Φυτά : ό σκίνος, τά βοϋρλα, τó καλάμι, ή ίτιά κτλ.
 β) Ζώα - Έντομα : ό βάτραχος, ή πάπια, ή άγριό-
 παπια, ή χήνα, τó χέλι, τó κουνούπι κτλ. Έπό τά ψάρια
 τού γλυκού νερού τά πιό γνωστά σέ κάθε τόπο.

4. Δάσος

Γενική άποψη τού δάσους στίς διάφορες έποχές τού χρό-
 νου. Ωφέλεια καί σημασία του για τόν άνθρωπο.

- α) Δέντρα : τó έλατο, τó πεύκο, ή βελανιδιά, ή όξυά,
 ή μυρτιά, ό πλάτανος, ή δάφνη, ό κέδρος, ή καστανιά καί
 όσα εύδοκιμούν στούς διάφορους τόπους.

- β) Ζώα : ή άλεπού, ό λύκος, τó τσακάλι, τó έλάφι,
 τó κουνάβι, τó ζαρκάδι, ό άγριόχοιρος, ό άσβός, ό σκίουρος,
 ή πέρδικα, τó τρυγόνι, τó γεράκι, ό άετός, ό γύπας, ό
 κόρακας, τó άηδόνι, ή καρακάξα, ή κουκουβάγια, ό μπουφος,
 ό φασιανός, τó όρτύκι, ή μπεκάτσα, τó κιρκινέζι, ό δρυοκο-
 λάπτης καί τά γνωστότερα σέ κάθε τόπο.

5. Θάλασσα

Γενική εικόνα στίς διάφορες έποχές τού χρόνου καί ή
 σημασία της για τή ζωή καί τήν έλληνική οίκοномиά.

- α) Φυτά : Φύκη.

- β) Ζώα : τó μπαρμπούνι, ή μαρίδα, ή γόπα, ή σαρδέλα,
 τó σαυρίδι, τó λαβράκι, τó χελιδονόψαρο, τó σαλάχι, τó
 σκυλόψαρο, ή τσιπούρα, ό σπάρος, ή παλαμίδα, τó φαγκρί,
 τó δελφίνι, ό άστακός, ή σουπιά, τó χταπόδι, τó καλαμάρι,
 τó μύδι, τó στρείδι, τó σφουγγάρι, τó κοράλλι. Ό γλάρος.

Παρατήρηση : Έπό τήν ύλη τής Φ. Ιστορίας νά έπι-
 λέγονται πρῶτα τά πιό χαρακτηριστικά φυτά καί ζώα
 κάθε τόπου καί έπειτα τά κυριότερα φυτά καί ζώα τής
 Ελλάδας.

Β. Στοιχεΐα Έγιεινής

Γ' ΤΑΞΗ

Έπανάληψη τής ύλης που διδάχθηκε στην Α' καί Β'
 τάξη, άλλα πιό συστηματικά.

Ἀτομικὴ καθαριότητα. Ὑγιεινὴ τῶν δοντιῶν. Καθαριότητα σπιτιοῦ καὶ αὐλῆς. Ὑλικά καθαριότητας. Ἀερισμὸς σπιτιοῦ, δωματίων, κίνδυνος ἀπὸ τὰ ρεύματα. Προσανατολισμὸς, φωτισμὸς σπιτιοῦ καὶ δωματίων, θέρμανση. Ἐγκαύματα, ἡλίαση, πρῶτες βοήθειες. Καθαριότητα βοηθητικῶν χώρων (σταύλων, ἀποθηκῶν, μαγειρείων, ἀφοδευτηρίων κτλ.).

Δ' ΤΑΞΗ

Σύντομη ἐπανάληψη τῆς ὕλης, ποὺ διδάχτηκε στὴν Γ' τάξη. Λουτρά, ἀφοδευτήρια, ἀποχέτευση, προφύλαξη ἀπὸ ἀσθένειες ποὺ μεταδίδονται ἀπὸ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ καὶ ἔντομα. Χρησιμοποίηση φαρμακευτικῶν φυτῶν ποὺ καλλιεργοῦνται στὴν αὐλὴ καὶ στὸν κῆπο. Τὰ ἀπορρυπαντικά καὶ ἡ σημασία τους στὴν ἀτομικὴ καθαριότητα καὶ στὴν ὑγεία γενικά. Ὁ ἤλεκτρισμὸς (χρήση, κίνδυνος, προφυλάξεις). Τὰ τρόφιμα καὶ ἡ συντήρησή τους. Κίνδυνος ἀπὸ τὴν κακὴ συντήρησή τους. Πρῶτες βοήθειες σὲ περιπτώσεις δηλητηριάσεων (τροφικές, ἀπὸ μονοξείδιο τοῦ ἀνθρακκα κτλ.).

Ε' ΤΑΞΗ

Α. Ἀπὸ τὴ Ζωολογία καὶ τὴ Φυτολογία :

1. Ζῶα καὶ φυτὰ εὐκρατῶν χωρῶν.

α) Ζῶα : ὁ κάστορας, ὁ λύγκας.

β) Φυτὰ : ἡ φουστικιά, ἡ φουντουκιά, τὸ ἰνδικὸ καλάμι.

2. Ζῶα καὶ φυτὰ τῶν ψυχρῶν χωρῶν.

α) Ζῶα : ὁ τάρανδος, ἡ ἄσπρη ἀρκούδα.

β) Φυτὰ : τὰ βρύα, χαμηλὲς ἱτιές (νανώδεις).

3. Ζῶα τῆς θάλασσας ἀσυνήθιστα στὴν Ἑλλάδα

Ἡ φάλαινα, ἡ φώκια, ὁ βακαλάος, ἡ ρέγγα.

4. Ἐκτροφία (ἰχθυτροφία, κτηνοτροφία, χοιροτροφία, προβατοτροφία, ἀγελαδοτροφία κτλ.).

5. Μελισσοκομία

6. Τὰ φυτὰ καὶ ὁ ἄνθρωπος :

α) Καλλιέργεια τῶν φυτῶν. Τὸ ἔδχρος. Εἶδη καὶ καταλ-

ληλότητα ἐδαφῶν γιὰ καλλιέργεια. Συντήρησὶς τοῦ ἐδάφους (ἀντιπλημμυρικά ἔργα, ἀναχώματα, ἀναδασώσεις). Καλλιέργεια καὶ βελτίωσις τοῦ ἐδάφους (ὄργωμα, ζωικά καὶ βασιικά χημικά λιπάσματα, χλωρὴ λίπανσις). Τὸ νερὸ καὶ τὰ φυτά. Ἀρδευτικά ἔργα. Ὑπόγεια νερά. Τὰ μέσα καλλιέργειας : Σύγχρονα μηχανικά μέσα καλλιέργειας. Τὸ κλίμα (θερμοκρασία, βροχή, ὑγρασία, ἥλιος) καὶ τὰ φυτά.

β) Ἐχθροὶ τῶν φυτῶν.

Βλαβερὰ ἔντομα : Παράσιτα, ζιζάνια καὶ καταπολέμησὶς τους.

Β. Ἀπὸ τὴν Ὀρυκτολογία

Τὸ ἀλάτι, ὁ σίδηρος, ὁ βιωζίτης, ὁ κοινὸς ἀσβεστόλιθος, ὁ ἀσβέστης, ἡ κιμωλία, ὁ γύψος, τὸ μάρμαρο, ὁ γρανίτης, ὁ ἄργιλος, ὁ λιγνίτης, τὸ μολύβι, ὁ χαλκός, τὸ ἀσήμι, τὸ χρυσάφι.

Τὰ ὀρυκτὰ ὡς πρῶτες βιομηχανικὲς καὶ κύσιμες ὕλες. Σημασία τοῦ ὀρυκτοῦ πλούτου γιὰ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξιν τῆς χώρας.

ΣΤ' ΤΑΞΗ

Α. Ἀπὸ τὴ Ζωολογία καὶ τὴ Φυτολογία

1. Ζῶα καὶ φυτὰ τῶν θερμῶν χωρῶν

α) Ζῶα : οἱ πίθηκοι, τὸ λιοντάρι, ἡ τίγρη, ὁ ἐλέφαντας, ἡ καμήλα, ἡ καγκουρώ.

β) Πτηνά : ὁ παπαγάλος, τὸ παγόνι, ἡ στρουθοκάμηλος.

γ) Ἑρπετά : ὁ κροκόδειλος, ὁ βόας, ἡ κόμπρα.

δ) Φυτά : ἡ χουρμαδιά, τὸ ζαχαροκάλαμο, ἡ φραγκοσυκιά, τὸ κακαόδεντρο, ἡ μπανανιά, ἡ καφέα, τὸ πιπερόδεντρο, ἡ βανίλια, ἡ κανέλα, τὸ τσαΐ, ὁ εὐκάλυπτος, ἡ καμφορά, τὸ καρυοφύλλι (εὐγενία ἢ καρυόφυλλος).

2. Τὰ δέντρα

Ἡ χρησιμότητα τῶν δέντρων γενικὰ. Τὰ ὀπωροφόρα δέντρα. Ἐξευγενισμὸς τῶν δέντρων μὲ πρακτικὰς ἐφαρμογὰς. Ἡ δενδροκομία. Τὰ ὀπωροφόρα δέντρα τῆς Ἑλλάδος. Βιο-

μηχανία φρούτων. Έξαγωγικό εμπόριο φρούτων και ή σημασία του για τήν ἐθνική οἰκονομία. Τά δάση. Ἡ σημασία τοῦ δάσους. Σύγχρονη δασοκομία καί ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν. Οἱ ἐχθροί τοῦ δάσους καί ή προφύλαξή του. Ἀναδασώσεις.

3. Τά κτηνοτροφικά φυτά καί ή σημασία τους για τήν ἀνάπτυξη τῆς κτηνοτροφίας.

Β. Στοιχεῖα Ἀνθρωπολογίας καί Ὑγιεινῆς

Τò ἀνθρώπινο σῶμα καί τὰ μέρη του. Ὑγιεινή τοῦ σώματος. Περιγραφή τοῦ ἀνθρώπινου σκελετοῦ στά κύρια μέρη του. Τά δύο εἶδη μυῶν καί ή λειτουργία τους. Ὁ ἐγκέφαλος καί τὰ νεῦρα. Ὑγιεινή τοῦ νευρικοῦ συστήματος. Τά αἰσθητήρια ὄργανα, σέ γενικῆς γραμμῆς καί ή ὑγιεινή τους. Τò αἷμα καί ή σύστασή του γενικά. Τò δέρμα καί ή σημασία τῆς καθαριότητος. Ἀδελή ἀναπνοή. Στοιχεῖα διαίτολογίας. Οἱ τροφές. Θρεπτική ἀξία καί ή ὑγιεινή τους.

Γενικά στοιχεῖα ὑγιεινῆς : Πρόληψη ἀτυχημάτων (τροχαῖα ἀτυχήματα, ἐκρηκτικῆς ὕλης, δηλητηριάσεις, ἡλεκτροπληξίες, πτώσεις). Πρῶτες βοήθειες σέ περιπτώσεις ἐγκαυμάτων, τραυμάτων, δηλητηριάσεων, δαγκωμάτων (φιδιῶν, ἐντόμων, σκύλων), πνιγμοῦ, λιποθυμίας.

Γ' Προστασία τοῦ περιβάλλοντος

1. Ἡ προστασία καί ὑγιεινή τοῦ περιβάλλοντος ὡς προϋπόθεση για τήν περιφρούρηση τῆς ὑγείας τοῦ ἀνθρώπου.

2. Αἷτια ρυπάνσεως καί μολύνσεως τῆς ἀτμόσφαιρας.

α) Ἀπόβλητα ἐργοστασίων καί πετρελαιοειδῶν στή θάλασσα καί στήν ἀτμόσφαιρα.

β) Καυσάεργια.

γ) Ἡ ρύπανση τοῦ περιβάλλοντος ἀποτέλεσμα τῆς ἀδιαφορίας για τή διατήρηση τῆς καθαριότητος.

3. Βλαβερές ἐπιδράσεις πάνω στήν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καί στò φυτικό καί ζωϊκό κόσμο.

4. Τουρισμός καί προστασία τοῦ περιβάλλοντος.

5. Μέτρα για τήν προστασία τοῦ περιβάλλοντος ἀπὸ τήν

Πολιτεία, από την ιδιωτική πρωτοβουλία, από το σχολείο και από την οικογένεια.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. 'Επιδιώκεται ο συνδυασμός της περιγραφικής και της βιολογικής μεθόδου, ιδιαίτερα στις ανώτερες τάξεις, με σκοπό την έρμηνεία του φυσιογνωστικού υλικού και την ανεύρεση των αίτιωδών σχέσεων, που υπάρχουν μεταξύ του τρόπου ζωής, της κατασκευής του σώματος και του περιβάλλοντος του ζώου, καθώς και των σχέσεων μεταξύ οργάνων του φυτού, της σκοπιμότητάς τους και των συνθηκών ζωής και περιβάλλοντος.

2. Τονίζεται η άμοιβαία σχέση μεταξύ φυτικού και ζωικού κόσμου και οδηγούνται οι μαθητές στον καθορισμό της βιολογικής σχέσεως που υπάρχει μεταξύ φυτών και ζώων.

Ε2 ΦΥΣΙΚΗ ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ειδικός σκοπός της διδασκαλίας της Φυσικής Πειραματικής και Χημείας είναι η μελέτη των φυσικών και χημικών φαινομένων, η έρευνα για την κατανόηση των φυσικών νόμων και η εφαρμογή τους στην πρακτική ζωή.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Ε'

1. Φυσική Πειραματική

α) 'Απλά και σύνθετα σώματα. Φυσικά και χημικά φαινόμενα. Φυσικές καταστάσεις της ύλης : σώματα στερεά, υγρά, αέρια.

Ίδιότητες των σωμάτων.

β) Θερμότητα.

Θερμότητα, θερμοκρασία, πηγές θερμότητας. Διαστολή

τῶν στερεῶν καὶ ἐφαρμογές της. Διαστολή τῶν ὑγρῶν, θερμόμετρα. Ἀνωμαλία τοῦ νεροῦ κατὰ τὴ συστολή καὶ διαστολή. Διαστολή τῶν ἀερίων. Τήξη καὶ πήξη τῶν σωμάτων. Λανθάνουσα θερμότητα τῆς τήξεως καὶ πήξεως. Διάλυση.

Ἐξάτμιση, ψύχος ποὺ παράγεται μὲ τὴν ἐξάτμιση. Κατασκευὴ τεχνητοῦ πάγου.

Βρασμός. Λανθάνουσα θερμότητα βρασμοῦ. Ὑδροποίηση ἀτμῶν καὶ ἀπόσταξη. Ὑδατώδη μετέωρα (ὁμίχλη, δροσιά, πάχνη, σύννεφα, βροχή, χιόνι, χαλάζι).

Ἐλαστικὴ δύναμη τῶν ἀτμῶν (ἀτμομηχανές).

Μετάδοση τῆς θερμότητος : α) μὲ ἀγωγή, β) μὲ ἀκτινοβολία καὶ γ) μὲ ῥεύματα. Ἐφαρμογές.

γ) Βαρύτητα.

Κέντρο βάρους. Πτώση τῶν σωμάτων. Ἰσορροπία τῶν σωμάτων. Εἴδη ἰσορροπίας. Ἰσορροπία στερεοῦ σώματος ποὺ στηρίζεται σ' ἓνα σημεῖο καὶ ἐπάνω σὲ ὀριζόντιο ἐπίπεδο.

Ἀπλές μηχανές : Μοχλοί, ζυγός, στατήρας, πλάστιγγα, βαροῦλκο, τροχαλίες, πολύσπαστο.

Ἐκκρεμές καὶ ἐφαρμογές του.

Ἀδράνεια καὶ ἐφαρμογές της. Κεντρομόλος καὶ φυγόκεντρη δύναμη. Ἐφαρμογές τῆς κεντρομόλου δυνάμεως.

δ) Ὑδροστατικὴ

Συγκοινωνοῦντα δοχεῖα καὶ ἐφαρμογές τους. Ὑδρογωγεῖα, ἀναβρυτήρια, ἀρτεσιανά.

Πίεση τῶν ὑγρῶν, ποὺ βρίσκονται σὲ ἰσορροπία, ἐπάνω σὲ ὀριζόντιο πυθμένα καὶ στὰ τοιχώματα δοχείου. Ὑδροστρόβιλος. Ἀρχὴ τοῦ Πασκάλ καὶ ἐφαρμογές της (ὕδραυλικὸ πιεστήριο, ὑδραυλικά φρένα). Ἀνωση. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδη. Πυκνότητα καὶ εἰδικὸ βάρος. Τριχοειδὴ φαινόμενα. Διαπίδυση.

Τὸ νερὸ ὡς κινητήρια δύναμη. Ὑδρόμυλοι, ὑδροηλεκτρικὰ ἐργοστάσια κτλ.

ε) 'Αεροστατική

'Ατμόσφαιρα. 'Ατμοσφαιρική πίεση. Ολνήρυση, βεντούζα, σιφώνι, ύδραντλία, αεραντλία.

'Ανωση. 'Αρχή του 'Αρχιμήδη στον αέρα. 'Αερόστατα, αεροπλάνα, πύραυλοι, διαστημόπλοια, δορυφόροι.

'Ο αέρας ως κινητήρια δύναμη. 'Ανεμόμυλοι, ιστιοφόρα πλοία κτλ.

2. Χημεία.

Στοιχεία. Μίγματα και χημικές ενώσεις. 'Αέρας, όξυγόνο, ύδρογόνο, άζωτο.

Τό νερό. Προέλευση, σύσταση, καθαρισμός του νερού (διήθηση, άποστείρωση).

Πόσιμο νερό. Μαλακά και σκληρά νερά. 'Ιαματικά νερά.

Χλωριούχο νάτριο. Τρόπος εξαγωγής του από τό θαλάσσιο νερό.

Παρασκευή σαπουνιού. Μονοξειδίο και διοξειδίο του άνθρακα. Θειάφι. Διοξειδίο του θειαφίου. Πυρίτιο. Γυαλί. 'Ασβέστιο. 'Οξειδίο του άσβεστίου. Κονιάματα. Κατασκευή σπέρτων.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

1. Φυσική Πειραματική.

α) 'Ακουστική.

Παραγωγή και διάδοση του ήχου. Ταχύτητα του ήχου. 'Ανάκλαση του ήχου. 'Ηχώ και άντήχηση. Χαρακτηήρες του ήχου (ύψος, ένταση, χροιά).

'Ηχεΐα. Μουσικά όργανα.

Τά φωνητικά όργανα του ανθρώπου. 'Ηχοληψία και άναπαραγωγή του ήχου (μικρόφωνο, μεγάφωνο, μαγνητόφωνο).

β) 'Οπτική.

Φώς. Πηγές φωτός. Αυτόφωτα και έτερόφωτα σώματα. Διαφανή, ήμιδιαφανή και σκιερά σώματα.

Διάδοση και ταχύτητα του φωτός.

Ἀνάκλαση του φωτός. Κάτοπτρα και εἶδη τῶν κατόπτρων.
Διάθλαση και ἐφαρμογές της.

Οἱ φακοὶ και τὰ εἶδη τους. (Μυωπία, πρεσβυωπία).
Φωτογραφικὴ μηχανή, μικροσκόπιο, τηλεσκόπιο, προβολέας, κινηματογράφος. Πρίσμα.

Ἀνάλυση του φωτός με πρίσμα. Οὐράνιο τόξο.

γ) Μαγνητισμός.

Μαγνήτες και ιδιότητες.

Φυσικοὶ και τεχνητοὶ μαγνήτες.

Μαγνητικὸ φάσμα. Ἀμοιβαία ἐπίδραση μαγνητῶν. Μαγνητισμός τῆς γῆς. Γεωγραφικοὶ και μαγνητικοὶ πόλοι τῆς γῆς. Μαγνητικὴ βελόνα, μαγνητικὴ πυξίδα (ναυτικὴ πυξίδα, πυξίδα ἀεροπλάνων, δορυφόρων).

δ) Ἡλεκτρισμός.

Στατικὸς ἡλεκτρισμός : Παραγωγή ἡλεκτρισμοῦ με τριβή. Εἶδη ἡλεκτρισμοῦ. Ἡλεκτρικὸ ἐκκρεμές. Ἡλεκτροσκόπιο. Καλοὶ και κακοὶ ἀγωγοὶ του ἡλεκτρισμοῦ. Ἡλέκτριση ἐξ ἐπιδράσεως. Δύναμη τῶν ἀκίδων. Ἀτμοσφαιρικὸς ἡλεκτρισμός. Ἀστραπή, κεραυνός, ἀλεξικέραυνο.

Δυναμικὸς ἡλεκτρισμός : Ἡλεκτρικὸ ρεῦμα. Πηγὲς ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. Μπαταρίες. Φορὰ και ἀποτελέσματα του ἡλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἡλεκτρικὴ ἐγκατάσταση τῆς κατοικίας (μετρητής, ἀσφάλειες, διακόπτες, ρευματοδότες, ρευματολήπτες).

Κίνδυνοι ἀπὸ τὸ ἡλεκτρικὸ ρεῦμα.

Ὁ ἐξηλεκτισμός στην Ἑλλάδα.

2. Χημεία.

Πετρέλαιο. Προϊόντα ἀπὸ τὴν κλασματικὴ ἀπόσταξή του. Χρησιμότητα. Φωταέριο. Τρόπος παραγωγῆς και καθαρισμός του. Ὑποπροϊόντα ἀπὸ τὴν ξηρὴ ἀπόσταξη τῶν λιθανθράκων και ἀπὸ τὸν καθαρισμὸ του φωταερίου.

Ἀσετυλίνη. Οἰνόπνευμα (αἰθυλικὴ ἀλκοόλη). Ζυμώσεις

καὶ φυράματα. Ἀλκοολικὴ ζύμωση. Ποτὰ ποὺ περιέχουν οἰνόπνευμα (κρασί, μπύρα κλπ.). Ὀξικὴ ζύμωση. Εὐδι. Σάκχαρα (γλυκόζη, κάλαμοσάκχαρα, ἄμυλο). Τεχνητὸ μετὰξι. Τεχνητὸ μαλλί. Βιταμίνες, ὁρμόνες, ἐντομοκτόνα, ἀντιβιοτικά.

Μεθοδικές οδηγίες

Ε' ΦΥΣΙΚΑ

α) Φυσιογνωστικά

1. Πρέπει νά επιδιώκεται ὁ συνδυασμός τῆς περιγραφικῆς καί τῆς βιολογικῆς μεθόδου, ἰδιαίτερα στίς ἀνώτερες τάξεις, μέ σκοπό τήν ἐρμηνεῖα τοῦ φυσιογνωστικοῦ ὕλικου καί τήν ἀνεύρεση τῶν αἰτιῶδων σχέσεων, πού ὑπάρχουν μεταξύ τοῦ τρόπου ζωῆς, τῆς κατασκευῆς τοῦ σώματος καί τοῦ περιβάλλοντος τοῦ ζώου, καθώς καί τῶν σχέσεων μεταξύ τῶν ὀργάνων τοῦ φυτοῦ, τῆς σκοπιμότητός τους καί τῶν συνθηκῶν ζωῆς καί περιβάλλοντος.

2. Σκόπιμο εἶναι νά ἀναφέρουμε τίς γενικές κατηγορίες τῶν φυτῶν καί ζώων, τούς πιά ἀντιπροσωπευτικούς τύπους καί τά κυριότερα χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα.

3. Σέ κάθε περίπτωση πρέπει νά τονίζεται ἡ ἀμοιβαία σχέση μεταξύ φυτικοῦ καί ζωϊκοῦ κόσμου καί νά ὁδηγοῦνται οἱ μαθητές στόν καθορισμό τῆς βιολογικῆς σχέσεως, πού ὑπάρχει μεταξύ φυτῶν καί ζώων.

4. Ἡ συμμετοχή τῶν μαθητῶν σέ ἐκδρομές καί ἐπισκέψεις μέ σκοπό τήν παρατήρηση τοῦ φυτικοῦ καί ζωικοῦ κόσμου ἀναπτύσσει τά διαφέροντά τους γιά τή ζωή τῶν φυτῶν καί τῶν ζώων καί ἐξυπηρετεῖ τήν ἀρχή τῆς ἐποπτείας.

5. Ἡ συλλογή ταριχευμάτων ζώων, φύλλων, καρπῶν, ὀρυκτῶν κτλ. ἀπό τούς μαθητές καί ἰδιαίτερα ἡ παρακολούθηση τῆς ἀναπτύξεως τῶν φυτῶν στό σχολικό κῆπο καί ἡ καταγραφή τῶν σχετικῶν παρατηρήσεων σέ εἰδικό ἡμερολόγιο, ἐξασκεῖ τούς μαθητές στή μεθοδική παρατήρηση.

6. Ἀναγνώσματα σχετικά μέ τή ζωή τῶν φυτῶν, τῶν ζώων,

τῶν ἐντόμων κτλ. καθὼς καὶ ἡ προβολὴ κατάλληλων ταινιῶν ἀναπτύσσουν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μαθητῶν καὶ τὴν ἀγάπην τους γιὰ τὴ φύση.

7. Γενικότερα, ὁ δάσκαλος πρέπει νὰ ἔχει ὑπόψιν του, ὅτι εἶναι μεθοδολογικά καὶ ψυχολογικά ἄτοπο νὰ ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς μαθητὲς του νὰ συγκεντρῶνουν τὴν προσοχή τους ἐπάνω σὲ πράγματα ποὺ ἤδη γνωρίζουν καλά. Πρέπει ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς διδασκαλίας νὰ διεγείρει τὴν προσοχή τους μὲ κατάλληλη ἀφόρμηση καὶ νὰ τὴν κατευθύνει σὲ καθετὶ ποὺ ἔχει ἰδιαίτερη σημασία.

6) Φυσικὴ Πειραματικὴ καὶ Χημεία

1. Οἱ μαθητὲς πρέπει πρῶτα νὰ παρατηροῦν προσεκτικὰ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ χημικὰ φαινόμενα, νὰ προβληματίζονται ἐπάνω σ' αὐτὰ, νὰ διατυπώνουν ὑποθέσεις γιὰ τὰ πιθανὰ αἷτια καὶ ἔπειτα νὰ ἐκτελοῦν τὸ πείραμα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ δασκάλου.

2. Ἐπειτα ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση τοῦ πειράματος καὶ τὴν ἐπαλήθευση τῆς πιὸ πιθανῆς ὑποθέσεως, οἱ μαθητὲς μὲ διαλογικὴ συζήτησιν, ποὺ διευθύνει ὁ δάσκαλος, διατυπώνουν τὸ φυσικὸ νόμο καὶ τελικὰ ὁδηγοῦνται νὰ βροῦν τίς σπουδαιότερες ἐφαρμογές του.

3. Ἡ ἀπαγωγικὴ διαδικασία, κατὰ τὴν ὁποία πρῶτα διατυπώνεται ἀπὸ τὸ δάσκαλο ὁ φυσικὸς νόμος καὶ ἀκολουθεῖ ἡ ἀποδεικτικὴ διαδικασία τοῦ πειράματος, ἀποτελεῖ μεθοδικὸ σφάλμα. Δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε ὅτι ἡ γνώση τότε μονάχα ἔχει ἀξία καὶ γίνεται κίνητρο γιὰ νέα μάθηση, ὅταν τὴν κατακτοῦμε μὲ τὴν πνευματικὴ προσπάθεια τῶν ἰδίων τῶν μαθητῶν καὶ μὲ ἀπλὴ ὑποβοήθηση τοῦ δασκάλου.

4. Τὰ Φυσιογνωστικὰ μαθήματα, γενικά, δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ κάνουν τὸ μικρὸ μαθητὴ φυσιογνώστη, ποὺ ἀποθηκεύει ἑτοιμὰς γνώσεις ἀπὸ τὸν κόπο τῶν ἄλλων, ἀλλὰ φυσιοδίφη καὶ ἐρευνητὴ,

ὁ ὁποῖος ἀποκτᾷ γνώσεις πού ἔχουν σχέση με τή Ζωή καί τή φύση, μέ τήν προσωπική του προσπάθεια. Ἡ γνώση αὐτή δέ λησμονιέται εὐκολα, ἀλλά γίνεται δύναμη ἐνεργητική πού δίνει Ζωή στό πνεῦμα καί τό ἐνθαρρύνει στήν ἔρευνα.

5. Ἡ συμμετοχή τῶν μαθητῶν στήν ὀργάνωση τοῦ ἐργαστηρίου Φυσικῆς καί Χημείας εἶναι παιδαγωγικά καί διδακτικά ὠφέλιμη. Ὅπου δέν υπάρχουν τά ἀπαραίτητα ἀπλά ὄργανα, ὁ ἱκανός δάσκαλος μπορεί νά ὀδηγήσει τοὺς μαθητές στήν κατασκευή τους ἀπό διάφορα συνηθισμένα ὑλικά. Ἔτσι θά ὑποκινηθεῖ περισσότερο τό ἐνδιαφέρον τους γιά τό πείραμα καί θά τονωθεῖ ἡ ἐρευνητική διάθεση.

6. Τό διδακτικό ἔργο μπορεί νά βοηθήσει ἡ χρησιμοποίηση κατάλληλων κινηματογραφικῶν ταινιῶν πού παρουσιάζουν τή δύναμη καί τίς ἐφαρμογές τῶν φυσικῶν καί χημικῶν φαινομένων. Ἐπίσης ὁ πλουτισμός τῆς σχολικῆς βιβλιοθήκης μέ κατάλληλα εἰκονογραφημένα βοηθήματα θεωρεῖται ὡς μέσο μεγάλης σημασίας γιά τήν πληρέστερη ἐνημέρωση τῶν μαθητῶν.

ΣΤ' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Τὸ μάθημα τῆς Γεωγραφίας ἔχει σκοπὸ νὰ ὑποβοηθήσει τὸ μαθητὴ νὰ γνωρίσει καλύτερά καὶ νὰ κατανοήσῃ τὸ στενότερο καὶ πλατύτερό χωρὸ ὅπου ζεῖ, τὶς διάφορες μορφές τῆς ζωῆς, τὶς σχέσεις ποὺ διαμορφώνονται μεταξὺ τους καὶ τὴν ἀλληλεπίδραση ἀνθρώπου καὶ γεωγραφικοῦ χώρου.

Ἡ κατανόηση τῶν φυσικῶν καὶ τεχνητῶν μεταβολῶν καὶ ἡ ἐπίγνωση τοῦ ρόλου τοῦ ἀνθρώπου ὡς δημιουργήματος, ἀλλὰ καὶ ὡς δημιουργικοῦ παράγοντα τοῦ περιβάλλοντος ἀποτελεῖ μιὰ ἀκόμη πλευρὰ τοῦ σκοποῦ τῆς Γεωγραφίας. Ἡ δυνατότητα τῶν μαθητῶν νὰ σκέπτονται γεωγραφικὰ καὶ νὰ ἐντάσσουν τὰ γεωγραφικὰ φαινόμενα σὲ εὐρύτερα σύνολα σχέσεων ζωῆς καὶ πολιτισμοῦ ἀποτελεῖ τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ σκοποῦ τῆς Γεωγραφίας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Γ'

1. Ἐπανάληψη καὶ ἐμβάθυνση στὴ σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος τῆς Β' τάξεως.

2. Ἡ στενὴ περιοχὴ ὅπου ζεῖ ὁ μαθητὴς μὲ ἐνιαία παιδοκεντρικὴ καὶ ἀνθρωποκεντρικὴ θεώρηση.

3. Βασικὲς γεωγραφικὲς ἐννοιες καὶ ὅροι μὲ ἀφετηρίαν τὸ στενότερο γεωγραφικὸ χωρὸ τοῦ μαθητῆ.

4. Τὸ ἔδαφος, τὰ στοιχεῖα του, τὸ ὑπέδαφος, τὰ πετρώματα, τὰ ἀπολιθώματα (ὰν ὑπάρχουν).

5. Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους : Παρατήρηση καὶ ἀνάλυση τῆς μορφῆς του. Διαβρωτικὲς δυνάμεις, οἱ χάρτες, κοινοὶ καὶ ἀνάγλυφοι.

6. Τὸ κλίμα. Ἡ θερμοκρασία, οἱ ἄνεμοι, οἱ βροχές, ἡ βλάστηση, οἱ καλλιέργειες.

7. Τὰ νερά. Πηγές, ποτάμια, λίμνες, κοίτη ποταμῶν, ὕδροληψία, φράγματα καὶ παραγωγὴ ἐνέργειας.

8. Ἡ πανίδα. Ζῶα τοῦ δάσους, τῶν ἀγρῶν, τῶν γλυκῶν νερῶν.

Συλλογές ταριχευμένων ζώων.

9. Ἡ γεωργία. Ἡ κατανομή τῆς γῆς, ἀγροτεμάχια, τρόποι ἐκμεταλλεύσεως, βελτίωση τοῦ ἐδάφους, γεωργικά ἐργαλεῖα καὶ μηχανές, ἀγροτικές ὀργανώσεις, ἀγρονομία.

10. Ἄλλες ἀσχολίες ἐκτὸς ἀπὸ τῆ γεωργίας : Ἡ κτηνοτροφία, ἡ ἀλιεία, τὸ κυνήγι, ἡ ἐκμετάλλευση τῶν δασῶν, ἡ ἀγροτική βιοτεχνία.

11. Τὸ χωριό. Ὄνομα, κατάσταση, τοποθεσία, σχέδιο, συγκοινωνία μὲ τίς ἄλλες περιοχές. Ἀνάγλυψη ἀναπαράσταση καὶ χαρτογράφηση.

12. Ἡ ἀγροτική κατοικία : Ὑλικά, προσανατολισμός, στέγη, σχέδιο, κατοικία, σταυλισμός ζώων, παραρτήματα, ὕδρευση, θέρμανση, ἐπίπλωση, τελειοποιήσεις καὶ ἀλλαγές.

13. Οἱ ἄλλες ἀπόψεις τῆς ἀγροτικῆς ζωῆς : Διατροφή, ἐνδυμασία, γλώσσα, ἥθη καὶ ἔθιμα, διασκεδάσεις καὶ ψυχαγωγία, κοινωνικὴ ζωή.

14. Ἡ πόλη : Θέση καὶ κατάσταση, ἐξέλιξη, γενικὴ φυσιογνωμία, πληθυσμός, βιομηχανία, ἐμπόριο, διοίκηση, πνευματικὴ καὶ κοινωνικὴ ζωή. Διατροφή, θέρμανση, φωτισμός, πρόνοια καὶ υγεία, συγκοινωνία. Ἀνάγλυψη ἀναπαράσταση καὶ χαρτογράφηση.

15. Ἡ ἐπαρχία : Κυριότερα χωριὰ καὶ πόλεις. Τὸ χωριὸ ἢ ἡ πόλη τοῦ μαθητῆ μέσα στὴν περιοχὴ τῆς ἐπαρχίας. Ἡ διαμόρφωση τοῦ ἐδάφους, τὰ νερά, ἡ γονιμότητα, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα, ὁ πληθυσμός, ὁ πολιτισμός του, ἱστορικοὶ τόποι καὶ μνημεῖα τῆς ἐπαρχίας. Ἀνάγλυψη ἀναπαράσταση καὶ χαρτογράφηση.

16. Ὁ νομὸς τοῦ μαθητῆ : Ἐξέταση τοῦ νομοῦ τοῦ μαθητῆ στὰ ἴδια στοιχεῖα, ὅπως καὶ στὴν ἐξέταση τῆς ἐπαρχίας. Βιομηχανίες τοῦ νομοῦ, πρῶτες ὕλεις, τὸ ἐργαστάσιο, τὰ προϊόντα, τὰ ἐργατικὰ χέρια.

17. Συγκοινωνία καὶ ἐμπόριο : Σιδηροδρομικὲς γραμμές, ὁδικὲς ἀρτηρίες, θαλάσσιες γραμμές συγκοινωνίας, ἐμπόριο, τουρισμός.

18. Ἀνάγλυφη ἀναπαράσταση καὶ χαρτογράφηση τοῦ νομοῦ. Ἀσκήση τοῦ μαθητῆ στὴ μελέτῃ καὶ τὴν κατασκευὴ τοῦ χάρτη.

19. Τὸ εὐρύτερο γεωγραφικὸ διαμέρισμα.

Σημείωση : Ἡ ὕλη αὕτῃ, ἀνάλογα μὲ τίς τοπικὲς συν-
θῆκες τοῦ σχολείου, μπορεῖ νὰ διαρθρώνεται σὲ κέντρα δια-
φέροντος καὶ νὰ διαπλέκεται μὲ ἄλλα στοιχεῖα, ποὺ ἔχουν
σχέση μὲ τὴν ἱστορία, τὴ θρησκεία, τὸν πολιτισμό, τὴ
λαϊκὴ τέχνη κ.τ.λ.

ΤΑΞΗ Δ'

1. Ἐπανάληψη τοῦ νομοῦ τοῦ μαθητῆ.

2. Τὸ εὐρύτερο γεωγραφικὸ διαμέρισμα. Γενικὴ ἐξέτασή
του, γεωφυσική, οἰκονομικὴ πολιτικὴ, πολιτιστικὴ.

3. Ἡ Ἑλλάδα : συνολικὴ ἐξέταση.

4. Τὰ διάφορα γεωγραφικὰ διαμερίσματα τῆς Ἑλλάδας.
Συνολικὴ ἐξέτασή τους. Οἱ μεταξὺ τους ποικίλες σχέσεις.
Πολιτικὴ διαίρεση κάθε διαμερίσματος σὲ νομοὺς μὲ συν-
τομία.

5. Πολὺ σύντομη ἀναφορὰ στὶς γειτονικὲς χῶρες καὶ στὶς
σχέσεις τους μὲ τὴν Ἑλλάδα.

6. Χαρτογράφηση τῆς Ἑλλάδας καὶ τῶν διαμερισμάτων
της. Ἀσκήσεις στὴν ἀνάγνωση τοῦ χάρτη.

ΤΑΞΗ Ε'

1. Σύντομη ἐπανάληψη τῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδας.

2. Ἡ Κύπρος ὡς ἀνεξάρτητο κράτος.

3. Ἡ Ἑλλάδα καὶ ἡ Εὐρώπη.

4. Ἡ Εὐρώπη ὡς ἐνιαῖος γεωγραφικὸς χῶρος : διαμόρ-
φωση τοῦ ἐδάφους, κλίμα, προϊόντα, συγκοινωνίες, κάτοικοι,
πολιτικὴ διαίρεση, πολιτισμός, σχέσεις του μὲ τὸν ἐλληνικὸ
πολιτισμό.

5. Τὰ κράτη τῆς Βαλκανικῆς χερσονήσου.

6. Ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Τὰ
κράτη τῆς Ε.Ο.Κ. (Γαλλία, Ἰταλία, Λουξεμβούργο, Δ.
Γερμανία, Βέλγιο, Ὁλλανδία, Δανία, Ἰρλανδία, Μ. Βρετ-
τανία).

7. Ἡ Ἰβηρική χερσόνησος. Ἡ Ἑλβετία, ἡ Αὐστρία, ἡ Τσεχοσλοβακία, ἡ Οὐγγαρία, ἡ Ἀνατολική Γερμανία, ἡ Πολωνία, ἡ Ρωσία, τὰ Σκανδιναυικά κράτη.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

Βασικά στοιχεῖα γενικῆς καὶ μαθηματικῆς γεωγραφίας : ἡ γῆ, τὸ σχῆμα τῆς, ἡ ἐπιφάνεια, ἡ ἀτμόσφαιρα, οἱ ἄνεμοι, τὰ κλίματα.

Ὁ οὐρανός : Τὰ σύγχρονα μέσα μελέτης του : τηλεσκόπιο, φασματοσκόπιο, τεχνητοὶ δορυφόροι, ραδιοτηλεσκόπιο.

Τὰ ἄστρα : Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη : φάσεις καὶ ἐκλείψεις. Οἱ κινήσεις τῆς γῆς γύρω ἀπὸ τὸν ἄξονά τῆς καὶ τὸν ἥλιο. Σύντομη ἐπανάληψη τῆς γεωγραφίας τῆς Εὐρώπης (τὰ κυριότερα γνωρίσματά τῆς).

Οἱ ἡπειροὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Εὐρώπη.

Ἐξέταση τῶν ἡπείρων στὰ μεγάλα γεωγραφικά διαμερίσματα τους. (Βόρεια καὶ Νότια Ἀμερική, Ἑγγὺς Ἀνατολή, Κεντρικὴ Ἀσία, Ἀπὸ Ἀνατολὴ κ.τ.λ.). Τὰ κυριότερα κράτη συνοπτικά.

Λεπτομερέστερη ἐξέταση τῶν κρατῶν ποὺ ἔχουν στενότερες οἰκονομικὲς καὶ πολιτιστικὲς σχέσεις μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ παίζουν ἰδιαίτερο ρόλο στὸ σύγχρονο κόσμο.

Ἀνθρωπογεωγραφία : Σύντομη, ἀλλὰ συστηματικὴ ἀναφορὰ στοὺς κατοίκους τῆς γῆς, στὶς φυλές τους, στὶς γλώσσες, στὶς θρησκείες καὶ στὰ πολιτεύματα.

Οἱ Ἕλληνες ποὺ ζοῦν ἔξω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἀφετηρία τῆς γεωγραφικῆς διδασκαλίας εἶναι ἡ παρατήρηση καὶ ἡ σπουδὴ τοῦ ἄμεσου γεωγραφικοῦ περιβάλλοντος τοῦ μαθητῆ, ποὺ ἐπιτρέπει τὴν «κατ' ἀναλογία» μελέτη καὶ ἄλλων γεωγραφικῶν περιοχῶν.

2. Μὲ βάση τὴν παρατήρηση καὶ τὸ διάλογο, οἱ μαθητὲς

όδηγούνται στην ανάπτυξη της γεωγραφικής τους σκέψης με τη σύλληψη των αιτιωδών σχέσεων των γεωγραφικών στοιχείων, χωρίς να παραγνωρίζεται ο δημιουργικός ρόλος του ανθρώπου στη διαμόρφωση του περιβάλλοντος.

3. Ένωρίς οδηγούνται οι μαθητές στην όρθη αντίληψη του χάρτη, ώστε σιγά-σιγά να εξοικειωθούν με τα καθιερωμένα χαρτογραφικά σύμβολα των διάφορων γεωγραφικών στοιχείων και να αντιλαμβάνονται τη γενική κατάσταση της γεωγραφικής περιοχής, που προσδιορίζουν.

4. Στη διδασκαλία της Γεωγραφίας και της Άνθρωπογεωγραφίας συσχετίζεται το παρόν με το παρελθόν και διαφωτίζεται το δεύτερο με το πρώτο.

5. Επιβάλλεται η αξιοποίηση του λαογραφικού στοιχείου και η μελέτη του λαϊκού πολιτισμού κάθε χώρας, γιατί έτσι τονίζονται οι αρετές κάθε φυλής και οι δημιουργικές δυνατότητες των διάφορων λαών.

Μεθοδικές οδηγίες

ΣΤ' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. Αφετηρία της γεωγραφικής διδασκαλίας πρέπει να είναι η παρατήρηση και η σπουδή του άμεσου γεωγραφικού περιβάλλοντος του μαθητή πού θα επιτρέψει την «κατ' αναλογία» μελέτη και άλλων γεωγραφικών περιοχών.

2. Μέ βάση την παρατήρηση και τό διάλογο, οί μαθητές πρέπει να οδηγούνται στην ανάπτυξη της γεωγραφικής τους σκέψεως μέ τή σύλληψη τών αιτιωδών σχέσεων τών γεωγραφικών στοιχείων, χωρίς να παραγνωρίζεται ό δημιουργικός ρόλος του ανθρώπου στή διαμόρφωση του περιβάλλοντος.

3. Ένωρίς πρέπει να οδηγηθούν οί μαθητές στην όρθή άνάγνωση του χάρτη, ώστε σιγά σιγά να έξοικειωθούν μέ τά καθιερωμένα χαρτογραφικά σύμβολα τών διάφορων γεωγραφικών στοιχείων και να άντιλαμβάνονται τή γενική κατάσταση της γεωγραφικής περιοχής πού προσδιορίζουν.

4. Πολύ χρήσιμη είναι ή συνολική έξέταση όρισμένων χαρακτηριστικών γεωγραφικών προτύπων ή «γεωτόπων», ή έξέταση δηλαδή μερικών μεγάλων γεωγραφικών περιοχών πού παρουσιάζουν όμοιογένεια και ένότητα χώρου, κλίματος και συνθηκών ζωής και μπορούν έτσι να χρησιμεύσουν ως άντιπροσωπευτικά παραδείγματα γιά τήν εύκολότερη μελέτη και κατανόηση άλλων περιοχών.

5. Πρέπει να άποφεύγεται ή ξερή άπομνημόνευση γεωγραφικών στοιχείων πού δέν έχουν καμιά ιδιαίτερη μορφωτική ή πρακτική άξια. Πολύ χρησιμότερη είναι ή έμβάθυνση στα ουσιώδη στοιχεία γιά τήν ανάπτυξη της γεωγραφικής σκέψεως του παιδιού.

6. Πρέπει νά αξιοποιούνται τά σύγχρονα μέσα καί ὄργανα διδασκαλίας τῆς Γεωγραφίας (ταξίδια, ἀλληλογραφία, διαφάνειες, κινηματογραφικές ταινίες, κάρτ-ποστάλ, περιγραφές κτλ.).

7. Οἱ γεωγραφικές ἐμπενδωτικές ἐργασίες στήν ἀμμοδόχο, τά νοερά ταξίδια, οἱ χαρτογραφήσεις, οἱ γραφικές ἀναπαραστάσεις, οἱ συγκριτικοί πίνακες, οἱ καμπύλες μεταβολῶν τῶν γεωγραφικῶν στοιχείων, πρέπει νά εἶναι σέ κάθε περίπτωση τό ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῆς γεωγραφικῆς διδασκαλίας.

8. Στή διδασκαλία τῆς Γεωγραφίας καί τῆς Ἀνθρωπογεωγραφίας πρέπει νά συσχετίζεται τό παρόν μέ τό παρελθόν καί νά διαφωτίζεται τό δεύτερο μέ τό πρῶτο.

9. Ἐπιβάλλεται ἡ ἀξιοποίηση τοῦ λαογραφικοῦ αὐτοχείου καί ἡ μελέτη τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ κάθε χώρας, γιατί ἐστὶν τονίζονται οἱ ἀρετές κάθε φυλῆς καί οἱ δημιουργικές δυνατότητες τῶν διάφορων λαῶν.

Ζ' ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ - ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός των μαθημάτων αυτών στο Δημοτικό Σχολείο είναι η ανάπτυξη της μαθηματικής σκέψευς του παιδιού ανάλογα με τις δυνατότητες της διανοητικής του αναπτύξεως, ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσει τη μαθηματική γνώση και εμπειρία του στη λύση των προβλημάτων της καθημερινής ζωής του.

Ειδικότεροι σκοποί.

α) Γενικά :

1. Η αξιοποίηση της μεγάλης ειδολογικής αξίας των μαθηματικών για την ολοκλήρωση της προσωπικότητας των μαθητών.

2. Η κατανόηση των θεμελιωδών μαθηματικών εννοιών.

3. Η ανάπτυξη της ύπολογιστικής δεξιότητας.

4. Η ανάπτυξη της ικανότητας για λύση προβλημάτων.

β) Στις τάξεις Α' και Β'

1. Η κατανόηση των προμαθηματικών εννοιών της ποσότητας και του χώρου.

2. Η άσκηση της ικανότητας για ταξινόμηση αντικειμένων με βάση κριτήρια, όπως είναι το χρώμα, το μέγεθος, το σχήμα και ακόμη της δεξιότητας για διάταξη και αντιστοίχηση.

3. Η σύλληψη της έννοιας του αριθμού ως συμβόλου συγκεκριμένης ποσότητας υλικών αντικειμένων και η σύλληψη του σχήματος.

4. Η κατανόηση της σχέσεως μεταξύ ποσότητας πραγμάτων και αριθμών.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Α'

1. Άσκηση των μαθητών στην ελεύθερη αρίθμηση.

2. Σύγκριση αντικειμένων και ομάδων (συνόλων) αντικειμένων.

3. Οί αριθμοί 0-5 : Αίσθητοποίηση, ανάλυση και σύνθεση, αναγνώριση και σύνδεση των αριθμητικών συμβόλων με αντίστοιχο πλήθος αντικειμένων. Γραφή και απαγγελία των αριθμών.

4. Οί αριθμοί 6-10 : (Τά ίδια όπως και στην περίπτωση 0-5).

Έννοια της δεκάδας.

5. Πρόσθεση και αφαίρεση μέσα στην πρώτη δεκάδα. Αίσθητοποίηση των πράξεων αυτών.

6. Οί αριθμοί 11-20 : (Οί ίδιες ενέργειες, όπως και με τους αριθμούς της πρώτης δεκάδας).

7. Διάκριση μονάδων και δεκάδων.

8. Πρόσθεση και αφαίρεση μονοψήφιων και επίσης αφαίρεση μονοψήφιου από διψήφιο αριθμό.

9. Συσχέτιση προσθέσεως και αφαιρέσεως.

10. Άσκήσεις και προβλήματα προσθέσεως και αφαιρέσεως.

11. Πολλαπλασιασμός μέσα στην πρώτη δεκάδα και έπειτα στη δεύτερη δεκάδα.

12. Εύρεση του διπλάσιου των αριθμών της πρώτης δεκάδας.

13. Διαίρεση μέσα στην πρώτη δεκάδα και συνέχεια στη δεύτερη δεκάδα.

14. Άσκήσεις και προβλήματα πολλαπλασιασμού και διαιρέσεως.

15. Εύρεση του μισού των άρτιων αριθμών, που περιλαμβάνονται μέσα στις πρώτες δεκάδες.

16. Αίσθητοποίηση και έννοια του κλάσματος $1/2$.

17. Αναγνώριση των νομισμάτων (κερμάτων). Υπολογισμοί με νομίσματα.

18. Η μέτρηση του χρόνου. Ακέραιες και μισές ώρες. Ημέρα, εβδομάδα, μήνας, έτος.

19. Εμπειρική διάκριση των γεωμετρικών σχημάτων :

τετραγώνου, τριγώνου και κύκλου.

ΤΑΞΗ Β'

1. 'Επανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχτηκαν στὴν Α' τάξη.
2. 'Ελεύθερη ἀρίθμηση καὶ πέρα ἀπὸ τὸν ἀριθμὸ 20.
3. Οἱ ἀριθμοὶ 1-100 : Αἰσθητοποίηση, ἀνάλυση καὶ σύνθεση, γραφὴ καὶ ἀπαγγελία.
4. 'Η αἰσθητοποίηση τῆς ἑκατοντάδας.
5. Πρόσθεση μονοψήφιων καὶ διψήφιων ἀριθμῶν μὲ περισσότερους ἀπὸ δύο προσθετέους.
6. 'Αφαίρεση μέχρι καὶ διψήφιων ἀριθμῶν.
7. Κατανόηση τῶν πολλαπλασίων τῶν ἀριθμῶν 1-10. Πυθαγόρειος πίνακας.
8. Πολλαπλασιασμὸς διψήφιου μὲ μονοψήφιο.
9. Διαίρεση διψήφιου μὲ μονοψήφιο διαιρέτη.
10. 'Ασκήσεις μὲ ἀπλὰ καὶ εὐκόλα σύνθετα προβλήματα.
11. Αἰσθητοποίηση καὶ ἔννοια κλασμάτων : δεύτερα, τέταρτα, ὄγδοα.
12. 'Εμπειρική διάκριση γεωμετρικῶν σχημάτων : τετράγωνο, τρίγωνο, κύκλος, παραλληλόγραμμο. "Ἐννοια τῆς πλευρᾶς, τῆς περιμέτρου, τῆς περιφέρειας καὶ τῆς γωνίας.
13. Τὸ μέτρο μήκους (γαλλικὸ) καὶ οἱ ὑποδιαίρέσεις του.
14. Νομίσματα. Τὰ πολλαπλάσια καὶ ὑποπολλαπλάσια τῆς δραχμῆς.
15. 'Ο χρόνος. Οἱ ὑποδιαίρέσεις του.
16. Τὸ κιλὸ καὶ οἱ ὑποδιαίρέσεις του.

ΤΑΞΗ Γ'

1. 'Επανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὴ Β' τάξη μὲ κττάλληλες ἀσκήσεις, προβλήματα καὶ ἐφαρμογές.
2. Αἰσθητοποίηση, ἔννοια, γραφὴ, ἀπαγγελία καὶ σειρά τάξεως τῶν ἀριθμῶν 1-1000, ἀνάλυση καὶ σύνθεσή τους σὲ ἑκατοντάδες, δεκάδες καὶ μονάδες.

3. Πρόσθεση, ἀφαίρεση μέχρι καὶ τριψήφιων ἀριθμῶν καὶ ἐκτέλεση τῆς δοκιμῆς τους.

4. Πολλαπλασιασμός μέχρι καὶ διψήφιου μὲ διψήφιο καὶ δοκιμή.

5. Διαίρεση μὲ διαιρέτη μονοψήφιο.

6. Σύνθετα προβλήματα, ποὺ περιλαμβάνουν μέχρι καὶ τέσσερις ἀπλές πράξεις.

7. Ἐννοια, γραφή καὶ ἀπαγγελία κλασμάτων μὲ τὶς κλασματικὲς μονάδες : $1/2$, $1/4$, $1/8$, $1/5$, $1/3$, $1/6$. Ἐμπειρικές συγκρίσεις τῶν κλασμάτων αὐτῶν.

8. Ἀπλές μετρήσεις μηκῶν καὶ βαρῶν. Συνήθη μέτρα μετρήσεως. Ἐμπειρικὴ ἐκτίμηση ἐπιφανειῶν.

9. Ἀναγνώριση καὶ διάκριση τῶν ἀπλῶν γεωμετρικῶν σχημάτων : Τετραγώνου, ὀρθογώνιου παραλληλογράμμου, τριγώνου καὶ κύκλου. Ὁμοιότητες καὶ διαφορές. Σύγκριση πλευρῶν καὶ γωνιῶν. Μέτρηση τῶν πλευρῶν καὶ τῆς περιμέτρου ἀπλῶν εὐθύγραμμων σχημάτων.

ΤΑΞΗ Δ'

1. Ἐπαναλήψεις αὐτῶν ποὺ διδάχτηκαν στὴν προηγούμενη τάξη μὲ σχετικὲς ἀσκήσεις.

2. Οἱ ἀριθμοὶ πέρα ἀπὸ τὸ 1000. Ἐννοια, αἰσθητοποίηση, σειρὰ τάξεως, γραφή καὶ ἀπαγγελία τῶν χιλιάδων καὶ τῶν πολυψήφιων γενικὰ ἀριθμῶν. Ἀνάλυση.

3. Οἱ τέσσερις πράξεις ὀλιγοψήφιων καὶ πολυψήφιων ἀριθμῶν μὲ τὶς δοκιμές τους. Διάκριση διαιρέσεως, μερισμοῦ καὶ μετρήσεως.

4. Σύνθετα προβλήματα μέχρι καὶ τέσσερις πράξεις.

5. Οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ : Αἰσθητοποίηση, ἔννοια, γραφή καὶ ἀπαγγελία τῶν μικτῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν (μέχρι καὶ χλιοστῶν). Οἱ τέσσερις πράξεις μὲ τοὺς ἀριθμοὺς αὐτοὺς. Σύνθετα προβλήματα μὲ ἀκέραιους καὶ δεκαδικούς ἀριθμούς.

6. Ἐπανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν γιὰ τὰ κλάσματα στὴν Γ' τάξη. Ἰσοδύναμα κλάσματα. Σειρὲς ἰσοδύναμων κλασμάτων. Σύγκριση κλασμάτων μὲ τὴν ἀκέραια μονάδα. Ὁμώνυμα καὶ ἑτερόνυμα κλάσματα.

Ἐπανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὴν προηγούμενη τάξη γιὰ τὰ εὐθύγραμμα σχήματα. Ὁ ρόμβος. Σύγκρισή του μὲ τὸ τετράγωνο. Μέτρηση περιμέτρου καὶ ἐπιφάνειας τετραγώνου καὶ ὀρθογώνιου παραλληλογράμμου. Ἐμπειρική διάκριση καὶ ἀναγνώριση τῶν γεωμετρικῶν σχημάτων κύβου, ὀρθογώνιου παραλληλεπιπέδου, κυλίνδρου καὶ σφαίρας.

ΤΑΞΗ Ε'

1. Ἐπανάληψη μὲ κατάλληλες ἀσκήσεις καὶ προβλήματα στὴν ὕλη τῆς Δ' τάξεως.

2. Ἐννοια τοῦ μέσου ὅρου. Προβλήματα μέσου ὅρου.

3. Σιμμιγεῖς ἀριθμοί. Πρόσθεση καὶ ἀφαίρεση σιμμιγῶν ἀριθμῶν. Λύση τῶν ἀπλῶν προβλημάτων μὲ σιμμιγεῖς.

4. Σχέσεις μεταξὺ κλασμάτων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Μετατροπὴ δεκαδικῶν σὲ κλάσματα καὶ τὸ ἀντίστροφο.

5. Τὰ κλάσματα : Σχέσεις μεταξὺ κλασμάτων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Ἰδιότητες κλασμάτων, συγκρίσεις καὶ μετατροπές τους. Μετατροπὴ δεκαδικῶν σὲ κλάσματα καὶ τὸ ἀντίστροφο. Οἱ τέσσερις πράξεις μὲ κλάσματα.

6. Ἀνακεφαλαίωση αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὴν Δ' τάξη καὶ τὰ ἐπίπεδα σχήματα. Οἱ γωνίες : Εἶδη καὶ μέτρησή τους. Διάκριση ἀπλῶν καὶ πολυγωνικῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. Εὕρεση τοῦ ἐμβαδοῦ εὐθύγραμμων σχημάτων. Παρουσίαση καὶ ἀναγνώριση τῶν κυριότερων στερεῶν γεωμετρικῶν σχημάτων. Κατανόηση τῆς ἔννοιας τοῦ ὅγκου.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

1. Ἐπανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὴν Ε' τάξη.

2. Τὰ σύνθετα κλάσματα.
3. Ἀπλή καὶ σύνθετη μέθοδος τῶν τριῶν.
4. Ἑννοια ποσοστῶν. Λύση προβλημάτων ποσοστῶν.
5. Προβλήματα τόκου : Ἑννοια τόκου, χρόνου, κεφαλαίου, ἐπιτοκίου. Λύση προβλημάτων τόκου ὅλων τῶν περιπτώσεων ἐκτὸς ἀπὸ τὴν περίπτωση τοῦ βοηθητικοῦ κεφαλαίου.
6. Ὁ κύκλος : Περιγραφή του, εὑρεση τοῦ μήκους περιφέρειας καὶ τοῦ ἐμβαδοῦ του.
7. Τὰ στερεὰ γεωμετρικὰ σώματα (κύβος, πρίσμα, κύλινδρος, πυραμίδα, κῶνος, σφαῖρα). Περιγραφή. Μέτρηση τοῦ ἐμβαδοῦ τῆς ὀλικῆς ἐπιφάνειας καὶ τοῦ ὄγκου τοῦ κύβου, τοῦ ὀρθογώνιου παραλληλεπιπέδου, τοῦ πρίσματος καὶ τοῦ κυλίνδρου.
8. Γινόμενο πολλῶν παραγόντων, δυνάμεις ἀκεραίων ἀριθμῶν, λόγοι καὶ ἀναλογίες, ἀπλὲς ἐξισώσεις (α' βαθμοῦ μὲ ἓνα ἄγνωστο), γραφικὲς παραστάσεις, σχέδιο ὑπὸ κλίμακα.

Μεθοδικές οδηγίες

Γ' ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ — ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

α) Γιά τήν Ἀριθμητική

1. Οἱ μαθητές θά καταλάβουν τή σημασία τῶν διάφορων ἀριθμητικῶν πράξεων, ὅταν πρῶτα ἐνεργοῦν ἐπάνω στίς ὑλικές ποσότητες τοῦ ἐποπτικοῦ ὑλικοῦ καί μεταφέρουν ἔπειτα τήν ἐμπράγματη λύση στόν πίνακα ἢ στά τετράδιά τους. Αὐτό ἐπαναλαμβάνεται μέχρι πού νά βροῦν τόν κανόνα, ὥστε νά μποροῦν κατόπι νά λύσουν καί μόνοι τους προβλήματα, μέ τό νοῦ τους ἄν εἶναι ἀπλά καί στό τετράδιό τους ἄν εἶναι σύνθετα ἢ ἄν τά ἀριθμητικά δεδομένα ἐκφράζονται σέ μεγάλους ἀριθμούς.

2. Ἰδιαίτερη προσοχή ἀπαιτεῖται στίς δύο πρῶτες τάξεις, προπαντός στήν κατανόηση καί στήν ἐμπέδωση τῶν βασικῶν ἀριθμητικῶν ἐννοιῶν. Ἡ ἀποκλειστική χρησιμοποίηση βιομηχανοποιημένων ἐποπτικῶν ἐφευρημάτων (Ξυλάκια, κύβοι, πίνακες KÜHNEL μέ τούς ἔνσωστους δακτυλίους κτλ.), δέν ἐξυπηρετεῖ ἀρκετά τό σκοπό αὐτό. Ἄς μή λησμονοῦμε, ὅτι ἡ καθολικότητα τῶν ἀριθμητικῶν ἐννοιῶν καί τῶν συμβόλων τους, δηλαδή τῶν ἀριθμῶν, δέν ἐπιτρέπει ἐποπτικά στηρίγματα ἐνός μόνο εἶδους, ἀλλά ἐπιβάλλει τή χρησιμοποίηση ὑλικῶν ποσοτήτων μέ ποικίλα ἀντικείμενα, ὥστε τό παιδί νά πεισθεῖ ὅτι, ἀνεξάρτητα ἀπό τό εἶδος καί τή φύση τῶν ἐποπτικῶν μέσων πού χρησιμοποιεῖ, οἱ ἀριθμητικές σχέσεις πού προκύπτουν κάθε φορά εἶναι οἱ ἴδιες, π.χ. $6+3$, σέ κάθε περίπτωση, εἴτε πρόκειται γιά ὄσπρια, εἴτε γιά καρπούς, Ξυλάκια, εἰκόνες κτλ. δίνουν ἄθροισμα 9.

3. Ὁ σχηματισμός τῶν ἀφηρημένων μαθηματικῶν ἐννοιῶν καί ἡ κατανόηση τῶν μαθηματικῶν σημείων πού τίς συμβολίζουν —

τῶν ἀριθμῶν — δέν ἀποτελεῖ γιά τό μικρό παιδί καθαρή πνευματική ἐνέργεια ἀνεξάρτητη ἀπό τήν ὕλική πραγματικότητα, ἀλλά ἀντίθετα στηρίζεται σ' αὐτή. Γι' αὐτό στή φάση τῆς αἰσθητοποίησεως τῶν ἀριθμῶν καί τῶν βασικῶν πράξεων, ἐπιβάλλεται: α) Ἡ χρησιμοποίηση ἐποπτικῶν μέσων πού τό παιδί μπορεῖ νά μετακινήσει καί νά διαμορφώσει σέ μικρές ἢ μεγάλες ποσότητες. β) Ἡ χρησιμοποίηση εἰκόνων πού μποροῦν νά μετακινηθοῦν. γ) Ἡ χρησιμοποίηση εἰκονικῶν ὑλικῶν ἀντικειμένων (Εὐλάκια, σφαιρίδια, κτλ.). δ) Ἡ χρησιμοποίηση εἰκονικῶν σχημάτων πού ἀποτελοῦν ὀρισμένες ποσότητες (γραμμές, τελεῖες κτλ.) καί ε) Ἡ παράστασή τους μέ τά γνωστά ἀριθμητικά σύμβολα.

Ἐξάλλου, ἡ χρησιμοποίηση ἐποπτικῶν μέσων ἐπεκτείνεται ὅπου προσφέρεται ἡ ὕλη πού πρόκειται νά διδάξουμε, σέ ὅλες τίς τάξεις καί ἰδιαίτερα ὅταν διδάσκονται οἱ δεκαδικοί καί τά κλάσματα.

4. Ἐάν παραβιάσουμε τή βαθμιαία αὐτή ἀποκόλληση τοῦ παιδικοῦ πνεύματος ἀπό τίς ὑλικές ποσότητες, θά ἐμποδίσουμε τήν ὁμαλή «ἀναδόμηση» τῆς μαθητικῆς σκέψεως μέ ἀποτέλεσμα τή σημαντική καθυστέρηση τῆς ἱκανότητας τοῦ παιδιοῦ γιά νοερό ὑπολογισμό.

5. Ἐπειδή ἡ «ἀναδόμηση» αὐτή (δηλαδή ἡ προοδευτική ἀπαγκίστρωση καί ἀνοδική πορεία τοῦ παιδικοῦ πνεύματος ἀπό τίς ὑλικές ποσότητες πρὸς τή τελική σύλληψη τῶν νοερῶν ποσοτήτων καί τῶν σχέσεών τους) δέν πραγματοποιεῖται μέ τόν ἴδιον ρυθμό σ' ὅλα τά παιδιά τῆς ἴδιας ἡλικίας, ὁ δάσκαλος δέν πρέπει νά ἀπαιτεῖ ἀπόλυτη ἀνταπόκριση τῶν μαθητῶν στό σημεῖο αὐτό. Καί ὅπως εἶναι παιδαγωγικά ἀπαράδεκτο νά ὑποχρεώνει ὁ δάσκαλος τό παιδί νά χρησιμοποιοῦ ἐποπτικά μέσα, ὅταν εἶναι πλέον ἱκανό νά λογαριάζει μέ τό νοῦ του, εἶναι τό ἴδιο ἀπαράδεκτο νά ἐμποδίζει τοὺς μαθητές του νά χρησιμοποιοῦν βοηθητικά ἐποπτικά μέσα (ἀκόμη καί τά δάχτυλα τῶν χερῶν τους), ὅταν δέν εἶναι ἀκόμη ἱκανοί γιά νοερό ὑπολογισμό.

6. Οι μαθητές, από τις μικρές ακόμη τάξεις, πρέπει να ένθαρρύνονται να έπινουσιν και να διατυπώνουν προβλήματα, προφορικά και γραπτά από τις άμεσες έμπειρίες τους.

7. Η άρχή της έξατομικεύσεως είναι σκόπιο να εφαρμόζεται γενικά στη διδασκαλία των μαθηματικών στο Δημοτικό Σχολείο και μάλιστα, όταν διαπιστώνονται σοβαρές αποκλίσεις μερικων μαθητών από τό κανονικό. Είναι αυτονόητο ότι ό εύσυνειδητος δάσκαλος πρέπει να δείξει ιδιαίτερη προσοχή και φροντίδα γιατά παιδιά της κατηγορίας αυτής.

8. Τά προβλήματα που δίνονται στο σχολείο ή στο σπίτι για την άσκηση των παιδιών, πρέπει να άντλούνται από τις συναλλαγές της καθημερινής ζωής, από τις ανάγκες της σχολικής ζωής και να μην είναι ούτε πολλά, ούτε δυσνόητα, ούτε μεγάλα στην έκτασή τους.

9. Οι μαθητές πρέπει να ένθαρρύνονται, ώστε να αναζητούν και να βρίσκουν περισσότερους από ένα τρόπους λύσεως των προβλημάτων.

10. Η διόρθωση των σφαλμάτων μπορεί να γίνεται και απότά ίδια τά παιδιά με τη βοήθεια του δασκάλου, γιατί έτσι συνηθίζουν στον αυτοέλεγχο και στη συνεργασία.

11. Τέλος, δέν πρέπει να λησμονούμε ότι τά μαθηματικά δέν απαιτούν μονάχα βαθιά και σωστή κατανόηση, αλλά και επίμονη άσκηση.

6) Γιατή Γεωμετρία

12. Έπειδή, σύμφωνα με τά πορίσματα των έρευνών του J. Piaget «ή γεωμετρική έποπτεία είναι στην ουσία της ένεργητική και άποτελείται από διανοητικές δομές προηγούμενων ένεργειών ή από προκαταβολικές σχηματοποιήσεις μελλοντικών πράξεων», επιβάλλεται ή έπαφή των μαθητών με τά στερεά γεωμετρικά σώματα, ώστε με την όραση, με την αφή, με τη μετακίνηση,

ακόμη και με την κατασκευή τους να συλλάβουν με προσωπική ενέργεια τη μορφή και τα ιδιαίτερα γνωρίσματά τους.

13. 'Αλλά και όταν πρόκειται για επιφάνειες (τετράγωνα, παραλληλόγραμμα, τρίγωνα κτλ.) είναι σκόπιμο να οδηγούνται οι μαθητές σε μεγάλους επίπεδους χώρους (αύλη, σχολικός κήπος γυμναστήριο κτλ.) όπου έχει χαραχτεί τό γεωμετρικό σχήμα, πού πρόκειται να διδαχτούν να κάνουν προσωπικές διαπιστώσεις και μετρήσεις και έπειτα με τρόπους πρακτικούς και ύπολογισμούς διάφορους (π.χ. διαίρεση ενός ορθογώνιου επιπέδου σε τετραγωνικά μέτρα κτλ.), να βρίσκουν τό έμβαδόν, την περίμετρο κτλ. Έπειτα οι εμπράγματα αυτές λύσεις μεταφέρονται με τά σχετικά στά τετράδια και τελικά, έπειτα από συζήτηση μαθητών και δασκάλου, διατυπώνεται ό κανόνας.

Η' ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ἡ ἀγωγή τοῦ Πολίτη ἔχει σκοπὸ νὰ βοηθήσει τὸ μαθητὴ νὰ προσαρμόσει σωστὰ τὴ συμπεριφορὰ του στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος, ποὺ ἀνήκει, καὶ νὰ τὸν προετοιμάσει κατὰ τρόπο ἄμεσο, πρακτικὸ καὶ ἰδιαίτερα βιωματικὸ στὴ συνειδητὴ ἀσκηση τῶν δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων, ποὺ χαρακτηρίζει τὸν ἐλεύθερο καὶ δημοκρατικὸ πολίτη.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ὙΛΗ

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

Στὰ πλαίσια τῆς σπουδῆς τοῦ περιβάλλοντος συνειδητοποιοῦν εὐκαιριακὰ οἱ μαθητὲς καὶ διευρύνουν κατὰ τρόπο πρακτικὸ καὶ βιωματικὸ γνώσεις καὶ ἐμπειρίες τους ποὺ ἀναφέρονται :

α) Στὴν οἰκογενειακὴ ζωὴ καὶ στὶς σχέσεις μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς οἰκογένειας.

β) Στὴ σχολικὴ ζωὴ καὶ στὶς σχέσεις μεταξὺ μαθητῶν καὶ δασκάλου.

γ) Στὰ βασικὰ ἔργα καὶ στοὺς ὁργανισμοὺς κοινῆς ὠφέλειας.

δ) Στοὺς θεσμοὺς καὶ στοὺς φορεῖς τῆς κοινοτικῆς ἢ δημοτικῆς κατὰ περίπτωσιν, ὁργανώσεως.

ε) Στὰ βασικὰ καθήκοντα καὶ στὶς ὑποχρεώσεις τους.

στ) Στὴν ἀπόκτηση καλῶν ἀτομικῶν καὶ κοινωνικῶν συνηθειῶν.

ζ) Στὴν ὀρθὴ κυκλοφοριακὴ συμπεριφορὰ κατὰ τὴ μετακίνησίν τους ἀπὸ τὸ σχολεῖο στὸ σπίτι καὶ ἀντίστροφα (κυκλοφοριακὴ ἀγωγή).

Γ' καὶ Δ' ΤΑΞΕΙΣ

Συνεχίζεται εὐκαιριακὰ ἡ διεύρυνση καὶ ἡ συστηματοποίηση τῶν ἐμπειριῶν καὶ τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν ποὺ

ἀναφέρονται στοὺς ἴδιους τομεῖς, οἱ ὅποιοι προσδιορίζονται γιὰ τὶς Α' καὶ Β' τάξεις.

Ἡ ἐργασία γίνεται σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴ διδασκαλία τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ ἰδιαίτερα τῶν φρονηματιστικῶν καὶ μὲ τὴν κατάλληλη συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν στὶς ἐορτὲς καὶ στὶς ἐκδηλώσεις τῆς σχολικῆς, οἰκογενειακῆς, κοινωνικῆς, ἐθνικῆς καὶ θρησκευτικῆς ζωῆς.

Ε' ΤΑΞΗ

α) Εἰσαγωγή : Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄτομο καὶ ὡς κοινωνικὸ ὄν. Ἡ ἐννοια τῆς κοινότητος καὶ ἡ διάκρισή της σὲ φυσικὴ καὶ πολιτιστικὴ.

Ἡ ἀγωγή ὡς προσπάθεια ἐντάξεως τοῦ ἀτόμου στὴν κοινότητα. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀτόμου στὴν κοινότητα.

β) Ἡ οἰκογένεια : Ὡς φυσικὴ κοινότητα καὶ κύτταρο τῆς κοινωνίας. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξη γνήσιων ἀνθρώπινων σχέσεων στὴν οἰκογένεια. Γονεῖς-τέκνα, μητέρα-τέκνο, πατέρας-τέκνο, παππούς-γιαγιά, ἀδελφοί, συγγενεῖς. Ἑλληνικὰ οἰκογενειακὰ ἦθη καὶ ἔθιμα.

γ) Τὸ σχολεῖο : Ὡς πολιτιστικὴ κοινότητα. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων στὸ σχολεῖο. Δάσκαλος-μαθητῆς, μαθητῆς-συμμαθητῆς, μαθητῆς-τάξη, παιγνίδι-ἐργασία, δικαίωμα-καθῆκον, σεβασμὸς-αὐτοσεβασμός, οἰκογένεια-σχολεῖο.

δ) Ἡ κοινότητα : Τὸ χωριό, ἡ πόλη. (Ι)

Οἱ βασικοὶ θεσμοὶ στὴν κοινότητα : Ἡ ἐκκλησία, τὸ σχολεῖο, ἡ Διοίκηση (Κτηματολόγιο, Ληξιαρχεῖο, Μητρώο Ἀρρένων καὶ Δημοτολόγιο, Ἀγορανομία καὶ Ἀγροφυλακὴ). Οἱ ἐπαγγελματικοὶ συνεταιρισμοὶ καὶ οἱ μορφωτικοὶ σύλλογοι.

Βασικὰ ἔργα στὴν κοινότητα : Ἡ ὑδρευση, ὁ φωτισμός, ἡ συγκοινωνία, τὰ κέντρα ἀναπαύσεως, ψυχαγωγίας καὶ ὑγείας.

Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀτόμου στὴν κοινότητα : Δικαιώματα

καὶ καθήκοντα. Τὰ καθήκοντα ἀπέναντι στοὺς θεσμούς, τὰ κοινόχρηστα ἔργα καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον. Ὁ σεβασμὸς τῶν δικαίωμάτων τοῦ ἄλλου καὶ ὁ αὐτοσεβασμὸς.

ε) Ἡ κοινωνία : Ἕννοια τῆς κοινωνίας, κοινωνικὴ συμπεριφορά. Κοινὴ γνώμη : Ἕννοια καὶ διαμόρφωσή της. Τύπος, ραδιόφωνο, τηλεόραση, ἀναγνώσματα, θεάματα.

στ) Κυκλοφοριακὴ ἀγωγή :

(Ι) Γιὰ τοὺς μαθητὲς τῶν πόλεων ἡ διδασκαλία ἀρχίζει ἀπὸ τὴ συνοικία, τίς πλησιέστερες συνοικίες καὶ τὰ ἱδρύματα κοινῆς ωφέλειας καὶ τὰ κρατικὰ ἱδρύματα ποὺ ὑπάρχουν σ' αὐτές, τὰ ἀξιόλογα ἱδρύματα ἰδιωτικοῦ δικαίου καὶ τὰ σπουδαιότερα δημοτικὰ ἔργα.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

α) Τὰ ἐπαγγέλματα : Ἐξέταση κατὰ τρόπο ἐποπτικὸ τῶν ἐπαγγελμάτων ποὺ κυριαρχοῦν στὸ ἄμεσο περιβάλλον τοῦ μαθητῆ, μὲ σκοπὸ νὰ γνωρίσει τὴν ἀξία καὶ τὴ συμβολὴ τους στὴν κοινωνικὴ πρόοδο καὶ στὴν προαγωγή τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Γίνεται ἰδιαίτερη ἐξαρση τῆς σημασίας τῶν χειρονακτικῶν καὶ τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων καὶ τῆς σημασίας τῆς ἐργασίας γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς κοινωνίας. Τὸ ἐπάγγελμα ὡς μέσο ἱκανοποιήσεως ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν καὶ ὡς μέσο ἡθικοποιήσεως καὶ κοινωνικοποιήσεως.

β) Τὸ κράτος : Ὡς ὀργανωμένη κοινωνία. Ἐμβάθυνση καὶ συστηματοποίηση τῶν ἐμπειριῶν καὶ γνώσεων τοῦ μαθητῆ ποὺ ἀναφέρονται στὴ δομὴ τῆς κοινοτικῆς ὀργανώσεως μὲ προέκταση τὴ μελέτη, κατὰ τρόπο ἐποπτικὸ, τῶν θεμελιακῶν θεσμῶν καὶ τῶν ὀργάνων ποὺ ἀσκοῦν τὴν κρατικὴ ἐξουσία. Τὸ δημοκρατικὸ κοινοβουλευτικὸ πολίτευμα. Ὁ ὀλοκληρωτισμὸς ἀρνήση τῆς δημοκρατίας καὶ κίνδυνος γιὰ τὸ Ἔθνος.

Εἰδικότερα : Τὸ σύνταγμα, ὁ Ἀνώτατος ἄρχοντας, ἡ νομοθετικὴ, ἡ ἐκτελεστικὴ καὶ ἡ δικαστικὴ ἐξουσία. Οἱ βαθμίδες τῆς Δικαιοσύνης.

Ἡ κυβέρνησις, ἡ κοινωνικὴ πρόνοια, ἡ τοπικὴ αὐτοδιοίκηση. Καθήκοντα καὶ δικαιώματα τοῦ πολίτη. Τὸ δικαίωμα καὶ ἡ ὑποχρέωσις τῆς ψήφου. Ἡ φορολογικὴ ὑποχρέωσις καὶ ἡ σημασία τῆς γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο.

γ) Τὸ ἔθνος : Τὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος. Θεμελιώδη γνωρίσματα τοῦ. Ἡ πατρίδα, τὰ ἐθνικὰ σύμβολα. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους καὶ ἡ εἰσφορά τοῦ στὸν πολιτισμό. Οἱ ἐθνικοὶ καὶ οἱ τοπικοὶ εὐεργέτες. Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς διασποράς.

δ) Ἡ πατρίδα

ε) Ὁ λαὸς

Τὰ καθήκοντα τοῦ Ἑλλήνα ἀπέναντι στὴν Πατρίδα καὶ στὸ Ἔθνος τοῦ.

Παρατήρηση : Δίνεται ἰδιαίτερη ἔμφασις στὶς ἔννοιες λαὸς καὶ ἔθνος καὶ κυρίως στὶς σχέσεις : λαοῦ-κράτους καὶ λαοῦ-ἔθνους.

στ) Ἡ Ἐκκλησία : Ἐμβάθυνση καὶ συστηματοποίηση τῶν ἐμπειριῶν καὶ γνώσεων τοῦ μαθητῆ, ποὺ ἀναφέρονται στὸν ἰδιαίτερο καὶ τόσο σημαντικὸ ρόλο τῆς Ἐκκλησίας στὴν πορεία τοῦ Ἔθνους μας καὶ στὴ ζωὴ τῆς κοινότητος καὶ τῆς σύγχρονης κοινωνίας, μὲ σκοπὸ νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ θρησκευτικὴ πίστις καὶ νὰ ὑποκινηθεῖ ὁ μαθητὴς σὲ ἀνάλογη συμπεριφορὰ καὶ δράσις καὶ σὲ συνειδητὸ σεβασμὸ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς λειτουργοὺς τῆς. Ἡ ἔννοια τῆς καθολικότητος τοῦ χριστιανισμοῦ.

3. Διεθνεῖς σχέσεις : NATO, ΕΟΚ, ΕΕΣ, ΟΗΕ, (εὐκαιρικὴ ἐνημέρωσις κατὰ τὴν ἀντίστοιχὴ ἐπέτειο).

η) Ὁ Ἕλληνας ὡς πολίτης τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης.

θ) Κυκλοφοριακὴ ἀγωγή.

3. ΓΕΝΙΚΑ

Στὶς μικρὰς καὶ μεσαῖες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἡ ἐπεξεργασία θεμάτων τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη γίνεται εὐκαιριακὰ. Στὶς ἀνώτερες τάξεις ἡ διδασκαλία τῶν σχετικῶν θεμάτων γίνεται συστηματικὰ.

Η' ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

1. Ἡ σπουδαίότητα πού ἀποκτᾷ στήν ἐποχή μας ἡ Ἀγωγή τοῦ Πολίτη μᾶς ὑποχρεώνει νά τήν ἀναγάγουμε ἀπό τυπικό καί περιγραφικό μάθημα σέ παιδαγωγικό ἀξίωμα, πού θά κατευθύνει τή σχολική πράξη καί ὀργάνωση ὅλων τῶν τάξεων καί τῶν βαθμίδων τῆς ἐκπαιδεύσεως.

2. Μέ αὐτή τήν ἐννοια ἡ ἐπιτυχία τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη δέν ἐξαρτᾶται μόνο ἀπό τήν ὀρθή ἐκλογή καί διάταξη τῆς ὕλης. Ἰδιαίτερη σημασία ἔχει ἡ μέθοδος ἐργασίας καί ἡ προσωπικότητα τοῦ δασκάλου, πού πρέπει νά ἔχει γνήσιο δημοκρατικό φρόνημα καί νά αἰσθάνεται ὁ ἴδιος ἐλεύθερος, γιά νά μπορεῖ νά διαπλάσσει ἐλεύθερους ἀνθρώπους.

3. Στίς μικρές καί μέσες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἡ ἐπεξεργασία θεμάτων τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτη εἶναι δύσκολη, γιατί οἱ μαθητές δέν μποροῦν ἀκόμη νά ἐμβαθύνουν σέ θέματα ὀργανώσεως καί λειτουργίας τοῦ κράτους. Γι' αὐτό τό λόγο ἡ σχετική διδασκαλία γίνεται εὐκαιριακά. Ὁ δάσκαλος ὁδηγεῖ τοὺς μαθητές κατάλληλα καί κατά τρόπο ἄμεσο καί βιωματικό στήν ἐποπτική ἀντίληψη τῶν σχέσεων καί ἐξαρτήσεών τους ἀπό τοὺς θεσμούς καί τὰ πρόσωπα πού τοὺς ἐκπροσωποῦν. Στίς ἀνώτερες τάξεις ὅμως ἡ διδασκαλία τῶν σχετικῶν θεμάτων γίνεται συστηματικότερη, γιατί οἱ μαθητές εἶναι πιά σέ θέση νά συλλάβουν τὰ παραπάνω θέματα στίς γενικές τους γραμμές καί ἰδιαίτερα νά κατανοήσουν τίς ἐννοιες «καθῆκον» καί «δικαίωμα».

Ἔτσι ἡ βιωματική ἐμπειρία τῆς στενότερης κοινοτικῆς ὀργάνωσης, θά βοηθήσει τό μαθητή νά κατανοήσει ἀργότερα τή δομή τοῦ κράτους, τήν ὀργάνωση καί τή σκοπιμότητα τῶν διάφορων λειτουργιῶν του.

4. Ἡ ὑπεύθυνη συμμετοχή τῶν μαθητῶν σέ ομάδες ἐργασίας στίς ἐορτές καί στίς διάφορες ἐκδηλώσεις τῆς σχολικῆς ζωῆς καί ἰδιαίτερα ἡ ἀσκήσή τους στήν ἐλευθερία καί ἐποικοδομητική συζήτηση συμβάλλει σημαντικά στή διαμόρφωση δημοκρατικοῦ ἥθους καί μεταβάλλει τήν πνευματική ἐλευθερία σέ ἠθική ἐπιταγή γιά τό ἄτομο καί τήν κοινωνία. Γι' αὐτό ὑποχρέωση τοῦ δασκάλου εἶναι, νά παρακολουθεῖ καί νά ἐλέγχει ὅλη τή συμπεριφορά τῶν μαθητῶν του, ὥστε νά συνηθίσουν στούς γνήσιους τρόπους δημοκρατικῆς συμπεριφορᾶς, στήν περ:φρούρηση καί διεκδίκηση τῶν δικαιωμάτων τους, ἀλλά καί στήν πρόθυμη ἐκτέλεση τῶν καθηκόντων τους καθῶς καί στό συνεδητό σεβασμό τῶν θεσμῶν πού ἐκπροσωποῦν τό κράτος καί τή δημοκρατία.

5. Ὁ δάσκαλος πρέπει μέ ἐπιμέλεια νά ἀποφεύγει τήν πολιτικολογία καί τήν κατάχρηση τῆς θέσεώς του γιά τή διάδοση ὀρισμένων πολιτικῶν ἰδεῶν στούς μαθητές, γιατί ἔτσι ἐκβιάζει τή δημοκρατική τους συνείδηση πρίν διαμορφωθεῖ, ὥστε νά μποροῦν νά κρίνουν γιά τήν ὀρθότητα τῶν ὁποίωνδήποτε ἰδεῶν. Πρέπει νά ἐννοήσει, ὅτι ὑγιῆς δημοκρατική ἀγωγή δέ σημαίνει κομματισμό, ἀλλά προσπάθεια γιά τήν ἀνάπτυξη τῆς ἐλευθερίας σκέψεως καί συνειδήσεως, γιά νά μπορέσει τό ἄτομο, ὅταν ἐνηλικιωθεῖ, νά ἀσκεῖ τό δικαίωμα τῆς ψήφου συνειδητά καί μέ συναίσθηση εὐθύνης.

6. Αὕτή ἡ προσπάθεια μπορεῖ νά ἐνισχυθεῖ σοβαρά καί μέ τήν ἐπίκαιρη ἀνάγνωση κατάλληλων κειμένων, ἔμμετρων ἢ πεζῶν (ὅπως π.χ. ἀπό τά «Ἀπομνημονεύματα» τοῦ Μακρυγιάννη) καί μέ τήν ἐξαρση τῶν πράξεων ἱστορικῶν προσωπικοτήτων, πού ἡ διαγωγή τους διαπνεόταν ἀπό γνήσιο δημοκρατικό ἥθος.

7. Ἐκτός ἀπό τήν Ἀγωγή τοῦ Πελίτη ὁ δάσκαλος σέ κάθε εὐκαιρία δέν πρέπει νά παραλείπει καί τή σωστή κοινωνική ἀγωγή τοῦ παιδιοῦ.

Θ' ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ (ΤΧΝΟΓΡΑΦΙΑ - ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ)

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ὁ γενικός σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τῶν χειροτεχνικῶν μαθημάτων εἶναι ἡ ἐλεύθερη ἔκφραση τοῦ παιδιοῦ, ἡ ἀνάπτυξη τῆς ικανότητάς του γιὰ ἐξωτερικέυση καὶ ἀπεικόνιση τοῦ ψυχικοῦ του κόσμου, ἡ σταδιακὴ ἀξιοποίησή του μὲ τὶς ὀρθότερες ἰχνογραφικὲς καὶ χειροτεχνικὲς δραστηριότητες καὶ ἡ ἀπόκτηση ἀντίστοιχων πρακτικῶν γνώσεων καὶ δεξιοτήτων, οἱ ὁποῖες εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸν ἐπαγγελματικὸ του βίο.

Εἰδικότερες πρακτικὲς καὶ εἰδολογικὲς ἐπιδιώξεις.

α) Ἡ ἐξυπηρέτηση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴ διαμόρφωση συνειδήσεως γιὰ τὴν ἀξία τῶν ἀντικειμένων ποὺ εἶναι φτιαγμένα ἀπὸ τὸ ἀνθρώπινο χέρι (ὄργανο, σκεύη βιοτεχνικὰ προϊόντα κτλ.).

β) Ἡ ἀπόκτηση ικανοτήτων χρήσιμων στὴν ἄσκηση πολλῶν τεχνικῶν ἐπαγγελμάτων. Μὲ τὰ τεχνικὰ μαθήματα τὸ χέρι τοῦ μαθητῆ ἀποκτᾷ βαθμὴδὸν μεγαλύτερη ἀσφάλεια καὶ λεπτότητα, ὁξύνεται ἡ παρατηρητικότητά του καὶ διεγείρεται τὸ διαφέρον του γιὰ τὶς μορφές, τὶς ἀναλογίες καὶ τὰ χρώματα.

γ) Ἡ βαθύτερη μορφωτικὴ ἐπίδραση ποὺ ἀσκεῖται μὲ τὰ μαθήματα αὐτὰ στὸ μαθητὴ, γιὰτὶ θέτουν σὲ κίνηση μεγάλο ἀριθμὸ ψυχικῶν λειτουργιῶν (παρατηρητικότητα, μνήμη, φαντασία, κρίση, συναισθήματα, ὁρμὴ γιὰ ἔκφραση, βούληση).

Ἔτσι, ἐκτὸς ἀπὸ τ' ἄλλα, μᾶς δίνουν καὶ σοβαρὲς ἐνδείξεις γιὰ τὴν ἰδιορρυθμίαν τῆς λογικῆς του σκέψεως καὶ ὁλόκληρης τῆς προσωπικότητάς του. Μὲ τὴν ἐννοια αὕτη, τὰ τεχνικὰ καὶ ἰδιαίτερα ἡ ἰχνογραφία θεωροῦνται σήμερὰ ὡς μέσα διαγνώσεως τοῦ βαθμοῦ τῆς νοημοσύνης καὶ θεραπείας τῶν συναισθηματικῶν διαταραχῶν τοῦ παιδιοῦ.

δ) Ἡ ἐνίσχυση τοῦ καλαισθητικοῦ συναισθήματος τοῦ

παιδιοῦ. "Όταν τὸ παιδί ἰχνογραφεῖ ἢ κατασκευάζει ἓνα ἀντικείμενο, προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσει μορφές ὠραιότερες, σχήματα ἁρμονικότερα καὶ συνδυασμοὺς χρωμάτων περισσότερο εὐχάριστους στὴν ὄραση.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

A. ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ

A' καὶ B' ΤΑΞΕΙΣ

Δὲν ὑπάρχει τακτὴ ὥρα μαθήματος. Οἱ μικροὶ μαθητὲς εἶναι ἐλεύθεροὶ νὰ ἰχνογραφοῦν, ὅ,τι καὶ ὅπως αὐτοὶ θέλουν, εὐκαιριακὰ καὶ στὸ τέλος κάθε μαθήματος. Τὰ θέματά τους γενικὰ θγαίνουν ἀπὸ τὴν ὕλη κάθε μαθήματος, ἀπὸ τὸ σχολικὸ καὶ τὸ φυσικὸ περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὰ διάφορα περιστατικὰ τῆς σχολικῆς ζωῆς. Τὰ θέματα μνήμης παίρνονται ἀπὸ τὶς πραγματικὲς ἢ φανταστικὲς ἐμπειρίες τῶν μαθητῶν (μυθολογία, παραμῦθια κλπ.). Κατὰ τὸ B' ἐξάμηνο τῆς B' τάξεως, διδάσκεται ἡ «ἀπὸ μνήμης» ἰχνογράφηση, γιὰ νὰ μπορέσει ὁ μαθητὴς νὰ ἐξοικειωθεῖ σταδιακὰ μὲ τὴν «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰχνογράφηση. Τὸ παιδί ἀσκεῖται εὐκαιριακὰ στὴν ἰχνογράφηση ἀντικειμένων «ἀπὸ μνήμης», ἀφοῦ πρῶτα τὰ δεῖ καὶ τὰ περιεργαστεῖ.

Γ' ΤΑΞΗ

Τὸ μάθημα τῆς Ἰχνογραφίας γίνεται ἀνεξάρτητο μὲ ὁρισμένες ὥρες διδασκαλίας στὸ πρόγραμμα.

Στὸ A' ἐξάμηνο συνεχίζεται ἡ «ἀπὸ μνήμης» ἰχνογράφηση, ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ προετοιμάσει τὰ παιδιά γιὰ τὴν ἀπεικόνιση τῶν ἀντικειμένων χωρὶς σκιά καὶ βάθος.

Κατὰ τὸ B' ἐξάμηνο ἀρχίζει ἡ «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰχνογράφηση μὲ ἀπλὰ ἀντικείμενα : φύλλα, καρπούς, φρούτα, ἄνθη μὲ εὐκολο σχῆμα.

Περιοδικὰ ἡ ὕλη ἐμπλουτίζεται μὲ θέματα ἐλεύθερης ἰχνογραφήσεως «ἀπὸ μνήμης». Τὰ θέματα αὐτὰ ἀντλοῦνται

ἀπὸ τὸ ἕμεσο περιβάλλον καὶ ἀπὸ τὴν ὕλη τῶν ἄλλων μαθημάτων. Ἡ χρῆσις τῶν χρωμάτων εἶναι ἀπαραίτητη.

Δ' ΤΑΞΗ

Συνεχίζεται ἡ «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» ἰχνογράφηση συνθετῶν ἀντικειμένων ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον τοῦ παιδιοῦ καὶ ἀπὸ τὴ διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων, χωρὶς σκιά : π.χ. φύλλα, μικροὶ κλάδοι ἐλιᾶς, δάφνης, κεράσια μὲ φύλλα, ἀχλάδια, λεμόνια, ρόδια, πορτοκάλια, μαργαρίτες, παπαροῦνες, μενεξέδες, ἀνεμώνες, πεταλοῦδες, ψάρια, σαλιγκάρια, πουλιά, οἰκιακὰ σκεύη, ὀμπρέλλες, μαθητικοὶ σάκοι, μολύβια, κασετίνες κλπ.

Περιοδικὰ διδάσκεται καὶ ἡ ἐλεύθερη ἰχνογράφηση μὲ θέματα ἀπὸ τὴν καθημερινὴ ζωὴ, ἀπὸ τοὺς μύθους, τὶς παραδόσεις καὶ ἀπὸ τὴ διδασκαλίαν ἄλλων μαθημάτων π.χ. οἱ ἐποχὲς τοῦ ἔτους, ἡ σπορά, τὸ ὄργωμα, ὁ θερισμός, ὁ τρύγος, οἱ διάφορες ἀγροτικὲς ἀσχολίαι, ὁ κυνηγὸς ὁ ψαράς κτλ. Ἐγχρωμὴ διακοσμητικὴ ἀπὸ ἀπλά σχέδια ἔργων λαϊκῆς καὶ ἀρχαίας τέχνης.

Ε' ΤΑΞΗ

Ἡ ἰχνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» συνεχίζεται μὲ θέματα ἀπὸ τὸ φυσικὸ περιβάλλον, φυσικὸ καὶ ζωϊκὸ κόσμος, προσδευτικὰ ἀπὸ τὰ ἀπλούστερα εἰς συνθετότερα. Τὸ μάθημα εἰς τὴν τάξιν αὐτὴ γίνεται μεθοδικότερα μὲ παρατήρηση, σύγκριση καὶ εὕρεση τῶν ἀναλογιῶν τοῦ ἀντικειμένου ποὺ πρόκειται νὰ ἰχνογραφῇσιν οἱ μαθητὲς.

Στοιχεῖα προοπτικῆς : Εἰς τὴν ἀρχὴν χρησιμοποιοῦνται ἀντικείμενα καὶ γεωμετρικὰ θέματα ποὺ παρουσιάζουν προοπτικὰς γραμμὰς : π.χ. ὁ κύβος, τὸ παραλληλεπίπεδο, οἱ πυραμίδες, διάφορα κουτιά. Ἀργότερα ὁ κύλινδρος καὶ τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη (ποτήρια κλπ.). Τοποθέτηση τῆς σκιάς.

Ἰχνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ» εἰς τὸν ὑπαίθρο, εἰς τὸν κήπον ἢ εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ σχολείου, ὅπου οἱ περιστάσεις τὸ ἐπιτρέπουν. Ἐλεύθερη ἰχνογράφηση μὲ χρησιμοποίησιν κάθε τύπου

χρωμάτων. Ὅδηγίες ἀναμείξεως χρωμάτων. Στὰ ἑγχρωμα σχέδια ἀπεικονίζονται σκηνές ἀπὸ τὴν καθημερινή ζωὴ καὶ ἀπὸ τὸ βασίλειο τῶν ζώων καὶ τῶν φυτῶν.

Ἰχνογράφηση ἀπὸ μνήμης.

Διακοσμητικὴ μὲ ἑγχρωμα γεωμετρικὰ καὶ σύγχρονα λαϊκὰ σχέδια καὶ σχέδια ἀπὸ τὸ φυσικὸ καὶ ζωικὸ κόσμο.

Ἀπλὰ σκαριφήματα ζώων καὶ ἀνθρώπων (σκιτσογραφία).

ΣΤ' ΤΑΞΗ

Ἰχνογράφηση «ἐκ τοῦ φυσικοῦ», μὲ φωτοσκιάσεις καὶ ὀρθές ἀναλογίες γεωμετρικῶν καὶ στερεῶν σωμάτων, οἰκοδομημάτων, καρπῶν, φρούτων, σκευῶν καὶ λοιπῶν ἀντικειμένων, καθὼς καὶ ἀπλῶν τοπίων. Ἐφαρμογὴ τῶν στοιχείων τῆς προοπτικῆς καὶ μελέτῃ τῆς ἀναμείξεως χρωμάτων, τῶν χρωματικῶν τόνων, τῶν ἀποχρώσεων, τῶν χρωματικῶν ἀρμονιῶν κλπ.

Ἰχνογράφηση μὲ θέματα «ἀπὸ μνήμης» καὶ φαντασίας ἢ μὲ θέματα ἀπὸ τῆς διδασκαλίας τῶν ἄλλων μαθημάτων καὶ σκηνῶν ἀπὸ τὴν καθημερινή ζωή.

Διακοσμητικὴ μὲ ἑγχρωμα γεωμετρικὰ σχήματα (καὶ παραστάσεις σχετικῆς μὲ τὴν πολιτιστικὴ παράδοση κάθε τόπου).

Ἀσκηση τῶν μαθητῶν στὴν ἀπόδοση σκαριφημάτων ἀνθρώπων καὶ ζώων σὲ στάση ἢ κίνηση.

Β' ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

Δὲν ὑπάρχει τακτὴ ὥρα μαθήματος. Τὸ παιδί ἀσχολεῖται μὲ ἐλεύθερες χειροτεχνικὲς ἐργασίες, εὐκαιριακῆς μορφῆς, ποὺ ἔχουν σχέση μὲ :

α) Παιγνίδια στὸ ὑπαιθρο, στὴν αὐλὴ ἢ στὸν κῆπο τοῦ σχολείου.

Υλικά : άμμος, πηλός, χαλίγια, τοῦβλα, ξυλάγια, πέτρες, όστρακα κτλ.

Τά παιγνίδια αὐτά λέγονται έργασίες έδάφους καί έχουν μάλλον διακοσμητικό χαρακτήρα καί λιγότερο μορφή κατασκευών.

β) Παιγνίδια στήν τάξη : Έργασίες μέ κατάλληλο καί φθηνότερο υλικό : φροῦτα, ξηροί καρποί, όσπρια, χαρτιά, χαρτόνια, σπάγγι, μαλλί, ξυλάγια, χάντρες, κουμπιά, κουβαρίστρες, πανιά, μπαμπάκι κτλ. Οί έργασίες αὐτές μοιάζουν μέ διακοσμήσεις, αλλά έχουν ταυτόχρονα καί τὸ χαρακτηριστήρα τῆς κατασκευῆς. Τά άγόρια κολλοῦν στά χαρτόνια κουμπιά, υφάσματα, σπάγγους κτλ. καί παρασταίνουν μορφές ζώων καί ανθρώπων. Τά κορίτσια μέ τίς κουβαρίστρες, τά φροῦτα, τά πανιά, τὸ μαλλί καί τὸ μπαμπάκι θά φτιάξουν όμοιώματα γυναικῶν (κοῦκλες) ποῦ θά τίς στολίσουν μέ χάντρες κτλ.

γ) Χαρτοτεχνία : Χαρτοδιπλωτική, χαρτοκοπτική, χαρτοκολλητική :

Έπάνω σέ χρωματιστές κόλλες γλασσέ τά παιδιά κόβουν διάφορα σχήματα (τρίγωνα, τετράγωνα, φροῦτα, πεταλούδες, λουλούδια κτλ.), τά όποία κολλοῦν μέ γόμυ στήν έπιφάνεια ένός λευκοῦ χαρτονιοῦ.

Χαρτοκεντητική :

Σχεδιάζουν φροῦτα ἢ άπλά ζωά στο χαρτόνι. Τρυποῦν μέ βελόνα κατά διαστήματα τὸ περίγραμμα τοῦ σχεδίου καί έπειτα τὸ κεντοῦν μέ χρωματιστή κλωστή.

Έργασίες μέ χρυσόχαρτα : Έργασίες μέ χρυσόχαρτα διάφορων χρωμάτων (ποτηράγια, άλατιέρες, μαχαιροπήρουνά, κατσαρολάγια, πουλιά κτλ.).

δ) Πλαστική : Υλικά : πηλός ἢ πλαστελίνη. Κατασκευές διάφορες. Κατασκευάζουν κρίκους, χάντρες, σταφύλια, κεράσια, μικρά ζωά, άνθρωπάγια, γεφυράγια καί άλλα.

Γ'. ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Χαρτοκοπτική, χαρτοκολλητική

Κατασκευές καλυμμάτων βιβλίων, χαρτοφυλάκων, δίσκων κτλ. Χαρτοπλεκτική ή χαρτούφαντική : κατασκευές με έγχρωμες λωρίδες από στιλπνό έγχρωμο χαρτί (γλασσέ) διακοσμητικών άπλών σχεδίων.

Χαρτομωσαϊκό : Με μικρά κομμάτια χρωματιστών χαρτιών (χαρτοψηφίδων), που έπικολλούνται σε λευκό χαρτόνι, σχηματίζουν διάφορα διακοσμητικά σχέδια, έλεύθερης έπιλογής.

β) Πλαστική : Κατασκευές με πηλό ή πλαστελίνη οικιακών σκευών, καρπών και φρούτων, μικρών ζώων, ανθρώπων κτλ. με διακοσμήσεις.

Δ' ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Χαρτοζωγραφική, χαρτοκολλητική, χαρτομωσαϊκό, κατασκευές χαρτοθηκών, πλαισίων φωτογραφιών, χαρτονιών κτλ.

Χαρτοπλεκτική : "Έγχρωμα περισσότερα σχέδια.

β) Κατασκευές από βιομηχανικά ύλικά (άφρολέξ, φελιζόλ, πολυστερίνη) ζώων, αντικειμένων, σκευών κτλ.

γ) Χαρτοτεχνία : Καλαθοπλεκτική, κνιστροπλεκτική. Συνδυασμός χαρτιού και χαρτονιού (κάνιστρα, καλαθάκια, φαναράκια).

δ) Πλαστική : Κατασκευές με πηλό και πλαστελίνη με θέματα από τó ζωικό και φυτικό κόσμο. Επίσης κατασκευές οικοδομημάτων και σκευών.

Ε' ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Κατασκευές γεωμετρικών σωμάτων, πολυγωνικών, δίσκων, κουτιών, οικοδομημάτων κτλ.

Χαρτοπλεκτική : "Έγχρωμα σχέδια συνθετότερα.

Χαρτοζωγραφική : Θέμα από τó περιβάλλον.

β) Χαρτοτεχνία : Χαρτούφαντική, χαρτοπλεκτική, καλαθοπλεκτική.

γ) Ξυλοτεχνία : Ξυλοκοπτική με σύστημα «Σέγας». έταξέρες, φρουτιέρες, κορνίζες φωτογραφιών κτλ.

Ξυλογλυπτική : Διακοσμητικές χαράξεις επάνω σε λεϊς ξύλινες επιφάνειες.

δ) Συρματοτεχνία : Καλαθοπλεκτική.

ε) Γυψοτεχνία : Κατασκευή απλών εκμαγείων. Χάραξη διακοσμητικών σχεδίων.

στ) Πλαστική : Θέματα συνθετότερα από το περιβάλλον και από το ζωϊκό και φυτικό κόσμο.

ΣΤ' ΤΑΞΗ

α) Χαρτοτεχνία : Κατασκευές κουτιών και οικοδομημάτων.

β) Ξυλοτεχνία : Ξυλοκοπτική (Σέγας), ξυλογλυπτική ή (ξύλοσκαλιστική).

γ) Χαρτοτεχνία : Καλαθοπλεκτική, τσαντοπλεκτική, κατασκευές ελαφρών παπουτσιών (παντόφλες) και ζωνών.

δ) Ψηφιδογραφία : Κατασκευή διακοσμητικών σχεδίων με ψηφίδες έμπορίου, όσπρια, ζυμαρικά ή χαρτοψηφίδες.

ε) Διάφορες συνθετότερες κατασκευές από βιομηχανικό υλικό.

στ) Μεταλλοτεχνία : Ανάγλυφες διακοσμήσεις ή παραστάσεις με φύλλα χαλκού.

ζ) Πλαστική : Έλεύθερες συνθέσεις, ανάγλυφοι χάρτες, κατασκευή κεφαλιών (κουκλές) από χαρτοπολτό κτλ.

B. ΓΕΝΙΚΑ

Η ύλη έχει προέλευση βιοματική και άντλείται από τη ζωή της τάξεως, του σχολείου, από τα παραμύθια, από τις εκδρομές κτλ.

2. Στις δύο πρώτες τάξεις ισχύουν γενικά όσα αναφέρονται και για τα ίχνογραφήματα. Η χειροτεχνική απασχόληση είναι απόλυτα ελεύθερη με τόν όρο ότι το παιδί θα γνωρίζει από πριν τί θέλει να κατασκευάσει. Σε κάθε περίπτωση δίνουμε στα παιδιά υλικά εύχρηστα και εύπλαστα.

3. Στις μέσες και ανώτερες τάξεις, αφού όρισθεϊ αντικείμενο και δοθοῦν στους μαθητές τα κατάλληλα υλικά, ό

δάσκαλος έποπτεύει τήν εκτέλεση και δίνει γενικές οδηγίες. Ωστόσο αποφεύγει κάθε επέμβαση ή βοήθεια, που θα μπορούσε να αλλάξει τον παιδικό χαρακτήρα του χειροτεχνήματος.

4. Ύστερα από τήν εκτέλεση του χειροτεχνικού έργου με κατάλληλη συζήτηση, εξαίρονται τά επιτυχή σημεία βρίσκονται τά κυριότερα λάθη, που έχουν σχέση με τήν ορθότητα τής κατασκευής και με τήν τήρηση τών αναλογιών, και γίνονται πρακτικές υποδείξεις για τήν αποφυγή σφαλμάτων. Οί άστοχες επικρίσεις και έδω, έπως και σέ κάθε άλλη περίπτωση, πρέπει να αποφεύγονται.

Μεθοδικές οδηγίες

Θ' ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

α) Ίχνογραφία

1. Η ίχνογραφική δραστηριότητα του παιδ.οὔ προηγείται τῆς γραφῆς καί ἔτσι προετοιμάζει τούς μυοκινητικούς καί νευρικούς μηχανισμούς, πού εἶναι τόσο ἀπαραίτητοι γι' αὐτή. Ἐδῶ βρίσκεται ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἀδέσμευτου ἀπό πιεστικές ὑποδείξεις παιδικοῦ ίχνογραφήματος.

2. Στίς δύο πρῶτες τάξεις ἡ καλύτερη μέθοδος εἶναι ἡ ἀπουσία ὁποιασδήποτε αὐστηρῆς μεθόδου διδασκαλίας μέ τήν καθιερωμένη σημασία της. "Αν στό εἰκονιζόμενο σπίτι διακρίνονται τά ἐπιπλα καί ἄν ἡ καπνοδόχος ἔχει τό ἴδιο ὕψος μέ αὐτό ἢ καί ἀκόμη μεγαλύτερή, αὐτό δέν πρέπει νά σκανδαλίζει τό δάσκαλο. Δέν πρέπει νά λησμονεῖ ὅτι τό παιδί μέχρι τό ὄγδοο ἔτος τῆς ἡλικίας του περνᾷ τή φάση τοῦ λεγόμενου **δ ι α ν ο η τ ι κ ο ὕ ρ ε α λ ι σ μ ο ὕ**. Ίχνογραφεῖ ὄχι αὐτό πού βλέπει, ἀλλά αὐτό πού γνωρίζει πώς ὑπάρχει. Γιά τόν ἴδιο λόγο δέν ἀπαγορευόμαστε τούς μικροὺς ίχνογράφους μέ κρίσεις καί ἀπαιτήσεις πού δέν μποροῦν νά ικανοποιήσουν, ἀλλά ἀντίθετα πρέπει νά τούς ὑποβοηθοῦμε μέ συστηματική ἐνθάρρυνση.

3. Στό παιδικό ίχνογράφημα πρέπει κυρίως νά μαντέψουμε τήν πρόθεση τοῦ μικροῦ ίχνογράφου καί νά τίς σχολιάσουμε μαζί του. Ἡ ἐπέμβασή μας πρέπει νά εἶναι πολύ διακριτική καί νά ἐκδηλώνεται μόνο σέ ἐξαιρετικές περιπτώσεις (ὅπως λόγου χάρι ὅταν ἕνα παιδί ίχνογραφεῖ ἕνα ἄνθρωπο μέ δύο κεφάλια ἢ χωρίς πόδια).

4. Ὁ δάσκαλος πρέπει νά ἐνθαρρύνει τούς μαθητές στή χρη-

αποποίηση χρωμάτων και μάλιστα υδροχρωμάτων. Ἡ συνθη-
σμένη τάση τῶν παιδιῶν νά χρωματίζουν μέ διάφορα σχέδια τά
περιθώρια τῶν τετραδίων τους δέν πρέπει νά καταπιέζεται, ἀλλά
ἀντίθετα νά ἐνισχύεται.

5. Ἀπό τήν Γ' τάξη, μπορούμε σταδιακά νά συστηματικοποι-
με τήν ἰχνογραφική ἀπασχόληση τῶν μαθητῶν, γιατί, ἀπό τό 3ο
καί 9ο ἔτος τό παιδί περνᾷ στήν περίοδο τοῦ ὁ π τ ι κ ο ὺ
ρ ε α λ ι σ μ ο ὺ, ἀρχίζει δηλαδή νά ἰχνογραφεῖ τά πράγματα
ὅπως τά ἀντιλαμβάνεται. Ἀλλά οἱ σχετικές ἀσκήσεις πρέπει νά
ἀπευθύνονται ταυτόχρονα στή σκέψη, στήν εὐαισθησία, στήν πα-
ρατηρητικότητα καί στό χέρι τοῦ παιδιοῦ.

6. Ἡ διόρθωση τῶν σφαλμάτων γίνεται κυρίως μέ γενικές
ὕποδείξεις. Ὅσες φορές ὁ δάσκαλος ὑποχρεώνεται ἀπό τά
πράγματα νά κάνει ἀτομικές παρατηρήσεις, αὐτές πρέπει νά ἔ-
χουν τό χαρακτήρα φιλικῆς καθοδηγήσεως.

7. Ὁ δάσκαλος ὅταν ἔχει μπροστά ἕνα ἀντικείμενο (ἄνθος,
καρπό, φύλλο, ἀνδοδοχεῖο κτλ.) καλεῖ τούς μαθητές νά τό προ-
σέξουν σάν μιᾷ ἐνιαίᾳ μορφῇ, ὕστερα νά προσέξουν τά κύρια
γνωρίσματά του καί τίς ἀναλογίες τῶν διάφορων μερῶν του.
Ἀκολουθεῖ ἡ ἐκτέλεση.

8. Στίς ἀνώτερες τάξεις οἱ μαθητές εἰσάγονται σταδιακά στήν
ἀπόδοση τοῦ ἀνάγλυφου, τῶν φωτοσκιάσεων καί στήν προοπτική
τοῦ χώρου.

9. Ὁ δάσκαλος κυκλοφορεῖ ἀνάμεσα στούς μαθητές καί ἀ-
πευθύνει γενικές, ἀλλά καί ἀτομικές ὑποδείξεις, ὅταν αὐτό κρί-
νεται ἀναγκαῖο. Ἡ διόρθωση τῶν σφαλμάτων εἶναι σκόπιμο νά
γίνεται ἀπό τούς ἴδιους τούς μαθητές μέ τή βοήθεια τοῦ δασκά-
λου. Κατά τήν ἀξιολόγηση τῶν καλύτερων ἰχνογραφημάτων, ἐ-
πιβάλλεται σύνεση, γιατί οἱ ὑπερβολικοί ἐπαινοί μποροῦν νά γεν-
νήσουν σέ ἄλλους μαθητές τήν ἐπαρση καί σέ ἄλλους τήν ἀπο-
γοήτευση.

10. Γενικά πρέπει νά βλέπουμε τό παιδικό ἰχνογράφημα ὡς
ἐκφραση τῆς αὐθορμησίας καί τοῦ ψυχικοῦ περιεχομένου τοῦ

παιδ:οῦ. Αὐτό ἐπιβάλλει στό δάσκαλο νά τό σέβεται καί νά υποφεύγει τίς ὑποτιμητικές συγκρίσεις, ἵνα ὑπάρχει κίνδυνος νά ἐκτρέψουμε τήν παιδική προσπάθεια πέρα ἀπό τόν κύκλο τῶν δυνατοτήτων τῆς.

ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ

1. Ἐπειδή τά μικρά παιδ:ά εἶναι πάντοτε πρόθυμα γιά χειροτεχνική ἀπασχόληση, ἡ ὁποῖα ἐπίσης ἀποτελεῖ ἔκφραση τοῦ ψυχικοῦ τους κόσμου, ἡ ὕλη πρέπει νά ἔχει προέλευση βιωματική, νά ἀντλείται δηλαδή ἀπό τή ζωή τῆς τάξεως, τοῦ σχολείου, ἀπό τά παραμύθια, ἀπό τίς ἐκδρομές κτλ.

2. Στίς δύο πρῶτες τάξεις ἰσχύουν γενικά ὅσα ἀναφέρονται καί γιά τό ἱχνογράφημα. Ἡ χειροτεχνική ἀπασχόληση εἶναι ἀπόλυτα ἐλεύθερη μέ τόν ὅρο ὅτι τό παιδί θά γνωρίζει ἀπό πρὶν τί θέλει νά κατασκευάσει. Σέ κάθε περίπτωση δίνουμε στά παιδιά ὑλικά εὐχρηστα ἢ εὐπλάστα.

3. Στίς μέσες καί ἀνώτερες τάξεις, ἀφοῦ ὁρ:στεῖ ἀντικείμενο καί δοθοῦν στούς μαθητές τά κατάλληλα ὑλικά, ὁ δάσκαλος ἐποπτεύει τήν ἐκτέλεση καί δίνει γενικές ὁδηγ:ες. Ὡστόσο ὑποφεύγει κάθε ἐπέμβαση καί βοήθεια, πού θά μπορούσε νά ἀλλάξει τόν παιδικό χαρακτήρα τοῦ χειροτεχνήματος.

4. Ὑστερα ἀπό τήν ἐκτέλεση τοῦ χειροτεχνικοῦ ἔργου, μέ κατάλληλη συζήτηση, ἐξαίρονται τά ἐπιτυχή σημεῖα, θρίσκονται τά κυριότερα λάθη πού ἔχουν σχέση μέ τήν ὀρθότητα τῆς κατασκευῆς καί μέ τήν τήρηση τῶν ἀναλογιῶν καί γίνονται πρακτικές ὑποδείξεις γιά τήν ἀποφυγή τῶν σφαλμάτων. Οἱ ἀστοχες ἐπ:κρίσεις καί ἐδῶ, ὅπως καί σέ ἄλλη περίπτωση πρέπει νά ἀποφεύγονται.

5. Ἡ ἐτήσια ἔκθεση τῶν καλύτερων χειροτεχνημάτων καί ἱχνογραφημάτων τῶν παιδιῶν ἐξαίρει τή σημασία τῶν ἀντίστοιχων μαθημάτων καί ἐνθαρρύνει τήν εὐγενή ἀμιλλα.

Ι. ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Σκοπός τῆς διδασκαλίας τῆς Μουσικῆς στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο εἶναι ἡ ἀφύπνιση καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἔμφυτης ροπῆς τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὴ μελωδία καὶ τὸ ρυθμὸ, ἡ ψυχαγωγία, ἡ ἐνίσχυση τοῦ καλλισθητικοῦ συναισθήματος, ὁ ἐξευγενισμὸς τοῦ ψυχικοῦ τοῦ κόσμου, ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὴ μουσικὴ παράδοση τῆς χώρας τοῦ καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς εὐαισθησίας τοῦ γιὰ τὴ σοβαρὴ μουσικὴ, ποὺ ἀποτελεῖ σημαντικό στοιχεῖο τοῦ πολιτισμοῦ μας.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ΥΛΗ

ΤΑΞΗ Α΄

Πρὶν ἀρχίσει ἡ συστηματικὴ μουσικὴ ἀγωγή τὰ παιδιά ἐξασκοῦνται στὴ διάκριση μαγνητοφωνημένων φυσικῶν ἤχων ἢ θορύβων π.χ. τῆς βροχῆς, τοῦ τραίνου, τοῦ ἀέρα, τοῦ αὐτοκινήτου, τῶν διάφορων φωνῶν, τῶν ζώων κτλ. Ζητοῦμε ὅχι μονάχα νὰ ξεχωρίζουν τὴν προέλευση τῶν ἤχων, ἀλλὰ καὶ νὰ τοὺς μιμοῦνται συνοδεύοντάς τους μὲ ἀνάλογες κινήσεις.

Γενικὰ

Τὰ τοαγούδια ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν Α΄ τάξη εἶναι ἀπλά, μὲ μικρὴ φωνητικὴ ἔκταση τὸ πολὺ 4 - 5 φθόγγων), χαρούμενα καὶ συνοδεύονται μὲ μμητικὲς κινήσεις σχετικὲς μὲ τὸ περιεχόμενό τους. Εἶναι σχετικὰ μὲ τὴ διδακτικὴ ἐνότητα ποὺ ἀπασχολεῖ τὸ παιδί καὶ ἔρχονται σὰν ψυχαγωγικὸ ἐπιστέγασμα τῆς διδασκαλίας.

Ὑλὴ κατάλληλὴ γιὰ ἐκλογή :

Α΄ Προσευχές

1. Φύλαγε Θεέ μου - Α. Ἀργυροπούλου
2. Ἐπρόβαλ' ἡ αὐγούλα - Σ. Καψάσκη

- Β. Οἰκογένεια - σπῖτι - σχολεῖο.
 3. Μανούλα - Γερμανική μελωδιά
 4. Ὁ παππούς - Π. Τραϊανοῦ
 5. Ἡ γιαγιά - Α. Λάμπρου
 6. Γλυκό μου σπιτάκι - Τζών Πέντε .
 7. Σὰν τὰ χελιδόνια - Π. Κωτσοπούλου
- Γ' Φθινόπωρο.
 8. Ἦρθε τὸ φθινόπωρο - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
 9. Ὁ γεωργὸς πάει στὸν ἀγρὸ - Γαλλικὴ μελωδιά
- Δ' Σημαία - 28ῃ Ὀκτωβρίου.
 10. Ἡ Σημαία - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
 11. Τὸ ὄχι τὸ ἀθάνατο
 12. Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει (μόνο τὸ ρεφραίν)
- Ε' Χειμώνας.
 13. Ἦρθε ὁ Χειμώνας - Π. Τραϊανοῦ
 14. Σπουργιτάκι - Χ.Χ.Χ.
 15. Τζάκι - Α. Καψάσκη
- ΣΤ' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.
 16. Κάλαντα Χριστουγέννων
 17. Ἐλᾶτε παιδάκια - Γερμανικὴ μελωδιά
 18. Σὰν τὴ νύφη στολισμένο - Α. Ἀργυροπούλου
 19. Μὴν ξέρετε γιατί - Μ. Βάρβογλη
 20. Κάλαντα Πρωτοχρονιᾶς
 21. Ἅγιος Βασίλης - Γερμανικὴ μελωδιά
- Ζ' Καρναβάλι.
 22. Καλῶς τὸ καρναβάλι - Χ.Χ.Χ.
- Η' 25ῃ Μαρτίου.
 23. Ἑλλάδα - Δημοτικὸ
 24. Κλεφτόπουλο - Δημοτικὸ
 25. Ἐθνικὸς Ὕμνος
- Θ'. Ἀνοιξη - Πάσχα.
 26. Ἀνοιξη - Γερμανικὴ μελωδιά

27. Χελιδόνι - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

28. Πασχαλιά - Α. Κατακουζηνού

I. Καλοκαίρι.

29. Γλυκό καλοκαιράκι - Σ. Καψάσκη

ΙΑ'. Ζῶα τῆς αὐλῆς.

30. 'Η γάτα μας - Χ.Χ.Χ.

31. 'Ηταν ἕνας γάϊδαρος - Χ.Χ.Χ.

32. 'Η καλή μας ἀγγελάδα - Α. Ἀργυροπούλου

ΙΒ'. Ζῶα τοῦ δάσους.

33. 'Ο λύκος - Σ. Καψάσκη

34. 'Η ἀλεπού - Α. Καψάσκη - Λάμπρου κτλ.

ΙΓ'. Ἑλληνικοὶ χοροί.

35. Βγαίν' ἡ βαρούλα

36. Κάτω στὸ γιὰλὸ

37. Γερακίνα

ΙΔ'. Ρυθμικοὶ χοροί.

38. Πόλκα μπεμπέ

39. Στὸ χορὸ τὸν πηδηχτό

40. "Αχ νὰ χορέψω καλὰ δὲν μπορῶ

41. Χαρωπὰ τὰ δυὸ μου χέρια τὰ κτυπῶ

42. Τὸ ναυτάκι τοῦ Αἰγαίου κτλ.

Ι'. Παιδικὴ ὀρχήστρα κρουστῶν ὀργάνων.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ τραγούδια ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ ὀργανώσει μιὰ μικρὴ ὀρχήστρα κρουστῶν ὀργάνων ἀπὸ ντέφια, μικρὰ τύμπανα, κουδουνάκια, κουδουνίστρες, τρίγωνα, ξυλάκια κτλ.

ΤΑΞΗ Β'

Α' Προσευχές.

1. Πάνω στὰ αἰθέρια - Κ. Παπαδημητρίου

2. Μὲ τὰ μικρὰ πουλάκια - Α. Καψάσκη

Β' Οικογένεια - σπίτι - σχολεία.

3. Μάνα - Α. 'Αρβανιτάκη

4. 'Η γιαγιά μας ή καλή - Δημοτικό

5. Τò πατρικό σπίτι - Α. 'Αργυροπούλου

6. Τò μικρό σχολειό - Σ. Καψάσκη

Γ' Φθινόπωρο.

7. Βρέχει, βρέχει ó ούρανός - Π. Κωτσοπούλου

8. 'Ο κύκλος τοῦ ψωμιού - Σ. Καψάσκη

9. Τὰ Χρυσάνθεμα - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

10. 'Ελιά - Γαλλική μελωδία

Δ' Σημαία - 28 'Οκτωβρίου.

11. Μέσα μας βαθιά - Α. 'Αργυροπούλου

12. Ποιά εἶν' ἐκείνη ή χώρα - Φρέλιχ

13. Μεγάλη 'Ελλάδα - Χ.Χ.Χ.

Ε'. Χειμώνας.

14. 'Ο Χειμώνας - Γερμανική μελωδία

15. Χιόνι - Σ. Καψάσκη

16. 'Αμυγδαλιά - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

ΣΤ' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

17. Κάλαντα Χριστουγέννων

18. Κάλαντα Μακεδονίας

19. Χριστούγεννα - Γερμανική μελωδία

20. Στή γωνιά μας κόκκινο - Α. 'Αργυροπούλου

21. 'Ελατο - Γερμανική μελωδία

22. Πάει ó παλιός ό χρόνος - Λεβέντη

Ζ' Καρναβάλι.

23. 'Αποκριές - Π. Τραϊανοῦ

24. Βαλσάκι - Γερμανική μελωδία

Η' 25η Μαρτίου.

25. 'Εθνικός Ύμνος

26. "Ω πατρίδα μου 'Ελλάδα - Ν. Νταρῆ

27. Στά τρίκορφα - Δημοτικό

28. Λεβεντιά

Θ' "Ανοιξη - Πάσχα.

29. "Ανοιξη - Γερμανική μελωδία

30. Παπαρούνα - Π. Κωτσοπούλου

31. Μαργαρίτα μου μικρή - Χ.Χ.Χ.

32. Τριανταφυλλάκια - Χ.Χ.Χ.

33. Πασχάλια - Α. Κατακουζηνού

Ι' Καλοκαίρι.

34. Γλυκό καλοκαίρι - Σ. Καψάσκη

ΙΑ' Επαγγέλματα.

35. 'Ο Φούρναρης - Γαλλική μελωδία

36. 'Ο μανάβης - 'Αμερικαν. μελωδία

37. 'Ο ταχυδρόμος - Χ.Χ.Χ.

38. Τò τραϊνό - Χ.Χ.Χ.

39. Τò καραβάκι - Ι. Νούσια

40. Τò λεωφορεϊό - Γερμανική μελωδία

41. Τò αεροπλάνο - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

ΙΒ' Ζῶα.

42. "Ομορφé μου κόκορα - Ι. Νούσια

43. Γάϊδαρος τραγουδιστής - Σ. Καψάσκη

44. 'Η χελώνα - Χ.Χ.Χ.

45. 'Ο λύκος - Π. Τραϊανοῦ

ΙΓ' Ἑλληνικοὶ χοροί.

46. Βαγγελιώ

47. Λεϊμονάκι

48. 'Η Γερακίνα

ΙΔ' Ρυθμικοὶ χοροί.

49. Μεξικάνικος χορὸς

50. Μπαλέτο μὲ τρα λαλά

51. 'Η νεράϊδα

52. Τὰ λουλούδια

ΤΑΞΗ Γ'

Α' Προσευχές.

1. Σὺ ποὺ κόσμους κυβερνᾷς
2. Ὡ Πανάχραντε - Θ. Σακελλαρίδης

Β' Φθινόπωρο.

3. Φθινόπωρο - Σ. Καψάσκη
4. Ὁ Ζευγολάτης - Π. Κωτσοπούλου

Γ'. Σημαία - 28 Ὀκτωβρίου

5. Πάντα κι ὅπου σ' ἀντικρύζω
6. Τῆς Δάφνης τὰ κλωνάρια - Σ. Καψάσκη

Δ' Χειμώνας.

7. Ἐξω δεῖτε χιονίζει - Γερμαν. μελωδία
8. Τὸ παγωμένο πουλάκι - Σ. Καψάσκη
9. Ἡ μυγαλιὰ - Π. Κωτσοπούλου

Ε' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

10. Κάλαντα λαϊκὰ ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
11. Χριστέ μου τὴ γιορτὴ σου - Γαλ. μελωδία
12. Ἦρθαν τὰ Χριστούγεννα
13. Τρίγωνα - Κάλαντα - Πιερποντ.
14. Χριστούγεννα σιμώνουν - Α. Ἀργυροπούλου
15. Πάει ὁ παλιὸς ὁ χρόνος - Λεβέντης

ΣΤ' Τρεῖς Ἱεράρχες.

16. Φωστῆρες τρεῖς - Χ.Χ.Χ.
17. Γαῖτανάκι - Ι. Νούσια
18. Καρναβάλι - Σ. Καψάσκη

Ζ' 25ῃ Μαρτίου.

19. Ὅλη ἡ δόξα, ὅλη ἡ χάρις - Α. Ἀργυροπούλου
20. Διπλὴ γιορτὴ - Σ. Καψάσκη
21. Εὐπνα, ραγιά - Δημοτικὸ
22. Ναυτάκια - Θ. Σακελλαρίδης
23. Κλέφτικη ζωὴ - Δημοτικὸ
24. Ἐμπρὸς λεβέντες - Π. Κωτσοπούλου

Η' "Ανοιξη - Πάσχα

25. Τὰ χιόνια λιώνουν στὰ βουνά - Χ.Χ.Χ.

26. Πρωτομαγιά - Γ. Χωραφᾶ

27. Ἑρθ' ἡ Πασχαλιά - Σ. Καψάσκη

Θ' Καλοκαίρι.

28. Ἑρθες, ἥρθες καλοκαίρι - Χ.Χ.Χ.

29. Θάλασσα - Δημοτικό

Ι' Διάφορα.

30. Τὸ πατρικὸ σπίτι - Α. Ἀργυροπούλου

31. Χάραμα - Ι. Παναγιωτοπούλου

32. Πεῦκος - Ἀμπελέρ

33. Χωριό μου ὁμορφο - Χ.Χ.Χ.

ΙΑ' Ἑλληνικοὶ Χοροί.

34. Παρασκευούλα

35. Καπουτζηδιανός

36. Κοστιλάτα

37. Πέρα στὸς πέρα κάμπους

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ :

Στὴν τάξη αὐτὴ οἱ μαθητὲς μποροῦν νὰ διδαχθοῦν ἀπλῶς τὰ ὀνόματα τῶν φθόγγων τῆς μουσικῆς μὲ ἀνιούσα καὶ κατιούσα κλίμακα.

ΤΑΞΗ Δ'.

α) Τραγούδια καὶ χοροί :

Α' Προσευχές.

1. Δόξα στὸ ὄνομά Του - Σοῦμπερτ

2. Σήμαντρα - Μότσαρτ

3. Μέρα καὶ νύχτα μὲ φυλᾶς

Β' Φθινόπωρο .

4. Τὰ χελιδόνια - Α. Καψάσκη - Λάμπρου

5. Χρυσάνθεμα - Θ. Σακελλαρίδη

Γ' Σημαία - 28η Ὀκτωβρίου.

6. Σημαία - Π. Κωτσοπούλου

7. Διπλὸς σκοπὸς - Χ.Χ.Χ.
8. Πίνδος - Π. Κωτσοπούλου
9. Ἡ Ἑλλάδα ποτὲ δὲν πεθαίνει

Δ' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.

10. Λαϊκὰ κάλαντα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
11. Χριστούγεννα - Ι. Νούσια
12. Οἱ καμπάνες - Σπ. Καψάσκη
13. Τὰ σύμπαντα γιορτάζουν - Α. Παναγιωτοπούλου
14. Ἐλατα - Γερμαν. μελωδία

Ε' Τρεῖς Ἱεράρχες.

15. Φωστῆρες τρεῖς - Χ.Χ.Χ.

ΣΤ' Καρναβάλι.

16. Ἀποκριὰ - Ξ. Ἀστεριάδη

Ζ' 25ῃ Μαρτίου.

17. Ἐθνικὸς Ὕμνος
18. Ἐμπρὸς λεβέντες - Π. Κωτσοπούλου
19. 25ῃ Μαρτίου - Α. Ἀργυροπούλου
20. Τὸ φλάμπουρο - Ι. Σακελλαρίδη
21. Ζῆδρος - Δημοτικὸ
22. Δὸς μου, μανούλα, μιὰν εὐχὴ - Δημοτικὸ

Η' Ἀνοιξη - Πάσχα.

23. Μπᾶτε λεβέντες στὸ χορὸ - Ν. Λάβδα
24. Χριστὸς Ἀνέστη

Θ' Διάφορα

25. Νάνι - νάνι - Σοῦμπερτ
26. Στὴ Γυμναστικὴ - Α. Παναγιωτοπούλου
27. Ἑσπερινὸς - Ι. Νούσια
28. Ρινιὼ - Σ. Καψάσκη
29. Σουλτάνα Σουφλιουτούδα - Λαϊκὸ Σουφλίου
30. Λελούδι τῆς Μονεμβασιάς - Δημοτικὸ

Ι' Ἑλληνικοὶ χοροί.

31. Αἰγιώτισσα
32. Καστοριανὸς

33. Τὸ νερὸ στὸ ρέμα

34. Σοῦ 'πα μάνα μ'

35. Ροδίτικος

καὶ ἐπανάληψη αὐτῶν ποὺ διδάχθηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.

β) Θεωρία Μουσικῆς :

Πεντάγραμμο. Κλειδὶ τοῦ σόλ. Φθόγγοι καὶ φθογγόσημα. Τοποθέτηση φθογγοσήμων. Χρονικὴ ἀξία τῶν φθογγοσήμων (όλόκληρο, μισό, τέταρτο). Μισὸ καὶ τέταρτο παρεστιγμένο. Μέτρο καὶ διαστολή. Παύσεις ὁλοκλήρου, μισοῦ, τετάρτου. Μέτρο 2/4 καὶ 3/4. Μελωδικὲς ἀσκήσεις στὰ φθογγόσημα στὸ μέτρο τῶν 2/4 καὶ 3/4.

γ) Ὀργανικὴ Μουσικὴ :

Ἀπὸ τὴν τάξη αὐτὴ καὶ ἀποῦ διδασκτοῦν τὰ θεωρητικὰ στοιχεῖα, μπορεῖ νὰ ἀρχίσει ἡ διδασκαλία ἀπλῶν μουσικῶν ὀργάνων (μελῶντικά, φλογέρα, μεταλλόφωνο, ξυλόφωνο), καὶ ἀργότερα ἡ ὀργάνωση μιᾶς μικρῆς ὀρχήστρας μὲ τὰ ὄργανα αὐτά.

ΤΑΞΗ Ε΄.

α) Τραγούδια καὶ χοροὶ :

Α' Προσευχές.

1. Ἑσένα Θεὲ - Χαϊντελ

2. Σὺ ποὺ κόσμους κυβερνᾷς - Ρίττερ Α.

3. Γλυκιὰ Μητέρα τοῦ Χριστοῦ - Ι. Σακελλαρίδη

Β' Φθινόπωρο.

4. Στὸ σπίτι μου ξαναγυρνῶ - Ξ. Ἀστεριάδη

Γ' 26η Ὀκτωβρίου - Σημαῖα - 28η Ὀκτωβρίου.

5. Ἡ Σαλονίκη - Χ.Χ.Χ.

6. Γλυκιὰ μου Γαλανόλευκη - Α. Παναγιωτοπούλου

7. Ἡ Σημαῖα - Ἀργυριάδη

8. Πάνω κεῖ στῆς Πίνδου μας - Μαυρομαμάτη

9. Δόξα στὴν Ἑλλάδα - Α. Παναγιωτοπούλου.
10. Πίνδος - Κ. Λάβδα
- Δ' Χειμῶνας.
11. Χειμῶνας - Α. Καψάσκη - Λάμπρου
12. Ἀμυδαλιά - Θ. Σακελλαρίδη
- Ε' Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά.
13. Ἄγια Νύχτα - CROBER (Κ. Παπαδημητρίου)
14. Δόξα ἐν ὑψίστοις - Χαϊντελ
15. Χριστούγεννα - Ν. Λάβδα
16. Χαρούμενες καμπάνες - Χ.Χ.Χ.
17. Λαϊκὰ κάλαντα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
18. Πρωτοχρονιά - Ξ. Ἀστεριάδη
- ΣΤ' Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες.
19. Ἀπολυτίκιο Τριῶν Ἱεραρχῶν
20. Ὑμνος Τριῶν Ἱεραρχῶν - Ἀφθονίδη
- Ζ' Καρναβάλι.
21. Καρναβάλι - Σ. Καψάσκη
22. Ἀποκριά - Ξ. Ἀστεριάδη
- Η' 25η Μαρτίου.
23. 25η Μαρτίου - Ι. Μαργαζιώτη
24. Ἐθνικὸς Ὑμνος
25. Ὁ κλέφτης - Ι. Σακελλαρίδη
26. Βερβαινωτίσσα - Δημοτικὸ
27. Θούριος - Ρήγα
28. Σκέπασε μάνα - Γ. Καίσαρη
29. Λευτεριά - Ι. Σακελλαρίδη
30. Ἀπ' τὸ φέσι τοῦ τσολιᾶ - Μ. Καλομοίρη
31. Σὰν δὲν κόφτει τὸ σπαθί μου - Χ.Χ.Χ.
32. Γιὰ μᾶς παιγνίδι ὁ πόλεμος - Δημοτικὸ
- Θ' Ἀνοιξη - Πάσχα.
33. Χελιδόνι - Θ. Σακελλαρίδη
34. Ἀνοιξη - Α. Παναγιωτοπούλου
35. Ἡ πεταλουδίτσα - Μαργαζιώτη

Ι' Διάφορα.

36. Νανούρισμα - Μπράμς
37. Στο στίβο - Ν. Ντορϋ
38. Ψαράδες - 'Αστεριάδη
39. Γέρο πλάτανος - Κ. Λάβδα
40. Ύφάντρα - Κ. Λάβδα
41. Βαρκαρόλα - Κ. Λάβδα

ΙΑ' 'Ελληνικοί χοροί.

42. Σαμιώτισσα
43. Τρία παιδιά Βολιώτικα
44. Κάτω στοῦ Βάλτου
45. Ροδίτικος
46. Χανιώτικος
47. Μακεδονία ξακουστή

καὶ ἐπανάληψη ὅσων διδάχτηκαν στὶς πρᾶξις.

β) 'Επίκαιροι ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι.

('Η Γέννησις Σου Χριστέ, 'Εν 'Ιορδάνῃ, Τοὺς Τρεῖς Μεγίστους Φωστῆρας, Ἐῖ 'Υπερμάχῳ, Χριστὸς 'Ανέστη κ.τ.λ.).

γ) Θεωρία Μουσικῆς.

Διαστήματα, μέτρο 4/4, ἀπλές μελωδικές ἀσκήσεις με φθόγγους διάφορης χρονικῆς ἀξίας μέχρι καὶ τὸ 1/8 ἐπάνω σὲ ἀκίνητη μελωδία (π.χ. ρέ, ρέ, φά, φά, φά κ.τ.λ.) καὶ σὲ διαστήματα δευτέρας, τρίτης καὶ πέμπτης (ἀνιούσας). Γιά τὴ μελέτη τῆς κατιούσας δίνουμε τὴν τρίτη καὶ τὴν ἀντίστροφή της (DO-MI καὶ MI-DO), τὴν πέμπτη (DO-SOL) καὶ τὴν ἀντίστροφή της (SOL-DO). Ρυθμικὲς ἀσκήσεις στὰ συνηθισμένα μέτρα. Ἐπτάσημος ρυθμὸς (7/8).

Οἱ παύσεις (ὀλοκλήρου, μισοῦ καὶ τετάρτου).

"Άσκηση στὶς ἐναλλαγές ἐντάσεως τῆς φωνῆς (FORTE, PIANO, PIANISSIMO). Ἀκρόαση μουσικῶν δίσκων δημοτικῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς καὶ κλασσικῆς μουσικῆς.

δ) Χορωδιακά τραγούδια.

Από την τάξη αυτή οι μαθητές μπορούν να παίρνουν μέρος στη χορωδία, όταν στο τραγούδι ταιριάζει ή δεύτερη φωνή. Αφού όλα τα παιδιά μάθουν τη μελωδία, χωρίζονται σε δύο φωνές: τα κορίτσια τραγουδούν την πρώτη φωνή και τα αγόρια τη δεύτερη.

Βέβαια, εάν υπάρχουν ύψιφωνοι μαθητές, μπαίνουν και αυτοί στην πρώτη φωνή. Η μελωδία της δεύτερης φωνής διδάσκεται χωριστά και έπειτα ένώνεται με την πρώτη φωνή σε ένα κοινό άκουσμα.

ε' Συνεχίζεται ή ενόργανη μουσική.

ΤΑΞΗ ΣΤ'

α) Τραγούδια και χοροί.

Α' Προσευχές.

1. Σε σένα Πλάστη-Χάιντ
2. Θεέ, την ώρα ετούτη-Α. Παναγιωτοπούλου
3. Γλυκιά μητέρα-Ι. Σακελλαρίδη.

Β' Φθινόπωρο.

4. Τα χελιδόνια-Α. Καψάσκη-Λάμπρου
5. Στο σπίτι μου ξαναγυρνῶ-Ξ. Αστεριάδη.

Γ' 26 'Οκτωβρίου-Σημαία-28 'Οκτωβρίου.

6. Μακεδονία-Γ. Φρέν
7. Σημαία-Α. Κοκκίνου
8. Γλυκιά μου γαλανόλευκη-Α. Παναγιωτοπούλου
9. Σημαία-Αστεριάδη
10. Πάνω κεϊ σῆς Πίνδου μας-Μαυρομμάτη
11. Πίνδος-Κ. Λάβδα.

Επανάληψη όσων διδάχτηκαν στις προηγούμενες τάξεις.

Δ' Χειμῶνας-Χριστούγεννα-Πρωτοχρονιά.

12. Χειμῶνας-Α. Καψάσκη-Λάμπρου

13. Ἀμυγδαλιά-Θ. Σακελλαρίδη
14. Ἀγία Νύχτα-Γκροῦμπερ
15. Χριστούγεννα-Ν. Λάβδα
16. Τὰ σύμπαντα γιορτάζουνε-Α. Παναγιωτοπούλου
17. Χριστούγεννα-Ι. Νούσια
18. Ἀι-Βασίλη-Ξ. Ἀστεριάδη
19. Λαϊκὰ κάλαντα ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας.
Ε' Τρεῖς Ἱεράρχες.
20. Ὕμνος τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν-Ἀφθονίδη.
ΣΤ' Καρναβάλι.
21. Καρναβάλι-Ξ. Ἀστεριάδη.
Ζ' 25ῃ Μαρτίου.
22. Τῆς Ἀγίας Λαύρας τὰ καμπαναριὰ-Ν. Σταθεροῦ
23. Ἀθάνατη Ἑλλάδα-Ξηρόλλη
24. 25ῃ Μαρτίου-Ι. Μαργαζιώτη
25. Δέσπω-Δημοτικό
26. Σαράντα παλλικάρια-Ι. Πρωτοῦ
27. Ἀρκαδιανή-Κ. Παπαδημητρίου
28. Στοὺς πεσόντας-Σ. Καψάσκη
καὶ ἐπανάληψη ὅσων διδάχτηκαν στὶς προηγούμενες τάξεις.
- Η' Ἀνοιξη-Πάσχα-Διάφορα.
29. Χελιδόνη-Θ. Σακελλαρίδη
30. Αἰλοῦν τ' ἀηδόνια-Δ. Λαυράγκα.
Θ' Διάφορα.
31. Μάνα-Α. Παναγιωτοπούλου
32. Στὸ στίβο-Νταρῆ
33. Φλαμουριά-Σοῦμπερτ
34. Κόρακας καὶ ἄλεπού-Ι. Μαργαζιώτη
35. Σήκω λυγερή-Δημοτικό
36. Λαγιαρνί-Δημοτικό
37. Τρεχαντήρα-Δημοτικό.
- Ι' Ἑλληνικοὶ χοροί.
38. Σγουρὸς βασιλικὸς

39. Χορὸς Ζαλόγγου
40. Ἕνας αὐτὸς
41. Καραγκούνα
42. Ρόβας
43. Κερκυραϊκὸς
44. Ἰκαρίας
45. Καρυάτιδων
46. Βλάχα
47. Πεντοζάλης
48. Γιατρὸς Ἡπείρου.

β) Ἐπίκαιροι ἐκκλησιαστικοὶ ὕμνοι :

(ὅπως καὶ στὴν Ε' τάξη)

γ) Θεωρία Μουσικῆς.

1. Ἐπανάληψη τῆς ὕλης τῆς Ε' τάξεως.

2) Στιγμὴ καὶ σύζευξη διαρκείας, παρεστιγμένα ποὺ δὲν διδάχθηκαν.

3. Κινήσεις καὶ ἀκινήσεις μέτρων, ἐλλιπὲς μέτρο. Κανόνες.

δ) Χορωδιακὰ τραγούδια.

(ὅπως καὶ στὴν Ε' τάξη)

ε) Ἐνόργανη Μουσικὴ.

Συνεχίζεται μὲ μουσικὰ κείμενα δυσκολότερα, ὥστε ἡ παιδικὴ ὀρχήστρα νὰ μπορεῖ εὐκολὰ νὰ συνοδεύει τὴν μαθητικὴ χορωδία.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1) Γιὰ τὶς μικρὲς τάξεις προβλέπονται μουσικὲς ἀσχολίες μὲ τὴ μορφή παιγνιδίου καὶ τραγούδια μὲ ζωηρὸ ρυθμὸ καὶ εὐχάριστη μελωδία.

2) Στὶς μικρὲς τάξεις μόνον τυπικὰ ὀρίζονται στὸ Πρόγραμμα τακτὲς ὥρες μουσικῆς διδασκαλίας. Στὴν πραγματικότητα τὸ τραγούδι ἐπεκτείνεται σ' ὅλη τὴ σχολικὴ ζωή.

3) Γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς μουσικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν ὁ δάσκαλος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ συχνὰ τὰ γνωστὰ μηχανικὰ μέσα (ραδιόφωνο, γραμμόφωνο, κ.τ.λ.). Ἡ ἐκλογή τῶν τραγουδιῶν καὶ γενικὰ τῶν μουσικῶν κειμένων πρέπει νὰ εἶναι προσεκτικὴ.

Μεθοδικές οδηγίες

Ι΄ ΜΟΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Ο δάσκαλος δεν πρέπει να λησμονεί ότι η κλίση προς τη μουσική δεν είναι επίκτητη, αλλά έμφυτη σ' όλους τους λαούς και ότι το νήπιο, απ' αυτό ακόμη τό δεύτερο έτος της ηλικίας του, χωρίς καμιά υποκίνηση, κάνει τίς πρώτες μουσικές του απόπειρες. Αυτό σημαίνει, ότι με τη μουσική άγωγή των μαθητών, εκτός από τά άλλα, ικανοποιούμε και μία επιτακτική ανάγκη της ανθρώπινης φύσεως και τους δίνουμε ένα θαυμάσιο μέσο για να εκφράσουν τό συναισθηματικό τους κόσμο.

2. Η έκλογή των τραγουδιών και των άλλων στοιχείων, πού περιέχονται στο αναμορφωμένο Αναλυτικό Πρόγραμμα, έγινε με δείκτη τά διαφέροντα πού επικρατούν σε κάθε ηλικία και τά διαφορα περιστατικά της σχολικής και της κοινωνικής ζωής. Για τίς μικρές τάξεις π.χ. προβλέπονται μουσικές ασχολίες με τη μορφή παιγνιδιού και τραγούδια με ζωηρό ρυθμό και ευχάριστη μελωδία.

3. Στίς μικρές τάξεις μόνο τυπικά όρίζονται στο Πρόγραμμα τακτές ώρες μουσικής διδασκαλίας. Στην πραγματικότητα τό τραγούδι επεκτείνεται σ' όλη τη σχολική ζωή, γιατί ξεκουράζει και ψυχαγωγεί τό παιδί. Μπορεί λοιπόν ο δάσκαλος να εκμεταλλευτεί την ευγενική αυτή ροπή του παιδιού και να του προσφέρει όσο τό δυνατό περισσότερες ευκαιρίες για μουσική έκφραση.

4. Ο δάσκαλος, πριν να διδάξει ένα τραγούδι, πρέπει να προετοιμάσει την ψυχική διάθεση των μαθητών του. Αυτό θα τό επιτύχει, όταν τό περιεχόμενο του τραγουδιού είναι σχετικό με τά διαφέροντα και τίς Ψυχικές ανάγκες τους.

5. Όταν ο δάσκαλος διδάσκει υποδειγματικά τό τραγούδι, πρέπει να κινεί ρυθμικά τό χέρι του, ώστε οι μαθητές να έντυπώνονται τη μελωδία μαζί με τό ρυθμό. Οι κινήσεις όμως αυτές

πρέπει νά εἶναι ἐλαφρές καί μέ μικρή ἔκταση, γιά νά μήν ἀποσπᾶται ἡ προσοχή τῶν παιδιῶν ἀπό τή μελωδία. Καί ὅταν κατόπι ἐπαναλάβουν καί αὐτοί τό τραγούδι, εἶναι χρήσιμο νά συνδεύονται ἀπό ἓνα ὄργανο (βιολί, μαντολίνο, ἁρμόνιο, μελώντικα κτλ.).

6. Ὄταν οἱ μαθητές ἐντυπωθοῦν τή μελωδία στίς γενικές γραμμές της διορθώνονται τά σφάλματα: Ὁ δάσκαλος ἀπομονώνει τή μουσική φράση ὅπου ἔγινε τό σφάλμα καί καλεῖ τούς μαθητές νά τήν ἀκούσουν μέ τό σωστό τρόπο, ἔπειτα νά τήν ἐπαναλάβουν ἀρκετές φορές μόνη καί τέλος μέσα στή μεγαλύτερη μουσική περίοδο.

Ἡ διόρθωση γίνεται ὄχι μονάχα στή μελωδία, ἀλλά καί στήν αἰσθητική καί ἐκφραστική ἐρμηνεία τῶν διάφορων τμημάτων τοῦ τραγουδοῦ ὅταν εἶναι λανθασμένη. Ἐπίσης ὁ δάσκαλος πρέπει νά συστήσει στά παιδιά νά ἀποφεύγουν τίς κραυγές, ὅταν τραγουδοῦν, γιατί αὐτό εἶναι ἀντίθετο μέ τό πνεῦμα τῆς ὀρθῆς μουσικῆς ἀγωγῆς.

7. Ἡ διδασκαλία τῆς θεωρητικῆς μουσικῆς πρέπει νά ἀφορμᾶται ἀπό τό συγκεκριμένο καί νά φτάνει μεθοδικά στό ἀφηρημένο.

Τό συγκεκριμένο ἐδῶ εἶναι τό τραγούδι, δηλαδή τό σύνολο τῶν ἁρμονικῶν ἤχων. Τό ἀφηρημένο εἶναι ἡ διαδοχή τῶν φθογγοσήμων, πού συμβολίζουν τούς ἤχους καί τά λογά σημαῖα τῆς μουσικῆς γραφῆς. Ὡς ἔχει ἀκόμη ὑπόψη του ὁ δάσκαλος ὅτι γιά νά ἀποδώσουν τά παιδιά ἓνα εὐκολο σχετικό κείμενο, πρέπει νά εἶναι ἀρκετά προχωρημένα στή θεωρία καί στή μουσική μελωδική ἀνάγνωση

Μονάχα ὅταν μάθουν ἀρκετά τραγούδια καί ἡ ἀκοή τους ἐξασκηθεῖ, μπορεῖ νά τούς δδάξει τά βασικά στοιχεῖα τῆς θεωρίας (πεντάγραμμο, φθογγόσημα καί ἀξία τους, κλειδί τοῦ ΣΟΛ, μέτρο, διαστήματα κτλ.). Ἡ ἀντίστροφη πορεία εἶναι ἀντίθετη μέ τήν ἐξέλιξη τῆς νοήσεως τοῦ παιδιοῦ καί ἰσοδυναμεῖ μέ λογικό καί μεθοδικό πρῶτο βήμα.

8. Για τήν ενίσχυση τῆς μουσικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν ὁ δάσκαλος μπορεῖ νά χρησιμοποιεῖ συχνά τά γνωστά μηχανικά μέσα (μαγνητόφωνο, γραμμόφωνο κτλ.), μέ τά ὁποῖα πρέπει νά εἶναι ἐφοδιασμένο τό σχολεῖο. Τό ἄκουσμά τους ψυχαγωγεῖ καί μορφώνει τά παιδιά, ἀρκεῖ ἡ ἐκλογή τῶν τραγουδιῶν καί γενικά τῶν μουσικῶν κειμένων νά εἶναι προσεκτική.

9. Ὁ δάσκαλος δέν εἶναι ὑποχρεωμένος νά διδάξει ὅλα τά τραγούδια πού ἀναφέρονται στό Ἐναλ. Πρόγραμμα. Μπορεῖ ἐλεύθερα νά διαλέξει τά καταλληλότερα γιά κάθε περίσταση τῆς σχολικῆς ζωῆς καί ἰδιαίτερα ἐκεῖνα πού τό περιεχόμενό τους ἀνταποκρίνεται καλύτερα στό ὅλο πρόγραμμα διδασκαλίας καί ἀγωγῆς.

10. Τέλος, ἐπειδή στή χώρα μας ἔχει παραμεληθεῖ, δυστυχῶς, ἡ μουσική ἀγωγή τῆς νεότητος, ὁ δάσκαλος πρέπει νά ἔχει ὑπόψη του, ὅτι οἱ μαθητές του, ὅταν τελειώνουν τό Δημοτικό Σχολεῖο, δέν πρέπει μονάχα νά τραγουδοῦν, ἀλλά νά ἔχουν καί τήν ἀκοή τους ἐξασκημένη, τή φωνή τους μέ σταθερή τονικότητα καί γενικά τό μουσικό τους αἰσθητήριο ἀρκετά ἀναπτυγμένο.

ΙΑ' ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. ΣΚΟΠΟΣ

Ἡ Φυσικὴ Ἀγωγή στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ἔχει σκοπὸ νὰ ἐνισχύσει τὴν ψυχροσωματικὴ διάπλαση τοῦ ἀναπτυσσόμενου ἀνθρώπου, νὰ ἀφυπνίσει τίς κλίσεις του, νὰ ἀναπτύξει τίς φυσικὲς του ικανότητες, νὰ τονώσει τὴν ψυχικὴ του ὑγεία καὶ γενικὰ νὰ τὸν ὑποβοηθήσει, ὥστε νὰ γίνῃ μιὰ ἐλεύθερη καὶ δημιουργικὴ προσωπικότητα.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ὙΛΗ

ΤΑΞΕΙΣ Α' καὶ Β'

1. Ἀσκήσεις μὲ μορφή παιγνιδιοῦ ἢ ἀσκήσεις ἀπομιμήσεως μὲ βάση τὸ ρυθμὸ.

α) Μὲ μύθους : Φανταστικὴ ἐκδρομὴ. Ἀνέβασμα στὸ λεωφορεῖο, ξεκίνημα, φρενάρισμα, κατέβασμα.

Πέρασμα ρυακιοῦ. Πήδημα φράκτη κ.τ.λ.

β) Μὲ ρυθμικὰ παιγνίδια. Τὰ ναυτάκια. Τὰ παπάκια. Ὁ ἥλιος. Τὸ καλαθάκι. Τὸ σπιτάκι. Πιάσε ξύλο-πιάσε πέτρα. Τὸ κουνελάκι. Τὰ ρολογάκια. Ἡ ζυγαριά. Τὸ πριόνι. Τὰ ἀεροπλάνα πετοῦν. Ὁ γεωργός. Οἱ φωλιές. Τὸ τραῖνο. Ὁ μάρμπα-Μήλιος. Ὁ νάνος. Ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴ κουζίνα νιάου-νιάου ἢ ψιψίνα κ.τ.λ.

γ) Μὲ μμητικὲς κινήσεις: Πῶς πετᾷ ὁ πελαργός, πῶς γυρίζει ὁ ἀνεμόμυλος, πῶς βελτίζει ἡ ἀρκούδα, πῶς τρέχει ὁ λαγός, πῶς πηδᾷ ὁ βάτραχος, πῶς λακτίζει τὸ μουλάρι, πῶς σέρνεται ἡ σαύρα, πῶς σπέρνει, πῶς θερίζει κ.τ.λ. ὁ γεωργός, ὁ βαρκάρης στὰ κουπιά, ὁ ξυλοκόπος πριονίζει, ὁ φούρναρης φουρνίζει κ.τ.λ.

2. Ἀθλοπαιδιές : Διάφορα παιγνίδια μὲ μικρὰ βοηθητικὰ ὄργανα, ὅπως σφαῖρες, στεφάνια, σχοινάκια, κωρίνες, ἑδράνα, γυμναστικὰ στρώματα, μπόκι, στιλοβάτες κ.τ.λ. Ἐπίσης παιγνίδια δρόμου, δίχως ὄργανα, ὅπως ὁ λύκος καὶ τὸ ἀρνὶ κ.τ.λ. καὶ ἄλλα ποὺ ἔχουν τοπικὸ χαρακτήρα.

3. Ἀγωνίσματα : Ἀγωνίσματα μὲ μορφὴ παιγνιδιοῦ, ἀπλὲς μορφῆς ἀγώνων, σκυταλοδρομίες, μικροὶ δρόμοι ταχύτητας, ἄλματα ἀπλοῦ μήκους, ὕψους καὶ βάθους, ἀσκήσεις ρίψεως μικρῆς ἐλαστικῆς σφαίρας. Παιγνίδια ἑλξεως, ἀπλὲς κυβιστήσεις κ.τ.λ.

4. Ἐκδρομές, περίπατοι, χοροὶ καὶ ἄλλες σωματικὲς δραστηριότητες.

5. Κολύμπι : Ἀπλὲς ἀσκήσεις ποὺ ἐξοικειώνουν τὸ παιδί μὲ τὸ ὕγρὸ στοιχεῖο, ὅπου ὑπάρχει ἡ δυνατότητα αὐτῆ.

α) Ἐξοικειώση μὲ τὸ ὕγρὸ στοιχεῖο.

β) Ὡθησὴ καὶ πρώτη ἐπίπλευση (γλίστρημα).

γ) Ἐπίπλευση, πρῶτα στοιχεῖα τεχνικῆς.

ΓΕΝΙΚΑ

1. Δίνονται στὰ παιδιὰ εὐκαιρίες γιὰ περισσότερὴ κίνηση καὶ ἐναλλάσσονται τὰ θέματα τῶν κινητικῶν τους ἀπασχολήσεων.

2. Οἱ ἀσκήσεις δὲν πρέπει νὰ εἶναι στατικὲς οὔτε καὶ κοπιαστικὲς.

3. Ὁ δάσκαλος ὀφείλει νὰ ἐπινοεῖ τίς ἀσκήσεις καὶ τίς δραστηριότητες ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν παιγνιδιῶν καὶ τῶν ἀγωνισμάτων ποὺ ὑπάρχουν καὶ τίς συνδέει πάντοτε μὲ τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς τοῦ μαθήματος.

4. Οἱ ἀσκήσεις ἐξοικειώσεως τῶν μαθητῶν μὲ τὸ ὕγρὸ στοιχεῖο μποροῦν νὰ ἐξελιχθοῦν σὲ ἀσκήσεις τεχνικῆς τῆς κολυμβήσεως, ὅταν τὸ ἐπιτρέπουν οἱ συνθῆκες.

5. Ἡ ἀγάπη γιὰ τὴ φύση καὶ γιὰ τὸν ἀθλητισμὸ καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τῶν μαθητῶν στὴν ἀπλὴ τεχνικὴ τῶν ἀγωνισμάτων καλλιιεργεῖται ἀπὸ τίς πρῶτες τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

ΤΑΞΕΙΣ Γ' ΚΑΙ Δ'

1. Παιδαγωγικὴ Γυμναστικὴ.

1. Μετὰ τὴν προθέρμαση, ποὺ γίνεται μὲ δρομικὲς ἢ

ἄλλες παιδιές ἢ ἀσκήσεις μὲ παιγνιώδη μορφή, ὁ μαθητὴς εἶναι ἕτοιμος νὰ δεχθεῖ κάθε ἀσκηση γιὰ τὴν ἐνίσχυση τῆς δυνάμεως, ταχύτητος, ἀντοχῆς, εὐκαμψίας καὶ ἐλαστικότητος. Οἱ ἀσκήσεις πρέπει νὰ ἀποβλέπουν στὴν προαγωγή κυρίως τῶν λειτουργιῶν τῆς ἀναπνοῆς καὶ κυκλοφορίας, καθὼς ἐπίσης καὶ στὴ διόρθωση τῶν ἐλαττωματικῶν στάσεων. Οἱ μαθητὲς δὲν πρέπει νὰ καθελώνονται στὴ στάση προσοχῆς, ἀλλὰ θὰ πρέπει νὰ τοὺς δίνεται ἡ εὐκαιρία γιὰ ἀφθονη καὶ χαροποὺ κίνηση.

Οἱ ἀσκήσεις ποὺ δίνονται μὲ παραγγέλματα, πρέπει νὰ εἶναι ἀπλές καὶ νὰ ἀνήκουν σ' ὅλες τὶς κατηγορίες, κυρίως δὲ τέτοιες ποὺ γίνονται ἀπὸ τὴν ἐδραία, τὴν πρηνή καὶ τὴν ὕπτιο θέση.

2. Ἐλεύθερες ἀσκήσεις ἀπὸ θεμελιώδεις καὶ παράγωγες στάσεις : Ἀναπηδήσεις, ἄλματα, φυσικὲς μετατοπίσεις : ἀσκήσεις εὐκαμψίας καὶ συνασκήσεις. Οἱ ἀσκήσεις αὐτὲς δὲν πρέπει νὰ ξεπερνοῦν τὰ 8' τῆς ὥρας.

3. Ἀπλές ἀσκήσεις ἐπάνω σὲ γυμναστικὰ ὄργανα, ἤτοι : Κυβιστήσεις ἐμπρὸς καὶ σὲ βάθος, ἀνκυβιστήσεις πίσω, κυβιστήσεις σὲ διάσταση ἐμπρὸς, κυβιστήσεις μὲ τὰ σκέλη ὀκλαδὸν πλάγιες κυβιστήσεις (τροχὸς) κατακόρυφη ἀναστροφή (στήριξη τοῦ σώματός μὲ τὰ χέρια στὴν ἀρχὴ μὲ βοηθό). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

4. Ἐφαρμοσμένα ἄλματα σὲ πλινθίον ἢ μπόκ, ἤτοι : Κυβιστήσεις ἀπάνω σὲ πλινθίον, ἄλματα σὲ διάσταση καὶ ὑπερπηδήσεις τοῦ πλινθίου σὲ δυὸ φάσεις : πλάγια ὑπερπήδηση σὲ δυὸ φάσεις, ἀνάβαση καὶ ὑπερπήδηση σὲ βάθος μὲ ὑπερέκταση καὶ λοξὴ ἀνάταση σὲ δυὸ φάσεις. Διάρκεια 5-10 λεπτά.

5. Ἐνὸργανες ἀσκήσεις σὲ πολύζυγα, δοκοὺς χαμηλοὺς ἢ ἀναστραμμένα ἔδρανα, ἤτοι : ἐξαρτήσεις, ἔλξεις ἰσορροπίες, αἰωρήσεις κ.τ.λ. Διάρκεια 8-10 λεπτά.

2. Ἀθλοπαιδιές.

Ὅλα τὰ εἶδη τῶν ἀθλοπαιδιῶν, γυμναστικὲς καὶ ὁμαδικὲς

παιδαγωγικοῦ χαρακτήρα, ἔθνικες καὶ ξένες ἀγωνιστικές, ἤτοι : πετοσφαίριση, καλαθοσφαίριση καὶ χειροσφαίριση· θὰ πρέπει ὁμῶς νὰ γίνεται τεχνικὴ ἀνάλυση αὐτῶν : τρόποι μεταβιβάσεως, συνδυασμοὶ ἀπλοί, ἐλιγμός. Διάρκεια μέχρι 10 λεπτά.

3. Ἀγωνιστική.

1) Δρόμοι καὶ σκυταλοδρομίες μέχρι 40 μέτρα.

2) Ἀλματα σὲ ὕψος, καθῶς καὶ ἐπάνω ἀπὸ διάφορα ἐμπόδια.

3) Ρίψεις ἐλαστικῆς σφαίρας βάρους μέχρι 200 γραμμάρια.

4) Κολύμβηση (σὲ περιοχὲς ὅπου ὑπάρχει ἡ δυνατότητα).

1. Ἀσκήσεις ἐξοικειώσεως μὲ τὸ νερό.

2. Βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἐλεύθερης κολυμβήσεως καὶ βαθμιαία τῆς ὑπτιας μὲ βοηθητικὰ ἢ χωρὶς βοηθητικὰ ὄργανα (ζώνης φελλοῦ, σανίδας καὶ πλαστικῶν τεμαχίων).

5) Ἑλληνικοὶ χοροί.

Καλαματιανός, Τσάμικος καὶ οἱ τοπικοὶ χοροί.

ΤΑΞΕΙΣ Ε' καὶ ΣΤ'.

1. Παιδαγωγικὴ Γυμναστική.

Ἡ ἡμερήσια γύμναση εἶναι πλήρης καὶ περιλαμβάνει :

1) Γυμναστικὲς ἀσκήσεις ἀπ' ὅλες τὶς κατηγορίες, ἤτοι :

Ἀσκήσεις κατὰ τοὺς τρεῖς ἄξονες (προκύψεις, ἐκτάσεις, κάμψεις καὶ περιστροφές τοῦ κορμοῦ). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

Σημείωση : Πρέπει νὰ δίνεται ἐμφαση στὸ ρυθμὸ καὶ ἰδιαίτερα στὶς ἀσκήσεις τῶν θηλέων.

2) Ἀσκήσεις σὲ γυμναστικὰ στρώματα, ἤτοι : Κυβιστήσεις ἐμπρὸς καὶ σὲ βάθος, ἀνακυβιστήσεις πίσω γιὰ κατακόρυφη ἀναστροφή, κατακόρυφη στήριξη στὰ χέρια καὶ στὸ κεφάλι, κατακόρυφη ἀναστροφή-πλάγια κυβίστησις (τροχὸς) πλάγια μὲ μεταβολὴ (RONDAT). Διάρκεια 5-8 λεπτά.

3) Έφαρμοσμένα άλματα σὲ πλινθίο καὶ μπόκ, ἤτοι : Κυβιστήσεις, άλματα σὲ διάσταση, ἐνδιάμεσα άλματα, περιστροφικά άλματα μὲ βοηθοὺς. Διάρκεια 5-8 λεπτά.

4) Ἐνόργανες ἀσκήσεις σὲ πολύζυγα, δοκοὺς χαμηλοὺς καὶ μονόζυγα χαμηλά, ἤτοι : ἐξαρτήσεις, ἑλξεις, ἰσοροπίες, χειροβαδίσσεις σὲ δοκό, αἰωρήσεις, κυβιστήσεις, ἀνακυβιστήσεις μὲ βοηθοὺς. Διάρκεια 5 λεπτά.

2. Ἀθλοπαιδιές.

Ὅλα τὰ εἶδη γυμναστικῶν καὶ ὁμαδικῶν ἀθλοπαιδιῶν μὲ παιδαγωγικὸ χαρακτήρα, ἐθνικὲς καὶ ξένες καθὼς καὶ οἱ ἀγωνιστικὲς :

πετοσφαίριση, καλαθοσφαίριση (MINI BASKET BALL), ποδοσφαίριση καὶ χειροσφαίριση. Πρέπει νὰ γίνεταί τεχνικὴ ἀνάλυση τῶν τρόπων μεταβιβάσεως, συνδυασμῶν, τακτικῆς, ἐπιθέσεως, ἀμυνας καὶ ἐλιγμῶν.

3. Ἀγωνιστικὴ.

Δρόμοι καὶ σκυταλοδρομίες μὲ ὄργανα (σκυτάλες, σφαῖρες ἐλαστικὲς).

1. Δρόμος ταχύτητας 50 μ.

2. Σκυταλοδρομίες ὁμαδικὲς κατ' ἀντιζυγία.

3. Ἄλμα σὲ μῆκος καὶ σὲ ὕψος μὲ ἀπλὴ τεχνικὴ.

4. Ρίψη ἐπισκύρου 700 γραμμαρίων καὶ ἐλαστικῆς σφαίρας 200 γραμμαρίων.

4. Κολύμβηση.

(Σὲ περιοχὲς ὅπου ὑπάρχει ἡ δυνατότητα).

1) Διδασκαλία τῆς πρόσθιας καὶ ὕπτιας κολυμβήσεως καὶ τελειοποίηση τῆς ἐλεύθερης.

2) Ἀπλὰ άλματα μέσα στὸ νερό.

3) Ἀγωνίσματα : Πρόσθια κολύμβηση 30 μ.

Ὑπτια κολύμβηση 30 μ.

Ἐλεύθερη κολύμβηση 50-100 μ.

5. Ἑλληνικοὶ χοροί.

Καλαματιανός, Τσάμικος καὶ οἱ τοπικοὶ χοροί.

Γενικὲς παρατηρήσεις :

1. Τὰ χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἀναπτύξεως, ποὺ δεσπόζουν στὴν ἡλικία αὐτῇ τῶν μαθητῶν, εὐνοοῦν τὴν ἀποδοτικὴν ἐργασία, τὴ μυϊκὴ προσαρμογὴ, τὶς μεγαλύτερες ἐπιδόσεις καὶ τὴν ἐκμάθησιν ἀγωνισμάτων, ποὺ εἶναι συνθετότερα.

2. Κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς ἡμερήσιας γυμνάσεως λαμβάνονται ὑπόψιν ὀρισμένοι σκοποί, ποὺ εἶναι ἀνάλογοι πρὸς τὶς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν. Οἱ διαφορὰς ἀσκήσεις ἀποτελοῦν τὸ μέσο καὶ ὄχι τὰ σκοπὸ τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς καὶ εἶναι ἀνάλογες πρὸς τὶς σωματικὰς δυνατότητες τῶν μαθητῶν καὶ σύμφωνες πρὸς τὰ διαφέροντά τῆς ἡλικίας τους. Τὸ περιεχόμενον τῆς ἡμερήσιας γυμνάσεως, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν προκαθορισμένο σκοπὸ, συνδυάζει τὴν ἀσκήσιν μὲ τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν κίνησιν μὲ τὴν χαρὰν.

3. Ἡ κατάλληλη γυμναστικὴ στολὴ εἶναι ἀπαραίτητη, καθὼς καὶ ἡ ἀθλητικὴ φόρμα, κατὰ τὴ χειμερινὴ περίοδον.

4. Κατὰ τὶς βροχερὰς ἡμέρας καὶ ἐφόσον δὲν ὑπάρχει στεγασμένος χώρος, ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Φυσικῆς Ἀγωγῆς γίνεσθαι στὴν αἴθουσα διδασκαλίας. Κατ' αὐτὴ ἐκτελοῦνται ἀπὸ τὸ δάσκαλον ὑποδειγματικὰ σωματικὰς ἀσκήσεις, ἀθλοπαιδιές, ἐλληνικοὶ χοροὶ ἢ δίνονται, ὅπου τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον, ὁδηγίες ὁδικῆς κυκλοφορίας.

Ἡμερήσιες γυμνάσεις.

ΤΑΞΕΙΣ Γ' καὶ Δ'

1η Ἡμερήσια γύμναση.

Παιγίδι : Ποιὸς φοβᾶται τὸν Ἀράπη ;

Ὁ δάσκαλος ὀρίζει δύο καταφύγια σὲ ἀπόστασιν 20-25 μέτρων μεταξὺ τους καὶ τοποθετεῖ ὅλους τοὺς μαθητὰς σ' ἓνα καταφύγιον. Ὁ Ἀράπης τοποθετεῖται στὸ μέσον καὶ φωνάζει : Ποιὸς φοβᾶται τὸν Ἀράπη ; ὅλα τὰ παιδιὰ ἀπαντοῦν : Κανένας καὶ τρέχουν στὸ ἄλλο καταφύγιον.

‘Ο ‘Αράπης προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσει ὅσο περισσότερα παιδιὰ μπορέσει. Τὰ παιδιὰ ποὺ ἐγγίζει ὁ ‘Αράπης πιάνονται δύο-δύο καὶ τὸν βοηθοῦν ἐγγίζοντας τὰ παιδιὰ μὲ τὸ ἐλεύθερο χέρι.

Κερδίζει ὁ μαθητὴς ποὺ ἀπομένει τελευταῖος.

‘Ασκήσεις :

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴν πρόταση μὲ τὶς παλάμες στραμμένες πρὸς τὸ ἔδαφος.

2. Βαθὺ κάθισμα, δύο ταλαντεύσεις στὰ γόνατα, ἀνόρθωση, ἀνάταση, δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν.

3. Διάσταση πρόταση-στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ.

4. Πλέξιμο τῶν χειρῶν ἐμπρὸς-ἄρση τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τὰ σκέλη-κάμψη καὶ πέρασμα αὐτοῦ ἀνάμεσα στὰ χέρια.

5. Πρηνὴς κατάκλιση-στήριξη τῶν παλαμῶν στὸ ἔδαφος πρὸ τῶν ὤμων-τάση τῶν βραχιόνων ἄρση τοῦ στήθους.

6. Βατράχοειδὴς ἀναπήδηση.

7. ‘Απλὴ κυβίστηση.

8. Ὑπερπήδηση ἐμποδίου μὲ χαμηλὸ ὕψος.

9. Καροτσάκια ἀνὰ ζεύγη.

10. ‘Απλὴ ἐξάρτηση ἀπὸ μονόζυγο-καταπήδηση.

11. Σκυταλοδρομία σὲ ὁμάδες κατ’ ἀντιζυγία.

12. “Αλμα σὲ μῆκος χωρὶς τεχνική.

13. Παιγνίδι : Μία σφαῖρα σὲ κάθε στοῖχο. ‘Ο πρῶτος μαθητὴς κάθε στοῖχου μπαίνει ἀντιμέτωπος στοὺς ἄλλους, δίνοντας καὶ παίρνοντας τὴ σφαῖρα. ‘Ο μαθητὴς ποὺ τὴ δίνει κάθετα ὀκλαδόν.

Κερδίζει ὁ στοῖχος ποὺ θὰ τελειώσει πρῶτος.

14. Καλαματιανὸς χορὸς. Σύνταξη-Λύση τῶν ζυγίων.

2η ‘Ημερήσια γύμναση.

Παιγνίδι : ‘Ο κυνηγός.

“Ενας μαθητὴς κρατῶντας τὴ σφαῖρα, προσπαθεῖ μ’ αὐτὴ νὰ χτυπήσει τοὺς ὑπόλοιπους συμμαθητὲς του, ἐνῶ

κινεῖται μέσα σὲ καθορισμένο χώρο. Οἱ μαθητὲς ποὺ χτυπιοῦνται γίνονται κυνηγοί.

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴν πρόταση 1, κάτω καὶ πίσω 2.

2. Αἰώρηση μέχρι τὴν ἀνάταση μὲ σύγχρονη ἀναπήδηση 3-σὲ θέση 4.

2. Αἰώρηση τοῦ σκέλους μπρὸς-πίσω μὲ ἀντίθετη αἰώρηση τῶν χειρῶν σὲ ἀρμονικὴ ἀντίθεση (ὅπως βαδίζουμε). Ἐκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ ποδιοῦ πίσω στὰ δάχτυλα, ἡμιπρόταση τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ.

3. Βαθὺ κάθισμα, 2 ταλαντεύσεις στὰ γόνατα 1-2, τάση τῶν γονάτων, δίπλωση 3-4. Ἐπανάληψη τοῦ 1,2 ἀνόρθωση, πλέξη τῶν χειρῶν πίσω, ἔκταση τοῦ κορμοῦ 3,4.

4. Διάσταση-κάμψη τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιὰ 1-2, δύο κάμψεις ἀριστερά 3-4. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

5. Γονάτιση, στήριξη τῶν χειρῶν μπροστὰ-στροφὴ τοῦ κορμοῦ καὶ τοῦ κεφαλιοῦ, αἰώρηση τοῦ ὁμώνυμου χειροῦ στὴν ἡμιέκταση 1-σὲ θέση 2. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα 1-2.

6. Ἐδραία θέση-δίπλωση ταλάντευση 1-2, κρούση τῶν παλαμῶν πίσω καὶ στὴν ἀνάταση 3-4.

7. Κυβίστηση-κατακόρυφη στήριξη στὸν αὐχένα μὲ στήριξη τῶν χειρῶν στὴ μέση-ἀνόρθωση μὲ κάμψη τῶν γονάτων χωρὶς νὰ ἀγγίξουν τὸ ἔδαφος.

8. Ποιὸς θὰ ἀγγίζει ἀντικείμενο ποὺ βρίσκεται ψηλὰ μὲ φόρα ἢ χωρὶς φόρα (κλάδος, δέντρο, μαντήλι κ.τ.λ.).

9. Ἐγκάρσια ἐξάρτηση μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ σκέλη-μετατόπιση πρὸς τὰ πίσω μὲ ἐναλλαγὴ χειρῶν καὶ σκελῶν.

10. Δρόμος 40 μ.

11. Παιγνίδι: Ἱπποδρόμιο.

Ὅλοι οἱ μαθητὲς σὲ κύκλο ἀνὰ ἑξί. Ὁ δάσκαλος φωνάζει ἕναν ἀριθμὸ καὶ ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν τὸν ἀριθμὸ αὐτὸ τρέχουν γύρω ἀπὸ τὸν κύκλο. Νικητὴς εἶναι ὁποῖος φτάσει πρῶτος στὴ θέση του.

12. Ἀπλὸς τοπικὸς ἐλληνικὸς χορὸς.

Σύνταξη-Λύση τῶν ζυγῶν.

3η 'Ημερήσια γύμναση.

Παιγνίδι : 'Η κορδέλα.

Όλοι οί μαθητές φέρνουν κορδέλες, πού κρέμονται στο πίσω μέρος τής ζώνης. 'Ενῶ βρίσκονται σέ ἀραιώση, μέ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου, ἀρχίζουν νά τρέχουν μέσα σέ προκαθορισμένο χῶρο, προσπαθώντας νά διαφυλάξουν τήν κορδέλα τους καί νά πάρουν ἀπό τοὺς συμμαθητές τους ὅσες μπορέσουν. 'Εκεῖνος πού συγκεντρώνει περισσότερες κορδέλες ἀνακηρύσσεται νικητής.

1. Αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τή λοξή ἀνάταση 1, κάτω καί χιασμός τῶν χειρῶν μπροστά.

2. Τὸ ἴδιο 3-4.

2. 'Η ἴδια ἀσκηση μέ ἀκροστασία 1-4.

3. Βαθὺ κάθισμα μέ γόνατα ἐνωμένα, κρούση τῶν παλαμῶν σιὸ ἔδαφος 1, ἀνόρθωση τὰ χέρια σέ στεφάνη πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι 2. Τὸ ἴδιο 3,4.

4. Διάσταση-κρούση τῶν μηρῶν μέ τὰ χέρια 1, κρούση τῶν ἀστραγάλων μέ δίπλωση 2-4, ἀπὸ ἐκεῖ κρούση τῶν μηρῶν 3, στήν ἀνόρθωση.

5. Διάσταση-κάμψη τοῦ κορμοῦ ἀριστερά μέ κρούση τοῦ ὁμώνυμου χειροῦ σιὸ γόνατο 1,2, τὸ ἴδιο δεξιὰ 3,4.

6. Διάσταση-πρόπτυξη-στροφές τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιὰ μέ ἡμιέκταση 1,2,3,4.

7. Ἀρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους μπροστά μέ κάμψη (τσαγκάρης) δύο κρούσεις σιὸ γόνατο. Τὸ ἴδιο μέ ἄρση τοῦ δεξιοῦ 1,2.

8. Τρέξιμο 40 μ. (συναγωνισμός).

9. Πάσες μέ τήν μπάλα.

10. Χορὸς τράτα.

4η 'Ημερήσια γύμναση.

Παιγνίδι : Κόττα, ἄλεπού, κοτόπουλο.

Ὁ ψηλότερος μαθητής μπκίνει πρῶτος, οἱ ἄλλοι ἀκολου-

θοῦν μὲ λαβὴ ἀπὸ τὴν μέση. Ἐνας μαθητὴς κάνει τὴν ἄλεπου, ποὺ τρέχει νὰ πιάσει τὸν τελευταῖο τῆς φάλαγγας ἐνῶ ὁ πρῶτος μὲ ἐλιγμούς ἐμποδίζει τὴν ἄλεπου νὰ πιάσει τὸ κοτόπουλο. Τὰ κοτόπουλα ἀκολουθοῦν τοὺς ἐλιγμούς τοῦ πρῶτου.

1. Δυὸ ἀναπηδήσεις ἀπὸ τὴ θέση τῆς προσοχῆς δυὸ ἀπὸ τὴ θέση τῆς διαστάσεως 1,2,3,4.

2. Βαθὺ κάθισμα, δυὸ ταλαντεύσεις στὰ γόνατα 1.2-ἀνόρθωση-διάσταση-αἰώρηση τῶν χειρῶν πίσω μὲ ταλαντεύσεις.

3. Διάσταση-βαθιὰ ἐπίκυψη, δυὸ ταλαντεύσεις 1,2 ἀνόρθωση, διάσταση ἀπὸ τὴν ἔκταση μὲ ταλαντεύσεις 3,4.

4. Διάσταση-μεσολαβή, στροφές τοῦ κορμοῦ ἐναλλακτικὰ ἀριστερά-δεξιὰ μὲ ὁμώνυμη ἡμιέκταση.

5. Διάσταση-θέση τῶν χειρῶν πλεγμένων πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι. Κάμψη τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιὰ.

6. Ἐδραία θέση-στήριξη τῶν χειρῶν στὸ ἔδαφος-γόνατα μπροστὰ ἀπὸ τὸ στήθος. Ἀρση τῆς λεκάνης σὲ σχῆμα Π.

7. Ἀπὸ τὴν ἔδραία θέση στροφή στὴ γονάτιση-μὲ στήριξη στὰ χέρια. Κάθισμα στὶς φτέρνες τρεῖς ταλαντεύσεις, μὲ τὸ 4 σὲ τετραποδικὴ θέση.

8. Σκυταλοδρομία σὲ ἀντιστοιχία.

9. Ἄλμα σὲ ὕψος χωρὶς τεχνικὴ (πέραςμα).

10. Παιγνίδι. Ἡ σημαία. Οἱ δυὸ ζυγοὶ τοποθετοῦνται ὁ ἓνας ἀπέναντι στὸν ἄλλο σὲ ἀπόσταση 40 μ. καὶ ἀριθμοῦνται. Ὁ δάσκαλος φωνάζει ἓναν ἀριθμὸ καὶ οἱ μαθητὲς ποὺ τὸν ἔχουν τρέχουν νὰ πάρουν τὴ σημαία, ποὺ εἶναι στὴ μέση τῆς ἀποστάσεως.

5η Ἡμερήσια γύμναση.

Παιγνίδι: Τὰ ἀγάλματα. Οἱ μαθητὲς βρίσκονται σὲ ἀπόσταση 20 μ. ἀπὸ τὸ δάσκαλο ποὺ ἔχει στραμμένα τὰ νῶτα του πρὸς τοὺς μαθητὲς. Μὲ τὸ παράγγελμά του ἀρχίζουν ὅλοι οἱ μαθητὲς νὰ τρέχουν πρὸς τὸ μέρος του. Ξαφνικὰ ὁ δάσκαλος ἀλλάζει μέτωπο, δίνοντας τὸ παράγγελμα «ἄλτ».

Οἱ μυχθητὲς ἀκίνητοποιοῦνται σὲ ἀγάλματα. "Οσοὶ μετακινῶνται χάνουν.

1. Ἀναπηδήσεις ἀπὸ τῇ θέσῃ τῆς μεσολαβῆς μὲ τὰ δύο πόδια.

2. Πρόταση 1, βαθὺ κάθισμα, στήριξη τῶν δακτύλων στὸ ἔδαφος 2, τάση γονάτων, πρόταση 3-τὰ χέρια κάτω 4.

3. Διάσταση-μεσολαβή, στροφή κορμοῦ ἀριστερά-ὁμώνυμη ἡμιέκταση, τὸ ἴδιο δεξιά.

4. Κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά ἀπὸ τῇ θέσῃ τῆς διαστάσεως.

5. Γονάτιση-στήριξη στὰ χέρια, στροφές τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά μὲ ὁμώνυμη ἡμιέκταση.

6. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη θέσῃ ἄρση τῆς λεκάνης μὲ τάση τῶν σκελῶν.

7. Πρηνὴς κατάκλιση, ἔκταση, οἱ παλάμες στὸ ἔδαφος-κρούση τῶν παλαμῶν στὴν ἀνάταση τρεῖς φορές, στὴν ἀρχικὴ θέσῃ 4.

8. Ἀπὸ τὸ βαθὺ κάθισμα ἄλματα πρὸς τὰ ἔμπρὸς μὲ τὰ χέρια καὶ τὰ σκέλη (κουνελάκια).

9. Σκυταλοδρομία σὲ ἀντιζυγία 30 μ.

10. Ἄλμα σὲ βάθος (ἐφαλτήριο-στρῶμα).

Παιγνίδι : Ὁ λύκος καὶ τὸ ἄρνι.

Σύνταξη-Λύση τῶν ζυγῶν.

6η Ἡμερήσια γύμναση.

Παιγνίδι : Κυνηγητὸ μὲ διακοπή. Τὸ κυνηγητὸ αὐτὸ εἶναι ὅπως τὸ ἀπλὸ κυνηγητὸ, μὲ τὴ διαφορά ὅτι ὁ κυνηγὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κυνηγήσῃ τὸ μαθητὴ, ποὺ πέρασε ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ στὸ μαθητὴ ποὺ κυνηγοῦσε. Ὁ μαθητὴς ποὺ πιάνεται παίρνει τὴ θέσῃ τοῦ κυνηγοῦ.

1. Ἀκροστασία, πρόταση σὲ συνέχεια-ἀποκατάσταση.

2. Ἀκροστασία, ἔκταση σὲ συνέχεια-ἀποκατάσταση.

3. Πρόταση-ἔκταση -πρόταση κάτω.

4. Βαθὺ κάθισμα θέση τῶν δακτύλων στὸ ἔδαφος-ἀνέλιξη (τάση τῶν γονάτων-ἀνόρθωση μὲ βραδὺ ρυθμὸ).

5. Διάσταση μεσολαβή-κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά.

6. Ἐδραία θέση κάμψη καὶ λαβὴ τῶν γονάτων-στροφὲς τοῦ κορμοῦ ἀριστερά δεξιά μὲ ὁμώνυμη ἡμιέκταση.

7. Ὑπτια κατάκλιση-ποδήλατο.

8. Ἀπὸ τὴν ὕπτια κατάκλιση-ἄρση τῶν σκελῶν σὲ θέση κάμψεως-λαβὴ τους μὲ τὰ χέρια (σὲ συνέχεια).

9. Κουτσὸ κατὰ ζεύγη (ὁ ἓνας ἀκίνητος, ὁ ἄλλος περιστρέφεται κουτσαίνοντας).

10. Παιγνίδι : Κατὰ στοίχους σφαίρα κάτω ἀπὸ τὰ σκέλη.

11. Δρόμος 40 μέτρων.

Σύνταξη-Λύση ζυγῶν.

7η Ἡμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι : Σκυταλοδρομία κατὰ ζεύγη. Σὲ ἀπόσταση 5 μ. ἀπὸ κάθε ομάδα, ποὺ εἶναι συντχγμένη σὲ φάλαγγα κατὰ μαθητὴ, τοποθετεῖται ἓνας ὀρθοστάτης ἢ κάποιον ἄλλο ἀντικείμενο. Ὁ πρῶτος μαθητὴς ἀπὸ κάθε ομάδᾳ (στοῖχο) ξεκινᾷ μὲ τὸ σύνθημα τοῦ δασκάλου, κάνει ἓναν κύκλο γύρω ἀπὸ τὸν ὀρθοστάτη καὶ ὅταν φθάσει στὸ σημεῖο τῆς ἐκκινήσεως, πιάνει τὸ δεύτερο ἀπὸ τὸ χέρι καὶ πιάσμενοι χέρι-χέρι ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἴδια διαδρομὴ. Ὅταν φθάσουν στὸ ὕψος τῆς ομάδας τους ἀφήνει ὁ α' τὸν β' στὴ θέση του καὶ πηγαίνει τελευταῖος. Τὸ ἴδιο ἐπαναλαμβάνεται γιὰ ὅλους τοὺς μαθητὲς κάθε ομάδας-μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, ποὺ θὰ κάνει τὴ διαδρομὴ μόνος του.

Νικητρία ἀνακηρύσσεται ἡ ομάδα ποὺ θὰ τελειώσει πρώτη.

2. Πρόταση 1-τὰ χέρια κάτω καὶ πίσω 2-ἀκροστασία, ἀνάταση 3-ἀποκατάσταση 4.

3. Λαβή τῶν χειρῶν πίσω-διαστάσεις σέ συνέχεια.
4. Διάσταση-ἐκταση σέ συνέχεια.
5. Διάσταση-λαβή τῶν χειρῶν πίσω-στροφές τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά.
6. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἀφειτηρία-κάμψη τοῦ κορμοῦ ἐμπρὸς-ἀνόρθωση, ἐκταση τοῦ κορμοῦ πίσω.
7. Κατὰ ζεύγη, ἓνας στὴν τετραποδικὴ θέση, ὁ ἄλλος τὸν ὑπερπηδᾷ. Ἐναλλαγὴ ἀντιθέτως.
8. Κυβίστηση ἐμπρὸς (τούμπα).
9. Ἄλμα σέ μῆκος μὲ ἀπλὸ τρόπο.
10. Τοπικὸς χορὸς.
11. Παιγνίδι : Τὸ μαντηλάκι.

8η Ἡμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι : Τὸ κομμένο φίδι. Οἱ ομάδες εἶναι σέ φάλαγγα κατὰ μαθητὴ πιασμένοι ἀπὸ τοὺς ὤμους. Κάθε ομάδα προσπαθεῖ νὰ κόψει τὴν οὐρὰ τῶν ἀντίπαλῶν ομάδων, ἀφοῦ προφυλάσσει ταυτόχρονα τὴ δική της. Κερδίζει ἡ ομάδα ποὺ θὰ μείνει μὲ περισσότερους μαθητές.
2. Ἐκταση 1, κάτω τὰ χέρια 2, -ἀνάταση μὲ κρούση τῶν παλαμῶν 3 - τὰ χέρια κάτω 4.
3. Διάσταση ἐκταση σέ συνέχεια.
4. Διάσταση - κυκλικὴ περιφορὰ καὶ τῶν δύο χειρῶν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στῆθος.
5. Διάσταση - ἀνάκαμψη - στροφές τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά.
6. Διάσταση - ἀνάκαμψη - κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά-δεξιά.
- 7 Ἡμιπρηνὴς θέση - ἐναλλαγὴ τῶν σκελῶν

8. Γονάτιση - στήριξη τῶν χειρῶν - ἄρσεις τῶν σκελῶν ἐναλλακτικὰ πίσω τεντωμένων.

9. Θέση τῶν χειρῶν τεντωμένων στοῦ ἔδαφος (κεφάλι ἐμπρός), λάκτισμα πρὸς τὰ ἄνω μὲ ψαλιδισμό (προετοιμασία γιὰ κατακόρυφη ἀναστροφή).

10. "Αλμα σὲ ὕψος μὲ ἀπλὸ τρόπο.

11. Παιγνίδι : Βαρελάκι ἢ σκαμνάκια.

12. Δρόμος 30 μ. μὲ πέρασμα (ὑπερπήδηση) ἐνὸς ἐμποδίου (σχοινιοῦ).

Σύνταξη - Λύση ζυγῶν

9η Ἡμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι : Κυνήγι πουλιῶν. Στὴ ράχη κάθε μαθητῆ καρφιτσώνεται ἓνα χαρτάκι μὲ τὸ ὄνομα ἐνὸς πουλιοῦ. Μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου κάθε μαθητῆς προσπαθεῖ νὰ διαβάσει τὰ χαρτάκια τῶν ἄλλων, ἐνῶ φυλάγει ταυτόχρονα στὴ ράχη του τὸ χαρτάκι. Ἐκεῖνος ποὺ θὰ διαβάσει τὰ περισσότερα εἶναι ὁ νικητής.

2. Ἐπιτόπιες ἀναπηδήσεις μὲ τὰ δύο σκέλη καὶ σὲ συνέχεια μὲ τὸ ἀριστερὸ - δεξιό.

3. Πρόταση - τρεῖς κρούσεις τῶν παλαμῶν 1,2,3 ἔκταση 4.

4. Πρόταση - πρόπτυξη 1 - ἔκταση τοῦ κορμοῦ 2 - πρόταση 3, τὰ χέρια κάτω 4.

5. Διάσταση - δίπλωση, δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν κοντὰ στοῦ ἔδαφος - ἀνόρθωση - ἀνάταση (τὰ χέρια ἀπὸ τὰ πλάγια) δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν.

6. Διάσταση, θέση τῶν χειρῶν πλεγμένων πάνω στοῦ κεφάλι - κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ - δεξιὰ.

7. Ἀπὸ τὴν προηγούμενη ἀφეთηρία στροφὲς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ - δεξιὰ.

8. Πρηνής κατάκλιση - λαβή τῶν ἄκρων τῶν ποδιῶν (στυπόχαρτο) ἄρση τοῦ στήθους. Ἐδραία θέση - δίπλωση.

9. Πλάγια βήματα ἀριστερά - δεξιὰ με σύγχρονη ἔκταση τῶν χειρῶν.

10. Σκυταλοδρομία σὲ ἀντιζυγία 30μ.

11. Δρόμος κατὰ ζεύγη με μεταφορὰ συμμαθητῇ ἐπάνω στὴ ράχη.

12. Ρίψη λαστιχένιας μπάλας.

Σύνταξη - Λύση ζυγῶν.

10η Ἡμερήσια γύμναση.

1. Παιγνίδι : Τὰ ἀγαλματάκια (ἔχει περιγραφεῖ).

2. Ἐπιτόπιες ἀναπηδήσεις με τὰ δύο σκέλη καὶ ἔμπρὸς - πίσω.

3. Διάσταση - ἀνάταση κρούση τῶν παλαμῶν 1, ἀποκατάσταση, κρούση τῶν παλαμῶν πίσω 2.

4. Ἡμιανάταση - ταλαντεύσεις τῶν χειρῶν πίσω, τὸ ἓνα χέρι ἀπὸ τὴν ἀνάταση, τὸ ἄλλο ἀπὸ τὴν προσοχὴ καὶ ἔπειτα ἐναλλαγὴ.

5. Ἐκβολὴ τοῦ σκέλους πίσω στηριζόμενο στὰ δάκτυλα - ἀνάταση με λαβὴ τῶν χειρῶν καὶ ἔκταση τοῦ κορμοῦ.

6. Διάσταση - σύμπτυξη - περιφορὰ τῶν ἀγκώνων κυκλικὰ (ἀπὸ μπροστὰ καὶ ἀπὸ πίσω).

7. Διάσταση - στροφὲς τοῦ κορμοῦ ἀριστερά - δεξιὰ - με ὁμόνυμη αἰώρηση τῶν χειρῶν καὶ με ἑτερόνυμη ἀκροστασία.

8. Κατακόρυφη ἰσορραπία με στηρίξη τῶν χειρῶν καὶ τοῦ κεφαλιοῦ (τριγωνικὴ).

9. Κυβιστήσεις ἔμπρὸς ἐπάνω σὲ στρώματα ἢ σὲ χόρτο.

10. Ἐδραία θέση, στήριξη τῶν χειρῶν - ἄρση τῆς λεκάνης.

11. Παιγνίδι : Κατὰ στοίχους διάσταση - μεταφορά τῆς σφαίρας ἐπάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι τοῦ πρώτου πρὸς τὸν τελευταῖο.

12. Δρόμος συναγωνιστικὸς 40 μ.

Ε' καὶ ΣΤ' ΤΑΞΕΙΣ

1η Ἡμερήσια γύμναση (Ἀρρένων).

1. Σύνταξη σὲ τριάδες, βάδιση, κλίσεις.

2. Παιγνίδι : Κεφαλὴ καὶ οὐρά. Ἀραίωση κατὰ στοίχους καὶ μὲ τὸ παράγγελμα «κεφαλὴ», οἱ πρῶτοι παραμένουν ἀκίνητοι, ἐνῶ ὅλοι οἱ ὑπόλοιποι μαθητὲς τρέχουν γύρω ἀπὸ τοὺς πρώτους καὶ ἐπανερχοῦνται στὴ θέση τους. Μὲ τὸ παράγγελμα οὐρά, γίνεται τὸ ἀντίθετο, δηλαδὴ παραμένουν ἀκίνητοι οἱ τελευταῖοι μαθητὲς.

3. Δυὸ ἀναπηδήσεις, στὸν τρίτο χρόνο διάσταση ἔκταση 1-4.

4. Κάθισμα βαθύ, δύο ταλαντεύσεις στὰ γόνατα, χέρια στὸ ἔδαφος (πλάγια) 1-2 τάση τῶν γονάτων, δύο διπλώσεις μὲ τὰ χέρια ἔμπρὸς 3-4 ἀνόρθωση ἀνάταση, δύο τάσεις τῶν χειρῶν πρὸς τὰ πίσω 5-6.

5. Διάσταση πλέξη τῶν χειρῶν πίσω - δίπλωση - ταλαντεύσεις τοῦ κορμοῦ ἔμπρὸς 1-2, ἀνόρθωση ἔκταση τοῦ κορμοῦ πίσω 3-4.

6. Διάσταση ἔκταση - αἰώρηση τῶν χειρῶν μέχρι τὴ νπρόταση ἀφοῦ περάσουν ἀπὸ κάτω 1, συνέχεια κάτω, ἔκταση μὲ κατάληξη στὴν ἀνάκαμψη 2- δύο κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά 3-4. Τὸ ἴδιο ἀπὸ τὴν ἀρχὴ γιὰ νὰ ἀκολουθήσουν δύο κάμψεις τοῦ κορμοῦ δεξιὰ.

7. Τὸ δεξιὸ χερί πίσω ἀπὸ τὴ μέση - αἰώρηση τοῦ ἀριστεροῦ στὴν πρόταση 1 - ἡμιέκταση μὲ ὁμώνυμη στροφή τοῦ κορμοῦ 2, ἐπαναφορά ἔμπρὸς 3 κάτω τὸ χερί 4. Ἐπανάληψη κατὰ βούληση. Ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν, τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀριστερὸ χερί.

8. Έδραία θέση, κάμψη τῶν σκελῶν, ἄρση τῆς λεκάνης 1 - κάτω 2 - τάση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1 - κάτω δύο - τοῦ δεξιοῦ 1 - κάτω 2 - ἄρση καί τῶν δύο σκελῶν 1-2.

9. Ὀκλαδὸν σύμπτυξη - στροφή καὶ διπλωση ἀριστερά, τὸ δεξιὸ αὐτὶ ἐπάνω στὸ ἀριστερὸ γόνατο 1 ἀνόρθωση στὴ θέση τοῦ ὀκλαδὸν 2 - τὸ ἴδιο ἀντίθετα 3 - ἀνόρθωση ὅπως προηγουμένως 4 - ὀρθιοὶ χωρὶς χρῆση τῶν χειρῶν.

10. Έδραία θέση - κάμψη τῶν γονάτων, λαβὴ τῶν ἄκρων, κύλισμα πίσω, ἀνόρθωση (βάρκα).

11. Ἀνὰ ζεύγη ὁ ἓνας ἀνυψώνει τὸν ἄλλο στὴν ἡμικατακόρυφη ἀναστροφή.

12. Τρεῖς ἀναπηδήσεις ἐπὶ τόπου, κάθισμα 1-4.

13. Ὅργανα : Πλινθίον - στρῶμα κατὰ πλάτος : α) Διπλὸ πάτημα στὸ ἔδαφος ἀνάβαση στὸ πλινθίον στὸ βαθὺ κάθισμα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ κυβίστησις. Σὲ συνέχεια ἀπλὴ διαπέρασις τοῦ στρώματος μὲ τὸ ἓνα σκέλος ἐμπρὸς καὶ τὰ χέρια σὲ ἔκτασις.

β) Πλινθίον, στρῶμα κατὰ μῆκος.

Ἡ ἴδια ἀνάβαση στὸ πλινθίον, στήριξη τῶν χειρῶν ἐμπρὸς ὑπερπήδησις σὲ διάστασις κυβίστησις ἐπάνω στὸ στρῶμα.

14. Δρόμος 50 μ. ἄλμα σὲ ὕψος μὲ ἀπλὴ τεχνική. Σκυταλοδρομία ὁμαδικὴ κατ' ἀντιζυγία.

Σύνταξις - Λύσις τῶν ζυγῶν.

2η Ἡμερήσια γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις σὲ τριάδες - βάδισμα.

2. Παιγνίδι : Δρομικὸ παιγνίδι κατὰ στοίχους. Μὲ τὸ παράγγελμα τοῦ δασκάλου οἱ πρῶτοι μαθητὲς τοῦ στοίχου τρέχουν ἀπὸ τὰ ἀριστερὰ γύρω ἀπὸ τὸν στοῖχον τοὺς καὶ ὅταν ξανάρθουν στὴ θέση τοὺς, ἐκμινοῦν οἱ δεῦτεροι κ.ο.κ. μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου μαθητῆ καθε στοίχου. Νικητὴς ἀνακηρύσσεται ὁ στοῖχος ποὺ θὰ τελειώσει πρῶτος.

3. Ἀπὸ τὴν στάση τῆς προσοχῆς - ἔκταση - χιασμός τῶν χειρῶν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στῆθος στὴν ἔκταση μὲ ταλαντεύσεις, 2 ἢ ἴδια ἄσκηση μὲ ἐλαφρὴ κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 3-4. Τέσσερις φορὲς τὴν πρώτη καὶ τέσσερις τὴ δεύτερη ἄσκηση.

4. Πρόταση - ἔκταση μὲ αἰώρηση ἀπὸ τὰ κάτω 1-2, αἰώρηση τῶν χειρῶν μὲ ταλαντεύσεις κάτω - ἐμπρὸς - ἄνω καὶ πλάγια μὲ ἀναπήδηση στὴ διάσταση 3-4. Ἡ ἴδια ἄσκηση μὲ περιφορὰ τῶν χειρῶν κάτω - ἐμπρὸς - κάτω πλάγια 1-2 καὶ κάτω ἐμπρὸς - ἄνω - πλάγια καὶ κάτω καὶ μὲ ἀναπήδηση στὴν στάση τῆς προσοχῆς 3-4.

5. Ἀκροστασία-πρόταση οἱ παλάμες στραμμένες πρὸς τὸ ἔδαφος 1-κάμψεις καὶ τάσεις τῶν γονάτων μὲ ταλαντεύσεις, τὰ χέρια πίσω 2 - μὲ ταλαντεύσεις ἀνόρθωση, τὰ χέρια ἐμπρὸς 3 - τὰ χέρια πίσω 4.

6. Διάσταση-δίπλωση τρεῖς ταλαντεύσεις 1-2-3 καὶ στὸν 4ο χρόνο λαβὴ τῶν γονάτων ὀριζόντια πρόκυψη.

7. Διάσταση-στροφὲς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ-δεξιὰ μὲ ὁμόνυμη αἰώρηση τῶν χειρῶν καὶ μὲ ἑτερόνυμη ἡμιακροστασία 1-2.

8. Διάσταση-ἡμιανάκαμψη τοῦ ἀριστεροῦ-θέση τοῦ ἀριστεροῦ πίσω ἀπὸ τὴν μέση-διπλὴ κάμψη μὲ ταλαντεύσεις ἀριστερὰ 1-2, ἀνόρθωση ἔκταση, οἱ παλάμες στραμμένες πρὸς τὰ ἄνω, διπλὴ διάσταση τοῦ κορμοῦ 3-4. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα 1,2,3,4.

9. Τρεῖς ἐπιτόπιες ἀναπηδήσεις στὸν 4ο χρόνο κάθισμα βαθύ.

10. Γονάτιση - στήριξη στὰ τέσσερα - ἀπ' ἐκεῖ ἄρση τοῦ σκέλους πίσω τεντωμένου, ἑτερόνυμη ἡμιανάταση 1, σὲ θέση 2. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα 1,2.

11. Αἰώρηση τοῦ σκέλους τεντωμένου ἐμπρὸς καὶ ἄνω καὶ πίσω τῶν χειρῶν μὲ ἁρμονικὴ ἀντίθεση. (Ἀριστερὸ πόδι-δεξιὸ χέρι).

Τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

12. "Αλμα σὲ μῆκος, ἀπλὴ τεχνικὴ.

13. Χορὸς Καλαματιανός.

14. Σφαιροπόλεμος (κατάσκοποι).

15. Σύνταξη - Λύση ζυγῶν.

3η Ἡμερήσια γύμναση (Ἀρρένων).

1. Σύνταξη κατὰ τριάδες - βάδισμα - τροχάδην.

2. Λύση ζυγῶν - τρέξιμο 20-30 μ. Ἀνασύνταξη.

3. Διάσταση ἔκταση - κάμψη τῶν γονάτων ἐναλλακτικὰ (κυματισμός).

4. Πρόταση 1-τάλάντευση στὰ γόνατα μὲ αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω καὶ πίσω - τάση τῶν γονάτων πρόταση 3-περιφορά τῶν χειρῶν ἀπὸ τοὺς ὤμους κυκλικὰ 4.

5. Διάσταση ἔκταση - κάμψη τῶν γονάτων ἐναλλακτικὰ (κυματισμός).

6. Διάσταση-ἔκταση-χιασμός τῶν χειρῶν μπροστὰ ἀπὸ τὸ στήθος μὲ ταλαντεύσεις 1-2. Ἐπίκυψη ταλάντευση μὲ χιασμό τῶν χειρῶν ἀνόρθωση 3-4.

7. Διάσταση - στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά, θέση τῶν χειρῶν ἑστὸ ἔδαφος - τρεῖς ταλαντεύσεις, στὸν 4ο χρόνο ἀνόρθωση στὴ διάσταση, τὸ ἴδιο δεξιά.

8. Ὑπτια κατάκλιση, ποδήλατο.

9. Κατακόρυφη ἰσορροπία μὲ στήριξη τῶν χειρῶν καὶ τοῦ κεφαλιοῦ στὸ ἔδαφος (σὲ σχῆμα τριγώνου χέρια κεφάλι) μὲ βοηθό.

10. Ἀναλάκτιση - ἄρση τῶν σκελῶν ἐναλλακτικὰ κρούση τοῦ προταμένου χεριοῦ προχωρητικὰ.

11. Ρίψη ἐλαστικῆς σφαίρας.

12. Χορὸς κλέφτικος (Τσάμικος).

13. Άσκηση στην πάσα τοῦ μπάσκει με δύο χτυπήματα τῆς μπάλας στοῦ ἔδαφος.

14. Σύνταξη - Λύση τῶν ζυγῶν.

4η Ἡμερήσια γύμναση (Ἀρρένων).

Παιγνίδι : Τὰ κοκοράκια : Κατὰ ζεύγη με τὰ χέρια δεμένα πίσω οἱ μαθητὲς ὠθοῦν με τοὺς ὤμους ἐνῶ στηρίζονται στοῦ ἑνα πόδι μέχρις ὅτου ἕνας πατήσῃ καὶ στὰ δύο πόδια.

1. Περιφορά τῶν χειρῶν κυκλικά ἀπὸ ἐμπρὸς καὶ ἀπὸ πίσω.

2. Ἑκταση - κάμψη τῶν γονάτων ταλαντευτικά με χιασμό τῶν χειρῶν ἐμπρὸς καὶ ἐπαναφορά στὴν ἑκταση σὲ συνέχεια.

3. Προβολὴ ἀριστερὰ - δεξιὰ με ἑκταση τρεῖς ταλαντεύσεις με τὸ 4 στὴν προσοχή.

4. Διάσταση - ἐπίκυψη, ταλάντευση τοῦ κορμοῦ 1-2. Δίπλωση ταλάντευση τοῦ κορμοῦ 3,4 ἀνόρθωση διάσταση ἀπὸ τὴν ἑκταση 5,6.

5. Διάσταση ἡμιανάκαμψη τοῦ ἀριστεροῦ, ἡμιμεσολαβὴ τοῦ δεξιοῦ -δύο κάμψεις δεξιὰ, τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

6. Διάσταση - ἑκταση στροφὲς τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ - δεξιὰ με αἰώρηση τῶν χειρῶν στοῦ ὕψος τῆς ἐκτάσεως καὶ ἐτερόνυμη ἡμιακροστασία.

7. Βαθὺ κάθισμα θέση τῶν παλαμῶν στοῦ ἔδαφος 1 -ἐκλάκτιση 2-ἀπαγωγή 3-προσαγωγή 4-συσπείρωση 5-ἀνόρθωση 6.

8. Πρηνὴς κατάκλιση-λαβὴ τῶν ἄκρων τῶν ποδιῶν-ἑκταση κορμοῦ (στυπὸχαρτο).

9. Ἀπλὲς κυβιστήσεις ἐμπρὸς (τούμπα).

10. Σκυταλοδρομία 40 × 50 μ. κατ' ἀντιζυγία.

11. Τοπικὸς χορὸς.

12. Προπόνηση στὴν καλαθιά (σοῦτ τοῦ μπάσκει).

13. "Αλμα σὲ ὕψος.

14. Σύνταξη - Λύση ζυγῶν.

1η Ἡμερήσια γύμναση (Θηλέων).

1. Σύνταξη σὲ φάλαγγα κατὰ τριάδες-βάδισμα κλίσεις.

2. Σχήματισμός κύκλου : α) ποικιλία βαδίσεων, σὲ ὁλόκληρο τὸ πέλμα, στὰ δάχτυλα καὶ συνδυασμὸ αὐτῶν, β) τροχάδην ἐμπρός, ἐπὶ τόπου καὶ συνδυασμὸς αὐτῶν.

Ἀραιώση σὲ παράταξη.

3. Ἑκταση - αἰώρηση τῶν χειρῶν σὲ κύκλο - κάτω χιαστί, ἀνάταση-ἑκταση-κάτω χιαστί 2, τὸ ἴδιο σὲ ἀντίθετη φορά-ἀπὸ τὰ κάτω ἑκταση - ἀνάταση-χιαστί-ἀνάταση-ἑκταση 1-κάτω χιαστί 2, τὸ ἴδιο μὲ κάμψη, τῶν γονάτων.

4. Προσοχή. Πρόταση - συσπείρωση μὲ αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω καὶ πίσω μὲ σύγχρονη κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 1-ἀνόρθωση μὲ αἰώρηση τῶν χειρῶν ἐμπρὸς καὶ μὲ σύγχρονη κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 2-στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μὲ αἰώρηση τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ κάτω καὶ πίσω 3, ἐπαναφορὰ στὴν πρόταση ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο 4, ἐπανάληψη τῆς ἀσκήσεως μὲ στροφή τοῦ κορμοῦ δεξιὰ 5-8.

5. Διάσταση ἑκταση - κάμψη τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους δίπλωση ἀριστερὰ μὲ αἰώρηση τῶν χειρῶν χιαστί 1-ταλάντευση ἀνόρθωση τάση τοῦ σκέλους ἑκταση 2 - κρούση τῶν παλαμῶν πρὸ τοῦ στήθους ἀνάταση ἑκταση 3, τὸ ἴδιο δεξιὰ 4-6.

6. Προσοχή, λαβὴ τῶν χειρῶν πίσω πλεγμένων 1-ὀρίζοντια πρόκυψη 2-χαλάρωση ἀνόρθωση 3-4.

7. Γονάτιση τάση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους πλάγια, τὰ χέρια πάνω ἀπὸ τὸ κεφάλι-τρεῖς πλάγιες κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ 1-3, ἐπαναφορὰ στὴν ἀφετηρία 4, τὸ ἴδιο ἀντίθετα 5-8.

8. Γονάτιση, στήριξη τῶν χειρῶν μπροστὰ στὸ ἔδαφος

τάση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους πίσω με σύγχρονη ἔκταση τῆς κεφαλῆς πίσω 1, κάμψη τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ τῆς κεφαλῆς ἔμπρὸς - τὸ μέτωπο στὸ γόνατο 2, τὸ ἴδιο σὲ συνέχεια. Ἡ ἀσκηση ἐπαναλαμβάνεται με τὸ δεξι σκέλος.

9. Ἐδραία θέση - κάμψη τῶν γονάτων λαβὴ τῶν χειρῶν κάτω ἀπὸ τὰ γόνατα-τέσσερις κρούσεις τῶν δακτύλων τῶν σκελῶν στὸ ἔδαφος 1-4, ὕπτια κατάκλιση- ἄρση τῶν σκελῶν σὲ κάμψη 5-6, ἑλαφρὰ στὴν ἀφετηρία 7-8,

10. Ἀνὰ ζεύγη ἀντιμέτωποι, λαβὴ τῶν χειρῶν ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους με κάμψη πίσω τῆς μιᾶς ἰσορροπία 1-ἐπαναφορά 2, τὸ ἴδιο με ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 3, ἀποκατάσταση 4, βαθὺ κάθισμα συσπείρωση 5-ἀνόρθωση 6. Ἡ ἀσκηση ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ αὐτὴ πού συνασκεῖται.

11. Λὰξ ἐπαλὰξ.

Ἀσκήσεις σὲ στρώματα.

Κυβιστήσεις.

Κατακόρυφη ἀναστροφή με βοήθ.

Ἀγωνιστική.

Ἄλμα σὲ μῆκος. Πάσες καὶ τρίπλες τοῦ μπάσκετ.

2η Ἡμερήσια γύμναση (Θηλέων).

1. Τακτικὲς ἀσκήσεις Βάδισμα.

2. Σχηματισμὸς κύκλου : α) Ποικιλία βαδίσεων-8 βήματα βάδην (1-8), 4 βήματα στα δάχτυλα (1-4), καὶ 4 ἀπὸ τὸ βαθὺ κάθισμα (5-8).

β) Τροχάδην 8 βήματα τροχάδην (1-8), 4 ἐπὶ τόπου (1-4), 4 πίσω (5-8).

3. Βήματα χάπα (ἀναπήδηση στὸ ἓνα σκέλος προχωρητικά, ἄρση με κάμψη τοῦ ἄλλου 1, τὸ ἴδιο ἀντίθετα 2).

4. Ἀνάταση, τάση ἐναλλακτικὰ τῶν χειρῶν (τέντωμα ψηλὰ) 1-4-τάση καὶ τῶν δύο χειρῶν 1- με ἔκταση αἰώρηση τῶν χειρῶν ἔμπρὸς χιαστί 2, ἀπὸ τὸν ἴδιο δρόμο (ἐκτάσεως) ἐπαναφορά στὴν ἀνάταση 3-4.

5. Πρόταση. Συσπείρωση αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω καὶ πίσω 1-ἀνόρθωση με αἰώρηση τῶν χειρῶν ἔμπρὸς καὶ

κάμψεις τῶν γονάτων 2, ἔκταση κορμοῦ καὶ χειρῶν 3, στήν πρόταση 4.

6. Προσοχή. Στροφές τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ μὲ κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων καὶ ὁμώνυμη αἰώρηση τῶν χειρῶν 1-2, στροφή ἀριστερὰ προχωρητικὰ τὰ χέρια στήν ἔκταση 3-4, τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

7. Διάσταση—ἐκταση. Πρόκυψη ὀριζόντια (90°), αἰώρηση τῶν χειρῶν στήν ἀνάταση 1-2, τάση κορμοῦ καὶ χειρῶν 3, ἀνάκαμψη ἐκταση τῶν χειρῶν πλάγια 4.

8. Ὑπτια κατάκλιση. Ἀνόρθωση τοῦ κορμοῦ, ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους μὲ κάμψη λαβὴ (τὸ μέτωπο στὸ γόνατο). Ἐπαναφορά στήν ἀρχικὴ θέση.

Τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀντίθετο σκέλος.

9. Ἰσορροπία ἀνὰ ζεύγη. Λαβὴ ἐμπρὸς χιαστί. Ἀρση μὲ κάμψη τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1, τάση πίσω ἰσορροπία 2-3, ἀποκατάσταση 4.

10. Ἀναπηδήσεις στὸ δεξιὸ σκέλος μὲ σύγχρονη ἐκβολὴ τοῦ ἀριστεροῦ στὴ φτέρνα 1, σταύρωμα στὸ δεξιόν, στήριξη στὰ δάχτυλα 2, διπλὴ ἀναπήδηση στὸν τόπο μὲ τὰ δύο σκέλη 3-4. Τὸ αὐτὸ ἀντίθετα 5-8.

Ἀσκήσεις ἐπάνω σὲ στρώματα.

Γέφυρα-ἀνακυβίστηση-πλάγια κυβίστηση (τροχὸς) ὑπερπήδηση ἐφαλτηρίου.

Πετοσφαίριση (βόλεϋ-μπῶλ) σὲ κύκλους.

3η Ἡμερήσια γύμναση (Θηλέων).

Τακτικὲς ἀσκήσεις.

Σὲ κύκλο ἀνὰ ζεύγη :

1. Ἀλλαγὴ βήματος ἐμπρὸς πρὸς τὴ φορά τοῦ κύκλου μὲ τὸ ἀριστερὸ σκέλος 1-2, μὲ τὸ δεξιὸ σκέλος 3-4 σὲ συνέχεια (βήματα πόλκας).

2. Τρεῖς πλάγιες ἀλλαγές βήματος μὲ τὸ δεξιὸ σκέλος πρὸς τὰ ἔξω 1-2-3, ἀναπήδηση στὰ δύο σκέλη 4, τὸ ἴδιο μὲ τὸ ἀριστερὸ σκέλος πρὸς τὸ κέντρο (5-8).

Στην ἀραίωση.

3. Ένα πλάγιο βήμα πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲ τὸ ἀριστερὸ σκέλος καὶ βήμα χιαστί τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ (μπροστὰ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ) 1 (ένα), πλάγιο βήμα τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲ σύγχρονη ἄρση τοῦ δεξιοῦ 2. Πλάγιο βήμα τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ βήμα χιαστί τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὰ δεξιὰ (μπροστὰ ἀπὸ τὸ ἀριστερὸ) 3 (τρία), πλάγιο βήμα τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ μὲ σύγχρονη ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ 4. Τὸ ἴδιο συνέχεια.

4. Βαθὺ κάθισμα, στήριξη τῶν χειρῶν στὸ ἔδαφος ταλάντευση 1-2, τάση τῶν γονάτων δύο διπλώσεις 3-4, βαθὺ κάθισμα στήριξη τῶν χειρῶν στὸ ἔδαφος ταλάντευση 5-6, κρούση τῶν πάλαιμῶν στὰ γόνατα 7, ἀνόρθωση 8.

5. Διάσταση ἔκταση-ὀριζόντια πρόκυψη ἀνάταση σὲ δύο χρόνους 1-2, ἐπίκυψη 3-4, δύο διπλώσεις 5-6, ἀνέλιξη 7-8.

6. Ἀλλαγὴ βήματος μὲ τὸ ἀριστερὸ σκέλος 1-2, ἰσοροπία στὸ ἀριστερὸ σκέλος ἄρση τοῦ δεξιοῦ πίσω 3-4, ἀλλαγὴ βήματος μὲ τὸ δεξιὸ σκέλος 1-2, ἰσοροπία στὸ δεξιὸ ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ πίσω 3-4.

7. Προσοχὴ αἰώρηση τοῦ ἀριστεροῦ χειροῦ στὴν ἡμιπρόταση τοῦ δεξιοῦ ἐλαφρὰ πίσω καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ δεξιὰ μὲ σύγχρονη ἐλαφρὴ κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 1, ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μὲ σύγχρονη ἐλαφρὴ κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 1, ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μὲ σύγχρονη ἐλαφρὴ κάμψη τῶν γονάτων 2, ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ δεξιὰ μὲ σύγχρονη κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 3, ἐπίκυψη ἡμιανάταση ἀριστερὰ 4, τὸ ἴδιο ἀντίθετα 5-6-7-8.

8. Ἐκταση-πλάγια κάμψη τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ ἡμιανάταση δεξιὰ 1-ἐπαναφορὰ τοῦ κορμοῦ στὴν ὀρθία θέση ἔκταση 2-πλάγια κάμψη τοῦ κορμοῦ δεξιὰ ἡμιανάταση ἀριστερὰ 3-ἐπαναφορὰ τοῦ κορμοῦ στὴν ὀρθία θέση 4, στροφή τῶν

παλαμιῶν ἐλαφρὴ κάμψη καὶ τάση τῶν χεριῶν μὲ σύγχρονη κάμψη καὶ τάση τῶν γονάτων 5-ἀνάταση 6- τάση στὴν ἀνάταση 7, ἔκταση.

9. Ὑπτια κατάκλιση τὰ χέρια παράλληλα πρὸς τὸ σῶμα- ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεντωμένου 1-ἀποκατάσταση στὴν ἀφετηρία 2, ἄρση τοῦ δεξιοῦ σκέλους τεντωμένου 3- ἀποκατάσταση 4, ἄρση καὶ τῶν δύο σκελῶν τεντωμένων σὲ δύο χρόνους 5-6, ἀποκατάσταση στὴν ἀφετηρία 7-8.

10. Ὑπτια κατάκλιση ἔκτασὴ τῶν χεριῶν. Ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1, τὸ ἀριστερὸ σκέλος φέρνεται πρὸς τὸ δεξιὸ χέρι χιαστί 2, ἐπαναφορά, ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους στὴν κατακόρυφη θέση 3, ἀποκατάσταση στὴν ἀφετηρία 4, τὸ ἴδιο ἀντίθετα 5-8.

11. Δύο ἀναπηδήσεις στὰ δύο σκέλη 1-2, ἀναπήδηση διά- σταση στὸν ἀέρα, πτώση στὰ δύο σκέλη 3. Τὸ ἴδιο συνέχεια.

Κυβίστηση-ἀνακυβίστηση.

Ἀγωνιστικὴ : Δρόμος 50μ. Παιγνίδι : Γερμανικὸ.

Τοπικὸς ἐθνικὸς χορὸς (Μακεδονικὸς).

4η Ἡμερήσια γύμναση (Θηλέων).

1. Τακτικὲς ἀσκήσεις. Σὲ κύκλο 1. Διπλὴ ἀναπήδηση στὸ δεξιόν, ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεντωμένου ἐμπρὸς 1-2, τὸ ἴδιο ἀντίθετα 3-4, 4 βηματάκια τροχάδην ἐμπρὸς ἀρχίζοντας μὲ τὸ δεξιόν (δεξ.ἀρ.-δεξ.ἀρ.).

2. Βήματα ἀλλαγὴ (πόλκα) μὲ τὸ ἀριστερὸ σκέλος 1-2, τὸ ἴδιο μὲ τὸ δεξιόν 3-4, βῆμα ἐμπρὸς μὲ τὸ ἀριστερὸ ἀναπή- δηση ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἐμπρὸς σὲ κάμψη 5-6, βῆμα ἐμπρὸς μὲ τὸ δεξιόν ἀναπήδηση ἄρση τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἐμπρὸς σὲ κάμψη 7-8, τὸ ἴδιο συνέχεια.

Στὴν ἀραιώση.

3. Πλάγιο βῆμα ἀριστερὰ κλίσση ἀριστερὰ μὲ σύγχρονη αἰώρηση τῶν χεριῶν πρὸς τὰ ἀριστερὰ πρόταση 1, ὀριζόντια πρόκυψη ἀνάταση 2, κάμψη γονάτων χαλάρωση 3, ἀνέλιξη 4. Πλάγιο βῆμα δεξιὰ κλίσση δεξιὰ μὲ σύγχρονη αἰώρηση τῶν χεριῶν πρὸς τὰ δεξιὰ πρόταση 5, ὀριζόντια πρόκυψη,

ανάταση 6, κάμψη γονάτων χαλάρωση 7, ανέλιξη 8.

4. Διάσταση - κάμψη του κορμού αριστερά 1, δεξιά 2, αριστερά 3, ταλάντευση στην κάμψη αριστερά 4, το ίδιο αντίθετα.

5. Γονάτιση πρόταση - ετερόπλευρο κάθισμα αριστ. 1, ανόρθωση στη γονάτιση 2, ετερόπλευρο κάθισμα δεξιά 3, ανόρθωση στη γονάτιση 4.

6. 'Ανά ζεύγη αντιμέτωποι, πρηνής κατάκλιση, έκταση των χεριών λαβή-άρση του κορμού υπερέκταση 1, πρηνής κατάκλιση 2.

7. 'Εδραία θέση διαστάσεις - διπλώσεις συνέχεια.

8. Προσοχή έκταση των χεριών επιτόπιες αναπήδησεις και στά δυο σκέλη 1, αναπήδηση με το δεξιό άρση του αριστερού τεντωμένου πίσω 2, δύο βήματα τροχάδην εμπρός (αριστερά, δεξιά) (3-4), το ίδιο συνέχεια, 'Αγωνιστική. Σκυταλοδρομία κατ' αντιζυγία 50μ. "Αλμα σε ύψος.

Παιγνίδι : Πετοσφαίριση (βόλεϋ - μπώλ).

5η 'Ημερήσια γύμναση (Θηλέων).

Τακτικές ασκήσεις.

Σε κύκλο :

1. Διπλή αναπήδηση στο δεξιό σκέλος σε τάση άρση του αριστερού σκέλους χιαστί μπροστά από το δεξιό 1-2, διπλή αναπήδηση στο αριστερό άρση του δεξιού σκέλους 3-4, άρση του αριστερού εμπρός σε τάση 5, αναπήδηση στο αριστερό άρση του δεξιού εμπρός τεντωμένου 6, αναπήδηση στο δεξιό άρση του αριστερού εμπρός τεντωμένου 7 αναπήδηση στο αριστερό άρση του δεξιού εμπρός τεντωμένου 8. (5-6-7-8 γίνεται προχωρητικά).

2. Προβολή αριστερού σκέλους τὰ χέρια χιαστί κάτω και εμπρός 1-2, ανόρθωση ακροστασία στο αριστερό σκέλος, προβολή του δεξιού σκέλους τὰ χέρια από την έκταση στην ανάταση 3-4. Το ίδιο συνέχεια.

Στήν ἀραίωση.

3. Πόδια στήν προσοχή ἔκταση-δίπλωση αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω χιαστί ἀνόρθωση ἀνάταση 1 (ἕνα), βῆμα ἔμπρός μέ τὸ ἀριστερὸ τὸ δεξιὸ σκέλος πλησιάζει τὸ ἀριστερὸ (προσοχή) πρόταση 2-συσπείρωση 3-ἀνόρθωση ἔκταση 4, δίπλωση αἰώρηση τῶν χειρῶν κάτω χιαστί ἀνόρθωση ἀνάταση 5, βῆμα πίσω μέ τὸ δεξιὸ, τὸ ἀριστερὸ πλησιάζει τὸ δεξιὸ (προσοχή) πρόταση 6, συσπείρωση 7-ἀνόρθωση ἔκταση 8. Τὸ ἴδιο μέ τὸ δεξιὸ ἔμπρός.

4. Διάσταση ἀνάταση-κάμψη τοῦ κορμοῦ ἀριστερά 1-κάμψη δεξιά 2-κάμψη ἀριστερά 3, ταλάντευση στήν κάμψη 4. Τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

5. Πρηνὴς κατάκλιση στήριξη τῶν χειρῶν στὸ ἔδαφος στὸ ὕψος τῶν ὤμων (κατεύθυνση τῶν δακτύλων πρὸς τὰ ἔμπρός) τάση τῶν χειρῶν ἔκταση τοῦ κορμοῦ (1-2), ἐπαναφορά 3-4, πρηνὴς θέση (στήριξη στὰ χέρια καὶ στὰ δάχτυλα τῶν ποδιῶν) 1-2, ἐπαναφορά στήν πρηνὴ κατάκλινη 3-4.

6. Τρία βήματα τροχάδην ἔμπρός (ἀριστερά, δεξιά ἀριστερά) (1-2-3), μεγάλος διασκελισμὸς ἔμπρός μέ ἀναπήδηση 4. Συνέχεια τὸ ἴδιο ἀντίθετα.

7. Ἄλμα σὲ μῆκος μέ ἀπλὸ τρόπο.

8. Σκυταλοδρομία 50 μ. κατ' ἀντιζυγία - Βώλεϋ μπόλ. Ἑθνικὸς χορός.

3. ΓΕΝΙΚΑ

1. Ἡ φυσικὴ Ἀγωγή ἔχει ἔντονο ψυχαγωνικὸ χαρακτήρα.

2. Οἱ ἀσκήσεις καὶ δραστηριότητες (παιγνίδια, ἀγωνιστικὴ, ἀθλοπαιδιές, ἐφαρμοσμένα ἄλματα, ἀσκήσεις ἐδάφους κ.λ.π.) ἀνταποκρίνονται στήν ἡλικία. στίς σωματικὰς καὶ στίς πνευματικὰς ἰκανότητες τῶν μαθητῶν καὶ στὸ βαθμὸ τῆς ἐξασκήσεώς τους.

3. Σὲ κάθε περίπτωση δίνονται εὐκαιρίες στὰ παιδιά γιὰ πρωτοβουλίες καὶ ἀτομικὴ ἔκφραση.

4. Ίδιαίτερη σημασία αποδίδεται στη διδασκαλία των ἔθνικων χορῶν, πού ἀσκοῦν τὸ σῶμα μὲ τὴν ἁρμονία, τὴ χάρη καὶ τὴν εὐρυθμία τῶν κινήσεων καὶ διατηροῦν τὴν ἔθνικὴ μας καλλιτεχνικὴ παράδοση, πού εἶναι στενά δεμένη μὲ τὸ ἱστορικὸ παρελθὸν τοῦ ἔθνους μας.

Μεθοδικές οδηγίες

ΙΑ΄ ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ

1. Ή Φυσική Άγωγή απαιτεί τήν ολόψυχη καί ένεργητική συμμετοχή δασκάλου καί μαθητών.

2. Είναι ανάγκη νά δημιουργείται τό κατάλληλο ψυχολογικό κλίμα, ώστε οί μαθητές νά παίρνουν μέρος στίς διάφορες δραστηριότητες, όχι αναγκαστικά, αλλά από έσωτερική διάθεση καί παρόρμηση.

3. Ή Φυσική Άγωγή έχει έντονο φυχαγωγικό χαρακτήρα σύμφωνα μέ τό άξίωμα του Γαληνού, «... άριστα άπάντων γυμνασίων έστί τά μή μόνον τό σώμα διαπονεΐν, αλλά καί τήν ψυχήν τέρπειν δυνάμενα».

4. Οί άσκήσεις καί δραστηριότητες (παιγν΄δια, άγωνιστική, άθλοπαιδιές, εφαρμοσμένα άλματα, άσκήσεις έδάφους κτλ.), πρέπει νά ανταποκρίνονται στήν ηλικία, στίς σωματικές καί στίς πνευματικές ικανότητες των μαθητών καί στό βαθμό της εξασκήσεώς τους.

5. Σέ κάθε περίπτωση πρέπει νά εφαρμόζεται ή άρχή της προοδευτικής άσκήσεως, δηλαδή ή γύμναση νά άρχίζει όμαλά καί νά προχωρεί προοδευτικά από τίς άπλές καί εύκολες άσκήσεις στίς πιό έντονες καί σύνθετες.

6. Ο δάσκαλος οφείλει νά προγραμματίζει σέ γενικές γραμμές τή Φυσική Άγωγή κάθε τάξεως γιά ολόκληρο τό σχολικό έτος καί νά προπαρασκευάζεται συστηματικά γιά τήν ήμερήσια γύμναση, έλέγχοντας τήν καταλληλότητα, τίς δυσκολίες αλλά καί τή μέθοδο πού πρέπει νά ακολουθήσει.

7. Σέ κάθε περίπτωση νά δίνονται στά παιδιά εύκαιρίες γιά πρωτοβουλίες καί άτομική έκφραση.

8. Στή διάρκεια τοῦ μαθήματος πρέπει νά ἀποφεύγονται τά κενά, γιατί συχνά δίνουν ἀφορμή γιά ἀναστάτωση τῆς τάξεως. Μικρές διακοπές ἐπιτρέπονται μόνο ὅταν πρόκειται γιά δύσκολες ἀσκήσεις.

9. Κάθε νέα ἀσκήση ἢ δραστηριότητα ἐκτελεῖται ὑποδειγματικά ἀπό τό δάσκαλο, πού ταυτόχρονα πρέπει νά δίνει στούς μαθητές τίς ἀπαραίτητες ἐξηγήσεις. Ἡ διόρθωση τῶν ἀτομικῶν καί κοινῶν σφαλμάτων τῶν μαθητῶν κρίνεται ἀπαραίτητη.

10. Ὄταν οἱ ἀσκούμενοι μαθητές παρουσιάζουν συμπτώματα κοπώσεως (ἀκόμη καί στήν περίπτωση ἀθλοπαιδιῶν), ὁ δάσκαλος πρέπει νά διακόπτει τίς σχετικές δραστηριότητες καί νά τούς δίνει τήν εὐκαιρία νά ξεκουραστοῦν.

11. Ὁ δάσκαλος πρὶν ἀπό κάθε ἡμερήσια γύμναση, πρέπει νά διαλέγει καί νά μπορεῖ νά ἀξιοποιεῖ διάφορα ἀντικείμενα π.χ. δέντρα, ἄμμο, σκάλες, φυσικά ἐμπόδια κτλ. Ἔτσι τό μάθημα γίνεται πιό εὐχάριστο.

12. Ὁ δάσκαλος ὀφείλει νά παίρνει τά ἀπαραίτητα μέτρα ἀσφάλειας, γιά νά ἀποφεύγονται τά ἀτυχήματα. Ἀκόμη, πρέπει νά βοηθεῖ τά παιδιά, ὅταν κάνουν δύσκολες καί ἐπικίνδυνες ἀσκήσεις καί νά συνηθίζει στήν ἀλληλεβοήθεια, στήν ἀλληλοπροστασία καί στήν ὑπευθυνότητα. Τό σκοπό αὐτό μπορεῖ θαυμάσια νά ἐξυπηρετήσῃ ἡ διοργάνωση ὑπεύθυνων ὁμάδων, στίς ὁποῖες ἀναθέτουμε συγκεκριμένες δραστηριότητες.

13. Ὁ δάσκαλος ὀφείλει ἐπίσης νά γνωρίζει ὅτι ἡ φυσική Ἀγωγή ἀποβλέπει, κατά κύριο λόγο, στή σωματική ἀσκήση καί στήν ἐνίσχυση τῆς υγείας καί τῆς ψυχοσωματικῆς εὐρωστίας τῶν μαθητῶν καί ὄχι στήν ἐπίδεξι, πού ἀποτελεῖ στοιχεῖο ξένο σέ κάθε σοβαρή ἐκπαιδευτική σκοπιμότητα.

14. Ἰδιαιτέρη σημασία ἀποδίδεται στή διδασκαλία τῶν ἐθνικῶν χορῶν, πού ἀσκοῦν τό σῶμα μέ τήν ἁρμονία, τή χάρη καί τήν εὐρυθμία τῶν κινήσεων καί διατηροῦν τήν ἐθνική μας καλλιτεχνική παράδοση, πού εἶναι δεμένη στενά μέ τό ἱστορικό παρελθόν τοῦ Ἑθνους μας.

Άρθρο 4.

Εβδομαδιαία Ώρολόγια
Προγράμματα Μαθημάτων.

Εβδομαδιαίο Ώρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
του 6/θεσίου Δημοτικού Σχολείου.

Δ-14

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας					
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	1	1	2	2	2	2
2.	Ελληνική Γλώσσα	93	93	103	93	8	8
3.	Ιστορία	-	-	2	2	2	2
4.	Σπουδή του Περιβάλλοντος	25	25	-	-	-	-
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία Υγιεινής	-	-	2	2	3	3
6.	Γεωγραφία	-	-	2	2	2	2
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	3	3	3	3	4	4
8.	Αγωγή του Πολίτη	-	-	-	-	1	1
9.	Τεχνικά	2	2	2	2	2	2
10.	Μουσική	2	2	2	2	2	2
11.	Γυμναστική	2	2	2	2	1	1
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και Άθλητισμός	-	-	-	2	2	2
Ώρες διδασκαλίας		24	24	27	28	29	29

Παρατήρηση :

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνονται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο άθλητισμός, ορίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις διατεταγμένες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαῖο Ὁρολόγια Πρόγραμμα Μαθημάτων
τοῦ 5/θέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου

Δ. Ψι

α/α	Μαθηματα	Ὁρες Διδασκαλίας κατὰ Τάξεις				
		A'+B'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	2/2	2	2	2	2
2.	Ἑλληνική Γλῶσσα	8	10 ⁸	9 ⁸	8	8
3.	Ἱστορία	-	2	2	2	2
4.	Σπουδὴ Περιβάλλοντος	(2)4	-	-	-	-
5.	Φυσικά καὶ Χημεία μὲ Στοιχεῖα Ὑγιεινῆς	-	2	2	3	3
6.	Γεωγραφία	-	2	2	2	2
7.	Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία	3/2 3/2	3	3	4	4
8.	Ἀγωγή τοῦ Πολίτη	-	-	-	1	1
9.	Τεχνικά	(2)4/2	2	2	2	2
10.	Μουσικὴ	(2)4/2	2	2	2	
11.	Γυμναστικὴ	2	2	2	1	1
12.	Πολιτιστικὲς Ἐκδηλώσεις καὶ Ἀθλητισμὸς	-	-	2	2	2 [*]
Ὁρες Διδασκαλίας		30	27	28	29	29

(28)

(X)

Παρατηρήσεις:

1. Ἡ συνδιδασκαλία ποὺ ἐπιβάλλεται ἀπὸ τὴν ὀργανικότητα τοῦ 5/θέσιου Δημοτικοῦ Σχολείου, καθιερώνεται γιὰ τὶς δύο πρῶτες τάξεις.

2. Ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῶν Α' καὶ Β' τάξεων εἶναι μεγάλος καὶ δὲν εἶναι δυνατὴ ἡ συνδιδασκαλία, ὁ σύλλογος τῶν δασκάλων μπορεῖ νὰ ὀρίσει γιὰ συνδιδασκαλία ἄλλες τάξεις συνεχόμενες (Γ'+Δ' ἢ Ε'+ΣΤ'), ποὺ ἔχουν συνολικὸ

αριθμὸ μαθητῶν σημαντικὰ κατώτερο ἀπὸ τὶς τάξεις Α' καὶ Β'.

3. Ἡ ἡμέρα καὶ οἱ ὥρες ποὺ θὰ γίνονται οἱ πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ὁ ἀθλητισμὸς ὀρίζονται μὲ ἀπόφαση τοῦ συλλόγου τῶν δασκάλων κάθε σχολείου καὶ σύμφωνα μὲ τὶς ἰδιαίτερες συνθῆκες λειτουργίας του.

Ἑβδομαδιαῖο Ὁρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
4/θεσίου Δημοτικοῦ Σχολείου

α/α	Μαθηματα	Ὁρες Διδασκαλίας			
		Α'+Β'	Γ'	Δ'	Ε'+ΣΤ'
1.	Θρησκευτικὰ	2/2	2	2	2
2.	Ἑλληνικὴ Γλῶσσα	8 8	10 8	9 8	8
3.	Ἱστορία	—	2	2	2
4.	Σπουδὴ Περιβάλλοντος	2 4	—	—	—
5.	Φυσικὰ καὶ Χημεία μὲ Στοιχεῖα Ὑγιεινῆς	—	2	2	3
6.	Γεωγραφία	—	2	2	2
7.	Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία	3/2 3/2	3	3	5/2 5/2
8.	Ἀγωγή τοῦ Πολίτη	—	—	—	1
9.	Τεχνικὰ	2 4/2	2	2	2
10.	Μουσικὴ	2 4/2	2	2	2
11.	Γυμναστικὴ	2	2	2	2
12.	Πολιτιστικὲς Ἐκδηλώσεις καὶ Ἀθλητισμὸς	—	—	2 8	2 8
Ὁρες Διδασκαλίας		30	27	28	31

Παρατήρηση.

Ἡ ἡμέρα καὶ οἱ ὥρες ποὺ θὰ γίνονται οἱ πολιτιστικὲς ἐκδηλώσεις καὶ ὁ ἀθλητισμὸς, ὀρίζονται μὲ ἀπόφαση τοῦ συλλόγου τῶν δασκάλων κάθε σχολείου καὶ σύμφωνα μὲ τὶς ἰδιαίτερες συνθῆκες λειτουργίας τους.

Έβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
3/θεσίου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ώρες Διδασκαλίας		
		A'+B'	Γ'+Δ'	Ε'+ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	2/2	2	2
2.	Ελληνική Γλώσσα	8 8	10/2 10/2	8
3.	Ιστορία	—	2	2
4.	Σπουδή Περιβάλλοντος	(2) 4	—	—
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχειά Υγιεινής	—	2	3
6.	Γεωγραφία	—	2	2
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	3/2 3/2	3 3	4 4 5/2 5/2
8.	Αγωγή του Πολίτη	—	—	1
9.	Τεχνικά	2 4/2	4/2	2
10.	Μουσική	2 4/2	4/2	2
11.	Γυμναστική	2	2	2
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και Αθλητισμός	—	—	2
Ώρες Διδασκαλίας		30	30	31
		28	27	30

Παρατήρηση:

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, ορίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
του 2/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθηµατα	Ώρες Διδασκαλίας σε κάθε Τάξη			
		Α'+Β'+Γ'		Δ'+Ε'+ΣΤ'	
1.	Θρησκευτικά	2/2	2/2	2/2	2/2
2.	Ελληνική Γλώσσα	6	6 6	7	6 7
3.	Ιστορία	-	- 2/2	2/2	2/2
4.	Σπουδή του Περιβάλλοντος	2	4/2 -	-	-
5.	Φυσικά και Χημεία με Στοιχεία Υγιεινής	-	2/2	2/2	3/2
6.	Γεωγραφία	-	- 2/2	2/2	2/2
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	2/2	3/2 3/2	3/2 3/2	3/2
8.	Αγωγή του Πολίτη	-	- - -	-	1/2
9.	Τεχνικά	Σιωπηρές εργασίες			
10.	Μουσική	1	2/2	1/2	
11.	Γυμναστική	1	2/2	1/2	
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και Άθλητισμός			12	
Ώρες διδασκαλίας		31		30 1/2	

Παρατηρήσεις: 29 29 1/2

1. Οι συνδιδασκόμενες τάξεις χωρίζονται σε ομάδες:

Πρώτη ομάδα: Α', Β' και Γ' Τάξη, και

Δεύτερη ομάδα: Δ', Ε' και ΣΤ' Τάξη.

2. Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνονται οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο άθλητισμός, ορίζονται με απόφαση του συλλόγου των δασκάλων κάθε σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Εβδομαδιαίο Ωρολόγιο Πρόγραμμα Μαθημάτων
του 1/θέσιου Δημοτικού Σχολείου

α/α	Μαθήματα	Ωρες Διδασκαλίας					
		Α'	Β'	Γ'	Δ'	Ε'	ΣΤ'
1.	Θρησκευτικά	1/2		1/2		2/2	
2.	Ελληνική Γλώσσα	6/2	6/2	6/2	6/2	7/2	
3.	Ιστορία			2/2		2/2	
4.	Σπουδή του Περιβάλλοντος	2/2					
5.	Φυσική και Χημεία με Στοιχεία Υγιεινής			2/2		3/2	
6.	Γεωγραφία			2/2		2/2	
7.	Αριθμητική και Γεωμετρία	2/2	2/2	3/2		3/2	
8.	Αγωγή του Πολίτη					1/2	
9.	Τεχνικά			Σιωπηρές εργασίες			
10.	Μουσική	2/2		1/2			
11.	Γυμναστική	1/2		1/2			
12.	Πολιτιστικές Έκδηλώσεις και Αθλητισμός			2			
Ωρες διδασκαλίας συνολικά					35		

Παρατήρηση:

Η ημέρα και οι ώρες που θα γίνουν οι πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο αθλητισμός, όρίζονται με απόφαση του διευθυντή του σχολείου και σύμφωνα με τις ιδιαίτερες συνθήκες λειτουργίας του.

Άρθρο 5.

Τρόπος και χρόνος διδασκαλίας της διδακτέας ύλης των συνδιδασκασμένων τάξεων.

1. Οί μαθητές των συνδιδασκόμενων τάξεων διδάσκονται την ίδια ύλη στα μαθήματα των Θρησκευτικών, της Ιστορίας, της Γεωγραφίας, της Αγωγής του Πολίτη και των Φυσικών. Κατά το Α' έτος συνδιδασκαλίας διδάσκεται ή ύλη της κατώτερης τάξεως και κατά το Β' έτος ή ύλη της ανώτερης τάξεως εκτός από την Ιστορία και Γεωγραφία των Γ' και Δ' τάξεων.

2. Συνδιδάσκονται σύμφωνα με τα Ύρολόγια Προγράμματα τα Τεχνικά Μαθήματα, ή Μουσική και ή Φυσική Αγωγή. Οί Ε' και ΣΤ' τάξεις συνδιδάσκονται την Έλληνική γλώσσα.

3. Σε όλους τους τύπους σχολείων οί πολιτιστικές εκδηλώσεις και ο άθλητισμός διδάσκονται από κοινού σύμφωνα με τα Ύρολόγια Προγράμματα.

4. Η Ιστορία των Γ' και Δ' τάξεων των 1/θέσιων και 3/θέσιων Δημοτικών Σχολείων συνδιδάσκεται : α) στο α' τρίμηνο ύλη Μυθολογίας της Γ' τάξεως και β) στα άλλα, ύλη της Δ' τάξεως, ώστε στα δύο έτη να διδαχτεί όλη ή ύλη των Γ' Δ' τάξεων.

5. Η Γεωγραφία των Γ' και Δ' τάξεων συνδιδάσκεται : κατά το Α' έτος ή ύλη της Γ' τάξεως και δύο ακόμη πλησιέστερων γεωγραφικών διαμερισμάτων και κατά το Β' έτος επαναλαμβάνεται με συντομία ή ύλη της Γ' τάξεως και έπειτα διδάσκεται ή υπόλοιπη ύλη της Δ' τάξεως.

6. Η διδακτική ώρα (ήμίωρο) της Αριθμητικής και Γεωμετρίας των Γ' Δ' Ε' και ΣΤ' τάξεων του 1/θέσιου κατανέμεται σε δύο τμήματα, ώστε ή ύλη να διδάσκεται σε κάθε τάξη χωριστά.

Άρθρο 6.

Έναρξη ισχύος.

Η ισχύς του παρόντος Προεδρικού Διατάγματος αρχίζει από το σχολικό έτος 1977-78.

Στόν Υπουργό Έθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, αναθέτομε τῇ δημοσίευση καὶ ἐκτέλεση τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἀθῆναι, 4 Νοεμβρίου 1977

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΡΑΛΛΗΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ

- 'Υπουργείου Παιδείας κ.ά. 'Υπηρεσιών
- 'Ανώτερων 'Εκπαιδευτικών περιφερειών Δημοτικής εκπαίδευσεως.
- 'Επιθεωρήσεων Δημοτικής εκπαίδευσεως
- Δημοτικών Σχολείων καί Νηπιαγωγείων Νομού ΙΣΤ'. Συνταξιοδοτικά

ΧΡΗΣΙΜΑ ΤΗΛΕΦΩΝΑ

Α' Κεντρικῶν Ὑπηρεσιῶν Ὑπουργείου Παιδείας

Ὑπουργός Παιδείας

(ὼδιότερο γραφεῖο) 3226181 καὶ 3226381

Ὑφυπουργός Παιδείας

(ὼδιότερο γραφεῖο) 3232169 καὶ 3234759

Ὑφυπουργός Παιδείας

(ὼδιότερο γραφεῖο) 3237566 καὶ 3230284

Γενικός γραμματέας

(ὼδιότερο γραφεῖο) 3227741 καὶ 3226567

Γενική Δ/ση Ὁρησκευμάτων

Γενικός Δ)ντής 3235150

Γενική Δ/ση Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως

Γενικός Δ)ντής 3233047

Γενική Δ/ση Γενικής Ἐκπαιδεύσεως

Ἀρβανίτης Ἀθ. Γενικός Δ)ντής 3225721

Ὑπηρεσία Ἐκπ/σεως

Χαραλαμπάκης Ι. Προϊστάμενος - Γενικός Δ)ντής 3246039

Δ/ση Ἐφαρμογῆς Προγρ/των Δημ. Ἐκπαιδεύσεως

Προσχολικῆς Ἀγωγῆς

Προβατάρης Δ)ντής 3230382

Δ/ση Ἐφαρμογῆς Προγρ/των Σχολῶν Ἐκπ/σεως

Διδακτικοῦ Προσωπικοῦ

Γκικόπουλος Π. Δ)ντής 3245750

Δ/νση Φυσικῆς Ἀγωγῆς

Χριστόπουλος Δ. Δ)ντῆς 3233692

Δ/νση Ἐπιμορφώσεως ἐνηλίκων

Κεχαγιόπουλος Π. Δ)ντῆς 3231351

Δ/νση Εἰδικῆς Ἀγωγῆς

Γιαννούλης Ν. Δ)ντῆς 3231770

Ὑπηρεσία Διοικήσεως

Ἰωάννου Ι. Ἀνακληρωτῆς Γεν. Δ)ντῆς 3234291

Δ/ντῆς Δημοτικῆς Ἐκπ/σεως

Ράπτης Γ. 3225696 καὶ 3221151

Α' Τμήμα Προσωπικοῦ (Διορισμοί - Ἀπολύσεις)

Λαμπροπούλου Δ. Τμηματάρχης 3228776 καὶ 3235200

Β' Τμήμα Προσωπικοῦ (Προαγωγές ἐντάξεις.....)

Ἀναγνωστόπουλος Δ. Τμηματάρχης 3236828

Γ' Τμήμα Προσωπικοῦ (Μεταθέσεις - Ἀποσπάσεις)

Σιμπούλου Κ. Τμηματάρχης 3234895

Δ' Τμήμα Προσωπικοῦ

Ἀντωνάκη Σοφία Τμηματάρχης 3223322

Ε' Τμήμα Προσωπικοῦ

Ζαφείρης Π. Τμηματάρχης 3224387

Δ/ντῆς προσωπικοῦ Μέσης Ἐκπ)σεως

Λευκαδίτης Δ. 3235961

Δ/νση Διοικητικῶν καὶ Οἰκονομικῶν Ὑπηρεσιῶν

Ροζέας Εὐαγ. Δ)ντῆς 3233890

Α' Τμήμα Δημοτικῆς Ἐκπ)σεως (Προαγωγές - Ἰδρύσεις Σχ.)

Μαλεβίτση Ἀθ. Τμηματάρχης 3235839

Δ)νση Ἰδιωτικῆς Γενικῆς Ἐκπ/σεως

Ζαχαράκης Π. Δ)ντῆς 3246381

Α' Τμήμα Ἰδιωτικῆς Δημοτικῆς - Ἐκπ)σεως Προσχ. Ἀγωγῆς

Κανδύλας Δ. Τμηματάρχης 3226181

Γενική Δ/νση Ἐπαγγελμ. Ἐκπ/σεως.

Χατζηϊωάννου Π. Γενικός Δ)ντῆς 3224411

Δ/νση Έποκτικῶν Μέσων Διδασκαλίας

Ἀντωνιάδης Δ. Δ)ντῆς 3228434

Δ/νση Έποπτικῶν Μέσων Διδασκαλίας

Κεφαλίδης Ν. Δ)ντῆς 3246298

Γραφεῖο Πρωτοκόλλου 3228423

Γραφεῖο Πληροφοριῶν Υ.Π.Ε.Π.Θ. 3252000—9

Ὑπηρεσία ἐντελλομένων ἐξόδων

Βελουδάκης Μ. Δ)ντῆς 3221871

Γραφεῖο Προσωπικοῦ, Τσώνης Σπ. 3248338

Ὑπηρεσία Στατιστικῆς Ὑπουργείου Παιδείας

Σπανός Χρ. Προϊστάμενος 3246250

Αἰρετοὶ Κλάδου

Α. Κ. Υ. Σ. Δ. Ε. 3234470

Κ. Υ. Σ. Δ. Ε. 323470

Κ.Ε.Μ.Ε.

Καρανικόλας Ἀλ. Πρόεδρος 3236256 —3237069

Β'. Ἄλλα χρήσιμα τηλέφωνα

Ταχυδρομικὸ Ταμιευτήριον

Γεν. Δ)ντῆς 3231177

Δάνεια - Λογιστήριον 3230621, 3230176, 3232065

Ταμεῖο Παρακαταθηκῶν καὶ Δανείων

Δ)ντῆς Δανείων 3610457

Τμήμα Οἰκοδ. Δανείων 3634211

Ταμεῖο Ἀρωγῆς ἀρμ. Ὑπουργείου Παιδείας

Δ)ντῆς 3236435

Λογιστικὸ - Δάνεια 3224652

Μ.Τ.Π.Υ.

Δάνεια 3246009

Μερίσματα Μετόχων 3246639

Ταμείο Προνοίας Δημοσίων Υπαλλήλων

Δ)ντής 3213756

Λογιστήριο 3213768

Εθνικό Τυπογραφείο

Γεν. Δ)ντής 5224364

Δ)ντής εκδόσεων 5225761

Διεύθυνση Μισθολογίου Γεν. Λογιστηρίου

3220020

Υπηρεσία Συντάξεων Δ/ση Κανονισμού

3625753

Νομικό Συμβούλιο του Κράτους

Πρόεδρος 3631587

Γραμματεία 3630237

Παγκύπρια Όργάνωση Ελλήνων Διδασκάλων 0921/42638

Α.Δ.Ε.Δ.Υ. 3246109

Ο.Λ.Μ.Ε. 3222812

Π.Ε.Α.Δ. (αδιόριστοι δάσκαλοι) 6921553

Ίδιωτικοί Εκπαιδευτικοί: 5230031 - 5230819

Δ/νσεις Ἀνωτέρων Ἐκπ/κῶν περιφερειῶν

Α'. ΑΕΠ.	Συγγροῦ 56	9216-662
Β'. ΑΕΠ.	Συγγροῦ 56	9216-671
Γ'. ΑΕΠ.	Συγγροῦ 56	9214-522
Δ'. ΑΕΠ.	Συγγροῦ 56	9216-655
Ε'. ΑΕΠ.	ΛΑΜΙΑ	24-774
ΣΤ'. ΑΕΠ.	ΠΑΤΡΑΙ	322-515
Ζ'. ΑΕΠ.	ΤΡΙΠΟΛΙΣ	222-029
Η'. ΑΕΠ.	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	26-587
Θ'. ΑΕΠ.	ΛΑΡΙΣΑ	226-087
Ι'. ΑΕΠ.	ΚΟΖΑΝΗ	26.196
ΙΑ'. ΑΕΠ.	ΘΕΣ/ΝΙΚΗ	227-228
ΙΒ'. ΑΕΠ	ΚΑΤΕΡΙΝΗ	22-751
ΙΓ'. ΑΕΠ	ΚΑΒΑΛΑ	28-632
ΙΔ'. ΑΕΠ.	ΚΟΜΟΤΙΝΗ	25-820
ΙΕ'. ΑΕΠ.	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	230-076

Δ/νσεις Ἐκπαιδευτικῶν Περιφερειῶν

Α'. Ἀργινίου	Κέντρου 7	22-539
Β'. Ἀργινίου	Κέντρου 7	23-566
Γ'. Ἀργινίου	Κέντρου 7	22-539
		3212-623
Α'. Ἀθηνῶν	Αἰόλου 104	3247-122
		3219-984

Β' Ἀθηνῶν	Αἰνείου 19	7011-958
Γ'. Ἀθηνῶν	Καβαλόττι 16	9234-449
Δ'. Ἀθηνῶν	Καβαλόττι 79-81	5249-696
Ε'. Ἀθηνῶν	Καβαλόττι 79-81	5235-140
ΣΤ'. Ἀθηνῶν	Κύπρου 26	879-694
Ζ'. Ἀθηνῶν	Κύπρου 34	3515-052
Η'. Ἀθηνῶν	Λεωφ. Παπάγου 48 Ζωγρ.	7799-484
Θ'. Ἀθηνῶν	Καλλιμάχου 1-3	748-310
Ι'. Ἀθηνῶν	Ἀγ. Βαρβάρας 77	9750-410
ΙΑ'. Ἀθηνῶν	Μενάνδρου 75	5234-096
ΙΒ'. Ἀθηνῶν	Ἀριστοτέλους 39	5238-591
ΙΓ'. Ἀθηνῶν	Κύπρου 26	8619-595
ΙΔ'. Ἀθηνῶν	Ἐθνάρχ. Μακαρίου 62	
	Ἡλιούπολις	9922-218
Αἰγιαλείας	ΑΙΓΙΟΝ	23-922
Ἀλεξ/πόλεως	ΑΛΕΞΑΝΔΡ/ΠΟΛΙΣ	26-147
Ἀλμωπίας	ΑΡΙΔΑΙΑ	21-271
Ἀμαλιάδος	ΑΜΑΛΙΑΔΑ	28-494
Ἀμυνταίου	ΑΜΥΝΤΑΙΟ	22-290
Ἀμφιλοχίας	ΑΜΦΙΛΟΧΙΑ	22-337
Ἀνδρου	ΑΝΔΡΟΣ	22-310
Ἀργολίδος	ΑΡΓΟΣ	27-760
Α'. Ἀρτης	ΑΡΤΑ	27-550
Β'. Ἀρτης	ΑΡΤΑ	27-557
Γ'. Ἀρτης	ΑΡΤΑ	27-557
Α'. Ἀνατ. Ἀτ.	Γούναρη 60 ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚ.	6594-882
Β'. Ἀνατ. Ἀτ.	Ἀγ. Σοφίας 25 ΨΥΧΙΚΟΝ	6719-121
Γ'. Ἀνατ. Ἀτ.	Πλάτωνος 14 ΧΑΛΑΝΔΡΙ	6810-548
Δ'. Ἀνατ. Ἀτ.	Πλάτωνος 14ΧΑΛΑΝΔΡΙ	6821-735
Ε'. Ἀνατ. Ἀτ.	Π.Κυριακοῦ ΑΜΑΡΟΥΣ.	8022-093

ΣΤ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Π.Κυριακοῦ11 ΑΜΑΡΟΥΣ.	8028-620
Ζ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Λ. Κηφισίας 339	8017-753
Η'. 'Ανατ. 'Ατ.	'Αγ. Κων. 21 Ν.ΙΩΝΙΑ	2776-858
Θ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Χάλκης 16 Περισσός Ν.ΙΩΝΙΑ	2755-958
Ι'. 'Ανατ. 'Ατ.	'Αγ. Κων. 21 Ν.ΙΩΝΙΑ	2776-858
ΙΑ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Β.Κων. 133 ΚΟΡΩΠΙ	6623-566
ΙΒ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Γούναρη 60 ΑΓ.ΠΑΡΑΣΚ.	6591-224
ΙΓ'. 'Ανατ. 'Ατ.	Πάρνηθος 47 ΑΧΑΡΝΑΙ	2468-345
Α'. Δυτ. 'Αττ.	'Ι.Όδος 254 ΑΙΓΑΛΕΩ	5909-440
Β'. Δυτ. 'Αττ.	Β. 'Ολγας 9 ΑΙΓΑΛΕΩ	5903-040
Γ'. Δυτ. 'Αττ.	Σοφοκλ. 1 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	5724-587
Δ'. Δυτ. 'Αττ.	'Ακαρναν. 65 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	5743-111
Ε'. Δυτ. 'Αττ.	Σοφοκλ. 1 ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ	5741-060
ΣΤ'. Δυτ. 'Αττ.	Κεφαλλ. 76 ΑΓ.ΑΝΑΡΓ.	2626-101
Ζ'. Δυτ. 'Αττ.	Κεφαλλ. 76 ΑΓ.ΑΝΑΡΓ.	2626-101
		2626-767
Η'. Δυτ. 'Αττ.	Κεφαλλ. 76 ΑΓ.ΑΝΑΡΓ.	2626-101
		2626-463
Θ'. Δυτ. 'Αττ.	Κεφαλλ. 76 ΑΓ.ΑΝΑΡΓ.	2626-101
Ι'. Δυτ. 'Αττ.	Πλ. 'Ελ. 12 ΚΟΡΥΔΑΛΛ.	4959-076
ΙΑ'. Δυτ. 'Αττ.	Σερίφου 2 'Αγ.Βαρβ. Αιγάλ.	5611-381
ΙΒ'. Δυτ. 'Αττ.	Βασ. Γεωργίου 29 Χαϊδάρι	5930-575
ΙΓ'. Δυτ. 'Αττ.	Δήμητρας 8 ΕΛΕΥΣΙΝΑ	5542-580
Βισαλτίας	ΝΙΓΡΙΤΑ	22-226
Βοίου	ΣΙΑΤΙΣΤΑ	21-211
Γιαννιτών	ΓΙΑΝΝΙΤΣΑ	22-766
Γορτυνίας	ΔΗΜΗΤΣΑΝΑ	31-218
Α'. Γρεβενών	ΓΡΕΒΕΝΑ	22-488
Β'. Γρεβενών	ΓΡΕΒΕΝΑ	22-250
Διδυμοτείχου	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΝ	22-315

Δομοκοῦ	ΔΟΜΟΚΟΣ	22-568
Α'. Δράμας	ΔΡΑΜΑ	22-401
Β'. Δράμας	ΔΡΑΜΑ	24-908
Α'. Ἐδέσσης	ΕΔΕΣΣΑ	23-368
Β'. Ἐδέσσης	ΕΔΕΣΣΑ	23-261
Α'. Ἐλασσόνος	ΕΛΑΣΣΟΝΑ	22-428
Β'. Ἐλασσόνος	ΕΛΑΣΣΟΝΑ	22-428
Ἑορδαίας	ΠΤΟΛΕΜΑΪΔΑ	24-929
Α'. Εὐρυτανίας	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	22-363
Β'. Εὐρυτανίας	ΚΑΡΠΕΝΗΣΙ	22-279
Ζαγορίου-Μετο.	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	25-062
Ζακύνθου	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	22-646
Α'. Ἡμαθίας	ΒΕΡΟΙΑ	26-406
Β'. Ἡμαθίας	ΝΑΟΥΣΑ	28-196
Γ'. Ἡμαθίας	ΒΕΡΟΙΑ	26-696
Δ'. Ἡμαθίας	ΒΕΡΟΙΑ	24-588
Α'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	221-543
Β'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	284-210
Γ'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	283-077
Δ'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	282-629
Ε'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	282-629
Ε'. Ἡρακλείου	ΗΡΑΚΛΕΙΟΝ	282-452
Θεσπρωτίας	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	22-291
Α'. Θεσ/νίκης	Κομνηνῶν 5	266-720
Β'. Θεσ/νίκης	Β. Ἡρακλείου 18	271-030
Γ'. Θεσ/νίκης	Β. Ἡρακλ. 18	279-350
Δ'. Θεσ/νίκης	Φράγκων 24	534-234
Ε'. Θεσ/νίκης	Φράγκων 24	534-160
Στ'. Θεσ/νίκης	Κατούνη 3	521-308
Ζ'. Θεσ/νίκης	Κατούνη 3	521-383

Η'. Θεσ/νίκης	Τσιμισκή 16	269-864
Θ'. Θεσ/νίκης	'Ορφανίδου 1	529-913
Ι'. Θεσ/νίκης	Κομνηνῶν 15	268-462
ΙΑ'. Θεσ/νίκης	'Ορφανίδου 1	528-722
Θηβῶν	ΘΗΒΑ	27-859
'Ιεράπετρας	ΙΕΡΑΠΕΤΡΑ	22-233
'Ιστιαίας	ΙΣΤΙΑΙΑ	52-010
Α'. 'Ιωαννίνων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	26-257
Β'. 'Ιωαννίνων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	25-897
Γ'. 'Ιωαννίνων	ΙΩΑΝΝΙΝΑ	28-090
Α'. Καβάλας	ΚΑΒΑΛΑ	23-626
Β'. Καβάλας	ΚΑΒΑΛΑ	23-569
Γ'. Καβάλας	ΚΑΒΑΛΑ	28-377
Δ'. Καβάλας	ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΙΣ	22-869
Καλαβρύτων	ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ	21-246
Καλαμάτας	ΚΑΛΑΜΑΤΑ	22-790
Καλαμπάκας	ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	22-347
Καλύμνου	ΚΑΛΥΜΝΟΣ	29-438
Α'. Καρδίτσης	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	21-582
Β'. Καρδίτσης	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	21-428
Γ'. Καρδίτσης	ΚΑΡΔΙΤΣΑ	21-265
Δ'. Καρδίτσης	ΣΟΦΑΔΕΣ	22-310
Καρύστου	ΚΑΡΥΣΤΟΣ	22-289
Καστορίας	ΚΑΣΤΟΡΙΑ	22-659
Κ. Νευροκοπίου	Κ. ΝΕΥΡ/ΠΙ	21-226
Α'. Κερκύρας	ΚΕΡΚΥΡΑ	29-584
Β'. Κερκύρας	ΚΕΡΚΥΡΑ	29-903
Κεφαλληνίας	ΑΡΓΟΣΤΟΛΙ	22-212
Α'. Κιλκίς	ΚΙΛΚΙΣ	22-439
Β'. Κιλκίς	ΚΙΛΚΙΣ	28-246
Α'. Κοζάνης	ΚΟΖΑΝΗ	24-585

Β'. Κοζάνης	ΚΟΖΑΝΗ	26-448
Γ'. Κοζάνης	ΣΕΡΒΙΑ	21-416
Κονίτσης	ΚΟΝΙΤΣΑ	21-231
Α'. Κορινθίας	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	22-005
Β'. Κορινθίας	ΚΟΡΙΝΘΟΣ	22-123
Κυνουρίας	ΑΣΤΡΟΣ	22-214
Κύμης	ΚΥΜΗ	22-225
Κῶ	ΚΩΣ	22-235
Λαγκαδά	ΛΑΓΚΑΔΑ	22-303
Λακεδαίμονος	ΣΠΑΡΤΗ	22-180
Λακωνικής	ΓΥΘΕΙΟΝ	22-297
Α'. Λαρίσης	ΛΑΡΙΣΑ	250-853
Β'. Λαρίσης	ΛΑΡΙΣΑ	251-693
Γ'. Λαρίσης	ΛΑΡΙΣΑ	251-413
Δ'. Λαρίσης	ΛΑΡΙΣΑ	222-732
Α'. Λεβαδείας	ΛΕΙΒΑΔΕΙΑ	28-090
Β'. Λεβαδείας	ΛΕΒΑΔΕΙΑ	28-375
Α'. Λέσβου	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	22-719
Β'. Λέσβου	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	28-792
Λευκάδος	ΛΕΥΚΑΔΑ	22-470
Λεχαιῶν	ΛΕΧΑΙΝΑ	21-251
Λήμνου	ΜΥΡΙΝΑ	22-419
Λοκρίδος	ΑΤΑΛΑΝΤΗ	22-205
Α'. Μαγνησίας	ΒΟΛΟΣ	30-983
Β'. Μαγνησίας	ΒΟΛΟΣ	25-711
Γ'. Μαγνησίας	ΒΟΛΟΣ	30-984
Δ'. Μαγνησίας	ΑΛΜΥΡΟΣ	21-212
Μαντινείας	ΤΡΙΠΟΛΙΣ	222-596
Μεγαλοπόλεως	ΜΕΓΑΛΟΠΟΛΙΣ	22-400
Μελιγαλά	ΜΕΛΙΓΑΛΑ	22-556

Μεραμβέλλου	ΑΓ. ΝΙΚΟΛ	22-665
Α'. Μεσολογγίου	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	22-372
Β'. Μεσολογγίου	ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ	22-330
Μεσσήνης	ΜΕΣΣΗΝΗ	22-240
Μοιρών	ΜΟΙΡΕΣ	22-444
Μολάων	ΜΟΛΑΟΙ	22-313
Μουζακίου	ΜΟΥΖΑΚΙΟΝ	41-232
Νάξου	ΝΑΞΟΣ	22-219
Ναυπακτίας	ΝΑΥΠΑΚΤΟΣ	27-223
Ναυπλίας-Έρμιον	ΝΑΥΠΛΙΟΝ	27-491
Νεστορίου	ΝΕΣΤΟΡΙΟΝ	31-206
Α'. Ξάνθης	ΞΑΝΘΗ	22-790
Β'. Ξάνθης	ΞΑΝΘΗ	22-838
Α'. Ξάνθης ΜΟΥΣ.	ΞΑΝΘΗ	22-576
Β'. Ξάνθης ΜΟΥΣ.	ΞΑΝΘΗ	24-343
Όλυμπίας	ΚΡΕΣΤΑΙΝΑ	21-237
Όρεστιάδος	Ν. ΟΡΕΣΤΙΑΣ	22-373
Παιονίας	ΓΟΥΜΕΝΙΣΣΑ	41-216
Α'. Πατρών	ΠΑΤΡΑ	277-269
Β'. Πατρών	ΠΑΤΡΑ	279-039
Γ'. Πατρών	ΠΑΤΡΑ	275-303
Δ'. Πατρών	ΠΑΤΡΑ	324-091
		276-630
Ε'. Πατρών	ΠΑΤΡΑΙ	278-531
Α'. Πειραιώς	Β. Σοφίας 144	4179-421
Β'. Πειραιώς	Β. Σοφίας 144	4177-851
Γ'. Πειραιώς	Β. Σοφίας 144	4176-018
Δ'. Πειραιώς	Β. Σοφίας 144	4120-913
Ε'. Πειραιώς	Παπάγου 45. 'Αγ. Δημήτρο.	9712-102
ΣΤ'. Πειραιώς	Πρωτέως 16 Π. Φάλληρ.	9822-372

Ζ'. Πειραιῶς	Δημητρακοπ. 80 ΚΑΛΛΙΘ.	9510-547
Η'. Πειραιῶς	Ζερβοῦ 13 Ν. Φάληρο	4818-333
Θ'. Πειραιῶς	Β. Σοφίας 144 ΠΕΙΡ.	4179-421
Ι'. Πειραιῶς	Β. Σοφίας 144 ΠΕΙΡ.	4515-816
ΙΑ'. Πειραιῶς	Σκουζέ 1 ΠΕΙΡ.	4525-052
ΙΒ'. Πειραιῶς	Σκουζέ 1 ΠΕΙΡ.	4513-745
ΙΓ'. Πειραιῶς	Σκουζέ 1 ΠΕΙΡ.	4525-742
ΙΔ'. Πειραιῶς	Ταξιάρχ. 95 ΚΑΛΑΜΑΚΙ	9829-065
ΙΕ'. Πειραιῶς	Β. Κων/νου 29 Γλυφάδα	8955-123
ΙΣΤ'. Πειραιῶς	Ίκονίου 43 Ν. ΣΜΥΡΝΗ	9331-990
Α'. Πιερίας	ΚΑΤΕΡΙΝΗ	23-242
Β'. Πιερίας	ΚΑΤΕΡΙΝΗ	29-150
Γ'. Πιερίας	ΚΑΤΕΡΙΝΗ	22-569
Πολυγύρου	ΠΟΛΥΓΥΡΟΣ	22-368
Α'. Πρεδέζης	ΠΡΕΒΕΖΑ	22-760
Β'. Πρεδέζης	ΠΡΕΒΕΖΑ	28-092
Πυλίας	ΠΥΛΟΣ	22-490
Α'. Πύργου	ΠΥΡΓΟΣ	22-403
Β'. Πύργου	ΠΥΡΓΟΣ	24-715
Πωγωνίου	ΔΕΛΒΙΝΑΚΙ	21-245
Α'. Ρεθύμνης	ΡΕΘΥΜΝΟΝ	22-325
Β'. Ρεθύμνης	ΡΕΘΥΜΝΟΝ	22-360
Α'. Ροδόπης	ΚΟΜΟΤΙΝΗ	22-977
Β'. Ροδόπης	ΚΟΜΟΤΙΝΗ	22-767
Α'. Ροδόπης ΜΟΥΣ.ΚΟΜΟΤΙΝΗ		23-019
Β'. Ροδόπης ΜΟΥΣ.ΚΟΜΟΤΙΝΗ		25-152
Α'. Ρόδου	ΡΟΔΟΣ	23-285
Β'. Ρόδου	ΡΟΔΟΣ	23-955
Σάμου	ΣΑΜΟΣ	27-437
Α'. Σεργῶν	ΣΕΡΡΕΣ	22-423

Β'. Σερρών	ΣΕΡΡΕΣ	22-778
Γ'. Σερρών	ΣΕΡΡΕΣ	26-250
Σητείας	ΣΗΤΕΙΑ	22-735
Σικυώνος	ΚΙΑΤΟΝ	22-306
Σιντικής	ΣΙΔΗΡΟΚΑΣΤΡΟΝ	22-252
Σουφλίου	ΣΟΥΦΛΙΟΝ	22-360
Σταγείρων	ΑΡΝΑΙΑ	21-269
Σύρου	ΕΡΜΟΥΠΟΛΙΣ	22-226
Α'. Τρικάλων	ΤΡΙΚΑΛΑ	24-866
Β'. Τρικάλων	ΤΡΙΚΑΛΑ	27-521
Γ'. Τρικάλων	ΤΡΙΚΑΛΑ	26-950
Τριφυλίας	ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ	22-258
Φαρσάλων	ΦΑΡΣΑΛΑ	22-795
Α'. Φθιώτιδος	ΛΑΜΙΑ	22-480
Β'. Φθιώτιδος	ΛΑΜΙΑ	22-498
Γ'. Φθιώτιδος	ΜΑΚΡΑΚΩΜΗ	22-544
Φιλιατών	ΦΙΛΙΑΤΕΣ	29-225
Α'. Φλωρίνης	ΦΛΩΡΙΝΑ	28-424
Β'. Φλωρίνης	ΦΛΩΡΙΝΑ	22-507
Φυλλίδος	Ν.ΖΙΧΝΗ	21-240
Α'. Φωκίδος	ΑΜΦΙΣΣΑ	28-301
Β'. Φωκίδος	ΛΙΔΟΡΙΚΙ	22-136
Α'. Χαλκίδος	ΧΑΛΚΙΔΑ	22-639
Β'. Χαλκίδος	ΧΑΛΚΙΔΑ	22-071
Α'. Χανίων	ΧΑΝΙΑ	22-659
Β'. Χανίων	ΧΑΝΙΑ	23-155
Γ'. Χανίων	ΧΑΝΙΑ	23-435
Δ'. Χανίων	ΚΙΣΣΑΜΟΣ	22-307
Α'. Χίου	ΧΙΟΣ	23-508
Β'. Χίου	ΧΙΟΣ	24-618

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Δ/ΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Α' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

10ο	Ἀθηνῶν	12/θ	ΤΤ 609	Φωκίδος 26	7778-445
12ο	»	15/θ	ΤΤ 607	Κοργιαλενίου 2	6924-505
14ο	»	15/θ	ΤΤ 135	Σίνα 70	3624-183
15ο	»	12/θ	ΤΤ 140	Μαρασλή 4	716-722
16ο	»	15/θ	ΤΤ 601	Τ. Φιλήμονος 19	6420-238
17ο	»	14/θ	ΤΤ 602	Ἀμπελακίων 7	6465-914
18ο	»	12/θ	ΤΤ 605	Ἀχαΐας 3	6924-906
19ο	»	15/θ	ΤΤ 605	Ἀχαΐας 3	6914-892
104ο	»	12/θ	ΤΤ 606	Σεβαστοπούλου 46	6918-832
105ο	»	11/θ	ΤΤ 604α	Χορμοπούλου 20	6467-823
107ο	»	9/θ	Ν. Φιλοθέη	Γ. Μπάκου 35	6922-030
111ο	»	8/θ	ΤΤ 604α	Χορμοπούλου 20	6467-823
114ο	»	2/θ	ΤΤ 601	Π. Κυριακού 4	6463-912
115ο	»	7/θ	ΤΤ 607	Κοργιαλενίου 2	6924-505
116ο	»	9/θ	ΤΤ 135	Σίνα 70	3624-183

124ο	»	6/θ	ΤΤ 607	Κοργιαλενίου 2	6924-505
125ο	»	6/θ	ΤΤ 606	Σεβαστοπούλου 46	6918-832
1ο Ειδ.	»	3/θ	ΤΤ 604α	Χοροπούλου 20	6467-823

Β' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

1ο	Αθηνών	14/θ	Παγκράτι	Σπ. Μερκούρη 20	716-253
2ο	»	14/θ	»	Ασπασίας 5	7012-388
3ο	»	14/θ	»	Έμπεδοκλέους 12	7013-113
4ο	»	15/θ	»	Σπ. Μερκούρη 30	710-359
5ο	»	14/θ	»	Δαμάρεως 65	7519-515
6ο	»	5/θ	»	Τριβωνιανού 60	7012-278
7ο	»	9/θ	»	Σπ. Μερκούρη 20	724-819
13ο	»	8/θ	»	Μ. Μουσσούρη και Στέλιπνος 36	7010-240
90ο	»	8/θ	»	Αναξάρχου 6	7515-171
91ο	»	15/θ	»	Φιλόλαου 163	7514-129
118ο	»	8/θ	»	Σπ. Μερκούρη 20	790-384
123ο	»	11/θ	»	Λεάργου και Φείδωνος 39	7518-298

126ο	»	4/θ	»	Φιλολόγου 163	7514-129
Ίδρυμ.	»	6/θ	»	Κόνωνος 16	715-303
6ο	»	2/θ	»	Θά λειτουργήσει προσεχώς.	

Γ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

70ο	»	12/θ	΄Ακρόπολη	Καλλιστέρι 1	9220-534
71ο	»	12/θ	Κουκάκι	Βεΐκου 72	9230-287
72ο	»	12/θ	Θησείο	΄Ηρακλειδών 10	3464-588
73ο	»	7/θ	Πετράλωνα	Τρώων 2	3468-949
74ο	»	7/θ	Πλάκα	΄Αδριανού 108	3229-133
83ο	»	10/θ	Κουκάκι	Βεΐκου 72	9216-653
84ο	»	6/θ	Φιλοπάππου	΄Αγνάντων 13	
89ο	»	9/θ	Ν. Κόσμος	Φιλοξένου 24	9013-846
93ο	»	8/θ	Κουκάκι	Νάκου 8	9231-030
94ο	»	6/θ	Ν. Κόσμος	Λαγουμιτζή 55	
95ο	»	12/θ	Ν. Κόσμος	Σωστράτου 5	9221-151
96ο	»	14/θ	Ν. Κόσμος	Αυσμαχίας 17	9237-197
97ο	»	11/θ	Ν. Κόσμος	Σπινθάρου 54	9017-590
98ο	»	15/θ	Ν. Κόσμος	Λαγουμιτζή 55	9010-146
119ο	»	12/θ	΄Ακρόπολη	Καλλιστέρι 1	9231-641

Δ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

11ο	»	9/θ	Θυμαράκια	Παπαναστασίου-Κόρακα	845-126
31ο	»	12/θ	Θυμαράκια	Παπαναστασίου-Κόρακα	877-879
32ο	»	11/θ	Πλάτ. Βικτωρίας	'Αριστοτέλους 55	8212-069
44ο	»	13/θ	Κ. Πατήσια	P. Νικολαΐδου 16	2284-334
52ο	»	12/θ	'Αγ. Μελετίου	Σηλυδρείας 14	872-821
54ο	»	9/θ	Πλάτ. Βάθης	Μιχαήλ Βόδα 9	8210-622
55ο	»	14/θ	Πλάτ. Βάθης	Λιοσίων 42	8211-033
57ο	»	14/θ	Κολωνός	Διστόμου 67	5122-678
58ο	»	11/θ	Κολωνός	Λένορμαν 270	5128-675
59ο	»	12/θ	'Αγ. Μελετίου	'Αγ. Μελετίου 198	5127-909
60ο	»	14/θ	Κολωνός	Τέρμα Θειμακίνας	5129-540
61ο	»	12/θ	Κολωνός	Καθημείας 8	5122-679
62ο	»	12/θ	Σεπόλια	Σμόλικα 11	5124-309
63ο	»	6/θ	Θυμαράκια	Παπαναστασίου-Κόρακα	856-630

Ε' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

20ο	'Αθηνών	14/θ	'Αγ. Παντελ.	Κοδριγκτιώνος 26	8216-815
21ο	»	12/θ	»	Τελέστου 4	875-965

22ο	»	12/θ	»	Νικοπόλεως 29	876-570
23ο	»	12/θ	»	Νικοπόλεως 29	873-334
48ο	»	6/θ	Πλ. Κολιάτσου	Προμηθέως 37	843-165
50ο	»	12/θ	‘Αγ. Παντέλ.	Σωζοπόλεως 24	873-610
53ο	»	15/θ	»	‘Αλκαμένους 26	8216-191
79ο	»	12/θ	»	‘Αγ. Παρασκευής 62	2022-290
99ο	»	6/θ	»	‘Αλκαμένους 26	8216-191
108ο	»	12/θ	‘Αγ. Νικολ.	Θήρας 110	843-165
129ο	»	6/θ	—	Νεοϊδρυθέν	—
130ο	»	5/θ	—	Νεοϊδρυθέν	—
7ο	»	2/θ	‘Αγ. Παντέλ.	Νικοπόλεως 29	873-334

ΣΤ’ ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

26ο	‘Αθηνών	12/θ	Κυψέλη	Φωκ. Νέγρη 63	875-550
30ο	»	12/θ	Κυψέλη	Φωκ. Νέγρη 63	873-636
33ο	»	8/θ	‘Ανω Κυψέλη	Σακκά 5	859-080
38ο	»	12/θ	Κυψέλη	Κόκκερελ και ‘Αγ. Γλυκερίας	874-935
45ο	»	12/θ	‘Ανω κυψέλη	Πυθίας 38	875-226
46ο	»	12/θ	Πατήσια	Κέας 69	2286-090
65ο	»	5/θ	Δέ λειτουργεί		

110ο	»	12/θ	Κυψέλη	Φωκ. Νέγρη 63	8627-169
112ο	»	12/θ	Πατήσια	Ταϊγέτου	2022-602
120ο	»	8/θ	Δέ λειτουργεί		
122ο	»	8/θ	ΎΑνω Κυψέλη	Πυθίας 38	875-226
131ο	»	6/θ	Δέ λειτουργεί		

Ζ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

27ο	ΎΑθηνών	12/θ	Κυψέλη	Κερκύρας-Κασταλίας	8213-059
28ο	»	12/θ	Πεδίο Άρεως	Μουστοξύδη 23	6423-091
29ο	»	12/θ	Κυψέλη	Δοϊράνη 43	8211-256
35ο	»	12/θ	Έξάρχεια	Κωλέτη 34	3613-777
36ο	»	6/θ	Έξάρχεια	Μεθώνης 66	3616-103
37ο	»	9/θ	Έξάρχεια	Κωλέτη 34	3627-803
40ο	»	12/θ	Γκύζη	Μπουκουδάλα 50	6465-769
41ο	»	12/θ	Γκύζη	Μομφερράτου 57	6464-902
42ο	»	12/θ	Γκύζη	Βαμβάκη 23	6464-984
43ο	»	8/θ	Έξάρχεια	Μεθώνης 66	3621-651
51ο	»	12/θ	Πλ. Βάθης	ΎΑχομινάτου 40	5231-470
64ο	»	14/θ	Μεταξουργείο	Μ. ΎΑλεξάνδρου 63	6464-702
102ο	»	12/θ	Πολύγωνο	Βαφειοχωρίου 25	6428254

121ο	»	8/θ	Πολύγωνο	Βαφειοχωρίου 25	6428-254
133ο	»	6/θ	Κυψέλη	Κερκίρας-Κασταλίας	8213-059
134ο	»	4/θ	Κυψέλη		8213-059
135ο	»	6/θ	Γκτύζη	Βαρδάκη 23	6464-984
4ο Ειδ. Σχ. »		3/θ	Πλ. Βάθης	Ακομινάτου 40	

Η' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

8ο	Αθηνών	14/θ	Γουδί	Μ. Ασίας 46	7772-974
9ο	»	9/θ	Χίλτον	Ήριδανού 15	715-357
106ο	»	11/θ	Γουδί	Κλεοδούλης 28	7775-186
1ο	Ζωγράφου	12/θ	Ζωγράφου	Κ. Ζωγράφου 1	7773-731
2ο	»	12/θ	Ζωγράφου	Κ. Ζωγράφου 1	7773-745
3ο	»	15/θ	»	Κρίνων 28	7777-857
4ο	»	12/θ	»	Κοτοπούλη 10	7781-481
5ο	»	15/θ	»	Περιάνδρου 27	7770-981
6ο	»	12/θ	»	»	7775-898
7ο	»	12/θ	»	Κρίνων 28	7775-791
8ο	»	14/θ	»	Περιάνδρου 27	7777-879
9ο	»	6/θ	»	Κρίνων 28	7777-857

10ο	»	6/θ	»	Κ. Ζωγράφου 1	7773-731
11ο	»	6/θ	»	Περιάνδρου 27	7770981

Θ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

1ο	Βύρωνος	13/θ	Βύρωνα	Δωδεκανήσου καί 'Ερυθραίας	7660-352
2ο	Βύρωνος	10/θ	»	Δωδεκανήσου καί 'Ερυθραίας	7660-897
3ο	»	8/θ	»	Δωδεκανήσου καί 'Ερυθραίας	7661-966
4ο	»	15/θ	»	Κολοκοτρώνη 40	7661-447
6ο	»	15/θ	»	'Αδάνων 3	7660-959
7ο	»	14/θ	»	Σωκίων 38	7662-883
8ο	»	10/θ	»	Τιμώλου 29	7664-940
9ο	»	9/θ	Καρέα	'Ελλήνων 'Αξιωματικών 2	7665-040
10ο	»	6/θ	Βύρωνα	Δέ λειτουργεί	
1ο	Καισαριανής	15/θ	Καισαριανή	Βασ. Κων/νου 113	727-256
2ο	»	10/θ	»	Βασ. Κων/νου 113	525-869
3ο	»	7/θ	»	Μετρών	722-045
4ο	»	11/θ	»	Χρυσ. Σμύρνης 39	714-538
5ο	»	8/Θ	»	Βασ. Κων/νου 113	724-873
6ο	»	8/θ	»	Μετρών	7662-750

Γ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

100ο	Ἀθηνῶν	15/θ	Ν. Κόσμος	Πύρεας 15	9335-509
103ο	»	15/θ	Ν. Κόσμος	Στούαρτ 21	9013-142
M117ο	»	6/θ	Νεοϊδρυμένο	ἀστέγαστο	
1ο	Δάφνης	10/θ	Δάφνη	Ἑλλης 19	9711-678
2ο	»	10/θ	Δάφνη	Ἀγ. Βαρθάρας 92	9711-883
3ο	»	12/θ	Ὑμηττός	Προύσης καὶ Ἡλιουπόλεως	
4ο	»	7/θ	Δάφνη	Σ. Βενιζέλου (Νέο συγκρ).	
5ο	»	10/θ	»	Γράμμου 15	9711-786
6ο	»	9/θ	»	Β. Ὀλγας 52	9713-576
7ο	»	10/θ	»	Ὀλύμπου 7	9718-783
8ο	»	6/θ	»	Μεσολογγίου 31	9714-833
9ο	»	7/θ	»	Κίου 18	9719-817
1ο	Ὑμηττοῦ	12/θ	Ὑμηττός	Παπαστρατοῦ 34	7661-942
2ο	»	13/θ	»	Παπαστρατοῦ 34	B7661984
3ο	»	10/θ	»	Προύσης καὶ Ἡλιουπόλεως	9714-909

ΙΑ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

47ο	Αθηνών	4/θ	Όμοιοια	Μενάνδρου 8	3211-124
49ο	»	7/θ	Όμόνοια	Ασωμάτων 37	3252-320
56ο	»	15/θ	Ακ. Πλάτωνος	Τιμαίου 7	5242-986
66ο	»	10/θ	Κολωνός	Ναυπλίου 31	5234-633
67ο	»	10/θ	Κολωνός	Ναυπλίου 12	5131-133
68ο	»	3/θ	Βοτανικός	Ιερ. Όδος 130	3463-847
76ο	»	10/θ	Πετράλωνα	Κυκλώπων 6	3469-237
77ο	»	10/θ	Πετράλωνα	Δημ. Υπερίωνος	3463-828
81ο	»	14/θ	Πετράλωνα	Σκαμβονιδιών 46	3466-039
82ο	»	14/θ	Πετράλωνα	Σκαμβονιδιών 46	3464-992
85ο	»	7/θ	Βοτανικός	Αΐμου 24	3463-965
87ο	»	12/θ	Βοτανικός	Όρφεως 56	3465-125
136ο	»	4/θ	Ακαδ. Πλ.	Νεοϊδρυθέν δέ λειτουργεί	
137ο	»	6/θ	Πετράλωνα	Σκαμβονιδιών 46	3464-992
138ο	»	4/θ	Πετράλωνα	Νεοϊδρυθέν δέ λειτουργεί	
1ο	Ταύρου	8/θ	Ταύρος	Ναζλή-Σμύρνης	3464-247
2ο	»	8/θ	»	Ναζλή-Σμύρνης	3460-370

3ο	»	12/θ	»	Κλειούς Ταυ.	3461-637
4ο	»	8/θ	»	Τσακάλωφ 9	4823-801
5ο	»	4/θ	»	Τσακάλωφ 9	4823-801

ΙΒ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

24ο	Ἀθηνῶν	15/θ	Πατήρια	Σαρανταπόρου 20	2280-594
39ο	»	12/θ	»	Σαρανταπόρου 20	2013-380
109ο	»	12/θ	»	Σαρανταπόρου 14	2286-438
140ο	»	6/θ	»	Δέ λειτουργεῖ	
141ο	»	6/θ	»	Δέ λειτουργεῖ	
1ο	Ν. Φιλαδέλφεια	14/θ	Ν. Φιλαδέλφεια	Ἐπτάλοφον 10	251-124
2ο	»	12/θ	Ν. Φιλαδέλφεια	Ἐφέσου καί Ἀνδριανουπόλεως	251-124
3ο	»	14/θ	»	Γράμμον 2	250-625
4ο	»	8/θ	»	Λαχανᾶ 10	257-246
5ο	»	9/θ	»	Λαχανᾶ 10	254-511
7ο	»	4/θ	»	Δέ λειτουργεῖ	
6ο	»	8/θ	»	Ἀναγεννήσεως 9	2793-900
1ο	Ν. Χαλκηδόνας	12/θ	Ν. Χαλκηδόνα	Γρηγορίου Ε' 1	250-081
2ο	»	7/θ	»	Γρηγορίου Ε' 1	256-071

ΙΓ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

25ο	Ἀθηνῶν	12/θ	Ἄνω Πατήσια	Πανδοσίας καὶ Τραλλέων	2283-098
34ο	»	12/θ	Ριζούπολη	Διοπόλεως καὶ Νασλῇ	256-637
101ο	»	12/θ	Ἄνω Πατήσια	Πολυδούρη 4	2011-026
113ο	»	8/θ	»	Σιτάκη 74	2912-394
142ο	»	6/θ	»	Πανδοσίας καὶ Τραλλέων	2283-098
8ο Εἰδ.	»	2/θ	»	Ροῖλου 29	2014-372
1ο	Γαλαταίου	12/θ	Γαλάτσι	Α. Γαλατ., 86	2283-381
2ο	»	12/θ	»	Ἡροδότου 3	2915-890
3ο	»	12/θ	»	Ἡροδότου 3	2915-831
4ο	»	10/θ	»	Α. Γαλαταίου 86	2013-282
5ο	»	12/θ	»	Πανδοσίας καὶ Τραλλέων	2915-780
6ο	»	8/θ	»	Α. Γαλαταίου 86	2913-988
7ο	»	5/θ	Ἄνω Πατήσια	Σιτάκη 74	2912-394

ΙΔ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

1ο	Ἡλιουπόλεως	15/θ	Ἡλιούπολη	Φλέμιγκ 1	9919-550
2ο	»	13/θ	»	Πουσουλίδου-Χαλκοκονδύλη	9919-523

30	»	14/θ	»	Κιθαιρ. Σοφούλη	9717-340
40	»	12/θ	»	Σοφ. Βενιζέλου 83	9919-528
50	»	4/θ	»	΄Αγαμέμνωνος 1	9921-130
60	»	15/θ	»	Νάστου 34	9710-740
70	»	9/θ	»	Θησέως 11	9717-440
80	»	12/θ	»	Κρήτης 17	9919-557
90	»	14/θ	»	Κιθαιρ. Σοφούλη	9714-233
100	»	9/θ	»	΄Ηδης 3	9700-139
110	»	8/θ	»	Σοφ. Βενιζέλου 83	9926-212
120	»	8/θ	»	΄Αγαμέμνωνος 1	9925-513
130	»	12/θ	»	Νεάρχου 4	9922-216
140	»	6/θ	»	Φλέμινγκ 1	
				Νεοϊδρυθέν	
150	»	6/θ	»	Δέ λειτουργεί	

Γ' ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
"Εδρα 'Αθήνα: Συγγρού 56 Τηλ: 9214515

Α' Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ
"Εδρα Αιγάλεω 'Ιερά όδός 254. Τηλ. 5909440

			ΣΧΟΛΕΙΑ	
2ον	Αιγάλεω	12/θ	Γρ. Κυδωνιών - Ρ. Φεραίου	5610.474
3ον	»	12/θ	'Ιερά όδός 267	5982.938
9ον	»	15/θ	Γρ. Κυδωνιών - Ρ. Φεραίου	5984.945
10ον	»	12/θ	Δημοσθένους 16	5982.341
11ον	»	13/θ	Ζήνωνος - Προμηθέως	5611.238
12ον	»	14/θ	Φειδίου 6	5613.754
14ον	»	7/θ	Φερρών 6	5613.508
18ον	»	6/θ	Καλαμών - Κορυδαλλού	5610.436
20ον	»	6/θ	Ζήνωνος - Προμηθέως	5612.011
22ον	»	8/θ	Θηδών	
24ον	»	7/θ	Θηδών	
25ον	»	6/θ	Ζήνωνος Προμηθέως	5612.011
26ον	»	6/θ	Θηδών	

Β' ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ

2ον	Αιγάλεω	2/θ	Ρήγα Φεραίου 17	5908.550
4ον	»	2/θ	Ίερολογιτών - Διοδουνιώτου 26	5612.099
9ον	»	1/θ	Καλαμών - Κορυδαλλού	5610.436
10ον	»	1/θ	Παλαιών Πατρών Γερμανού	
11ον	»	1/θ	Ζήνωνος καί Προμηθέως	
12ον	»	1/θ		

Β' Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Έδρα Αιγάλεω. Βασ. Όλγας 9 Τηλ. 5903040

Α' ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Αιγάλεω	12/θ	Περγάμου - Μισούλη	5981-797
4ο	»	13/θ	Περγάμου - Κολοκοτρώνη	5982-493
5ο	»	14/θ	Κορυτσάς 19	5981-935
6ο	»	12/θ	Κουντουριώτου - Μαυρομιχάλη	5981-574
7ο	»	11/θ	Άγίου Νεκταρίου 2	5982-854
8ο	»	7/θ	Μαγνησίας 38	5982-757

13ο	»	15/θ	Εύρυτανίας Τέριμα	5987-274
15ο	»	3/θ	Σουλίου 25	5988-938
16ο	»	8/θ	Θεριοπυλῶν 48	5987-862
19ο	»	6/θ	Εύρυτανίας Τέριμα	5908-591
21ο	»	6/θ	Κουντουριώτου - Μαυρομιχάλη	5981-574
23ο	»	6/θ	Θεριοπυλῶν 48	5987-862
17ο	»	7/θ	Μιλτιάδου 2	5900-591

Β' ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Αιγάλεω	1/θ	Μαρμαρά 40	5903-837
3ο	»	1/θ	Σουλίου 25	5988-938
5ο	»	2/θ	Καβάλας 38	5901-458
6ο	»	2/θ	Ρόδου 29	5984-287
7ο	»	1/θ	Κουντουριώτου - Μαυρομιχάλη	5981-574
8ο	»	1/θ	Άγλου Νεκταρίου 2	
15ο	»	1/θ	Δέ λειτουργεί	
17ο	»	1/θ	Εύρυτανίας Τέριμα	5987-274

Γ' Ε.Δ.Ε. Δ/ΤΟΣ ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Έδρα ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ - Ρούσσελτ και Θεομυλίων 13 Τηλ. 5724587

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Περιστερίου	12/θ	Παν. Τσαλδάρη 21	5711-747
2ο	»	12/θ	Ἀρχαδίου 25	5712-330
4ο	»	14/θ	Ἑθν. Ἀντιστάσεως 27	5711-204
5ο	»	12/θ	Παπαρηγοπούλου καὶ Ἀνατολῆς	5712-906
11ο	»	14/θ	Ἰθάκης καὶ Ρόδου	5712-424
12ο	»	13/θ	Μ. Ἀλεξάνδρου - Κ. Παλαμᾶ	5712-669
19ο	»	11/θ	Κύπρου 51	5719-337
26ο	»	8/θ	Φιλικῶν καὶ Τσαλαβούτα	5735-220
28ο	»	12/θ	Χαλκίδος 10	5717-300
31ο	»	8/θ	Φιλικῶν καὶ Τσαλαβούτα	5727-744
36ο	»	6/θ	Ἰθάκης καὶ Ρόδου.	5712-424
1ο	Εἰδικόν Σχ. Περ.	2/θ	Μ. Ἀλεξάνδρου καὶ Κ. Παλαμᾶ	

ΜΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Περιοτερόν	1/θ	Μαδύτου 27	5713-994
6ο	»	1/θ	Μ. 'Αλεξάνδρου καί Κ. Παλαμᾶ	
7ο	»	2/θ	'Ιθάκης καί Ρόδου	5712-424
10ο	»	1/θ	Φιλικῶν καί Τσαλαβούτα	5727-744
15ο	»	2/θ	Μ. 'Αλεξάνδρου καί Κ. Παλαμᾶ	5712-669
17ο	»	1/θ	Κύπρου 51	5719-337
18ο	»	1/θ	Μαδύτου 27	
19ο	»	1/θ	Τεγέας καί Β. 'Ηπείρου	
20ο	»	1/θ	'Ιθάκης καί Ρόδου	

Δ' Ε.Δ.Ε. Δ/ΤΟΣ ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Εδρα: Περιστέρι 'Εθν. 'Αντιστάσεως 41. Τηλ. 5743111

ΣΧΟΛΕΙΑ

8ο	Περιοτερόν	12/θ	Χίον καί Χαονίας 4	5712-979
10ο	»	12/θ	Πλατεία 'Αγίου Γεωργίου	5712-509
13ο	»	12/θ	'Εθν. 'Αντιστάσεως καί 'Αγ. Πολυκάρπου	5712-331

150	»	12/θ	Ἀκαρνανίας 65	5713-301
170	»	13/θ	Ἀφροδίτης καὶ Κάππου	2610-114
200	»	6/θ	Σκῆρα 1	5711-184
210	»	9/θ	Μηλέας καὶ Ναϊάδων	2610-114
240	»	12/θ	Τριτοπλέμου 36 – Ἀνθούπολη	5719-409
250	»	13/θ	Γεροστάθη 50 – Ἀγ. Ἱερόθεος	5715-659
290	»	11/θ	Ἀκαρνανίας 65	5734-245
320	»	12/θ	Σπερχειοῦ καὶ Βίτσι	5723-777
330	»	7/θ	Ἔθν. Ἀντιστάσεως καὶ Ἀγ. Πολυκάρπου	5712-331
370	»	4/θ	Ἀκαρνανίας 65	
380	»	6/θ	Ἀκαρναίας 65	
390	»	6/θ	Γεροστάθη 50 – Ἀγ. Ἱερόθεος	
400	»	3/θ	Σπερχειοῦ καὶ Βίτσι	

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

30	Περιοτερίου	1/θ	Ἀνεξαρτησίας 1	
50	»	1/θ	Ἀγίας Σοφίας 45	
90	»	1/θ	Ἐπταλόφου – Αἰτωλοῦ	
110	»	2/θ	Ἀκαρνανίας 65	
140	»	1/θ	Ἀκαρνανίας 65	

Ε' Ε.Δ.Ε. Δ/ΤΟΣ ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Έδρα: Περιστέρι Έθν. ΄Αντιστάσεως 12 Τηλ. 5724587

ΣΧΟΛΕΙΑ

3ο	Περιστερίου	12/θ	Δερβενακίου 45	5711-579
6ο	»	8/θ	Δροσάτου 1	5712-632
7ο	»	10/θ	΄Αριστοδούλου 3	5711-673
9ο	»	12/θ	΄Αγίας Τριάδος και Καλαμών	5711-414
14ο	»	12/θ	Δροσάτου 1	5712-632
16ο	»	13/θ	΄Αγίας Τριάδος και Καλαμών	5715-121
18ο	»	12/θ	Πελοπίδα 177	5719-229
22ο	»	8/θ	Μενάνδρου 29	5710-240
23ο	»	8/θ	Νεοκλέους 8	9715-294
27ο	»	12/θ	Παρνασσίδος 16	5710-783
30ο	»	12/θ	Πελοπίδα 188	5726-586

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

2ο	Περιστερίου	1/θ	Θεοφράστου 38	5710-240
4ο	»	2/θ	΄Αριστοδούλου 9	
8ο	»	2/θ	Δροσάτου 1	5712-632
12ο	»	2/θ	΄Αγίας Τριάδος και Καλαμών	5711-414

ΣΤ΄. Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ
 "Εδρα "Άγιοι "Ανάργυροι. Κεφαλληνίας 76. Τηλ. 2626101

		ΣΧΟΛΕΙΑ			
1ο	Άγίων Άναργύρων	15/θ	Άγίων Άναργύρων 45	2611-479	
2ο	»	15/θ	Άλεξ. Διάκου 58	2610-792	
3ο	»	15/θ	Λαυρίου 98	2611-305	
4ο	»	9/θ	Βύρωνος 6	2618-219	
5ο	»	13/θ	Πάτριος 35	2610-255	
6ο	»	12/θ	Ψαριών 13	2612-509	
7ο	»	7/θ	Ν. Πλαστήρα 189	2619-819	
8ο	»	8/θ	Κων/πόλεως 365	2629-550	
9ο	»	3/θ	Λαυρίου 98	2611-305	
10ο	»	6/θ	Πάτριος 35	2610-255	
11ο	»	3/θ	Άλεξ. Διάκου 58	2610-792	
12ο	»	2/θ	Ψαριών 13	2612-509	
	Έθν. Ίδρυμα Άπ. Άναπ.	1/θ	Λεωφ. Χασιάς	2626-853	

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Ἀγίων Ἀναργύρων	2/θ	Σύρου – Πατάγου	2611–479
2ο	»	2/θ	Λαυρίου 98	2611–305
3ο	»	2/θ	Ἀλεξ. Διάκου 58	2610–792
4ο	»	1/θ	Ψαφῶν 13	2612–509
5ο	»	2/θ	Πάρνηθος 35	2610–255
6ο	»	2/θ	Βύρωνος 6	2613–219
7ο	»	1/θ	Σύρου – Πατάγου	2619–819
8ο	»	1/θ	Κων/πόλεως 365	2629–550

Ζ' Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Ἔδρα: Ἀγιοι Ἀνάργυροι. Κεφαλληνίας 76. Τηλ. 2626767

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Νέων Λιοσίων	12/θ	Πριάμου 114	2611–753
2ο	»	15/θ	Χρυσίδος 71	2611–930
3ο	»	15/θ	Ἰωάννου Προδρόμου 6	2611–633
4ο	»	15/θ	Πολυτέκνων 20	2612–083

6ο	»	»	12/θ	Ζαγορίου 5	2615-445
7ο	»	»	13/θ	Ἀλφειοῦ 55	5714-068
8ο	»	»	11/θ	Λεωφ. Χασιάς 169	2614-372
10ο	»	»	12/θ	Πολυτέκνων 12	2630-249
11ο	»	»	13/θ	Παλατιανῆς 2	2628-103
12ο	»	»	12/θ	Εὐλαμπίας 43	2615-727
13ο	»	»	10/θ	Παλατιανῆς 2	2634-685
15ο	»	»	8/θ	Πάριδος 71	2634-180
19ο	»	»	10/θ	Ἀλφειοῦ 55	5714-068
20ο	»	»	7/θ	Εὐλαμπίας 43	2615-727
21ο	»	»	5/θ	Πολυτέκνων 20	2612-083
22ο	»	»	6/θ	Πάριδος 71	2634-180
11ο	Εἰδικό Σχ. Ἀθηνῶν	»	2/θ	Πολυτέκνων 20	2612-083

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Νέων Λιουσίων	2/θ	Ἰφριγενείας 36	2615-686
2ο	»	1/θ	Πάριδος 38	2617-500
4ο	»	2/θ	Πολυτέκνων 20	2612-083
6ο	»	1/θ	Παλατιανῆς 2	2628-103
7ο	»	2/θ	Πολυτέκνων 20	2612-083

8ο	»	»	1/θ	Σουρή 29	2623-297
9ο	»	»	2/θ	Πάριδος 71	2623-646
10ο	»	»	2/θ	Ευλαμπίας 43	2615-727
11ο	»	»	1/θ	Δέ λειτουργεί	
12ο	»	»	1/θ	Αλφειού 55	5714-068
13ο	»	»	1/θ	Δέ λειτουργεί	
14ο	»	»	1/θ	Πάριδος 38	2617-500

Η'. Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Έδρα: Πετρούπολη: Έλενθ. Βενίξέλου 73 Τηλ. 2626463

ΣΧΟΛΕΙΑ

5ο	Νέων Λιοσίων	12/θ	Παλατιανής 24 – Πετρούπολη	2613-785
9ο	»	15/θ	Λεωφ. Πετροπόλεως – Αδέρωφ Ν. Λιόσια	2613-226
14ο	»	6/θ	Λεωφ. Πετροπόλεως – Αδέρωφ Ν. Λιόσια	2631-500
16ο	»	6/θ	Λεωφ. Πετροπόλεως – Αδέρωφ Ν. Λιόσια	2629-276

17ο	»	6/θ	Παλατιανῆς 24 – Πετρούπολη	2613–785
18ο	»	6/θ	Παλατιανῆς 24 – Πετρούπολη	2613–785
23ο	»	8/θ		
1ο	Πετρουπόλεως	11/θ	28ης Ὀκτωβρίου 4 – Πετρούπολη	5010–528
2ο	Πετρουπόλεως	8/θ	Κων/νου Βάρναλη 33 – Πετρούπολη	5012–729
3ο	Πετρουπόλεως	14/θ	Μ. Μπότσαρη 78 – Πετρούπολη	5016–763
4ο	Πετρουπόλεως	11/θ	Ἀρκαδίου 4 – Πετρούπολη	5015–408
5ο	Πετρουπόλεως	12/θ	Κων/νου Βάρναλη 33 – Πετρούπολη	5017–123
6ο	Πετρουπόλεως	15/θ	Σκουφᾶ 99 – Πετρούπολη	5017–623
7ο	Πετρουπόλεως	10/θ	Βασ. Παύλου 106 – Πετρούπολη	5012–339
8ο	Πετρουπόλεως	6/θ	Παπαδιαμάντη 7 – Πετρούπολη	5015–504
9ο	»	6/θ		

ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ

3ο	Νέων Λιουσίων	1/θ	Νυμφαίου 154 – Νέα Λιόσια	2613–785
5ο	»	2/θ	Μεσολογγίου 38 – Νέα Λιόσια	2631–500
15ο	»	1/θ		
1ο	Πετρουπόλεως	2/θ	Β. Ἡπείρου – Ρόδου – Πετρούπολη	5016–825
2ο	»	2/θ	Μπουμπουλίνας 9 – Πετρούπολη	5012–957

3ο	»	2/θ	Θεσσαλίας 155 – Πετρούπολη	2623-050
4ο	Πετροπούλεως	1/θ	Κων/νου Βάρναλη 39 – Πετρούπολη	5017-123
5ο	»	1/θ	Κων/νου Βάρναλη 39 – Πετρούπολη	5012-729
6ο	»	1/θ		

Θ'. Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Έδρα: "Άγιοι "Ανάργυροι. Κεφαλληνίας 76. Τηλ. 2626101

ΣΧΟΛΕΙΑ				
1ο	"Ανω Λιοσίων	12/θ	Τέγμα "Αγ. Κων/νου Α.Ν.	2460-430
2ο	»	10/θ	21η Στάση Φυλής	2468-650
3ο	»	11/θ	Σωκράτους 13	2468-860
4ο	»	10/θ	Φυλής 17	2462-020
5ο	»	3/θ	25η Στάση Φυλής	2460-926
6ο	»	6/θ	Τέγμα Μ. "Αλεξάνδρου	2462-262
7ο	»	4/θ	» "Αγ. Κων/νου	2460-430
	Γεροδουνού	15/θ	Κωστή Παλαμά 25 – Γεροδ.	2310-287
2ο	»	3/θ	"Ιωλκού 6 Καματερό	2610802

1ο	Ζεφυρίου	9/θ	Παναγίας Γρηγορούσας 55 Ζεφ.	2612-900
2ο	»	6/θ	» » 85	2633-390
3ο	»	4/θ	» » 55	2612-900
1ο	Καματερού	13/θ	Τέρμα Βασ. Κων/νου Καματ.	2611-874
2ο	»	10/θ	΄Αλεξάνδρας 6	2617-690
3ο	»	8/θ	Γ. Σουρή 29 Ν. Λιοσ.	2623-297
4ο	»	4/θ	Γ. Σουρή 29	2623-297
	Δ.Σ. Φυλής	8/θ	Φυλή ΄Αττικής	2469-560

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	΄Ανω Λιοσίων	2/θ	Σοφοκλέους 22η στάση Φυλής	2468-242
2ο	»	2/θ	Φυλής 17	2462-020
3ο	»	2/θ	Τέρμα ΄Αγ. Κων/νου ΄Αν. Λιοσ.	2460-430
4ο	»	1/θ	» Μ. ΄Αλεξάνδρου	2462-262
	Γεροδουνοῦ	2/θ	Νικηταρά 3 Γεροδ.	
1ο	Ζοφριάς	2/θ	Παναγ. Γρηγορούσας 55 Ζεφορ.	2612-900
2ο	»	2/θ	΄Αριστοτέλους 14 ΄Α. Λιοσ.	2468-860
1ο	Καματερού	2/θ	Βασ. Γεωργίου 16 Καματ.	2623-243
2ο	»	2/θ	Τέρμα Βασ. Κων/νου	2611-874
3ο	»	1/θ	Γεωργίου Σουρή 29 Ν. Λιοσ.	2623-297
	Φυλής	2/θ	Φυλή ΄Αττικής	2469-560

Ι'. Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Έδρα: Κορυδαλλός. Πλ. Έλευθερίας 12. Τηλ. 4959076

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Κορυδαλλού	14/θ	Πλ. 'Αγ. Γεωργίου	4951-273
2ο	»	12/θ	Πελοπίδα και Ξενοφώντος	4953-106
3ο	»	11/θ	'Αδαμ. Κοραή 23	4951-998
4ο	»	8/θ	Μεσογείων και 'Αγ. Νικολάου	5616-437
6ο	»	14/θ	Κολοκοτρώνη 162	5610-847
7ο	»	14/θ	Μεσογείων και 'Αγ. Νικολάου	5616-606
8ο	»	9/θ	Πλαταιών 16	5613-868
11ο	»	6/θ	Λήμνου και Καυκάσου	5616-453
13ο	»	8/θ	Λήμνου και Καυκάσου	5616-476
14ο	»	5/θ	'Αναμορφ. Κορυδαλλού	4961-819
15ο	»	2/θ	'Αναμορφ. Κορυδαλλού	4950-514
16ο	»	10/θ	Ψαρρών 56	4952-052
17ο	»	13/θ	Παπακυριαζή 7	4950-945
18ο	»	6/θ		
9ο	Είδ. Σχολ. 'Αθηνών	2/θ	Μακεδονίας 33	5616-606 5616-437

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Κορυδαλλού	1/θ	Κολοκοτρώνη 162	5610-847
2ο	»	1/θ	Χαρ. Τρικούπη 62	4962-640
5ο	»	1/θ	Μακεδονίας 33	5616-606
6ο	»	1/θ	Μακεδονίας 33	5616-437
9ο	»	1/θ	Χαρ. Τρικούπη 62	5616-606
10ο	»	1/θ		5616-437
12ο	»	1/θ		4162-640

ΙΑ΄ Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Έδρα: "Αγία Βαρβάρα. Σερτίφου 2 Τηλ. 5611381

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Αγίας Βαρβάρας	13/θ	Παπαφλέσσα 21	5611-954
2ο	»	15/θ	Κρήτης 43	5613-623
3ο	»	3/θ	Δέν λειτουργεί	

40	»	»	14/θ	Πελοποννήσου 13	5614-785
50	»	»	10/θ	Ήπειρου 48	5614-005
60	»	»	14/θ	Κολοκυθᾶ 29	5615-250
70	»	»	10/θ	Χειμάρρας 20	5610-430
80	»	»	8/θ	Κυκλάδων 9	5614-261
50	Κορυδαλλοῦ		12/θ	Σύρου 48	4951-177
90	»		6/θ	Σχιστό Κορυδαλλοῦ	4955-197
100	»		11/θ	Ίωαννίνων 58	4917-733
120	»		15/θ	Ήπειρου Καρόιτης	5612-010

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

10	Ἀγίας Βαρβάρας		1/θ	Καρσαλῆ 26	5614-395
20	»	»	1/θ	»	5614-395
30	»	»	1/θ	Αἰόλου 10	5612-019
40	»	»	1/θ	Χειμάρρας 20	5610-430
50	»	»	1/θ	Πελοποννήσου 13	5614-785
60	»	»	1/θ	Δέν λειτουργεῖ	
30	Κορυδαλλοῦ		1/θ	Ἑρμοῦ 26	4951-235
40	»		1/θ	Ήπειρου καὶ Καρόιτης	5612-010
70	»		1/θ	Σχιστό Κορυδαλλοῦ	4955- 197
80	»		1/θ	Δέ λειτουργεῖ	

ΙΒ' Ε.Δ.Ε. ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Εδρα: Χαϊδάρι Βασ. Γεωργίου 29 Τηλ. 5980575

		ΣΧΟΛΕΙΑ			
1ο	Χαϊδαρίου	13/θ	Βασ. Παύλου 81	5815-138	
2ο	»	12/θ	ΉλΙΑ Βενέζη 24	5812-743	
3ο	»	12/θ	Βασ. Γεωργίου Λ. Ἀθηνῶν	5813-742	
4ο	»	12/θ	Ἀγίας Γρηγορούσας 27	5810-487	
5ο	»	10/θ	Ἀγίας Μαρίνας 28	5813-451	
6ο	»	4/θ	Ἰουστινιανοῦ 8	5811-277	
7ο	»	6/θ	Γράμμων 2	5987-170	
8ο	»	8/θ	Βασ. Παύλου 81	5815-158	
9ο	»	14/θ	Συνταγμ. Γιαννούλη 23	5900-653	
10ο	»	4/θ	Ἀγίας Γρηγορούσας	5810-487	
11ο	»	6/θ	Βασ. Παύλου 81	5815-138	
12ο	»	6/θ	ΉλΙΑ Βενέζη 24	5812-743	
Δ. Σχ.	Ὁρφανοτροφείου	1/θ	Ἀγίας Γρηγορούσας	5811-203	
1ο	Ἀσπροπύργου	12/θ	Βασ. Κων/νου 35	5572-620	
2ο	»	6/θ	»	5574-010	
Δ. Σχ.	Παράλιας Ἀσπροπύργου	8/θ	Παράλια Ἀσπροπύργου	5573-597	
Δ. Σχ.	Δ. Σχ.	Γχορυσᾶς »		7/θ	

5574-782

Γχορυσᾶ

Δ. Σχ.	Νεοκτίστων	»	3/θ	Νεόκτιστα 'Ασπροπύργου	5572-184
Δ. Σχ.	Σκαρामαγκά		2/θ	Σπύρου Μήλιου 22	5572-678
12ο	Ειδικό Σχολ. 'Αθηνών		2/θ	Λεωφ. 'Αθηνών καί Β. Γεωργίου	5813-742
Δ. Σχ.	Νέας Ζωής 'Ασπροπύργου		1/θ	Νέα Ζωή	

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Χαϊδαρίου		2/θ	Χρυσ. Σμύρνης 13	5981575
2ο	»		2/θ	Σωκράτους 21	
3ο	»		2/θ	Μαραθώνος 40	5810-675
4ο	»		1/θ	Βασ. Γεωργίου καί 'Αθηνών	5813-742
5ο	»		1/θ	'Αγίας Μαρίνας 28	5813-451
1ο	'Ασπροπύργου		2/θ	Πλάτωνος 11	
2ο	»		2/θ	Περικλέους 10	
/	Παραλίας 'Ασπροπύργου		1/θ	Παράλια 'Ασπροπύργου	

ΙΓ'. ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΔΙΑΜ. ΔΥΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

"Έδρα: Έλευσίνα: Δήμητρας 8. Τηλ. 5542580

ΣΧΟΛΕΙΑ					
Βιλίων		5/θ	Βίλια 'Αττικής		0263 - 22482
1ο	'Ελευσίνας	6/θ	'Ιάχχου - Παγκάλου		5546-276
2ο	»	7/θ	Θανασιολοπούλου 7		5546-865
3ο	»	14/θ	Δαρδανελίων - Περγάμου		5546-867
4ο	»	11/θ	»		5546-265
7ο	»	6/θ	Θησέως 9		5546-147
8ο	»	9/θ	Κίμωνος Παναγιωτίδου 13		5546-785
9ο	»	8/θ	Κυπραίου 9		5546-256
10ο	»	3/θ	Συνοικ. Καμάρες		
'Ερυθρών		9/θ	'Ερυθρές Θηδών		0262-41346
Λάκκας Μεγάρων		1/θ	Λάκκα Μεγάρων		0296-29413
Μαγούλας		5/θ	Μαγούλα 'Αττικής		5555-462
1ο	Μάνδρας	12/θ	'Αχλέως 2		5555-433
2ο	»	9/θ	'Αριστοτέλους 2		5555-652
3ο	»	5/θ	'Εργατ. Κατοικίες		5546-294

4ο	»	3/θ	Συνοικ. Πατακώστα	0296-29249
1ο	Μεγάρων	6/θ	Μουσείου 17	0296-29645
2ο	»	6/θ	»	0296-29277
3ο	»	11/θ	Κατσώνη 1	0296-28188
4ο	»	8/θ	Τέμα Κορυτσάς	0296-29390
5ο	»	8/θ	Αίολου 3	0296-28580
6ο	»	7/θ	Τζαδέλλα 54	0296-29346
7ο	»	6/θ	Ίωάννου Θεολόγου	0296-29779
8ο	»	7/θ	Πανταζοπούλου 42	0296-33195
Νέας Περάμου		10/θ	Νέα Πέραμος	
Οινόης		1/θ	Οινόη Μεγαρίδας	
Πάχης Μεγάρων		1/θ	Πάχη Μεγάρων	0296-28470
			ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ	
Βιβλίων		1/θ	Βίλια Ἀττικῆς ἔξυπ. ἀπό τό Δ. Σχ.	0263-22482
2ο	Ἑλευσίνας	2/θ	Δαρδανελίων	5546-867
3ο	»	2/θ	Κοντούλη 36	5546-157
4ο	»	2/θ	Πετράκη – Τσοκάνη	
5ο	»	1/θ	Σοφοκλέους 9 ἔξυπ. ἀπό τό 3ο-4ο Δ.Σχ.	5546-867
				5546-265

60	»	2/θ	Μιαούλη 59 έξυπ. από τό 3ο Νηπ.	5546-265
90	»	1/θ	Κυπραίου 18 έξυπ. από τό 9ο Δ. Σχ.	5546-256
100	»	1/θ	Συν. Καμάρες Έλευσίνας	
Έρευθρών		2/θ	Έρευθρές Θηρών έξυπ. από τό Δ. Σχ.	0262-41346
Μαγούλας		1/θ	Μαγούλα	5555-462
10	Μάνδρας	2/θ	Β. Παλλινένη έξυπ. από τό 1ο Δ. Σχ.	5555-433
20	»	2/θ	Θησέως 3	5555-433
30	»	1/θ	Έργατ. Κατοιρίες έξυπ. από τό 3ο Δ. Σχ.	5546-294
10	Μεγάρων	2/θ	Βύζαντος 17 έξυπ. από τό 1ο Δ. Σχ.	0296-29249
20	»	1/θ	Συφνιδών 27	0296-29181
30	»	2/θ	Ίω. Μεταξά 18 έξυπ. από τό 5ο Δ. Σχ.	0296-29390
40	»	2/θ	Ίω. Θεολόγου 29 έξυπ. από τό 7ο Δ. Σχ.	0296-29346
50	»	1/θ	Τέρμα Κορυτσάς έξυπ. από τό 4ο Δ. Σχ.	0296-28188
60	»	1/θ	Κατσώνη 1 έξυπ. από τό 3ο Δ. Σχ.	0296-29277
70	»	1/θ	Πανταζοπούλου 17 έξυπ. από τό 8ο Δ. Σχ.	0296-29779
Νέας Περάμου		2/θ	Νέα Πέραμος	

Β' ΑΝΩΤΕΡΑ ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
"Έδρα 'Αθήνα: Συγγρού 56 Τηλ. 9216671
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΑΝΑΤ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Α' ΕΚΠ/ΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
"Έδρα 'Αγ. Παρασκευή Γούναρη 60 Τηλ. 6594882

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	'Αγ. Παρασκευής	12/θ	'Αγ. 'Ιωάννου 27	6592-290
2ο	»	9/θ	Τέγμα Ζεφύρων	6513-614
3ο	»	15/θ	Μπουμπουλίνας 8	6512-309
4ο	»	11/θ	'Ολυμπίας 20	6590-210
5ο	»	7/θ	Ψαρών 11	6595-311
2ο	Χολαργού	11/θ	Χαλανδρίου 119	6512-220
3ο	»	10/θ	»	6512-220
	Ειδικό	2/θ	Β. Μελά 1	6511-432

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

	'Αγ. Παρασκευής	2/θ	'Αγ. 'Ιωάννου 27	6592-290
2ο	»	2/θ	Μπουμπουλίνας 8	6512-309

30	»	»	1/θ	Σερρών 11	6595-311
20	Χολαργού		1/θ	Χαλανδρού 119	6512-220
30	»		1/θ	»	6512-220

Β' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα Ν. Ψυχικό 'Αγ. Σοφίας 25 Τηλ. 6519-121

ΣΧΟΛΕΙΑ

10	Ν. Ψυχικού	12/θ	Παϊκοπούλου - Όμηρου	6713-822
20	»	6/θ	25η Μαρτίου - Παρίση	6715-204
30	»	13/θ	Καραθοδορή - Ξενοπούλου	6715-210
40	»	7/θ	»	6710-275
10	Παπάγου	12/θ	'Ανατολής - 'Αργυροκάστρου	6510-338
20	»	11/θ	»	6517-450
10	Χολαργού	12/θ	Περικλέους 53	6511-198
40	»	8/θ	»	6511-198

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

10	Ν. Ψυχικού	1/θ	Καραθοδορή - Ξενοπούλου	6715-210
----	------------	-----	-------------------------	----------

2ο	»	»	1/θ	25 Μαρτίου – Παρίση	6715–204
3ο	»	»	1/θ	Καραβοδαρή - Ξενοπούλου	
1ο	Παπάγου		2/θ	Ἀνατολῆς - Ἀργυροκάστρου	6510–338
2ο	»		2/θ	»	6517–450
1ο	Χολαργού		2/θ	Χαλανδρίου 119	6512–020

Γ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Δ.Α. ΑΤΤ.

Ἔδρα: Χαλάνδρι Πλάτωνος 14 τηλ. 6821–523

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Βριλίσων	12/θ	Φλωρίνης 24 Βριλίσια	6816–501
2ο	»	3/θ	Μάρκου Μπότσαρη 8 Ἀ.Βριλίσια	8024–291
1ο	Π. Πεντέλης	3/θ	Π. Πεντέλη	8027–330
2ο	»	6/θ	Π. Πεντέλη (ΠΙΚΠΑ)	8021–433
	Δ. Σχ. Ν. Πεντέλης	6/θ	Ἀργυροκάστρου 21 Ν. Πεντέλη	8027–370
	Δ. Σχ. Πολυδρόσου Χαλανδρ.	10/θ	Κρίνων 24 – Χαλάνδρι	6813–956
	Δ. Σχ. Τούφας Χαλανδρ.	9/θ	Ἰωαννίνων	6814–144

30	Χαλανδρίου	9/θ	Κάλδου 16 – Χαλάνδρι	6811–564
50	»	6/θ	Μεταμόρφωση	6813–195
Δ. Σχ. Φιλοθέης				
ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ				
10	Βριλίσων	2/θ	Φλωρίνης 24 Βριλίσια	6816–501
20	»	1/θ	Μάρκου Μπότσαρη 8 Ἀ.Βριλίσια	8024–291
	Π. Πεντέλης	1/θ	Π. Πεντέλη	8027–330
	Ν. Πεντέλης	1/θ	Ν. Πεντέλη	8021–433
	Τούφας Χαλανδρίου	1/θ	Ἰωαννίνων - Χαλάνδρι	6814–144
30	Χαλανδρίου	1/θ	Κάλδου 16 – Χαλάνδρι	6811–564
	Πολυδρόσου Χαλανδρίου	1/θ	Κρίνων 24 – Χαλάνδρι	6813–956
50	Νηπιαγωγείο Χαλανδρίου	1/θ	Μεταμόρφωση	6813–195

Δ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Χαλάνδρι Πλάτωνος 14 Τηλ. 6821–735

ΣΧΟΛΕΙΑ

10	Χαλανδρίου	9/θ	Καραολή – Δημητρίου	6812–916
----	------------	-----	---------------------	----------

2ο	»	13/θ	Λίτσα – Καλλισπέη	6812–179
4ο	»	10/θ	Σαλαμίνας – Ἀριστοφάνους	6813–036
6ο	»	7/θ	Σουλίου 25	6818–029
7ο	»	15/θ	Κρήτης 24	6714–497
8ο	»	7/θ	Σαλαμίνας – Ἀριστοφάνους	6821–435
10ο	»	5/θ	Κρήτης 24	6714–497
1ο	Παλ. Ψυχικοῦ	12/θ	Δημοκρατίας 23	6712–207
2ο	»	6/θ	»	6712–207
3ο	Εἰδικό Ἀθηνῶν	2/θ	Σαλαμίνας – Ἀριστοφάνους	6713–103

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Χαλανδρίου	1/θ	Καραολή – Δημητρίου	6812–916
2ο	»	1/θ	Λίτσα – Καλλισπέη	6817–179
4ο	»	2/θ	Σαλαμίνας – Ἀριστοφάνους	6813–036
6ο	»	1/θ	Κρήτης 24	6714–497
1ο	Π. Ψυχικοῦ	1/θ	Κρίνων 6	6710–552
2ο	»	1/θ	»	6710–552
7ο	Χαλανδρίου	1/θ	Κρήτης 24	6714–497
8ο	»	1/θ	Σουλίου 25	6818–029

Ε' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Μαρούσι Π. Κυριακού 11 Τηλ. 8022093

ΣΧΟΛΕΙΑ		
3ο	Άμαρουσίου	12/θ Μεσογείων - Άγ. Ήλεούσης 8020-788
4ο	»	6/θ Παναγοπούλου 4 6813-030
6ο	»	6/θ Νίκης 23 Παράδεισος 6818-264
7ο	»	6/θ Νεαπόλεως 46 Ν. Φιλοθέη 6814-830
10ο	»	6/θ Μεσογείων - Άγ. Ήλεούσης 6725-889
11ο	»	6/θ » » 6725-890
1ο	Μελισσίων	9/θ Θερμοπυλών - Κονίτσας Μελίσσια 8028-142
2ο	»	7/θ Β. Παύλου Ζ. - Πηγή 8026-140
3ο	»	3/θ δέ λειτουργεί
9ο	Ν. Ήωνίας	7/θ Μονταλάσκη 64 Ν. Ήωνία 2799-160
14ο	»	7/θ » 2791-503
	Φιλοθέης	9/θ Ήυνάρδου 16 Φιλοθέη 6812-906
2ο	Εϊδικό Ήθηνών	δέν λειτουργεί

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

3ο	΄Αμαρουσίου	2/θ	Μεσογείων – ΄Αγ. ΄Ελεούσης	8020-788
4ο	»	1/θ	Σωροῦ 6	6813-030
6ο	»	1/θ	΄Αμαρουσίου 96 Παράδεισος	6821-009
8ο	»	1/θ	Μεσογείων ΄Αγ. ΄Ελευούσας	8020-788
	Μελισσίων	2/θ	Κ. Δεληγιάνην 10 Μελίσσια	8021-612
	πηγῆς	1/θ	Ροδώνης 13	8026-140
	Φιλοθέης	1/θ	Καλλιγᾶ 77	6818-646

ΣΤ΄ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Δ. Α. ΑΤΤ.

΄Εδρα: ΄Αμαρούσιον 28ης ΄Οκτωβρίου 22 Τηλ. 8028-620

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	΄Αμαρουσίου	14/θ	Κηφισιάς 211	8020-697
5ο	»	3/θ	΄Αγ. Θωμᾶ Παράδεισος	6816-911
8ο	»	7/θ	Θέμιδος 73	8025-807
9ο	»	7/θ	΄Υψηλάντου 19	8027-403
1ο	Πεύκης	7/θ	Κυπαρισσίου – Δαδάνη	8027-175
2ο	»	11/θ	Κουντουριώτου - Φεραίου	8020-660

ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Ἀμαρουσίου	1/θ	Νεαπόλεως 57 Ν. Φιλοθέη	6824-507
2ο	»	2/θ	Κηφισίας 211 Μαρούσι	8024-928
5ο	»	1/θ	Μ. Ἀλεξάνδρου 55	8027-642
	Λυκοδρόστη	1/θ	Ἀργύρη 16 Λυκοδρόστη	8013-887
1ο	Πεύκης	1/θ	Α. Β. Παύλου 13 Πεύκη	8024-383
2ο	»	1/θ	Κανάκη - Σκρᾶ 4	8027-175

Ζ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛ. ΑΤΤΙΚΗΣ

Ἔδρα Κηφισιά: Λεωφ. Κηφισιάς 339 Τηλ. 8017-753

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	Κηφισιάς	9/θ	Χρ. Λαδᾶ 18	8011-702
2ο	»	11/θ	Π. Κηφισιάς 282	8013-587
3ο	»	9/θ	Πηγῆς 4 Ν. Κηφισιά	8013-521
4ο	»	15/θ	Σουλίου 12 Κ. Κηφισιά	8019-857
5ο	»	3/θ	Χρ. Λαδᾶ 18	8011-702
1ο	Ν. Ἐρυθραίας	10/θ	Ἐλ. Βενιζέλου 4	8011-813

2ο	N. Έρυθραίας	9/θ	»	8017-100
	Ζανείου Ιδρύματος	6/θ	Λ. Μαραθώνα - Έκάλη	8032-405
	Έκάλης	1/θ	δέ λειτουργεί	
	Φιλίππιδείου Πολιτ. Κηφισιάς	2/θ	Θεμιστοκλέους-Χρυσιάδη Ν. Κηφ.	8019-920
	Άγίου Στεφάνου	5/θ	Άγ. Στέφανος	8031-070
	Ανοξέως	3/θ	Άνοιξη	8032-941
	Διονύσου	1/θ	Διόνυσος	8032-681
	Δροσιάς	2/θ	Δροσιά	8032-772
	Κρυονερίου	2/θ	Κρυονέρι	8033-251
	Μπάλλας	2/θ	Μπάλλα	8033-419
	Σταμάτας	1/θ	Σταμάτα	8031-418

ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Κηφισιάς	1/θ	Χ. Λαδά 18	8011-702
2ο	»	1/θ	Σουλίου 12 Κ. Κηφισιά	8019-857
3ο	»	1/θ	Πηγής 4 Ν. Κηφισιά	8013-521
4ο	»	1/θ	Σουλίου 12	8012-857
1ο	Έρυθραίας	2/θ	Έλ. Βενιζέλου 4	8011-813

2ο	»	1/θ	»	8011-813
	‘Αγ. Στεφάνου	2/θ	‘Αγ. Στέφανος	8034-427
	‘Ανοίξεως	1/θ	‘Ανοιξη	
	Δροσιάς	1/θ	Δροσιά	
	Κρυονερίου	1/θ	Κρυονέρι	

Η΄ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Ν. Ίωνία ‘Αγ. Κων/νου 21 Τηλ. 2776858

ΣΧΟΛΕΙΑ

1ο	‘Ηρακλείου	12/θ	Σοφίας - Νεότητος	2799-724
2ο	»	6/θ	Ευτυχίας 2	2791-962
3ο	»	12/θ	Ζεφύρου 32	2799-404
4ο	»	12/θ	6η στάση ‘Αμαρουσίου - ‘Ηράκλ.	2799-390
5ο	»	11/θ	Πάροδος Κονίτισης	2778-311
6ο	»	6/θ	‘Ακροπόλεως 57	2796-157
7ο	»	6/θ	»	2754-001

8ο	»	8/θ	Σοφίας – Νεότητος	2790–369
9ο	»	6/θ	Εὐτυχίας 2	2755–981
10ο	»	6/θ	Σοφίας – Νεότητος	2799–724
11ο	»	6/θ	Εὐτυχίας 2	2755–981
12ο	»	4/θ	6η στάση Ἀμαρουσίου	2799–390
13ο	»	6/θ	Ζεφύρου 32	2799–404
14ο	»		δέ λειτουργεῖ	

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Ἡρακλείου	1/θ	Β. Κων/νου 13	2772–001
2ο	»	1/θ	Δωδεκανήσου 7	2753–443
3ο	»	2/θ	Δύσης 37	2795–747
4ο	»	1/θ	Ζωοδόχου Πηγῆς 3	
5ο	»	1/θ	Ἀνατολῆς 57	
6ο	»	1/θ	Πρασ. Λόφου 111	2797–312
7ο	»	1/θ	Δωδεκανήσου 7	2753–443
9ο	»	1/θ	Ἀνατολῆς 57	
10ο	»	1/θ	Β. Κων/νου 13	2772–001

Θ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Έδρα: Ν. Ίωνία Χάλης 16 Τηλ. 2755958

ΣΧΟΛΕΙΑ

4ο	Ν. Ίωνίας	6/θ	Π. Ίωακείμ 2	2798361
5ο	»	6/θ	»	2798-441
6ο	»	6/θ	Πλ. Τυάννων 27	2798-369
7ο	»	8/θ	΄Αντιγόνης - ΄Ισμήνης	2796-996
8ο	»	12/θ	Πλαταιών - Σωκράτους Περ.	2516-841
10ο	»	9/θ	Τήνου - Δωδεκανήσου ΄Αλσ.	2791011
11ο	»	6/θ	Πλ. Τσαλδάρη	2791-801
13ο	»	6/θ	Πλ. Τυάννων	2778-691
15ο	»	6/θ	Πλ. Τσαλδάρη	2796-966
16ο	»	8/θ	Τήνου - Δωδεκανήσου	2791-420
18ο	»	6/θ	Πλ. Τσαλδάρη	2779-954

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

2ο	Ν. Ίωνίας	1/θ	΄Ομήρου 22	2770-001
3ο	»	1/θ	Βοσπόρου 43	2792-349

40	»	1/θ	Ήλείου - Ρόδων	2797-434
50	»	1/θ	Μακαρίου 6	2778-228
60	»	1/θ	Π. Ίωακείμ 2	2798-441
70	»	1/θ	Έπτανήσου 6	2516-236
90	»	1/θ	Χάλκης 2	2790-619
100	»	1/θ	Δώδεκανήσου 117	2799-549
130	»	1/θ	Μακαρίου 6	2778-228
140	»	1/θ	Όμύρου 22	2770-001
150	»	1/θ	Βοσπόρου 43	2774-598

Ι΄. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα Ν. Ίωνία Άγ. Κων/νου 21 Τηλ. 2776858

ΣΧΟΛΕΙΑ

10	Ν. Ίονίας	6/θ	Κρήτης 49	2799-029
20	»	8/θ	Κιλκίς 1	2799-689
30	»	9/θ	Κρήτης 49	2799-106

12ο	»	6/θ	Κιλκίς 1	2799-031
17ο	»	6/θ	Κιλκίς 1	2779-545
1ο	Μεταμόρφωσης	12/θ	Ίωάννου Κόττου 30	2798-117
2ο	»	9/θ	΄Αγ. Βαρθάρα	2791-910
3ο	»	8/θ	Κοζάνης 15	2790-217
4ο	»	5/θ	δέ λειτουργεί	
6ο	»	7/θ	Πάργηθος 10	2755-780
7ο	»	9/θ	Κοζάνη 15	2751-051

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

1ο	Ν. Ίωνία	1/θ	Κρήτης 49	2799-029
8ο	»	1/θ	Κιλκίς 1	2799-698
11ο	»	1/θ	Κρήτης 49	2799-029
12ο	»	1/θ	Κιλκίς 1	2779-545
17ο	»	1/θ	Κιλκίς 1	2779-545
1ο	Μεταμόρφωσης	1/θ	Ι. Κόττου 17	2751-510
3ο	»	1/θ	Κοζάνης 15	2790-217
4ο	»	1/θ	΄Αγ. Βαρθάρα	2791-910
6ο	»	1/θ	Πάργηθος 10	2555-780
7ο	»	1/θ	Κοζάνης 15	2751-051

ΙΑ΄ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα Κορωπί Β. Κων/νου 133 Τηλ. 6623-566

		ΣΧΟΛΕΙΑ	
	Άναβύσου	6/θ	0299-36488
	Βλάχικων Άναβύσσου	1/θ	0299-52410
	Καλυδίων	8/θ	0299-48246
1ο	Κερατέας	8/θ	0299-69310
2ο	»	6/θ	0299-69088
1ο	Κορωπίου	8/θ	6622-393
2ο	»	9/θ	6622-590
3ο	»	11/θ	6623-613
4ο	»	5/θ	6622-393
	Κουβαρά	5/θ	6622-393
1ο	Λαυρίου	6/θ	0292-25323
2ο	»	11/θ	0292-25324
3ο	»	6/θ	0292-25610
4ο	»	6/θ	0292-22549
	Άγ. Κων/νου Λαυρίου	1/θ	0292-25452
	Λεγραινών	1/θ	0292-39146
1ο	Μαρκοπούλου	9/θ	0299-25234
2ο	»	7/θ	0299-25433
3ο	»	4/θ	0299-25433
	Όλύμπου - Καλυδίων	1/θ	
	Παλαιάς Φωκαίας	4/θ	0299-36283
	Πέτα - Κουβαρά	1/θ	
	Πλάκας - Κερατέας	1/θ	
	Πόρτο - ράφτη		
	Μαρκοπούλου	1/θ	0299-71466

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

	Ἀναδύσσου	1/θ	0299-36216
	Καλυδίων	1/θ	0299-48246
1ο	Κερατέας	1/θ	0299-69088
2ο	»	2/θ	
1ο	Κορωπίου	2/θ	6623-098
2ο	»	2/θ	
3ο	»	1/θ	6623-613
	Κουβαρά	1/θ	
1ο	Λαυρίου	1/θ	0292-22549
2ο	»	1/θ	0292-25610
3ο	»	1/θ	0292-25323
4ο	»	1/θ	
1ο	Μαρκοπούλου	2/θ	
2ο	»	1/θ	
	Παλιᾶς Φώκαιας	1/θ	

ΙΒ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Ἀγ. Παρασκευή, Γούναρη 60 Τηλ. 6591-224

ΣΧΟΛΕΙΑ

	Ἀγ. Παρασκευῆς-Ν.Μάκρης		6591-224
	Ἀνατολῆς	2/θ	
	Ἀνθούσης	1/θ	6665-056
	Ἄνω Σουλίου	1/θ	
	Ἀγ. Μαρίνης-Ν. Μάκρης	2/θ	0294-91028
	Γέρακα	10/θ	6593-812
1ο	Γλυκῶν Νερῶν	4/θ	6659-023

2ο	Γλυκῶν Νερῶν	2/θ	
	Γραμματικοῦ	4/θ	
	Κάτω Σουλίου	2/θ	0294-93419
	Λεονταρίου	5/θ	6659-051
	Λούτσας-Σπάτα	3/θ	0294-82228
	Μαραθῶνος	5/θ	0294-66311
	Ματίου	1/θ	0294-71383
	Νέας Μάκρης	10/θ	0294-91353
	Νταοῦ Πεντέλης	1/θ	0294-91353
1ο	Παιανίας	8/θ	6642-300
2ο	Παιανίας	10/θ	6642-296
	Παλλήνης	10/θ	6665-387
	Παμμακαρίστου Ν. Μάκρης	5/θ	0294-91206
	Πικερμίου	1/θ	6677-245
1ο	Ραφήνας	7/θ	0294-22550
2ο	Ραφήνας	2/θ	0294-22286
1ο	Σπάτων	11/θ	6632-221
2ο	Σπάτων	9/θ	6632-303
1ο	Σταυροῦ	14/θ	6592-242
2ο	Σταυροῦ	8/θ	6594-126
	Τύμβου Μαραθῶνα	2/θ	0294-55256

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

	Γέρακα	1/θ	6593-812
	Γλυκῶν Νερῶν	1/θ	6659-023
	Γραμματικοῦ	1/θ	
	Λεονταρίου	1/θ	6659-051
	Μαραθῶνος	2/θ	0294-66311
	Ν. Μάκρης	2/θ	0294-91353
1ο	Παιανίας	2/θ	6642-300

2ο	Παιανίας	2/θ	6642-296
	Παλλήνης	2/θ	6665-387
1ο	Ραφήνας	2/θ	0294-22550
2ο	Ραφήνας	1/θ	0294-22286
1ο	Σπάτων	1/θ	6632-221
2ο	Σπάτων	1/θ	6632-303
1ο	Σταυροῦ	2/θ	6592-242
2ο	Σταυροῦ	1/θ	6594-126

ΙΓ' ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Ἀχαρναί-Πάρνηθας 47 τηλ. 2468-345

ΣΧΟΛΕΙΑ

Ἀγ. Ἀποστόλων		0295-62276
Αὐλῶνος		0295-41208
Ἀφιδνῶν		0295-61220
1ο Ἀχαρνῶν	Β. Γεωργίου 8	2469-987
2ο Ἀχαρνῶν	Πάρνηθος 19	2469-382
3ο Ἀχαρνῶν	Λιοσιών 42	2461-100
4ο Ἀχαρνῶν	Φιλαδελφείας 64	2514-788
5ο Ἀχαρνῶν	Ναπολέοντος 18	2468-920
6ο Ἀχαρνῶν	Ἡροδότου 16	2468-212
7ο Ἀχαρνῶν	Χαραυγή-Ἀχαρνῶν	2468-616
8ο Ἀχαρνῶν	Θεμιστοκλέους Ρέσου	2460-797
9ο Ἀχαρνῶν	11η στάση Ἀχαρνῶν	2312-578
10ο Ἀχαρνῶν	Πάροδος Ἀριστοτέλους	2463-104
11ο Ἀχαρνῶν	Θρακομακεδόνες	2431-730
12ο, 13ο, 14ο, 15ο	συλλειτουργοῦν μέ ἄλλα	

Βαρνάβα	0295-52204
Βαρυμπόμπης	
Καλάμου	
Καλεντζίου	
Καπανδριτίου	
Μαλακάσης	
Μαρκοπούλου-Ώρωπου	0295-32461
Μήλεσι	
Πολυδενδρίου	0295-52333
Σκάλας-Ώρωπου	0295-32232
Συκαμίνου	
Χαλκουτσίου	0295-32588
Ώρωπου	0295-32201

ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ

Αὐλῶνος		
Ἀφιδνῶν		
1ο Ἀχαρνῶν	Ἀγ. Κων/νου 28	2462–104
2ο Ἀχαρνῶν	Δερβενακίων 6	
3ο Ἀχαρνῶν	Θεοφράστου 6	
4ο Ἀχαρνῶν	Μακεδονίας 7	
5ο Ἀχαρνῶν	Π. Μελά 79	
6ο Ἀχαρνῶν	Δημητρίου Πουραϊμή 1	
7ο Ἀχαρνῶν	Χαραυγή-Ἀχαρνῶν	
8ο Ἀχαρνῶν	Θεμιστοκλέους Ρέσου	
9ο Ἀχαρνῶν	11η στάση	
10ο Ἀχαρνῶν	Πάροδος Ἀριστοτέλους	
11ο Ἀχαρνῶν	Θρακομακεδόνες	
12ο συλλειτουργεῖ μέ τό	1ο Ἀχαρνῶν	
13 συλλειτουργεῖ μέ τό	5ο Ἀχαρνῶν	

Βαρνάβα
 Καλάμου
 Καπανδριτίου
 Μαρκοπούλου-Ώρωποῦ
 Ν. Παλατίου
 Σκάλας Ώρωποῦ

ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΩΝ Δ/ΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

Α' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

14ο	*Αθηνών	2/θ	T.T. 135	Σίνα 70	3624-183
15ο	»	2/θ	T.T. 140	Μαρασλή 4	716-722
16ο	»	2/θ	T.T. 606	Εύσταθίου 25	6918-832
17ο	»	1/θ	T.T. 602	*Αμπελακίων 7	6465914
18ο	»	2/θ	T.T. 605	*Αχαΐας 3	6924-906
20ο	»	2/θ	N. Φιλοθέη	Μποσταντζόγλου 5	6415-914
25ο	»	2/θ	T.T. 604α	Χορμοπούλου 20	6431-687
39ο	»	2/θ	Τ.Τ. 601	T. Φιλήμονος 19	6420-238
40ο	»	2/θ	T.T. 605	*Αχαΐας 3	6914-892
41ο	»	2/θ	T.T. 609	Φωκίδος 26	7778-445
42ο	»	1/θ	T.T. 607	Κοργιαλενίου 2	6924-505
57ο	»	1/θ	T.T. 607	»	6924-505
58ο	»	1/θ	T.T. 135	Σίνα 70	3624-183

Β' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

6ο	Ἀθηνῶν	2/θ	Παγκράτι	Σ. Μερκούρη 20	716-253
7ο	»	2/θ	»	Ἐμπεδοκλέους 12	7013-113
8ο	»	1/θ	»	Σ. Μερκούρη 20	716-253
10ο	»	1/θ	»	Τριβωνιανοῦ 60	7012-278
44ο	»	1/θ	»	Φιλολάου 163	7514-129
11ο	»	1/θ	»	Μ. Μουσούρη 36 καί Στυλίωνος	7010-240
Ἰδρ.	Ἐμπειρικός	2/θ	»	Κόνωνος 16	715-303

Γ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

9ο	Ἀθηνῶν	1/θ	Μακρυγιάννη	Δ. Ἀρεοπαγίτου καί Ἐρεχθείου	9238-104
27ο	»	2/θ	Ἀκρόπολη	Καλλιστέρη 1	9220-534
43ο	»	2/θ	Ν. Κόσμος	Λυσισμάχας 17	9237-197
45ο	»	1/θ	Κουκάκι	Νάκου 8	9231-030
46ο	»	1/θ	Πλάκα	Ἀδριανοῦ 108	3229-133
48ο	»	1/θ	Θησεῖο	Ἑπταχάλκου 13	3465-151
59ο	»	1/θ	Ν. Κόσμος	Λαγουμιτζή 55	9010-146

Δ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

22ο	Αθηνών	1/θ	Θυμαράκια	Δεμερτζή 9	8612-810
31ο	»	1/θ	Π. Βικτωρίας	Αριστοτέλους 55	8212-069
32ο	»	1/θ	Σεπόλια	Γαλαξιδίου 28	5133-401
35ο	»	1/θ	Πλατ. Βάθης	Μιχ. Βόδα 9	8210-622
55ο	»	1/θ	Κολωνός	Διστόμου 67	5122-678
60ο	»	1/θ	—	—	—
61ο	»	1/θ	Κολωνός	Λένορμαν 270	5128-675
64ο	»	1/θ	Θυμαράκια	Δεμερτζή 9	8612-810

Ε' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ

23ο	»	1/θ	Αγ. Παντελ.	Κοδριγκτώνος 26	8216-815
37ο	»	1/θ	»	Νικοπόλεως 29	876-570
62ο	»	1/θ	Πλ. Κολιάτσου	Προμηθέως 37	2280-815
63ο	»	1/θ	Αγ. Παντελ.	Κοδριγκτώνος 26	8216-815

ΣΤ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ Δ/ΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

4ο	Ἀθηνῶν	2/θ	Ἀνω Κυψέλη	Κόκκερελ 3	874-835
24ο	»	2/θ	Κυψέλη	Φωκ. Νέγρη 63	875-550
26ο	»	1/θ	Κυψέλη	Ἀλμίδοντος 3	8216-984
38ο	»	2/θ	Πατήσια	Ταϊγέτου	2022-602

Ζ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ Δ/ΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

5ο	Ἀθηνῶν	2/θ	Πολύγωνο	Μεγαλοπόλεως-Μεθάνων 6	6439-645
19ο	»	1/θ	Γκύζη	Μπουκουδάλα 50	6465-769
21ο	»	1/θ	Γκύζη	Ραγκαβή-Σούτσου	6427-373
28ο	»	1/θ	Κυψέλη	Κερκύρας-Κασταλίας	8213-059
29ο	»	1/θ	Πεδίο Ἀρεως	Μουστοξίδι 23	6423-091
34ο	»	2/θ	Πλ. Βάθης	Ἀχομινάτου 40	5231-470
Νηπ.	Ἐξαρχείων	1/θ	Ἐξάρχεια	Μεθώνης 66	3616-103

Η' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ Δ/ΤΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

12ο	»	2/θ	Γουδί	Κλεοδούλης 28	7775-186
13ο	»	2/θ	Χίλτον	Ήριδανού 15	715-357
1ο	Ζωγράφου	2/θ	Ζωγράφου	Κρίνων 28	7777-857
2ο	»	2/θ	»	Κ. Ζωγράφου 1	7773-745
3ο	»	1/θ	»	Κ. Ζωγράφου 1	7773-731
4ο	»	1/θ	»	Κοτοπούλη 10	7781-481
5ο	»	1/θ	»	Περιάνδρου 27	7770-981
6ο	»	2/θ	»	Περιάνδρου 27	7775-898
7ο	»	1/θ	»	Κρίνων 28	7775-791
8ο	»	1/θ	»	Περιάνδρου 27	7777-879
9ο	»	1/θ	»	Κρίνων 28	7777-857
10ο	»	1/θ	»	Κοτοπούλη 10	7781-481

Θ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

1ο	Βύρωνος	2/θ	Βύρωνα	Χειμάρας 19	7652-005
2ο	»	2/θ	»	Αδάνων 3	7660-959
3ο	»	2/θ	Καρέα	Ελλήνων Αξ. 2	7665-040
4ο	»	1/θ	Βύρωνα	Νεοϊδρυθέν δέξ. λειτουργεί	
1ο	Καισαριανής	2/θ	Καισαριανή	Ερυθρού Σταυρού 17	734-913
2ο	»	2/θ	»	Μετρώων	7651-841
3ο	»	1/θ	»	Νεοϊδρυθέν δέξ. λειτουργεί	
Πρότυπο	Καισαριανής	2/θ	»	Βασ. Κων/νου 126	712-633

Ι' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

56ο	Δάφνης	1/θ	Ν. Κόσμος	Νεοϊδρυμένο άστέγαστο	
1ο	»	2/θ	Δάφνη	Ζωοδ. Πηγής 9	9750-022
2ο	»	2/θ	»	Προύσης και Ήλιουπ.	9712-459
3ο	»	2/θ	»	Αγ. Βαρθάρα	9711-883
4ο	»	1/θ	»	Νεοϊδρυμένο άστέγαστο	
1ο	Υμηττού	1/θ	Υμηττός	Δερβενίων 7	7652-711
2ο	»	2/θ	»	Αντιπαύρου 15	7661-984
3ο	»	1/θ	»	Νεοϊδρυμένο άστέγαστο	

ΙΑ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

39ο	Ἀθηνῶν	1/θ	Κολωνός	Ναυπλίου 12	5131-133
47ο	»	1/θ	Πετρούλα	Δημοφώντ. 116	3463-663
49ο	»	2/θ	»	Δημ.-Ύπερ.	3463-826
50ο	»	2/θ	»	Κούλης 20	3464-824
51ο	»	2/θ	»	Σκαμ. Πανδώρα.	3466-039
52ο	»	2/θ	»	Σκαμ. Πανδώρα.	3463-992
53ο	»	1/θ	Ρούφ	Μ. Βασιλ.-Διαλ.	3460-898
54ο	»	1/θ	Βοτανικός	Αΐμου 24	3465-142
1ο	Ταύρου	1/θ	Ταύρος	Ἰδομενέως 11	3464-247
2ο	»	1/θ	»	Κλειοῦς	3470-630
3ο	»	1/θ	»	Κλειοῦς	3470-630
4ο	»	1/θ	»	Τσακάλωφ 9	4823-801

ΙΒ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

21ο	Ἀθηνῶν	1/θ	Κ. Πατήσια	Λ. Ἰωνίας 270	2283-321
36ο	»	1/θ	Κ. Πατήσια	Ἥλια Ζερβοῦ 90	256-321

1ο	Ν. Φιλαδέλφειας	2/θ	Ν. Φιλαδέλφεια	Πλαστήρα καί Έμμανουηλίδου	259-004
2ο	»	1/θ	»	Έπταλόγου 10	515
3ο	»	2/θ	»	Άγ. Ιωάννου 19	
4ο	»	1/θ	»	Έφένου καί Άνδριανουπόλεως	
5ο	»	1/θ	»	Φλέμινγκ 21	253-363
1ο	Ν. Χαλκηδόνας	2/θ	Ν. Χαλκηδόνα	Γρηγορίου Ε' 1	

ΙΓ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

2ο	Άθηνών	1/θ	Ριζούπολη	Διοπόλεως καί Νασιή	256-637
3ο	»	2/θ	Άνω Πατήσια	Τσιακασιάνου 26	2231-780
3οο	»	1/θ	»	Πανδοσίας καί Τραλλέων	2283-098
1ο	Γαλατσίου	1/θ	Γαλάτσι	Δρίσκου-Πασσώδ	2232-431
2ο	»	2/θ	»	Σκύρου 7	2915-890
3ο	»	1/θ	»	Γαλακηδών 6	2912-230
4ο	»	1/θ	»	Υδρας 21	2917-293
5ο	»	1/θ	Άνω Πατήσια	Άγισ. Γεωργούλια 6	-
6ο	»	1/θ	Γαλάτσι	Γαλακηδών 6	2912-230
7ο	»	1/θ	Ριζούπολη	Διοπόλεως καί Νασιή	256-637

ΙΑ' ΕΠΙΘ/ΣΗ ΔΗΜΟΤ. ΕΚΠ/ΣΕΩΣ ΑΘΗΝΩΝ

1ο	Ήλιουπόλεως	2/θ	Ήλιούπολη	Ροβ. Γκάλι 6	9927-100
2ο	»	2/θ	»	Πουσουλίδου- Χαλκοκονδύλη	9919-523
3ο	»	2/θ	»	Βασ. Παύλου 27	9716-628
4ο	»	2/θ	»	Σοφ. Βενιζέλου 70	9919-528
5ο	»	2/θ	»	΄Αγαμέμνωνος 1	9921-130
6ο	»	2/θ	»	Νάστου 34	9710-740
7ο	»	1/θ	»	Δέ λειτουργεί	
8ο	»	1/θ	΄Ηλιούπολη	Λέσδου καί Τενέδου	
9ο	»	2/θ	»	Βασ. Παύλου 27	9716-628
10ο	»	1/θ	»	Δέ λειτουργεί	

Δ'. 'Ανώτερη 'Εκπαιδευτική Περιφέρεια

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

Α' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Εδρα: Πειραιάς Βασ. Σοφίας 144 τηλ. 4177-573

		Σχολεία	
2ο Πειραιῶς	11/θ	Βασ. Κων/τίνου 13α	4129-876
21ο Πειραιῶς	11/θ	Λουκᾶ Ράλλη 99	4173-396
28ο Πειραιῶς	10/θ	Οὐτλσωνος-Θρασυδούλου	4173-894
29ο Πειραιῶς	9/θ	Ζέας 81	4173-289
35ο Πειραιῶς	7/θ	'Αλεξάνδρου-Τζαβέλλα	4178-282
37ο Πειραιῶς	6/θ	Βασ. Γεωργίου-Μουσῶν	4120-840
42ο Πειραιῶς	10/θ	Καραολῆ-Δημητρίου 38	4175-690
Π.Ι.Κ.Π.Α. (Εἰδικό)	2/θ	Καστέλλα	4172-400
Δ. Σ. 'Αγίας 'Ελένης	1/θ	'Αγία 'Ελένη-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. 'Αγίου Γεωργίου	1/θ	"Αγιος Γεώργιος-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. 'Αγίων Θεοδώρων	1/θ	"Αγιοι Θεόδωροι-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. "Ανω Φαναρίου	1/θ	"Ανω Φανάριο-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Βλαχέικων	1/θ	Βλαχέικα-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. 1ο Γαλατᾶ	8/θ	Γαλατᾶς-Τροιζηνίας	22-315
Δ. Σ. Δρυόπης	2/θ	Δρυόπη-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Καρατζᾶ	2/θ	Καρατζᾶς-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Καλλονῆς	2/θ	Καλλονή-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Καμένης Χώρας	1/θ	Καμένη χώρα-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Κουνουπίτσας	1/θ	Κουνουπίτσα Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Κυψέλης	1/θ	Κυψέλη-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Μακρυλόγγου	1/θ	Μακρύλογγος Μεθάνων	
Δ. Σ. Μεγαλοχωρίου	2/θ	Μεγαλοχώριο Μεθάνων	

Δ. Σ. Μεθάνων	4/θ	Μέθανα-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Μεταμορφώσεως	1/θ	Μεταμόρφωση-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. 1ο Πόρου	6/θ	Πόρος-Τροιζηνίας	22-388
Δ. Σ. 2ο Πόρου	6/θ	Πόρος-Τροιζηνίας	22-329
Δ. Σ. Σαρωνίδος	1/θ	Σαρωνίδα-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Σκαπετίου	1/θ	Σκαπέτιο-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Τακτικουπόλεως	2/θ	Τακτικούπολη-Τροιζηνίας	
Δ. Σ. Τροιζήνης	2/θ	Τροιζήνα-Τροιζηνίας	

Νηπιαγωγεία:

15ο Πειραιώς	1/θ	Λουκά Ράλλη 99	4117-320
18ο »	1/θ	Βασ. Κων/νου 13α	4129-876
35ο »	1/θ	Ἀλεξάνδρου - Τζαβέλλα	4178-282
Γαλατᾶ	1/θ	Γαλατᾶς Τροιζηνίας	-
Καλλονῆς	1/θ	Καλλονή »	-
1ο Πόρου	1/θ	Πόρος »	-
2ο Πόρου	1/θ	Πόρος »	-
Μεθάνων	1/θ	Μέθανα »	-
Τροιζῶνος	1/θ	Τροιζήνα »	-

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

Β' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Πειραιᾶς Βασ. Σοφίας 144 τηλ. 4177-851

Σχολεία

20ο Πειραιώς	15/θ	Ἰωαννιδῶν 68	4513-227
22ο Πειραιώς	7/θ	Σαχτούρη	4512-978
23ο Πειραιώς	11/θ	Μιαούλη	4512-841

24ο Πειραιώς	13/θ	Σαχτούρη	4512-061
26ο Πειραιώς	14/θ	Καλυψούς 20	4511-751
32ο Πειραιώς	7/θ	Χ/κυριακού 79	4513-869
33ο Πειραιώς	9/θ	Σαχτούρη	4512-978
34ο Πειραιώς	13/θ	Πλατ. Καρπαθίων	4516-396
48ο Πειραιώς	6/θ	Καλύμνου 6	4511-163
50ο Πειραιώς	10/θ	Καλύμνου 6	4511-163
2ο Ειδικό	2/θ	Μιαούλη	4512-841

Νηπιαγωγεία:

20ο Πειραιᾶ	2/θ	Ἰωαννιδῶν 68	4513-227
22ο »	1/θ	Καλύμνου 6	4511-163
23ο »	2/θ	Μιαούλη	4512-841
24ο »	2/θ	Σαχτούρη	4512-061
25ο »	1/θ	Ἀθ. Βασιλείου	-
26ο »	2/θ	Καλυψούς 20	4511-751

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

Γ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Πειραιᾶς Βασ. Σοφίας 144 τηλ. 4176-018

Σχολεία

3οΔ.Σχ.Νικαίας	12/θ	Πλ. Ἀγ.Γεωργίου-Νίκ.	4915-709
6οΔ.Σχ.Νικαίας	10/θ	Πλ. Ἀγ.Γεωργίου-Νίκ.	4913-859
7οΔ.Σχ. Νικαίας	8/θ	28ης Ὀκτ.Θεσσ.-Νικ.	4917-565
9οΔ.Σχ.Νικαίας	10/θ	Προποντίδος 1-Νίκ.	4961-152
11οΔ.Σχ.Νικαίας	12/θ	Π.Ρῶλλη 342-Νίκ.	4912-873
12οΔ.Σχ.Νικαίας	10/θ	Π.Ρῶλλη 102-Νίκ.	4952-931

13ο Δ. Σχ. Νικαίας	10/θ	Σοφοκλέους 41-Νίκ.	4912-625
15ο Δ. Σχ. Νικαίας	6/θ	Νεοϊδρυθέν	
17ο Δ. Σχ. Νικαίας	10/θ	Π. Ράλλη 102-Νίκ.	4953-025
19ο Δ. Σχ. Νικαίας	10/θ	Προποντίδος 1-Νίκ.	4961-154
22ο Δ. Σχ. Νικαίας	8/θ	Π. Ράλλη 128-Νίκ.	4918-572
23ο Δ. Σχ. Νικαίας	9/θ	28ης' Οκτ.-Θεσσ. Νίκ.	4918-962
25ο Δ. Σχ. Νικαίας	11/θ	Θεμιστοκλέους 81-Νίκ.	4919-023
26ο Δ. Σχ. Νικαίας	12/θ	Σοφοκλέους 41-Νίκ.	403-030
3ο Ειδ. Δ. Σχ. Πειρ.	2/θ	Πλ. 'Αγ. Γεωργίου-Νίκ.	4915-709

Νηπιαγωγείας:

3ο Νικαίας	2/θ	Πλ. 'Αγ. Γεωργίου Νίκαια	4915-709
5ο Νικαίας	2/θ	Σοφοκλέους 41 Νίκαια	4918-695
6ο Νικαίας	1/θ	Π. Ράλλη 128 Νίκαια	4918-572
7ο Νικαίας	2/θ	Γρανικού 17 Νίκαια	4920-921
9ο »	2/θ	Προποντίδος 1 »	4961-152
10ο »	1/θ	Μακεδονίας κ' Θεσ/νικης 5	4915-168
11ο »	2/θ	Μεσολογγίου 65	4917-512
12ο »	1/θ	Νεοϊδρυθέν	-
13ο »	1/θ	Νεοϊδρυθέν	-

ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

Δ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Εδρα: Πειραιᾶς Βασιλ. Σοφίας 144 τηλ. 4120-913

Σχολεία

1ο Δ. Σχ. Κερατσινίου	10/θ	Ζάππα 22 Κερατσίνι	4613-249
2ο Δ. Σχ. Κερατσινίου	9/θ	Παπαναστασίου- 'Ελλησπ. 21 Κερατσίνι	4612-287

3ο Δ.Σχ. Κερατσινίου	11/θ	Ταϋγέτου 8 Κερατσίνι	4619-335
5οΔ.Σχ. Κερατσινίου	11/θ	Ταϋγέτου 8 Κερατσίνι	4614-809
7οΔ.Σχ. Κερατσινίου	12/θ	Φιλιππίδου 14 Κερατσίνι	4616-374
9οΔ.Σχ. Κερατσινίου	10/θ	Καλιαγκάκη 15 Κερατσίνι	4614-811
10οΔ.Σχ. Κερατσινίου	11/θ	25ης Μαρτίου 92 Κερατσ.	4614-093
12οΔ.Σχ. Κερατσινίου	11/θ	Γιαννουρή-Όλύμπ.Καρπ. Κερατσ.	4616-312
14οΔ.Σχ. Κερατσινίου	9/θ	Καλιαγκάκη 15 Κερατσίνι	4615-390
15οΔ.Σχ. Κερατσινίου	11/θ	Γιαννουρή-Όλύμπ. Καρπ. Κερατσίνι	4625-142
16οΔ.Σχ. Κερατσινίου	12/θ	Γαλ.-Μεσολογγίου Κερ.	4613-051
18οΔ.Σχ. Κερατσινίου	5/θ	Νεοϊδρυθέν. Δέν λειτουργεί	
Δ.Σχ. Ν.Ίκονίου	5/θ	Μ.Κιουρί 175 Ν. Ίκόνιο	4614-031
4οΔ.Σχ.Πειραιώς είδ.	2/θ	Παπαναστ.-Έλλησπ.21Κερ.	4612-287

Νηπιαγωγεία:

1ο Κερατσινίου	2/θ	Μεσολογγίου 1	4613-051
2ο »	1/θ	Καραολή - Δημητρίου 11	-
3ο »	1/θ	Φιλιππίδου 14	4616-374
6ο »	2/θ	Γιανναρή Όλυμ. Καρπάθου	-
7ο »	1/θ	25ης Μαρτίου 92	-
8ο »	2/θ	Ζάππα 22	4613-249
9ο »	1/θ	Νεοϊδρυθέν	-

Ε' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Έδρα Άγ. Δημήτριος (Μπραχάμι) Παπάγου 45 τηλ. 9712-102

1ο Άγ. Δημητρίου	15/θ	Τατάκη-Δήμητρας	9711-809
2ο Άγ. Δημητρίου	15/θ	Άλκινόου-Τερψιχόρης	9717-510
3ο Άγ. Δημητρίου	14/θ	Πηλέως 56	9712-559

4ο 'Αγ. Δημητρίου	10/θ	Π.Πατρῶν Γερμανοῦ 22	9700-154
5ο 'Αγ. Δημητρίου	13/θ	Πλαστήρα-'Ηλείας 21	9346-041
6ο 'Αγ. Δημητρίου	12/θ	Συράκου-Ν. Τέρμα	9333-194
7ο 'Αγ. Δημητρίου	15/θ	Σουλίου 49	9911-615
8ο 'Αγ. Δημητρίου	13/θ	Ζαΐμη 4	9715-614
9ο 'Αγίου Δημητρίου	12/θ	'Αγίου Κων/νου 55	9916-991
10ο 'Αγ. Δημητρίου	8/θ	Βάλτου-Βελεστίνου	9733-674
11ο 'Αγ. Δημητρίου	7/θ	Στρατ. Παπάγου 23	9733-211
12ο 'Αγ. Δημητρίου	6/θ	Σουλίου 49	9919-559
13ο 'Αγ. Δημητρίου	4/θ	'Αγίου Κων/νου 55	
5ο Είδ. Πειραιῶς	2/θ	Σουλίου 49	9911-615

Νηπιαγωγεία:

1ο 'Αγίου Δημητρίου	2/θ	'Αλκινόου 14	9705-600
2ο » »	2/θ	Θουκιδίδου 64	7663-732
3ο » »	2/θ	Κορυτσᾶς 14	9922-792
4ο » »	1/θ	Θηδῶν 46	9700-154
5ο » »	2/θ	Εὐδοίας - Ξάνθης	9346-041
6ο » »	1/θ	Συράκου Ν. Τέρμα	9333-194
7ο 'Αγ. Δημητρίου	2/θ	Σουλίου 49	9711-615
8ο » »	1/θ	Ζαΐμη 4	9715-614
9ο » »	2/θ	Πυργετοῦ 25	9916-991
10ο » »	1/θ	Βάλτου - Βελεστίνου	9733-674

ΣΤ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Εδρα: Παλαιό Φάληρο τηλ. 9822-372

Σχολεία

1ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	12/θ	Ναϊάδων 37 Π.Φάληρο	9814-548
2ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	13/θ	'Αχιλλέως 34 Π. Φάληρο	9811-926

3ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	6/θ	Παρθενώνος 36 Π. Φάληρο	9824-529
4ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	12/θ	Ὁρφέως 72 Π. Φάληρο	9813-549
5ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	13/θ	Ἀμφιθέας 38 Π. Φάληρο	9416-773
6ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	8/θ	Διαγόρα 22Π. Φάληρο	9810-175
7ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	6/θ	Μίλωνος 10 Π. Φάληρο	9818-850
8ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	10/θ	Μιλτιάδου 59 Π. Φάληρο	
9ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	6/θ	Ναϊάδων 37 Π. Φάληρο	9814-548
10ο Δ.Σχ. Π. Φαλήρου	6/θ		

Νηπιαγωγεία:

1ο Π. Φαλήρου	2/θ	Ναϊάδων 37	9814-548
2ο »	2/θ	Πικροδάφνης 19	9821-444
3ο »	2/θ	Ἡρακλέους 22	9420-376
4ο »	2/θ	Φαιάκων 41	-

Ζ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Καλλιθέα τηλ. 9510-547

Σχολεία

1ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Σκρᾶ 35	9560-128
2ο Δ.Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Σαπφούς καί Ἀγ. Πάντων	9565-130
3ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Μεταμορφώσεως 25	9569-494
4ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	10/θ	Ἐλευθ. Βενιζέλου 183	9561-629
5ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Σαπφούς καί Ἀγ. Πάντων	9567-892
6ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Ἡρακλέους 19	9564-944
7ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Σκρᾶ 35	9561-303
8ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Ἐπαμεινώνδα-Ποσειδῶνος	9422-284
9ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Σαπφούς 138	9569-398

10ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	9/θ	Μεταμορφώσεως 25	9567-719
11ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Ήρακλέους 19	9581-036
12ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	12/θ	Μεγαλοπόλεως 3	9417-466
13ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	6/θ	Φορνέζη 31	9593-883
14ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	6/θ	Φορνέζη 31	
15ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	10/θ	Άγν. Στρατιώτη 34	
16ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	8/θ	Δέν λειτουργεί	
17ο Δ. Σχ. Καλλιθέας	4/θ	Δέν λειτουργεί	

Νηπιαγωγεία:

1ο Καλλιθέας	1/θ	Δημοσθένους 173	-
2ο »	1/θ	Άχιλλέως 96	9414-959
3ο »	1/θ	Ίσμήνης κ' Προμηθέως	-
4ο »	1/θ	Καρύταινης 5	9517-284
5ο »	1/θ	Σπάρτης 20	-
6ο »	1/θ	Άνδρομάχης 139	9581-335
7ο »	1/θ	Ξενοφώντος 107	-
8ο »	1/θ	Ναυσικάς 5	-
9ο »	1/θ	Μπουμπουλίνας 58	-
10ο »	1/θ	Δημητράκοπούλου 135	9580-517
11ο »	1/θ	Μενελάου 16	9564-562
12ο »	1/θ	Κρέμου 134	-

Η' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Εδρα: Ζερβοῦ 13 Ν. Φάληρο τηλ. 4818-333

Σχολεία

3ο Πειραιῶς	7/θ	Εὐρυπίδου 5 Διστόμου	4123-683
36ο Πειραιῶς	9/θ	Τζαβέλλα- Ἀλεξάνδρου	4174-232
1ο Νέου Φαλήρου	12/θ	Σμολένσκυ 50	4814-912
2ο Νέου Φαλήρου	7/θ	Ἀγίου Δημητρίου 16	4816-447
1ο Μοσχάτου	12/θ	Ὁμήρου 79	9416993
2ο Μοσχάτου	8/θ	Ὁμήρου 79	9417-091
3ο Μοσχάτου	8/θ	Πλάτωνος-Γράμμου	9424-811
4ο Μοσχάτου	10/θ	Πλάτωνος-Γράμμου	9424-603
5ο Μοσχάτου	6/θ	Νεοῖδρυθὲν-Δέν λειτουργεῖ	
6ο Μοσχάτου	6/θ	Νεοῖδρυθὲν-Δέν λειτουργεῖ	
1ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	15/θ	Κύπρου 9	4814-721
2ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	5/θ	Θηδῶν καὶ Θεοσ/νίκης	4911-490
3ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	4/θ	Διστόμου 21	3460-270
4ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	2/θ	Νεοῖδρυθὲν-Δέν λειτουργεῖ	

Νηπιαγωγεία:

9ο Πειραιῶς	1/θ	Εὐριπίδου - Διστόμου 5	4123-683
36ο Πειραιῶς	1/θ	Τζαβέλλα - Ἀλεξάνδρου	4174-232
1ο Ν. Φαλήρου	1/θ	Ζερβοῦ 30 Ν. Φάληρο	4102-268
2ο Ν. Φαλήρου	1/θ	Ἀγ. Δημητρίου 16	4816-447
1ο Μοσχάτου	2/θ	Ἰθάκης - Θερμοπυλῶν	9417-086
2ο Μοσχάτου	1/θ	Βασ. Γεωργίου 100	9421-852
3ο Μοσχάτου	1/θ	Βασ. Γεωργίου 100	9412-617
4ο Μοσχάτου	1/θ	Ἰθάκης Θερμοπυλῶν	9417-086
1ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	2/θ	Κύπρου 9	4811-126
2ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	1/θ	Θηδῶν - Θεοσ/νίκης	-
3ο Ἀγ. Ἰωάν. Ρέντη	1/θ	Διστόμου 7	3460-270

Θ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Πειραιά Βασ. Σοφίας 144 τηλ. 4179-421

Σχολεία

8ο Πειραιώς	8/θ	Λέρου-Άγ. Παύλου Πειρ.	4914-718
12ο Πειραιώς	9/θ	Νταλιάνη-Μεταμόρφωση	4914-395
13ο Πειραιώς	8/θ	Κωπαΐδος 36 Π.Κ.	4916-835
14ο Πειραιώς	15/θ	Άγ. Έλευθερίου 74 Καμ.	4812-321
15ο Πειραιώς	5/θ	Άχαρνών 13 Καμ.	4127-003
16ο Πειραιώς	4/θ	Χρυσ. Σμύρνης 21 Καμ.	4121-496
17ο Πειραιώς	14/θ	Συν/σμός Άπόλλωνος	4813-619
18ο Πειραιώς	7/θ	Άγρίνιο-Κω Π. Κοκ.	4919-006
38ο Πειραιώς	10/θ	Άριστοτέλους 4	4174-469
44ο Πειραιώς	5/θ	Βαλερίου Στάη 11 Π.Κ.	4916-234
45ο Πειραιώς	11/θ	Έπταλόγου 45 Π.Κ.	4916-034
47ο Πειραιώς	12/θ	Χρυσοπόλεως 17 Καμ.	4815-217
51ο Πειραιώς	6/θ	Άριστοτέλους 4	
1ο Εϊδικό	2/θ	Άγ. Παύλου 12 Π.Κ.	491-602

Νηπιαγωγεία:

2ο Πειραιά	1/θ	Βελισσαρίου 9 Π. Κοκ.	4022-68
3ο »	2/θ	Άγίου Παύλου 12 Π. Κοκ.	4095-44
4ο »	2/θ	Σάμου 23 Καμίνια	4811-598
8ο »	2/θ	Συν/σμός Άπόλλωνα	4813-619
12ο »	1/θ	Λέρου - Άγίου Παύλου	4914-718
14ο »	2/θ	Κυπρίων Άγωνιστών 37 Καμίνια	4815-217
16ο »	1/θ	Χρυσ. Σμύρνης 21	4121-496
19ο »	1/θ	Έπταλόφου 87 Π.Κ.	
31ο »	1/θ	-	
32ο »	1/θ	-	

Ι' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Πειραιάς Βασ. Σοφίας 144 τηλ. 4515-816

Σχολεία

1ο Δ.Σ. Δραπετσώνας	12/θ	Άγγ. Σικελιανού	161	4613-053
2ο Δ.Σ. Δραπετσώνας	12/θ	Άγγ. Σικελιανού	161	4614-305
3ο Δ.Σ. Δραπετσώνας	6/θ	Άγίου Δημητρίου	37	4618-220
4ο Δ.Δ. Δραπετσώνας	5/θ	Δραπετσώνας	24	4615-409
4ο Δ.Σ. Κερατσινίου	6/θ	Σπάρτης	18	4613-535
8ο Δ.Σ. Κερατσινίου	15/θ	Χρ. Σμύρνης -Κομνηνών		4617-671
11ο Δ.Σ. Κερατσινίου	7/θ	Πλάτωνος	73	4610-802
13ο Δ.Σ. Κερατσινίου	14/θ	Βοσπόρου-Παλαιολόγου		4627-890
17ο Δ.Σ. Κερατσινίου	6/θ	Βοσπόρου-Παλαιολόγου		4627-890
Άγ. Πελαγίας Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Άντικυθήρων	1/θ	Άντικύθηρα		
Άρωνιαδίκων Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Καλάμου Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Καραβά Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Καρδουνάδων Κυθήρων	2/θ	Κύθηρα		
Καστρισιανίκων Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Κυθήρων (Χώρας)	1/θ	Κύθηρα		
Λειβαδίου Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Λογοθετιανίκων Κυθ.	1/θ	Κύθηρα		
Νητάτων Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Μυλοποτάμου Κυθ.	1/θ	Κύθηρα		
Μυρτιδίων Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		
Ποταμού Κυθήρων	2/θ	Κύθηρα		
Φρατσίων Κυθήρων	1/θ	Κύθηρα		

Νηπιαγωγεία:

1ο Δραπετσώνας	2/θ	Ἀγγ. Σικιελιανού 161	4614-305
2ο Δραπετσώνας	1/θ	Ἐρυθροῦ Σταυροῦ – Ν. Φωκᾶ	–
3ο Δραπετσώνας	1/θ	Ἀγίου Δημητρίου 37	4618-220
4ο Κερατσινίου	2/θ	Αἰδινίου – Ἀνδιανουπόλεως	–
5ο Κερατσινίου	2/θ	Βοσπόρου – Παλαιολόγου	4627-890
Ποταμοῦ κυθήρων	1/θ	Κύθηρα	–

ΙΑ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Ἀκτὴ Μιαοῦλη Σκουζέ 1 τηλ. 4525-052

Σχολεία

1ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	9/θ	Κ. Μανρομιχάλη 27	4913-521
5ο Δ. Σχ. Πειραιῶς	6/θ	Κριεζώτου 12	4913-718
6ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	14/θ	Δερβενακίων 106	4613-665
9ο Δ. Σχ. Πειραιῶς	5/θ	Φωτ. Κορυτσᾶς 98	409-777
10ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	8/θ	Ἀγχιάλου 80	4917-475
11ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	8/θ	Βιτωλίων-Θερμοπυλῶν	4614-777
27ο Δ. Σχ. Πειραιῶς	10/θ	Ἔδρου 224	4613-836
31ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	12/θ	Βιτωλίων-Υπαπαντῆς	4613-720
40ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	8/θ	Στρατήγη 35	4914-314
41ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	6/θ	Γριμπόδου 7	4914-203
52ο Δ.Σχ. Πειραιῶς	3/θ	Νεοῖδρυθέν	
1ο Δ.Σχ. Σπετσῶν	9/θ	Σπέτσες	72-321
1ο Δ.Σχ. Ὑδρας	4/θ	Ὑδρα	52-792
2ο Δ.Σχ. Ὑδρας	4/θ	Ὑδρα	52-981

Νηπιαγωγεία:

1ο Πειραιώς	2/θ	Δερβενακίων 106	4613-665
5ο Πειραιώς	1/θ	Φωτ. Κορυτσάς 98	4094-77
11ο Πειραιώς	1/θ	Βιτωλίων 131	4623-050
13ο Πειραιώς	2/θ	Κ. Μαυρομιχάλη 27	4913-521
17ο Πειραιώς	1/θ	Στρατήγη 35	4914-314
21ο Πειραιώς	1/θ	Τριπόλεως 24	-
27ο Πειραιώς	1/θ	Βιτωλίων - Θερμοπυλῶν	-
1ο Σπετσῶν	2/θ	Σπέτσες	-
1ο Ὑδρας	1/θ	Ὑδρά	-
2ο Ὑδρας	1/θ	Ὑδρά	-

ΙΒ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Πειραιάς Σκουνζέ 1 τηλ. 4513-745

Σχολεία

1ο Δ.Σ. Νικαίας	9/θ	Ἰωνίας καί Γρεβενῶν	4916-804
2ο Δ.Σ. Νικαίας	8/θ	Καισαρείας 142	4916-134
4ο Δ.Σ. Νικαίας	8/θ	Ἰωνίας καί Βοσπόρου	4916-338
5ο Δ.Σ. Νικαίας	6/θ	Ἡλιουπόλεως καί Κιλικίας	4916-454
8ο Δ.Σ. Νικαίας	9/θ	Γανοχώρων 20	4918-921
10ο Δ.Σ. Νικαίας	7/θ	Καραϊσκάκη 14	4915-168
14ο Δ.Σ. Νικαίας	7/θ	Ἡλιουπόλεως καί Κιλικίας	4916-454
27ο Δ.Σ. Νικαίας	7/θ	Καισαρείας 142	4921-973
30ά Δ.Σ. Πειραιῶς	8/θ	Καπετάν Γέρμα 123	4919-183
39ο Δ.Σ. Πειραιῶς	6/θ	Λακωνίας 82	4915-127
43ο Δ.Σ. Πειραιῶς	10/θ	Καπετάν Γέρμα 121	4615-379
46ο Δ.Σ. Πειραιῶς	10/θ	Καπετάν Γέρμα 51	4916-172

Νηπιαγωγεία:

1ο Νικαίας	2/θ	Ίωνίας – Γρεβενών	4916–804
2ο »	2/θ	Ήλιουπόλεως – Κιλικίας	4916–454
4ο »	2/θ	Ίωνίας κ' Βοσπόρου	4912–338
8ο »	2/θ	Γανοχώρων 20	4918–921
6ο Πειραιώς	2/θ	Καπετάν Γέρμα 121	4615–379
7ο »	1/θ	Καπετάν Γέρμα 51	4916–171
10ο »	1/θ	Λακωνίας 82	4915–127
28ο »	1/θ	Έβρου 224	4613–836
14ο Νικαίας	1/θ	–	

ΙΓ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Πειραιάς Σκουζέ 1 τηλ. 4525–742

Σχολεία

1ο Περάματος	12/θ	Καραολή-Δημητρίου	4410–633
2ο Περάματος	6/θ	Άγ. Νικολάου 11	4410–206
3ο Περάματος	5/θ	Έλευθερίας 1	4411–002
4ο Περάματος	7/θ	Άριστείδου 5	4411–400
5ο Περάματος	10/θ	Παπαδιαμάντη 2	4411–010
6ο Περάματος	9/θ	Μακεδονίας 78	4410–693
1ο Σαλαμίνας	8/θ	Σαλαμίνα	4651–285
2ο Σαλαμίνας	14/θ	Σαλαμίνα	4651–275
3ο Σαλαμίνας	7/θ	Σαλαμίνα	4653–697
4ο Σαλαμίνας	6/θ	Σαλαμίνα	4651–116
Παλουκίων	7/θ	Σαλαμίνα	4651–572
Άμπελακίων	6/θ	Σαλαμίνα	4651–011
Συν. Φοίνικος	2/θ	Σαλαμίνα	4651–844
Καματερού	2/θ	Σαλαμίνα	4651–574

Αϊαντείου	1/θ	Σαλαμίνα	4662-243
Ναυστάθμου	1/θ	Σαλαμίνα	4651-301
Σεληνίων	1/θ	Σαλαμίνα	4653-472
Κακῆς Βίγλας	1/θ	Σαλαμίνα	4662-559
1ο Αιγίνης	8/θ	Αἶγινα	22-252
2ο Αιγίνης	8/θ	Αἶγινα	22-618
Κυψέλης	4/θ	Αἶγινα	22-143
Ἀγ. Ἀσωμάτων	3/θ	Αἶγινα	22-739
Μεσαγροῦ	2/θ	Αἶγινα	71-205
Ἀγκιστρίου	2/θ	Αἶγινα	
Λιμεναρίων	1/θ	Αἶγινα	
Πέρδικας	2/θ	Αἶγινα	61-206
Χλόης	1/θ	Αἶγινα	
Ἀγ. Μαρίνης	1/θ	Αἶγινα	32-233
Βαθέος	1/θ	Αἶγινα	52-091
Ἀγίων	1/θ	Αἶγινα	52-203
Ἀνιτσαίου	1/θ	Αἶγινα	
Μαραθῶνος	1/θ	Αἶγινα	
Σκάλας Ἀγκιστ.	1/θ	Αἶγινα	
Νηπιαγωγεῖα:			
1ο Περάματος	1/θ	Μακεδονίας 78	4410-693
2ο »	1/θ	Πλαστήρα 26	4410-633
3ο »	1/θ	Ἐλευθερίας 1	4411-002
4ο »	1/θ	—	—
5ο »	1/θ	—	—
1ο Σαλαμίνας	1/θ	Σαλαμῖς	—
2ο »	2/θ	»	4651-275
3η »	1/θ	»	—

4ο »	1/θ	»	—
Παλουκίων	1/θ	»	—
Άμπελακίων	1/θ	»	4651-011
1ο Αϊγίνης	1/θ	Αϊγίνα	—
2ο Αϊγίνης	1/θ	Αϊγίνα	—
Κυψέλης	1/θ	Αϊγίνα	—
Μεσαγρού	1/θ	Αϊγίνα	—

ΙΑ' ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Έδρα: Ταξιαρχών 95 Καλαμάκι (Άλιμος) τηλ. 9829-065

Σχολεία

1ο Άλίου	6/θ	Φάν-Βάικ 2 Καλαμάκι	9811-055
2ο Άλίου	12/θ	Έ. Βενιζέλου- Άνω Καλαμάκι	9919-526
3ο Άλίου	8/θ	Ίωνίας-Άνω Καλαμάκι	
4ο Άλίου	8/θ	Περικλέους 26- Άνω Καλαμάκι	9919-522
5ο Άλίου	6/θ	Φάν-Βάικ 2 - Καλαμάκι	
6ο Άλίου	6/θ	Πλάτωνος 16-Καλαμάκι	9813*942
7ο Άλίου	3/θ	Έ. Βενιζέλου- Άνω Καλαμάκι	9919-526
9ο Άλίου	6/θ	Πλάτωνος 16-Καλαμάκι	9813-942
1ο Αργυρουπόλεως	12/θ	Έ. Βενιζέλου- Αργυρούπολη	9919-521
2ο Αργυρουπόλεως	12/θ	Ανεξαρτησίας- Αργυρούπολη	9919-524
3ο Αργυρουπόλεως	12/θ	Ζαλόγγου 1-Αργυρούπολη	9916-932

4ο Ἀργυρουπόλεως	12/θ	Ὀμήρου 13-Ἀργυρούπολη	9919-525
5ο Ἀργυρουπόλεως	6/θ	Ἀνεξαρτησίας- Ἀργυρούπολη	9922-212
6ο Ἀργυρουπόλεως	6/θ	Ἀνεξαρτησίας- Ἀργυρούπολη	9922-212
7ο Ἀργυρουπόλεως	6/θ	Μικρᾶς Ἀσίας 19- Ἀργυρούπολη	9922-217
8ο Ἀργυρουπόλεως	3/θ	Ἀνεξαρτησίας-Ἀργυρ/πολη	9919-524
9ο Ἀργυρουπόλεως	6/θ	Ἀνεξαρτησίας-Ἀργυρ/πολη	9919-212
10ο Ἀργυρουπόλεως	3/θ	Μικρᾶς Ἀσίας- Ἀργυρούπολη	9922-217
1ο Ἑλληνικοῦ	13/θ	Ἰασωνίδου 42-Ἑλληνικό	8944-668
2ο Ἑλληνικοῦ	3/θ	Ὀδός 33-ἀριθ. 20-Ἑλληνικό	8945-314
3ο Ἑλληνικοῦ	2/θ		
4ο Ἑλληνικοῦ	3/θ	Ἰασωνίδου 42-Ἑλληνικό	8944-668
Νηπιαγωγεῖα:			
1ο Ἀλίμου	1/θ	—	—
2ο Ἀλίμου	2/θ	Λακωνίας 42 Ἀνω Καλαμάκι	—
3ο Ἀλίμου	1/θ	—	—
1ο Ἀργυρουπόλεως	2/θ	Ἑλ. Βενιζέλου — Ἀργυρούπολη	9919-526
2ο Ἀργυρουπόλεως	2/θ	Ἀνεξαρτησίας — Ἀργυρούπολη	9922-212
3ο »	1/θ	Ἀνεξαρτησίας — Ἀργυρούπολη	9922-212
4ο »	1/θ	—	—
5ο »	1/θ	—	—
1ο Ἑλληνικοῦ	2/θ	Ἰασωνίδου 42 Ἑλληνικό	8944-668

ΙΕ' ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

"Εδρα: Β. Κων/νου 29 Γλυφάδα τηλ. 8955-123

Σχολεία

1ον Βούλας	6/θ	Ποσειδῶνος-Παγκάλου	8958-373
2ον Βούλας	4/θ	Ίπποκράτους 16	8951-272
Βούλας Ἀσκληπιείου	1/θ	Ἀσκληπ. Νοσοκ.	
Βούλας ΚΑΑΠ	5/θ	ΠΙΚΠΑ Βούλας	8953-429
Βουλιαγμένης	5/θ	Ἰάσονος-Αἰόλου	8960-051
1ον Γλυφάδας	6/θ	Φ. Ἐταιρείας 2	8946-251
2ον Γλυφάδας	6/θ	Καραπάνου-Βουλιαγμένη	8946-995
3ον Γλυφάδας	6/θ	Καραπάνου-Βουλιαγμένη	8942-120
4ον Γλυφάδας	8/θ	Χίου Ἀγρινίου Α' Γλ.	8944-360
5ον Γλυφάδας	12/θ	Ἀσπροχῶματα Ἀθανάτου	8945-364
6ον Γλυφάδας	10/θ	Μ. Ἀσίας 51	8944-820
7ον Γλυφάδας	6/θ	Ἀζοφικῆς 12	8949-081
8ον Γλυφάδας	6/θ	Μουσῶν 27	8949-907
9ον Γλυφάδας	6/θ	Φ. Ἐταιρείας 2	8946-251
10ον Γλυφάδας	4/θ	Μουσῶν 27	8949-907
11ον Γλυφάδας	4/θ	Μ. Ἀσίας 51	8944-820
12ον Γλυφάδας	4/θ	Ἀζοφικῆς 12	8949-081
13ον Γλυφάδας	4/θ		
Ἀλιάνθου Ἀττικῆς	3/θ	Χίου 1	8971-511
Βάρης Ἀττικῆς	5/θ	Ἀττιδος-Δήμητρας	8971-502
Διλόφου	2/θ	Δίλοφο	8955-154

Νηπιαγωγεία:

Βούλας	1/θ	Ποσειδῶνος Παγκάλου	8954-639
Κ.Α.Α.Π.	1/θ	ΠΙΚΠΑ Βούλας	-
1ο Γλυφάδας	1/θ	Μ. Ἀσίας 53	8943-650
2ο »	1/θ	Ἀνατ. Ρωμυλίας 105	-
3ο »	1/θ	-	-
4ο »	1/θ	-	-
5ο »	1/θ	Μουσῶν 27	8949-907
6ο »	1/θ	-	-
Βάρης	1/θ	Βάχχου - Λεύκης	-

ΙΣΤ΄ ΕΚΠΑΙΔ. ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ

Ἔδρα: Ἰκονίου 43 Ν. Σμύρνη τηλ. 9331-990

Σχολεῖα

1ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	15/θ	Ἀδαμ.Κοραῆ 20 Ν. Σμύρνη	9331-314
2ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	15/θ	Βοσπόρου 78 Ν. Σμύρνη	9330-490
3ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	12/θ	Ἀρτάκης-Αἰγαίου Ν.Σμύρνη	9336-779
4ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	13/θ	Ἀρτάκης-Αἰγαίου Ν.Σμύρνη	9338-908
5ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	14/θ	Εὐξ.Πόντου 171 Ν.Σμύρνη	9345-760
6ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	15/θ	Πλ. Βασ. Σοφ. 1 Ν. Σμύρνη	9334-200
7ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	10/θ	Σινώπης 13 Ν. Σμύρνη	9345-380
8ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	6/θ	Εὐξ.Πόντου 171 Ν.Σμύρνη	9331-196
9ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	6/θ	Πλ. Βασ. Σοφ. 1 Ν. Σμύρνη	9334-200
10ο Δ.Σχ. Ν.Σμύρνης	3/θ	Ἀδαμ Κοραῆ 20 Ν. Σμύρνη	9331-314
Ἀσυλο Ἀγ. Ἀνδρέα	6/θ	Ἀγ. Ἀνδρέα 14 Ν. Σμύρνη	9348-328
Ἐθνικῆς Στέγης	3/θ	Βάρης 1 Ν. Σμύρνη	9335-948

Νηπιαγωγεία:

1ο Ν. Σμύρνης	2/θ	Καίρη 27	9333-189
2ο »	2/θ	Βοσπόρου 36	9321-202
3ο »	2/θ	Πλ. Βασ. Σοφίας 1	9334-200
4ο »	1/θ	Εύξ. Πόντου 171	9331-196

Νηπιαγωγεία:

Α' Έρμουπόλεως Σύρου 1/θ	Έμ. Ροίδη 2 Σύρος	28-982
Β' Έρμουπόλεως » 1/θ	Χρυσ. Σμύρνης »	
Γ' Έρμουπόλεως » 1/θ	Βροντάδος 2 »	
Δ' Έρμουπόλεως 1/θ	-	
Μαρπήσης Πάρου 1/θ	-	
Α' Τήνου (χώρας) 1/θ	Τήνος (χώρα)	22-135
Β' Τήνου (χώρας) 1/θ	Τήνος (χώρα)	
Παροικίας Πάρου 1/θ	Παροικία Πάρου	
Ναούσης Πάρου 1/θ	Νάουσα Πάρου	
Μυκόνου (χώρας) 1/θ	Μύκονος (χώρα)	22-307

Νηπιαγωγεία:

Ἀγ. Ἀρσενίου Νάξου	1/θ	Ἀγ. Ἀρσένιος Νάξου	—
Ἀπειράθου Νάξου	1/θ	Ἀπειραθος Νάξου	—
Βίδλου Νάξου	1/θ	Βίδλος Νάξου	—
Γλινάδου Νάξου	1/θ	Γλινάδο Νάξου	—
Ἐμπορείου Θήρας	1/θ	Ἐμπορεῖο Θήρας	—
Ἴου	1/θ	Ἴος	—
Κορωνίδος Νάξου	1/θ	Κορωνίδα Νάξου	—
Νάξου Α΄	2/θ	Νάξος	—
Νάξου Β΄	1/θ	Νάξος	—
Φηρῶν Θήρας	1/θ	Φηρά Θήρας	—
Φιλοτίου Νάξου	1/θ	Φιλότι Νάξου	—

Νηπιαγωγεία:

Ἀδάμαντος Μήλου	1/θ	Ἀδάμαντας Μήλου
Ἀνδρου χώρας	1/θ	Ἀνδρος χώρα
Ἀπολλωνίας Σίφνου	1/θ	Ἀπολλωνία Σίφνου
Ἀρτεμῶνος Σίφνου	1/θ	Ἀρτεμῶνα Σίφνου
Ἰουλίδος Κέας	1/θ	Ἰουλὶς Κέας
Κιμῶλου	1/θ	Κίμωλος
Ὀρμου Κορθίου	1/θ	Ὀρμος Κορθίου
Ἀνδρου		Ἀνδρος
Πλάκας Μήλου	1/θ	Πλάκα Μήλου
Τριοδασάλων Μήλου	1/θ	Τριοδάσαλοι Μήλου

Πώς υπολογίζεται τό Μέρισμα του Μ.Τ.Π.Υ. καί ἡ σύνταξη ἀπό τό Ταμεῖο Ἀρωγῆς

1. Τό μέρισμα τοῦ Μ.Τ.Π.Υ.
κανονίζεται σύμφωνα μέ τούς
βασικούς μισθοῦς τοῦ 1952,
πού ἦταν:

Δ) ντής Α' δρχ. = 2.400

Δ) ντής Β' δρχ. = 2.040

Τμηματάρχ. Α' δρχ. = 1.680

Τμηματάρχ. Β' δρχ. = 1.500

Εἰσηγητής δρχ. = 1.260

Σ' αὐτούς τούς βασικούς μι-
σθοῦς προσθέτουμε τίς τριε-
τίες πού υπολογίζονται πάν-
τοτε μέ βάση αὐτούς. Τό ἄ-
θροισμα αὐτό πολλαπλασιάζ-
εται ἐπὶ 0,004 καί τό γινόμε-
νο αὐτό ἐπὶ τὰ ἔτη συμμετο-
χῆς στό Ταμεῖο. Τό γινόμενο
αὐτό εἶναι τό βασικό. Πολλα-
πλασιάζοντας τώρα αὐτό τό
βασικό ἐπὶ 588 ἔχομε τό μέ-
ρισμα τοῦ Μ.Τ.Π.Υ.

"Ὡστε τό μέρισμα τοῦ Μ.Τ.
Π.Υ. βγαίνει ἀπό τόν Τύπο:

Μέρισμα = (Βασικός + τρι-
ετίες) X 0,004 X ἔτη συμμε-
τοχῆς (ὕπηρεσία) X 588

Παράδειγμα.

"Ένας Δ)ντής Α' μέ 5 τριετίες και 35 χρόνια υπηρεσία δικαιούται σήμερα μέρισμα.

$$(2400+1200) \times 0,004 \times 35 \times 588 = 2.964 \text{ Δρχ. τό μήνα.}$$

Με πρόσφατη απόφαση που θα ισχύσει αναδρομικά από 1.9.1977 αυξάνεται τό μέρισμα κατά 20% επί του μερίσματος που καταβάλλεται σήμερα.

2. 'Η σύνταξη του Ταμείου 'Αρωγής βρίσκεται από τόν τύπο:

$$\text{Σύνταξη} = (\text{βασικός} + \text{τριετίες} + \text{πολυετία}) \times 0,15 \times \text{X}/35.$$

Δηλαδή προσθέτουμε από τις αποδοχές που παίρνουμε, τό βασικό μισθό, τις τριετίες και τήν πολυετία.

Τό άθροισμα πολλαπλασιάζουμε επί 0,15 και τό γινόμενο που προκύπτει επί τόσα τριακοστά πέμπτα όσα τά έτη υπηρεσίας μας.

Παράδειγμα.

"Ένας Δ)ντής Β' μέ 5 τριετίες και 29 χρόνια υπηρεσίας δικαιούται σήμερα Σύνταξη.

$(12.940 + 6.470 + 2.847) \times 0,15 \times 29/35 = 2.766$ δρχ. τό μήνα.

“Όσοι θέλουν ν’ αναγνωρίσουν τήν προϋπηρεσία τους δηλαδή τό χρόνο πρίν από τίς 23-8-1952 καί δέν έχουν κάνει ως τώρα σχετική αίτησημποροῦν νά υποβάλουν αίτηση μέχρι καί στίς 30-9-1978.

Ἡ παράταση ὅπως γράψαμε καί στό προηγούμενο Διδασκαλικό Βῆμα δόθηκε μέ τελευταίον Νόμον.

“Όσοι δέν αναγνωρίσουν τήν προϋπηρεσία τους — πράγμα πού εἶναι καθαρά δικό τους θέμα — θά υπολογίζουν τή σύνταξη τοῦ Ταμείου Ἀρωγῆς μέ τά χρόνια τῆς ὑπηρεσίας τους μετά από τίς 23-8-1952 πού ἰδρύθηκε τό Ταμεῖο.

Τό εφάπαξ του Τ.Π.Δ.Υ.

Τό εφάπαξ βγαίνει από τό μέσο ὄρο τῶν ἀποδοχῶν τῆς τελευταίας διετίας πρὶν ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία λήξεως τῶν τριμήνων ἀποδοχῶν.

Μόνο βασικός + πολυετία + γρι-ετίες, προσθέτοντας καὶ τὰ ἔξι (6) δῶρα τῆς διετίας.

Προσθέτομε λοιπὸν ὅλους τοὺς μισθοὺς τῶν τελευταίων 24 μηνῶν, προσθέτομε καὶ τὰ δῶρα τῆς διετίας καὶ τό γενικὸ αὐτὸ ἄθροισμα τό δ' αἰροῦμε διὰ 24 (ὅσοι οἱ μήνες τῆς διετίας).

Τό πηλίκον αὐτό εἶναι ὁ μισθὸς μέ βάση τὸν ὁποῖο βγαίνει τό εφάπαξ σύμφωνα μέ μιὰ σχετικὴ κλίμακα. Ἄς ξέρουν ὅλοι οἱ συνάδελφοι ὅτι γιὰ τίς 21000 δρχ. τοῦ μηνιαίου μισθοῦ τῆς διετίας ἀναλογεῖ εφάπαξ 416.000 δρχ. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα γιὰ κάθε χιλιάριον μισθοῦ ἀναλογοῦν 10.000 δρχ. εφάπαξ Παράδειγμα:

Μέσος ὄρος μισθοῦ διετίας	
δραχμές	26345

Γιὰ τίς 21.000 δρχ. =	
εφάπαξ	416000

Γιὰ τίς ὑπόλοιπες (26345	
- 21000) 53,45X10000 =	53450
Συνόλικά εφάπαξ	469450

Νά καὶ ἡ κλίμακα τοῦ ὑπολογισμοῦ τοῦ εφάπαξ μέ βάση τὴν ὁποία θά μπορεῖ ὁ καθένας νά τό βρῇ ὅσο κι ἂν εἶναι τό ὕψος τῶν ἀποδοχῶν τῆς διετίας.

Πρέπει τέλος νά γνωρίζομε ὅλοι ὅτι τό ἐφάπαξ αὐτό ἀναλογεῖ γιά 35 χρόνια ἢ γιά 420 μῆνες. Ἄν ἕνας συνάδελφος ἔχει λιγότερα θά βρῖσκει πόσα θά ἵπαιρνε γιά 420 μῆνες (35 χρόνια) κι ὕστερα θά πολλαπλασιάζει ἐπὶ $X/420$ ὅσοι εἶναι οἱ μῆνες ὑπηρεσίας τοῦ Π.χ. ἂν ἔχει ὑπηρεσία 32 ἔτη καὶ 4 μῆνες θά πολλαπλασιάσει ἐπὶ $32 \times 12 = 384 + 4 =$

Τμήμα ἀποδοχῶν	Συντελεστής	=	Ἀναλογοῦν ἐφάπαξ	Σύνολο ἐφάπαξ
4000	X	25	= 100000	= 100000
4001 — 7000	X	24	= 72000	= 172000
7001 — 9000	X	23	= 46000	= 218000
9001 — 10000	X	22	= 22000	= 240000
10001 — 11000	X	21	= 21000	= 261000
11001 — 12000	X	20	= 20000	= 281000
12001 — 13000	X	19	= 19000	= 300000
13001 — 14000	X	18	= 18000	= 318000
14001 — 15000	X	17	= 17000	= 335000
15001 — 16000	X	16	= 16000	= 351000
16001 — 17000	X	15	= 15000	= 366000
17001 — 18000	X	14	= 14000	= 380000
18001 — 19000	X	13	= 13000	= 393000
19001 — 20000	X	12	= 12000	= 405000
20001 — 21000	X	11	= 11000	= 416000
21000 καὶ ἄνω	X	10	=	

388 μῆνες ἢ 388/420.

Τί σύνταξη δικαιούσαι

Γιά νά βρεῖς γένη σύνταξη δικαιούσαι πρόσθεσε τό βασικό, τήν πολυετία καί τίς τρετίες πού παίρνεις. Τό ὅθροισμα αὐτό πολλαπλασιάσε το μέ τούς παρακάτω συντελεστές, πού ἀναγράφονται ἀπέναντι ἀπό τά χρόνια ὑπηρεσίας πού ἔχεις, καί θά βρεῖς μέ τόν ἀπλό αὐτό τρόπο τή σύνταξη πού δικαιοῦσαι κάθε φορά.

Ἔτη ὑπηρεσίας

15 X 0,240	26 X 0,432
16 X 0,256	27 X 0,464
17 X 0,272	28 X 0,496
18 X 0,288	29 X 0,528
19 X 0,304	30 X 0,560
20 X 0,320	31 X 0,608
21 X 0,336	32 X 0,656
22 X 0,352	33 X 0,704
23 X 0,368	34 X 0,752
24 X 0,384	35 X 0,800
25 X 0,400	

Ὁ συντάξιμος χρόνος ἀρχίζει ἀπό τήν ἡμερομηνία τοῦ διοριστοῦ ἐγγράφου (ὄχι τοῦ ΦΕΚ διορισμοῦ) καί τελειώνει στήν ἡμερομηνία τοῦ ἐγγράφου ἀπολύσεως (ὄχι τοῦ ΦΕΚ). Καί τά δύο εἶναι ἐγγραφὰ τοῦ Ὑπουργείου.

Τό ωράριο εργασίας τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καί Νηπιαγωγείων

Δημοσιεύουμε ἀπόσπασμα τῆς
143/8.11.1977 ἀπόφασης τοῦ
τμήματος Δημοτικῆς Ἑκπαίδευ-
σεως τοῦ Κ.Ε.Μ.Ε. πού καθορί-
ζει τό ωράριο ἐργασίας Δημοτι-
κῶν Σχολείων καί Νηπιαγωγεί-
ων τῆς χώρας.

ΕΕΜΑ 1ο. Καθορισμός ὡρα-
ρίου ἐργασίας δημοτικῶν
σχολείων καί νηπιαγωγείων.

Ὁ Προεδρεύων τοῦ Τμήμα-
τος κ. Θεμ. Βαρδάκης, Σύμ-
βουλος Β', θέτει ὑπόψη τοῦ
Τμήματος: 1) τό ἔγγραφο
ἀριθμ. 309.4/18/125490/29.10.
1977 τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς
Παιδείας κ. Γεωργίου Ράλλη,
πού ἀναφέρεται στόν καθο-
ρισμό ὡραρίου ἐργασίας Δημ.

Σχολείων καί Νηπιαγωγείων,
2) Τό άρθρο 5, παραγρ. 8 του
Προεδρ. Δ)τος 483, πού καθορίζει ώρα ενάρξεως πρωινής καί απογευματινής εργασίας Δημοτ. Σχολείων καί 3)
Τά νέα έβδομαδιαία ώρολόγια προγράμματα τών διαφόρων τύπων δημοτικού σχολείου.

Τό Τμήμα, αφού έλαβε υπόψη: α) τό έγγραφο αριθμ. 309.4/18/125490/29.10.1977 του κ. Υπουργού Έθνικης Παιδείας καί β) τή σχετική συζήτηση

όμόφωνα αποφαινεται

Α. Η διάρκεια τών διδακτικών ωρών καί τών διαλειμμάτων τής πρωινής εργασίας τών δημοτικών σχολείων προτείνεται ως εξής:

1. Η πρώτη διδακτική ώρα 50' λεπτά.

2. Η δεύτερη τρίτη καί τέταρτη διδακτική ώρα 45' λεπτά.

3. Η πέμπτη καί έκτη ώρα 40' λεπτά.

4. Όλα τά διαλείμματα είναι δεκάλεπτα εκτός από τό δεύτερο πού είναι 15/λεπτο.

5. Είναι δυνατό κατά την κρίση του συλλόγου των διδασκόντων ή διδασκαλία των δύο πρώτων ωρών να είναι συνεχής, με επιμήκυνση, του δευτέρου διαλείμματος κατά 5 λεπτά (20 λεπτά).

6. Στο μονοθέσιο ή διδακτική εργασία γίνεται με ένοποίηση των διδακτικών ωρών ανά δύο με είκοσάλεπτα διαλείμματα.

Β. Η διάρκεια των διδακτικών ωρών και διαλειμμάτων της απογευματινής εργασίας των δημοτικών σχολείων προτείνεται ως εξής:

1. Η πρώτη και δεύτερη διδακτική ώρα 45' λεπτά.

2. Η τρίτη, τέταρτη και πέμπτη διδακτική ώρα 40' λεπτά.

3. Όλα τα διαλείμματα ορίζονται δεκάλεπτα.

4. Η ένοποίηση των ωρών, που προτείνεται για την πρωινή εργασία έχει εφαρμογή στην απογευματινή εργασία.

Γ. Η διάρκεια της ημερήσιας απασχολήσεως των νηπίων α) για την πρωινή

έργασία τῶν νηπιαγωγείων, ὀρίζεται σέ 3½ ὥρες καί 8) γιά τήν ἀπογευματινή ἐργασία σέ τρεῖς (3) ὥρες.

Σέ κάθε περίπτωση ἡ νηπιαγωγός ὀφείλει νά προσέρχεται μισή ½ ὥρα νωρίτερα γιά τήν ὑποδοχή τῶν νηπίων καί νά ἀπέρχεται ἔξκαπέντε 15 λεπτά μετά τή λήξη τῆς ἀπασχολήσεως.

Σημείωση: Σύμφωνα μέ τήν παραπάνω ἀπόφαση ἡ πεντάωρη ἐργασία γιά τά πρωινά τμήματα θά τελειώνει τήν 1η μ.μ. ὥρα (Ὑρα ἐνάρξεως 8.30' π.μ.) καί γιά τά ἀπογευματινά τήν 6.10' μ.μ. (Ὑρα ἐνάρξεως ἡ 2. μ.μ.).

*Κατασκευή : Γραφικές Τέχνες «ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΑΜΠΑΝΑΣ Α.Ε.»
Φιλαδελφείας 4 - ΑΘΗΝΑ 110*

ΔΩΡΕΑ ΚΑΚΡΙΔΗ